

Boris Druță

**Stînd cu gîndul
de vorbă**

Chișinău • 2025

CZU

**DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN
REPUBLICA MOLDOVA**

Redactor: Eugenia David

Tehnoredactare: Andrei Dorgan

© Boris Druță

ISBN

În loc de prefață

(Dialog cu fiul Sorin)
(M-aș dori un Robinson Crusoe al zilelor noastre)

Fiul Sorin: – Pînă în prezent ai în palmares mai multe cărți scrise de-a lungul anilor. În prezent este în curs de apariție o nouă culegere de povestiri și poezii, ce-mi amintește de eroul celebrului roman al lui Daniel Defoe. De ce?

Tatăl Boris Druță: – Acest roman m-a fascinat încă în fragedă tinerețe. Am descoperit în paginile lui, o lume plină de aventuri, de miracole. Deși prima carte pe care am văzut-o în casa noastră, a fost Biblia în limba slavonă pe care bunicul meu Nică o frunzărea zi și noapte. Era o carte cu o copertă dură, în scoarță groasă, din care îmi tălmăcea fragmente. Primele cărți pe care le-am ținut în mîină au fost cele de la școală, cînd am mers în clasa întîii.

Sorin: – Ce a însemnat pentru tine copilăria?

B.D.: – Ca pentru toți copiii, ceva frumos, la început de cale cu tot soiul de descoperiri: tradiții, datini, oameni pe care i-am cunoscut între văile pitorești ale satului Inești din inima Basarabiei. Toate au fost și rămîn adînc încrustate în memorie. Astăzi, cînd ating vîrsta de 70 de ani, îmi dau seama că nu aș fi devenit scriitor dacă nu m-aș fi născut la Inești (eu i-am zis *Ineasca*), unde am locuit pînă la 17 ani.

Sorin: – Ai avut vreo dezamăgire în acei ani?

B. D.: – Firește, dezamăgirile apar de îndată ce vezi lumina zilei. Mă refer la traiul greu al omului de la sat. Țăranii trudeau zi și noapte fiind remunerați mizerabil! Cu toate-acestea comuniștii de la putere proslăveau ateismul, ce a, băgat groază în țărani. Nici colhozurile nu le-au fost la inimă. Dar se obișnuiau, nu aveau altă ieșire. Nu degeaba erau numiți talpa țării. În anii copilăriei, când plecam în Telenești, de unde provine mama mea, mă simțeam umilit. Orașelul era populat mai mult de vorbitori de limba rusă. Dacă la Inești școala mă învăța să vorbesc limbă mea maternă, când veneam la rude, la doar 2 kilometri distanță, citeam pe firmele magazinelor și instituțiilor doar rusește, pe străzi auzeam aceiași limbă străină. Unii orașeni, chiar îmi cereau să mă „exprim omenește”. Dacă evreii, lipovenii de odinioară, vorbeau fluent româna, fiind școliți la Iași, Cluj, București, copiii lor deja urmau școala rusă și cunoșteau limba localnicilor cu aproximație sau deloc. Am început a simți că moldovenii sun persoane de mîna a doua. În raionul Telenești, în toate satele din jur locuiau moldoveni, ca și astăzi. Însă edilii de la conducere aduceau specialiști alolingvi. Întrunirile, adunările, filmele totul răsuna în rusă. Biserica din sat fusese închisă, nu funcționa. Dacă încercam să reproșăm, eram etichetați naționaliști! Botezurile, cununii, sărbătorile pascale erau interzise, învățătorii umblau pe dealuri ca să stingă rugurile de Paști... În schimb șovinismul devenea din ce în ce mai pronunțat. Eram umiliți la noi acasă și regula jocului o dictau veneticii. Ulterior, deja la Facultatea de Drept de la Universitatea de Stat din Moldova, eram nevoiți să studiem majoritatea disciplinelor în limba rusă... La acea etapă se evidențiau și așa-ziii membrii al partidului comunist, erau studenții care se bucurau de privilegii, îndeosebi după absolvire. Ei erau repartizați la posturi de prestigiu. În societatea de astăzi acest fenomen se răsfrînge și marile scheme de corupție, la originea cărora sunt juriștii noștri educați pe atunci.

Sorin: – Părea o politică colonialistă?

B.D.: – Imperiul Sovietic a comis o crimă odioasă prin deznaționalizare și schimbarea procentului demografic în Basarabia. Conducerea de vîrf,

aducea în ținutul nostru oameni de alte etnii, care nu cunoșteau și... nici nu doreau să ne cunoască limba. Șovinismul rus înflorea, dar nu aveai dreptul să crîcnești măcar. Grădinițele și școlile, mai ales în orașe, erau cu precădere ruse. Și în prezent alolingvii, în ciuda tuturor legilor favorabile pentru a o învăța, nu se arată dispuși să o însușească. Asta mă face să trăiesc cu impresia că mi s-a furat Patria! E realitatea ce o vezi și azi. Moscova, prin agenții ei sub acoperire și bani, amplasează premeditat asemenea persoane în toate sferile de activitate. Nici o muștrare de cuget că în 1992 Rusia a declanșat aici un război fratricid, sub motivul că lezăm dreptul rușilor, punîndu-le în sarcină ca în orice țară a lumii, să cunoască limba de stat.

Sorin: – În 2018 s-au împlinit 100 de ani de la marea Unire. Sărbătoarea a fost celebrată fără mare entuziasm. De ce?

B.D.: – Începînd cu anul 1989, și eu credeam că există premise de a realiza Unirea. Nu a fost să fie. Nici Parlamentul Republicii Moldova, nici conducerea de la București, n-au fost dispuse pentru unirea neamului nostru într-o singură țară. Mulți pseudopatrioți, s-au infiltrat în Frontul Popular, în Parlamentul din 1990-1994, în uniunile de creație. Într-o discuție cu Grigore Vieru (i-am fost avocat), sceptic și dînsul în problema dată s-a exprimat că unirea poate avea loc doar dacă s-ar produce un miracol ce nu va depinde nici de România și nici de Republica Moldova. Ea poate fi înfăptuită în urma unor împrejurări istorice favorabile internaționale cum s-a întîmplat în 1918. La București, în perioada comunistă niciînd nu au fost apărate interesele basarabenilor în privința reîntregirii. După 1940 s-a convenit că Marea Neagră nu mai este a Moldovei sovietice, ca și sudul Basarabiei, nordul Bucovinei, teritoriile noastre istorice lăsate la cheremul ucrainenilor. Ucraina, la rîndul ei, a dezlănțuit o politică de lichidare a școlilor, instituțiilor românești, supunîndu-le ucrainizării. Apropo cu acest vecin hrăpăreț, moldovenii vor avea probleme, deoarece ei sunt mai „distrugători” decît Rusia... În perioada sovietică, atunci cînd vreun lider comunist, pleca la Moscova, primul lucru pe care-l declara fără a fi întrebați, era: „*Noi nu avem pretenții teritoriale!*”. Au trecut ani, dar Rusia și Ucraina nu și-au schimbat politica agresivă. Să nu uităm războiul din Transnistria cînd ucrainenii sau implicat direct la scindarea Republicii Moldova. Chiar

dacă azi Ucraina este atacată de Rusia, Rada de la Kiev uită cel puțin a-și cere scuze în fața moldovenilor pentru crimele comise de ea în 1992 când li s-a permis voluntarilor lor să ne ucidă populația.

Sorin: – În lucrările tale faci referință la așa-zii agenți sub acoperire ai statelor străine, despre cozile de topor pe care le-am avut atunci, le avem și astăzi... Suntem de-acum în secolul XXI, dar la Chișinău Parlamentul refuză să adopte Legea lustrației, ca să distrugă cutra kaghebită.

B.D.: – Mulți conaționali au servit acestor interese. Rusia și Ucraina sunt țări bogate, au bani și infiltrarea trădătorilor băștinași la posturi cheie, pentru a desfășura activități subversive, sunt îndreptate împotriva unirii. Bănuiesc că printre ei au fost și scriitori, oameni de cultură, preoți, oameni din justiție, politică, economie etc... Acest lucru este vizibil, când la tot pasul apar figuri care luptă împotriva desprinderii noastre de imperiul sovietic și aderarea Republicii Moldova la lumea democratică.

Sorin: – Chiar și scriitorii? Cei care au constituit nucleul intelectual al conducerii la Marile Adunări Naționale din 1989-1991?

B.D.: – Majoritatea scriitorilor la 1989 au fost adevărați patrioți, însă au fost și din acei, care trezesc semne de întrebare. În Uniunea Scriitorilor, Academie, Parlament, Guvern, alte instituții cu preponderență moldovenești activează un contingent, de securiști cu influență de la Kremlin. În asemenea situație mai că nimeni nu ne ia apărarea! Amintesc că în cadrul aparatului de conducere al comitetului Securității de Stat de la Chișinău exista o secție de combaterea naționaliștilor autohtoni, alcătuită cu preponderență din moldoveni. Li s-au creat favoruri, li s-au conferit titluri de generali de onoare; copiii lor învață sau sunt deja infiltrați în funcții importante ale statului... Celălalte structuri erau și sunt constituite din ruși, ucraineni, bulgari, găgăuzi, alți reprezentanți ai minorităților... Astăzi Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova nu se mai ocupă de procesul literar, ci de decorarea, conferirea titlurilor, lauda de sine. Unii dintre ei au devenit atât de obraznici încât, obțin titluri de academicieni, neavând nici o lucrare valoroasă. Sunt condeieri de însemnătate locală!

Sorin: – Studiind presa vremii, am descoperit unele materiale bătaioase, purtînd semnătura ta, în care dai în vileag contribuția dăunătoare a KGB-ului la zădărnicierea unirii, în compromiterea patrioților.

B.D.: Colaboraționiștii au un principiu sacramental: să nu recunoască niciodată apartenența lor la serviciile kaghebeului-fesbeului rusesc, ceea ce și era de așteptat.

Sorin: – Ai putea deveni victima lor?

B.D.: – Nu mi-a venit rîndul și nu sunt atît important și periculos ca să mă lichideze fizic. Cărțile se citesc din ce în ce mai rar și, părerile, deducțiile mele, nu ajung la cititorul de azi. E mai ușor să scrii o carte decît să ai cititori la ea! Să fi descris aceste lucruri pe la mijlocul secolului trecut, aș fi fost trecut pe lista disidenților și asasinat de cancer. Acum e tîrziu, trăim totuși în democrație.

Sorin: – Într-un articol ai avut curajul să-l critici pe marele Aleksandr Pușkin. Nu ai fost prea îndrăzneț?

B.D.: – Poate, însă eu nu i-am criticat întreaga operă, l-am condamnat doar pentru porcăriile sale, calificativele date moldovenilor. Poetul e citit în toată lumea și datorită operei lui, cititorii își fac impresia despre noi, ca neam... Amintesc că Pușkin s-a aflat în surghiun în Basarabia timp de trei ani. Nimeni nu l-a supus torturilor. Nu era obligat să ne studieze datinile, tradițiile, folclorul, dar nici dreptul moral să ne ponegrească. Am citit din scoarță în scoarță ceea ce a scris el atunci la Chișinău. Nu am găsit nici o filă scrisă de bine. Am fost tratat cu aroganță. Cine dorește, poate să citească cele scrise. Mă uimește că niciun scriitor nu m-a susținut... Azi la Chișinău avem o stradă ce-i poartă numele, muzeu, școală, iar în centrul clasicilor literaturii române din parcul central se înalță bustul lui. Conducerea Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova se face că plouă, probabil și aici se simte mîna securității ruse. Bustul moscalului trebuie strămutat la locul unde a fost instalat inițial, mai aproape de WC-ul public, dar nu în fața lui Eminescu...

Am făcut-o cu bună-știință și dacă nu am dreptate istoria să mă judece.

Sorin: – Ce responsabilitate poartă românimea locală pentru situația incertă a provinciei, după mai bine de 30 de ani de independență? Am avut în fruntea statului adevărați patrioți?

B.D.: – La moment unirea nu se poate face de vreme ce factologic nu este desființat pactul Molotov-Ribbentrop cu protocoalele sale adiționale. Odată ce în această luptă nu se include Germania, Rusia lucrurile vor rămâne neschimbate. Cu patrioții stăm și mai prost! Nu am avut nici un patriot adevărat nici în primărie, nici la guvern, nici în parlament să repare această oroare... Avem doar profitori de toată mîna. Istoria ne va demonstra dacă vom putea să-l avem în viitorul apropiat...

Sorin: – Deci șansele istoriei actuale sunt ratate?

B.D.: – Un mare număr de băștinași sunt stabiliți în occident. Majoritatea constituie generația ta. Cu trecerea vremii se va trezi sentimental patriotic, vor forma un nucleu politic de conștiință națională și vor veni să realizeze reîntoarcerea Basarabiei și Bucovinei de Nord la Patria noastră – România.

Sorin: – E o gîndire utopică?

B.D.: – Probabil. Eu însă rămîn optimist..

Sorin: – Nu-ți văd pieptul împodobit cu vreo distincție, la vîrsta ta de 70 de ani, deși în literatură exiști de vreo 45.

B.D.: – Nu mă bat cu viitorul pe burtă, vorba poetului. Datoria unui om de creație este să creeze. Nu mă consider scriitor în adevăratul sens al cuvîntului. Locul este demult ocupat de Cervantes, Moliere, Hemingway, Eminescu și mulți-mulți alții. Eu sunt doar o persoană căreia îi place să scrie. Misiunea mea este să creez, să las ceva rezerve prin sertare, iar cei care vin după noi vor prețui valorile. Scriu pentru copiii, nepoții, strănepoții mei care vor încerca să mă depășească. Sunt convins că unele creații de ale mele ar putea servi scenarii cinematografice.

Sorin: – Și acum o întrebare mai intimă, delicată pe care aș dori să ți-o adresez . Am mulți frați și surori care-ți poartă numele. De fapt ai contribuit la creșterea și ne-ai scos în lume, dar pînă acum ești singur. De ce?

B.D.: – O întrebare, fiule, la care eu însumi caut răspuns și nu-l găsesc. Ceva a fost la mijloc, ceva nu mi-a mers cu fostele mele femei. Uneori tinerețea, fiind frumoasă, are amprente de prostie... Tu știi prea bine că nu fac abuz de a consuma alcool, nu fumez, nu am ridicat niciodată mîna asu-

pra vreunea dintre mamele copiilor mei. Am trăit o soartă de om. Nu eu am fost cel care le-a prăsit. Mie mi-au plăcut mereu copiii, am visat să am cît mai mulți și firește, am călcat uneori și cu stîngul, ceea ce le-a speriat și și-au pierdut încrederea că aș putea să fiu soț fidel. Apoi nu le încînta nici faptul că țin cu tot sufletul la fiecare nou-născut, mă angajez să-i ajut financiar, să-i recunosc ca fiind sînge din sîngele meu, să-l cresc. Pare-mi-se că în mare măsură am reușit. Azi, cînd voi sunteți mari, s-au găsit unele dintre femei, să-mi interzică de a comunica cu copiii, din această cauză doi dintre ei nu-mi poartă numele. Una dintre femei chiar îmi interzice să-l contactez pe unul dintre ei... Eu țin la toți deopotrivă și nicidecum nu-mi creează disconfort moral. Nu există om care să trăiască o viață îndelungată și să fie lipsit de greșeli!...

Și totuși mă consider fericit, că am 11 urmași frumușei, deștepți ce-mi aduc o mare bucurie și îmi alină bătrîneța.

Sorin: – Care e genul tău de artă preferat ? Mai știi, poate vreunul dintre noi se va aventura să toarne vreun film despre tine... Ai totuși unsprezece copii: șapte fiice și patru feciori! Ce gen de artă îți place?

B.D.: – Muzica, literatura și în special, pictura. Dacă Dumnezeu m-ar fi înzestrat cu acest har, aș fi realizat niște tablouri splendide... Îmi plac călătoriile. Aș cutreiera lumea, aș zăbovi o vreme pe o insulă nepopulată, aidoma eroului lui Defoe, și m-aș întoarce purificat. După o ședere îndelungată în mijlocul naturii sălbatice, m-aș întoarce și aș schimba măcar un pic lumea de azi care aleargă nebună... iar după ce aleargă nici ea nu știe. Astea-s visurile mele ce nu au sorți de izbîndă. Sau poate, cine știe, va veni și un altfel de timp.

Sorin: – Ca toată generația ta se poate de spus că ai fost influențat în creație de marea cultură rusă?

B.D.: – La vîrsta mea, am ajuns la ferma concluzie că așa-zisa „marea cultură rusă” este o aberație totală? Oare rușii au fost și sunt capabili să aducă lumii o civilizație demnă de un popor care și acum rămîne la nivel seminomad de dezvoltare, să aducă altor popoare subjugate capacitatea de a construi orașe, drumuri, infrastructură? Ei sunt capabili de-a lungul secolelor să poarte războaie de acaparare de noi teritorii, să plagieze, să

falsifice istoria. În Basarabia au venit în calitate de cuceritori și de-a lungul a peste 200 de ani încearcă să ne dovedească prin „cultura lor” ce limbă vorbim noi, moldovenii, fără să ne o învețe, ce istorie trebuie să învățăm, să ne deporteze, să ne abată de pe drumul adevărat de dezvoltare a unei națiuni; să ne nimicească datinile, tradițiile, să ne demonstreze cum se bea alcool. Ce mașini moderne de larg consum au inventat ei? Baletul despre care ei vorbesc cu atîta patos e împrumutat cu succes de la francezi? Pictura, sculptura, arhitectura implementată în minunatelor orașe ca Sanct-Petersburg, Moscova își ia începutul de la italieni, francezi, olandezi, englezi... Nicidecum nu este a lor, cu mici excepții. Acesta e semn de mare cultură? Că majoritatea popoarelor din jurul lor și nu numai, se tem a prieteni cu ei?... Altă problemă este că ei dispun de număr important de personalități de cultură de talie mondială din domeniul artei, literaturii, științei, care se includ armonios în canavaua marii culturi mondiale. Asemenea persoane notorii le au și românii, precum și toate popoarele lumii. Rușii, în mare măsură prin comportamentul lor agresiv au contribuit în mare măsură la frînarea normală a istoriei mondiale spre deosebire de grecii antici, romani, spanioli, anglo-saxoni, americani... Nouă, românii, ne-a fost impusă cultura lor și am acceptat-o cu aberație pînă cînd am avut ocazia să descoperim că de la majoritatea popoarelor lumii ai mult mai multe de învățat.

Sorin: – Pentru aceasta avem nevoie de mai multe vieți?

B.D.: – E de ajuns de cea care o avem, dacă te dedici cu seriozitate.

Sorin: – Îți doresc multă sănătate și să mai avem ocazii să discutăm, în viitor, la ușa miraculoasă a creației tale!

B.D.: – Să sperăm. Mulțumesc!

Chișinău, 2025

PROZĂ

ARABESCURI

Radu Inereanu o întâlnise, la una din seratele de creație de la biblioteca municipală. Domnișoara purta rochie roșie, cu guleraș alb, părul ei brunet, bogat i se domolea pe umerele mici, iar ochii parcă îi însenina fața plină de curiozitate infantilă. Atunci s-a străduit să lege o discuție cu ea, a vrut să-i afle numele, dar nu i-a reușit. În ultimii ani, atinsese o vîrstă care îl amplasa în poziția unui tată sau chiar bunic în fața unei ființe atît de tinere și mlădioase, lui Radu nu-i rămăsese decît să cedeze și să-și potolească insistențele. Conștientiză că orice ar vorbi tacticos, inteligent cu intenție de a face cunoștință, în ochii domnișoarelor este apriori sortit eșecului și manierele de acest fel îl face ridicol.

De la acea serată trecuseră cîțiva ani ca să o uite frumos. Își ducea viața lui de burlac în unul din cartierele vechi ale orașului, preferînd în orele libere să se plimbe în parcul din vecinătate, unde cîndva, demult, a hoinărit surghiunitul Alexandr Pușkin. Deseori potrivea o bancă goală și zăbovea în plină singurătate, admirînd tinerii ce treceau alene pe lîngă el, bunghindu-se în telefoanele mobile. Constatase că lumea din ultima vreme pierduse dorul de a comunica față în față și nu îndrăznea să inițieze vreun conversație, dacă cineva dintre fete sau băieți se așeza alături.

În una din seri, după ce se odihni în acel părculeț și se hotărîse ca să plece acasă întîmpinat de luna ce se ridicase printre ramurile goale ale copacilor, deodată, a fost chemat de o voce. Era o domnișoară ce stătea pe una din băncile de la ieșirea din parc:

- Cred că nu mă mai țineți minte, dar eu vă cunosc... Bună seara!
- Ba din contra, zăbovi Radu Inereanu în dreptul ei, ești domnișoara de la acea întîlnire de la bibliotecă.
- Exact, sunt eu, răspunse dînsa și îndată izbucni în plîns, dar imediat în mîna ei apărură o batistă albastră cu care își șterse lacrimile.

De data aceasta ea nu purta acea rochie roșie, părul îi era strâns într-un moțoc la ceafă și vestimentația ei modestă mi-a dat de înțeles că se află într-o ușoară dificultate materială.

Radu ar fi mers mai departe, fiindcă trebuia să facă ceva cumpărături de la magazinul amplasat chiar la primul etaj al blocului unde locuia, însă lacrimile ei îl pironi locului.

– Ai vre-un necaz? Aș putea să te ajut?

– Nu știu, continuă dînsa și începu mai aprig să plîngă, de parcă găsisse în acea întîlnire ultima ei speranță, dar cred că numai dumneavoastră m-ați putea salva...

Chemarea ei era limpede și sinceră. Radu medită o clipă încercînd să afle cu ce ar putea el să-i fie de ajutor.

– Ai nevoie de bani, nu știi unde să înnoptezi, ești flămîndă sau te-a obijduit iubitul? întrebă el punîndu-le pe toate la un loc în curiozitatea creată de ea.

– Am o problemă cu sănătatea, zise ea continuînd să ofteze printre lacrimi.

– Să chem salvarea?

– Nu, nu vreau! Se împotrivi dînsa. Sunt studentă, locuiesc la cămin, fetele de acolo, au vrut să facă același lucru, dar eu m-am opus, mi-i rușine...

– Din păcate, nu sunt medic, șovăi Radu. Ș-apoi nici nu știu ce te supără.

– Mă doare foarte mult, în partea aceasta, depuse ea efort să arate cu mîna la una din fese.

– Cu atît mai mult, trebuie să te consulte un medic, o sfătui bărbatul, intuind că domnișoara are vreo problemă de intimitate, din domeniul ginecologic.

– Am constipație, îl surprinse cu o concretizare vocea ei domoală, plină de durere și de sficiune.

– Ei, această problemă se poate de rezolvat, se dădu cu părerea Radu Inereanu, parcă prefăcîndu-se că noutatea prozaică destăinuită de o domnișoară suavă nu-l surprinse deloc. Doar că... va trebui să mă ascuți, și să mergi la mine în apartament, îi puse dînsul condiția.

– Vă ascult, n-am de ales, zise ea cu voce docilă, dar n-o să fac probleme? Soția nu va fi contra?

Radu Inereanu cumite o apucă de mînă, ajutîndu-i să se scoale de pe bancă și o îndemnă să-l urmeze. Ea ca un copil năstrușnic care este silit de un tată

să meargă spre casă pășea ascultătoare din urma lui. S-au oprit pe la farmacie, unde Radu Inereanu procură un clistir și o cutie de ceai de romaniță.

– Mergem la mine, apartamentul meu e aproape, o îndemnă el și tot atunci îi puse o condiție, încetează să bocești... În preajma blocului, mereu stau niște babete care comentează, bîrfesc tot ce văd și li se pare suspect.

– Înțeleg, bolmoji ea vinovată, mergînd și ofînd adînc, problema ce o avea îi provoaca din ce în ce mai multă durere.

Cînd au intrat în apartamentul lui care avea o canapea mare, desfăcută, și așternută gata de culcare, cu un calculator și un televizor mare pe pere, Radu, observă cu înfrigurare că din urma domnișoarei, pe podea picurară cîteva șuvițe de sînge. Îndată îi dădu halatul și o trimise în baie, iar dînsul prinse a încălzi apa pentru tinctura de romaniță.

– Fără sfială, te dezbraci complet sub halat, iar lenjeria, hainele tale o să le punem la spălat! Îi ordonă el cînd se auzi plioscăitul șiroaielor de apă ce venea din baie...

– Ce o să faceți cu mine? întrebă domnișoara cu voce disperată, cînd reveni în odaie și-i dădu toate hainele murdare adunate într-o bocceluță.

– O să te scot din situația care te panichează, zise Radu Inereanu liniștit după ce puse toate hanele ei în mașina de spălat.

– Oare e posibil?..

– Te întinzi pe pat, peste mușamaua așternută pe lenjerie, cu fața în jos și te înconvoi ca o... căpriță, o îndemnă el.

– Am pierdut simțul rușinii, cercă ea parcă să-i susțină curajul, despuindu-se de halat, luînd poziția care i-o propuse bărbatul ce îl vedea a doua oară în viață. Zaraza asta de constipație îmi crează impresia c-o să mor...

– O să te doară, dar n-o să-ți dau voie să mori, zise el cu voce dură, tot atunci trecînd la procedura ce o cunoștea bine căci în viață trecuse și dînsul prin asemenea situații.

După mai multe clipe de necaz și sfortări, domnișoara se pomeni ușurată, pe fața ei începu să se contureze speranțe și voie bună. Acceptă ca Radu Inereanu să-i prelucreze rănile ușoare ce i se formase în zilele precedente cînd ea încercă a se izbăvi de problemă, apoi îndemnată să-și facă un duș rece, o sili să se acopere cu plapoma și să doarmă.

Radu spală hainele ei, le înșiră la balcon să se usuce și se întinse într-un tîrziu pe unicul pat din cameră. Afară era o noapte cu cer senin, multe

stele pe cer. Razele lunii formau o fișie de lumină prin geamul mare cu perdele fine.

Domnișoara adormi buștean și dînsul pînă avea să adoarmă lîngă ea, îi urmărea fața ei blîndă, părul ce de împrăstia peste perna albă. A vrut să o trezească, să-i propună ceva de mîncare, să mai discute cu ea, dar în cele din urmă socoti s-o lase să-și împlinească odihna care nu o avuse cine știe cîtă vreme. Își mai dădu seama că nici numele dînsei nu avu grijă să-l afle, dar într-un tîrziu adormi și el, mulțumit că a reușit să o ajute de a se izbăvi de problema delicată ce i se ivise la acel moment.

februarie 2022

Șofer pe TIR Radu Inereanu se pomeni în zona frontului ruso-ucrainean, în dimineața sfîrșitului de februarie, auzi la radio din cabina camionului un anunț venit de la Moscova, că asupra Ucrainei s-au declanșat atacuri armate. Șoseaua pe care odinioară circulau mijloace civile de transport, dintr-odată au apărut mașini blindate, tancuri, remorci cu rachete ce purtau semnul „V” și soldați înarmați pe tunicile cărora era desenată litera „Z”. Pe cer apărură elicoptere, avioane huruitul cărora îți spărgeau timpanele. Undeva departe se auzeau explozii. Totul se petrecu cu o repeziciune uimiroare și dînsul nu pricepea cum să procedeze ca să-și continue calea spre Donețk. Înaintînd pe șosea, mașinile militare deveneau din ce în ce mai multe. Curînd din mașinile civile rămîsesse doar el. La o cotitură de șosea lîngă o stație de alimentare, a fost oprit de militari cu panglica *gheorghiană* la piept. Un căpitan înarmat cu automat, ca și ceilalți, îi făcu semn să se oprească și să deschidă ferestruica de la parbriz:

– Staționează aici, îi ordonă căpitanul cu o față de mongol, cumva explicîndu-i, colo departe, aproape de oraș *națiki și banderoviștii* se opun, dar o să-i tocăm pe toți! Tu? Fii supus ordinelor noastre, altfel păzea!

Radu Inereanu, a amplasat camionul de mare tonaj la locul indicat. Doi soldați îi controlă actele și, convingîndu-se că este un șofer de curse lungi, îi făcu semn să oprească motorul.

În depărtare se auzeau canonade pînă peste miezul nopții. Bubuiturile și exploziile continuă ceva mai departe, că abia se auzeau. Lui Radu nu-i venea să creadă că a nimerit în vîltoarea unui conflict militar, unui adevărat

război. Pe șoseaua din deal treceau încontinuu blindate, mașini grele cu soldați, și acest șirag de mortiere încetinise abia spre revărsatul zorilor. În văzduh pluteau fulgi haotici și vântul parcă nu se îndura să-i împrăștie printre ramurile goale ale pîlcului împădurit din preajmă. Curînd lângă TIR, staționară două mașini militare cu o făcătură neobișnuită printre el. Soldații, majoritatea cu ochii înguști, vorbeau cu ofițerii lor în rusește, iar între ei dialogau într-o limbă necunoscută de Radu Inereanu. Îl cuprinse mai mult neliniștea, frica. După multe ore, de staționare în cabină, nimeni din militari nu-i dădeau nici o atenție, nici un ordin nu venea de la cei mai mari: să stea pe loc, ori să plece mai departe, sau înapoi, spre Republica Moldova. Nedeterminarea îl ținea încordat, dar își insufla convingerea că militarii se află într-o campanie de manevre și neapărat o să-i dea undă verde cînd va veni momentul.

Cele două mașini speciale militare, începură să funcționeze: Locul unde de obicei se afla remorca la fiecare camion, era amplasat un cuptor cu gogă, și o gură rotundă, întunecată... Din mașina staționată chiar alături de TIR, cîțiva soldați cu fețe împetrite, au început a da jos cadavre însîgerate, aduse din locurile unde au fost lupte, și tot atîtea ostași, le goleau buzunarele de acte, apoi îi tăburceau mergînd să-i împingă pe gura cuptorului de la mașina specială. Cînd toate cadavrele au fost aruncate îl acel cuptor, pe marginea căruia se prelungeau șiroaie de sînge neînchegat, un ofițer dădu comandă și se aprinse focul. Pălălaia răzbuclia prin gura cuptorului, și soldații cu litera „Z” pe spate, foloseau niște cîngi lungi cu care îmăpingeau, răscoleau cadavrele supuse cremației, pînă se făcură totul cenușă.

Cînd se făcu lumină de-a binelea, în dreptul crematoriului mobil se opri un jeep din care ieși un ofițer de grad înalt. Un locotenent îi dădu onorul, exact în momentul cînd la fața locului mai staționară două blindate cu cadavre, pe hainele cărora se deslușeau bine litera „Z”.

- Îi ardem și pe-aceștia? întrebă locotenentul.
- Firește, răspunse generalul. E ordinea de sus.
- Ce facem cu actele defuncțiilor? Insistă locotenentul, demonstrîndu-i generalului un coș de platic, plin cu livretele militare ale celor căzuți în lupte și suspuși deja cremației.
- Le-aruncați în foc!, vorbi cu voce stinsă generalul, atenționîndu-l pe un subaltern, în registre, toți morții îi notați în rubrica *Dispăruți fără*

veste... Țara noastră n-are nevoie să-și reclame pierderile. Secret de stat! Nu-i persoana, nu-i problema. Babele în Rusia știu a naște!...

Morții aduși de pe câmpul de luptă mai păstrau pe chipurile lor amprenta vieții de odinioară de care s-au despărțit, dar soldații, aruncau fără milă cadavrele pe gura lacomă a crematoriilor mobile, ca destinele acelor flăcăi aduși pe pământul Ucrainei, nu din voia lor, să devină în foarte scurt timp scrum și cenușă. Dinspre linia întâi mai soseau remorci cu cadavre și soldații cu grabă mare le aruncau în focul crematoriilor mobile.

– Dumneata ce ai pierdut aici de te holbezi la toate? Se pomeni dintr-o dată cu o voce plină de acuzare a unui colonel cu ochii înguști și fața de mongol.

– M-am pomenit întâmplător, încercă Radu Inereanu să-i demonstreze actele și foile de călătorie, pe care ofițerul nici nu dori să le citească, chemînd săpre el cu voce alarmantă doi ostași: Berdîiev, Muhamendșin. Ce-i cu tipul ăsta?

Unul din soldați trase dispozitivul automatului, ținînd mîna pe trăgaci, sînd cu țeava îndreptată spre Radu Inereanu.

– Ordonăți să-l executăm? Întrebă grăbit Berdîiev.

– Pe loc repaos! răcni colonelul, către cei doi soldați înarmați. Faceți-i percheziție și-l duceți cu jeepul ăla la comenduirea din spatele coloanei. Ați înțeles? Executați.

Cei doi soldați cu fețe de mongol, îl înșfăcă ră impardonabil de subsuori și-l duse la șosea, îmbrîncindu-l în jeepul blindat, silindu-l să stea culcat cu fața în jos lipită de fierul blindat și rece. Morotul se porni și în mare viteză a fost adus la o margine de pădure, unde erau staționate zeci de mașini blindate, tancuri, remorci cu artilerie și alte muniții.

Nu era vis, era realitate. Rusia pornise un război adevărat și groaznic pentru multă vreme. În depărtare spre cer se ridicau stîlpi de fum, pălălaie răspîndind un miros neobișnit pentru acel sfîrșit de iarnă ale crematoriilor mobile.

Iulie 2022

Deseori dorea să înțeleagă posibilitățile, capacitățile corpului său, în-deosebi după ziua cînd medicii i-au depistat o maladie canberoasă la ficat. Pe de altă parte se afla într-o totală descumpănire după ce a trăit o viață în limite corecte: nu a făcut abuz de alcool, nu a suportat fumul de țigară, nicicînd nu s-a gîndit să consume droguri, dar s-a consacrat creației. Avea regretul că semenii lui, care au avut mai toate slăbiciunile, l-au întrecut în trăinicie, fiind mai sănătoși decît el. A avut totdeauna credință, în inimă, cu dăruire și suflet a frecventat biserica, la sărbători aprindea lumînări lîngă icoanele altarului, dar acum constatase că această boală strașnică, ce duce inevitabil la un sfîrșit vertiginos, nu l-a cruțat. Verdictul medicilor l-a aflat într-o dimineață de august, după ce trecuse investigații în laboratorul cu aparataj sofisticat al amicului său, un bărbat cult, cu bibliotecă mare în hol. I s-a întipărit în memorie cum prietenul, ținea în mîinile înmănușate înscrisurile medicale, fugea cu ochii peste scheme, radiograme, calm făcea însemnări, dar nu se grăbi să-i anunțe îndată concluziile. Într-un tîrziu doar a susținut să meargă la policlinica oncologică:

– De ce atît de sigur ești? Se neliniști Radu Inereanu.

– E vina ta. De cîte ori îți spuneam să vii să te verifici măcar odată în an, precum o fac oamenii culți, care se respectă, la vîrsta ta. Acum, deja, fără chimie terapeutică, odată la trei luni, nu-ți pot da o siguranță c-o să supraviețuiești.

Sunt cazuri, situații că oricît de multe n-ai fi de acord, ești nevoit să urmezi sfaturile și Radu a mers la tratament, ca să vadă adevăratul iad pe care omul a putut să-l creeze la ora epocii lui. Pe coridoarele policlinicii oncologice vedea chipuri suferinde ale oamenilor simpli, majoritatea veniți de la țară: chipuri palide, vineții, uscate, chinuite de boală, suferință, îmbătrîniți și muribunzi înainte de vreme, stînd într-un rînd interminabil pentru a intra în cabinetele unor medici, care deloc nu le asigura însănătoșirea. Era ultima lor speranță spre care căutau disperați ochii, în lumina cărora nu se mai păstra nici o luminică.

Cele cîteva etaje ale clădirii erau ticsite cu paturi cu bolnavi, iar la primul etaj funcționa morga, unde staționau ambulantele.

După lungi așteptări chinuitoare Radu se pomeni în fața unei femei grase, în halat, care frunzărea actele ce i se prezentau și îndată se apucă să-i

scrie rețete cu o duzină de medicamente, pe care îl îndemnă să meargă să le procure, apoi să revină. La farmacia din stradă, care se afla chiar în poarta policlinicii, în vecinătatea bisericii noi cu turla aurită, de unde se auzeau vocile grave ale preoților ce făceau slujba, se pomeni într-o coadă de pacienți, alde el. De la bolnavi află, că farmacia aparține soțului acelei obeze în halat alb, iar despre originea medicamentelor nimeni nu poate spune nimic... Când el reveni în cabinet, femeia concretiză dacă medicamentele au fost procurate anume de acolo, îl sili să se întindă pe o masă și-i administrează o injecție. Apoi îl grăbi să se îmbrace:

– Acasă să bei medicamentele toate, iar când o să le termini, revii. Ai înțeles? aproape strigă femeia, de parcă-l supunea unui interogatoriu.

– Parcă am înțeles, zise dînsul ca un adevărat condamnat, dar o să ajute?

– A ajuta sau ba, trebuie să le bei, răspunse femeia și mai răstită. Altfel o să te ducă cu picioarele înainte pe ușa bisericii. Cei care nu ascultă vor muri ca muștele...

După acea vizită, Radu a început să-i urască pe medici, considerîndu-i o castă lipsită de profesionalism, axată doar pe profit izvorît din durerea și necazul oamenilor, care, aidoma preoților, se gîndesc numai cum să stoarcă bani din oameni. Trăia cu senzația că i se împietresc creierii, pielea i se tăbăcește și miroase a pelin. El vedea aieva schițele portretistice ale lui Francisco Goya și El Greco. Toate gîndurile i se învălmășeau, cînd ieșea din clinica oncologică. Astfel a ajuns la următoarea concluzie: *„Există patru categorii de medici: unii din ei nu știu a face nimic, dar știu totul. Aceștia sunt terapeuții. A doua categorie, nu știu nimic, dar sunt în stare să facă totul. Aceștia sunt chirurgii. Cea de a treia categorie nu cunosc nimic, și nimic nu știu a face. Ei se numesc psihiatrii. Medicii care știu totul și dispun absolut de toate posibilitățile sunt patologii, însă, din păcate la ei pacienții nimeresc deja foarte tîrziu”*. Undeva există tipi cu gîndiri geniale, cu fapte realizate, cu succese enorme... Radu privea lumea învălmășită din jur ca la ceva neîmplinit. Se îndrepta spre casă, și după mulți ani de viața nu-și mai construia careva planuri de perspectivă. Nu-i venea să creadă că a venit sfîrșitul, dar starea, situația îl aduse la un hotar invizibil cînd era silit să se oprească, avînd o singură împăcare că mai poate face pași, că gîndește, că există.

Frecvențele călătorii cu avionul, îl făceau pe Radu să creadă că fiecare înălțare de-asupra norilor, este un noroc de a fi mai aproape de împărăția cerurilor, de Dumnezeu. Această senzație îi lega părerea și de faptul că la înălțimile de-asupra norilor este mai evident aproape de fantastic și de posibilitatea de a întâlni... moartea. O simplă defecțiune tehnică a avionului și, totul se transformă într-o situație accidentală, când pasagerii, împreună cu el, pot deveni captivii unei isterii cu strigăte disperate al situației abominabile, când toți deodată vor vedea în fața lor căderea în neant, în mrejele morții! O intonație precisă a situației! Împreună cu el, printre călătorii acelei rute vor fi oameni de afaceri, bătrînii, copii, sportivi, firi bune, rele, foști sau actuali criminali, amante, prostituate... Totul poate deveni după primele clipe ale catastrofei o masă umană, unică conștiință că mai departe, coborînd în jos spre pămînt îi așteaptă sfîrșitul pe care nu și l-au dorit. Atunci nimeni nu va mai avea răgaz de a gîndi că omenirea poartă vina că a reușit să creieze noi și noi invenții progresiste care servesc prilej de a muri. Oare nu avea dreptate cînd medita pentru a face concluzia că anume ei, oamenii, au inventat și inventează aparate moderne, care merg paralel cu bunăstarea dar și cu riscul de a ajunge pe o cale cît mai rapidă spre moarte?! Pe oameni, începînd cu apariția lor pe pămînt, pînă la epoca primitivă, îi puteau nimici doar puterile naturale. Fie că ei nu erau precauți pentru a coborî din copaci, a trece o prăpastie, a coborî un munte, a evita apa învolburată a unei inundații masive, a fi victima unui fulger... La începutul existenței lui moartea venea doar de la natura supravegheată de Dumnezeu! Cu timpul, însă, omul a început tot mai mult să descopere și să inventeze izvoare periculoase care duc la moarte subită și tragică. Adică, moartea deseori este de proveniență umană, provocată de oameni. În afară de avioane, automobile, alte feluri de motoare, curent electric, nave maritime, rachete cosmice, explozii nucleare, oamenii au grăbit năpustirea peste ei a maladiilor, a cancerului, tot felul de sida, ebola etc, totate aducătoare de moarte. Omul de la începutul existenței lui mereu este orientat spre a cuceri veșnicia, visele, faptele sunt îndreptate de a deveni stăpînul eternității, iar tronul unde se oprește această tendință este respectarea canoanelor religioase. Dacă omul va respecta legile divine, el, neapărat va nimeri în Rai unde este viață veșnică și frumoasă. Dacă nu le va respecta, va nimeri în iad unde persistă doar durere și chin! Într-o familie, la nașterea unui copil,

părinții convinși că această păpușică va exista veșnic și nici un subconștient nu trezește bănuială că doar peste câteva duzine de ani, această ființă firavă și gingașă va deveni ca toți ceilalți: buni, răi, pacifiști, războinici, artiști în căutare de frumos, sau un dictator ce va dori să domine celelalte mase de oameni, apoi... va muri, fie pe câmpul de luptă al uni război, fie în rezultatul unei defecțiuni tehnice, sau al unei maladii incurabile.

În timpul oricărui zbor cu avionul Radu, totdeauna era frământat de părerea că oamenii inventează cele mai rapide căi spre a muri. Oamenii comemorează moartea de parcă o privesc ca pe o minune progresistă a vieții. Moartea schimbă o generație pe alta...

Odată mergea prin vecinătate Ministerului Apărării, în poarta căreia, pe postament stă un tanc, iar oamenii în uniforme militare și civili la zile solemne oamenii aduc jerbe și coroane de flori, se țin cuvântări consacrate omagierii războiului trecut în care au murit milioane de oameni! Acel tanc și în ziua de azi poate coborî de pe postament, poate să-și încordeze șeniulele și să pornească în drumurile lui războinice de a-i apăra pe unii și pe alții, semănînd moarte. Lui i s-a făcut totdeauna impresie cît n-ar fi de nedreaptă concluzia lui, dar oamenii în orice epocă au lucrat și lucrează pentru a-și inventa imprevizibilul sfîrșit. Iar mai departe ce va fi? Parcă toți știi și nimeni nu știer nimic, fiindcă veșnicia prostiei umane persistă pe tot spațiul planetei și niciodată nu va lua sfîrșit...

Aceste gînduri îl copleșeau de fiecare dată cînd urca în avion și turbinele țipătoare ale linerului îl îndrepta de rînd cu alți pasageri spre țările cerului, convins că a pornit într-o cale bine sănătos, dar nimeni dintre pasageri nu știa cu siguranță că vor ajunge teferi la destinație. Fiecare om, ca și el gîndea așa, dar nu dorea să dea pe față, deoarece atîta timp cît suntem în viață, trăim alături de metehnele, contradicțiile, bucuriile, speranțele, iubirile, și convingerile că deținem fiecare din noi în parte torța cu făclia veșniciei, chiar dacă și Sfînta Scriptură, spune că la judecata de apoi oamenii vor ajunge numai trecînd prin... moarte! Călătoria cu vionul, după părerea lui, este calea cea mai scurtă de a fi sigur că deja stai în coadă să-ți vină judecata de apoi pentru ca puterea divină să te determine în veșnicia fie fericită a raiului, fie plină de durere și necaz a iadului. Deocamdată el trăia cu momentul prezentului într-un zbor de avion înălțat în țările cerului, frământîndu-și creierul la esența umană. Doar pentru asta are omul substanță cenușie, să gîndească, să se frămînte, desigur...

Radu Inereanu auzise despre noțiunea *copii indigo*. Adică există ființe umane, la prima vedere asemănători cu toți oamenii de rînd, dor care în realitate sunt înzestrați cu capacități fenominale. Acești *copii indigo* accelerează societatea, contribuie într-un mod neobișnuit la dezvoltarea progresului epocii în care trăiesc! Aceste ființe sunt capabile să vină cu abilități neobișnuite și neclare pentru generația de azi. Asemenea personalități ale trecutului au fost o mulțime, printre care Mozart, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael, Galilei, care au fost și sunt admirați în toate timpurile cu adevărat *sărutați de Dumnezeu*.

Radu deseori se întreba cînd se referea la acest fenomen în decursul timpului: *pentru* acești genii viața a fost un noroc, sau o soartă trimisă din cosmos? Ca răspuns al frămîntărilor el înclina să creadă că este vorba atît de una cît și de alta, deoarece în destinul unei epoci unele fenomene, situații își au miracolele lor. Pămîntul cu oamenii lui, fie dintre cei lucizi, bolnavi, îndrăgostiți, triști, înșelați, obezi, ranchiunoși, lirici, pesimiști, entuziasmați, minciunoși, bănuitori, învinși, plicticoși, nesățioși și de alte feluri – toți trăiesc printre noi și cu noi. Pămîntul, viața, epocile oferă loc tuturor sub soare! Doar că sunt importante detaliile: în ce mediu ai nimerit, cu cine ai activat, în ce localitate și în ce tabără a biruitorilor sau celor învinși te-ai pomenit. Oricînd a iubit și l-au interesat oamenii în activitatea lor. Dar mereu se întreba de ce unii se bucură de succes, recunoștință în timpul vieții, iar alții nu sunt observați? De ce deopotrivă oamenii muncesc, se frămîntă, se zbuciumă, se sacrifică deopotrivă, dar unii au succes evident, iar alții rămîn în umbră? Ce ar trebui un om de creație să aibă în firea lui pentru a găsi cheia recunoștinței și succesului? Unii oameni de artă, artiști deși mor în mizerie, toți, din cauza diferitor împrejurări favorabile pentru soarta și destinul lor, devin celebri la o depărtare de veacuri, de milenii? Celebre și cunoscute devin chiar opere de artă care au stat îngropate în pămînd milenii întregi și descoperite întîmplător, precum a fost compoziția sculpturală Laocoon... Radu, de asemenea nu putea explica de ce opera lui Fiodor Dostoievski, Anton Cehov, Miguel de Cervantes, opera cărora o cunoștea bine, au priză la cititorii mai multor epoci, timpuri, orientări, curente, pe cînd alți scriitori ce au scris tot cu aceiași străduință, suferințe și zbuciume biografice în timpul călătoriilor anevoioase și zbu-

ciumate, rămîn în anonimat sau complet dați uitării. Miracolele artei, memoriei oamenilor este infinită și imprevizibilă, amintindu-și că o vreme umanitatea uitase despre meritele lui Cristofor Columb, iar denumirea pămînturilor descoperite de el le-au botezat în cinstea unui navigator-catograf Americo Vespucci, peste circa 300 de ani după ce europenii crease calea peste Atlantic... De-ar fi posibil omenirea să decopere într-o bună zi toate tainele ce le ascunde pămîntul și oceanele, nu ne-ar ajunge degete să numărăm civilizațiile care au apărut și dispărut, la depărtările milioanei de ani. Nu ne-ar ajunge mintea să cuprindem genialitatea a tot ce a existat în trecut pe această planetă. Iar între aceste epoci oamenii au fost firicele de nisip. Nisip simplu și firicele geniale în formă de *copii indigo* și aprecierea fiecărui individ l-a dat sau l-a ignorat viitorul și timpul. Iar el, deocamdată cu frămîntările și zbucriumul lui de moment, continuă să savureze viața vie a oamenilor. Ce este, ce va fi, unul Dumnezeu știe și nimeni, deocamdată nu este în stare să-l lămurească și să-i dea vreun răspuns.

Pentru el timpul trecea vertiginos, îndeosebi după ce a trecut de cei șazeci de ani. Deja petrecuse pe ultimul drum o mulțime de rude: unchi, mătușe, verișori, verișoare, colegi de școală, de universitate, amici de serviciu, dar cel mai regretabil era că demult își pierduse părinții. La cimitirul vechi din sat, în vecinătatea vechii biserici își dormeau somnul vecei minunații lui părinți. Îl nelinișteau vorbele multor semeni care se plîngeau că îmbătrînesc și le pare rău, iar cu fiecare ocazie a zilelor de naștere urau omagiatului: „Să ne trăiești o sută de ani!”. Însemnă că toți rămîneau la bucuria și regretul timpului. Toată lumea dorește să trăiască mult, dar să nu îmbătrînească, ceea ce natura nu are această lege. Radu la cei 63 de ani se simțea tînăr, entuziasmat, dornic de realizări. Chiar avea simțirea că se află în brațele creației fructuoase. Cînd se înfățișa în fața șevaletului, aproape în fiecare dimineață, simțea cum... scîrție. După somnul de noapte parcă-i înțepeneau oasele, mușchii, dar de cum începea să se miște, cu fiecare clipă devenea mai vioi și mai elastic, iar cugetul i se umplea de concepții și idei. Vedea pe pînza unui șevalet tabloul care putea și voia să-l realizeze. În această stare avea regretul că nu dispune de mijloacele necesare de a-și procura culorile și pensulele necesare, și să dispună de timp pentru a se concentra serios

asupra realizării fiecărui tablou. În decursul anilor precedenți, avînd o duzină de copii, era nevoit să se împărtășe, cum spuneau cunoscuții lui. Adică să se zbuțume pentru a obține mijloace necesare de a crește odraslele, care îi luau toată vremea lucrătoare și, numai după ce se isprăvea cu aceste necesități de primă însemnătate, mai și realiza tablouri. Simțea că toată creația lui nu are pondere, nu are perfecțiune, anume din cauză că desenează parcă pe apucate. O operă serioasă, necesită concentrare, posibilități materiale și... timp! Acum, după ce împlinise niște ani, simțea că obține tot mai multă libertate de creație și, nicidecum nu putea să-i înțeleagă pe unii oameni că, îmbătrînesc. La părerea lui, bătrînețea este o încoronare a tuturor speranțelor, viselor, e toamna de aur a omului! De aici el rămînea la ideea că odată cu înaintarea în vîrstă, trebuie să ne simțim tot mai fericiți că Atotputernicul ne oferă tot mai multă posibilitate și prilej de a realiza ceea ce nu am izbutit a face în decursul anilor trecuți, de a persevera, de a ne perfecționa, realizînd tot mai multe planuri, vise din tinerețe, de a conștientiza că generațiile ce se deapănă și vin pe urmele noastre să aibă prilejul de a găsi după noi lucruri bogate, frumoase, pline de încărcătură pozitivă, de dragoste, de viață, demne de amintiri. Pentru aceasta Radu avea la dispoziție biblioteci cu cărți necitite încă, galerii de tablouri, spectacole de teatru nevizionate. Cu aceste gînduri trăia zilnic în ultimii ani și simțea că, oricît de mult muncea diminețile, zilele, serile, nopțile, totuna timpul nu-i ajungea. Dar cel mai mult îl frapa că are idei, gînduri, porniri, dar tot mai des este lipsit de inspirație. Adică, muncește, crează, dar îl împovărează nemulțumirile precum că nu a atins perfecțiunea ce și-a dorit-o viața toată.

Deaceea se supăra și mai mult pe oamenii din generația lui, care fără a face ceva, de a pune deget pe deget, se vaicăără că îmbătrînesc, că timpul le toarce viața și-i apropie tot mai mult de creștinescul sfîrșit. Simțea evident lipsa părinților lui, care acum, s-ar fi egalat cu vîrsta cînd dînșii l-au părăsit. Se liniștea în suflet doar cu gîndul, că mama și tata plecau odată în lumea celor drepți, cu regrete, că timpul nu le-a oferit posibilitatea de a trăi mai mult, să-și vadă copiii mari și aranjați la casele lor. Adică, prin ereditare, erau deopotrivă în mintea lor, cu a lui, avînd primordialul regret, că timpul destinului se deapănă vertiginos și ireversibil. Voia de fiecare clipă cînd se apropia de șevaletul alb, pe care trebuia să realizeze un nou tablou, să strige tuturor membrilor generației lui: apreciați viața, apreciați spațiul, timpul care vă este rezervat de la Dumnezeu! Repetarea nu va fi nicicînd.

Ștefan, amicul lui Radu avea un singur fiu, care îi permise ca să emigreze în Italia. Prietenu, de fiecare dată cînd se întîlnea, regretă că a permis odraslei să se înstrăineze. Chiar dacă se lăuda întruna că unicul său urmaș, moștenitor prosperă, are unele realizări acolo, la poalele Vezuviului unde muncea în calitate de inginer dizainer. Chiar îndrăzne să afirme că devine cu fiecare zi un antreprenor prosper și-i promite lui taică-său că la bătrînețe îl va îngriji într-o vilă deosebită de la periferiile Neapolului, în apropierea mării, asistat de bone. Ștefan era convins de cuvintele ce le spunea și, de fiecare dată cînd se întorcea din vizitele frecvente la fiu, convingerea lui devenea de netăgăduit. Îndrăznise să-i promită lui Radu, că la o adică, fiind asigurat cu asemenea perspectivă la bătrînețe, nu-l va costa nici un efort ca să-l invite la poalele Vezuviului, să-și ducă bătrînețele alături, împreună. Vor avea ce discuta, să pună țara la cale ca doi bătrîni înțelepți, fiindcă au avut amîndoi o viața plină de evenimente și peripeții. Cu atît mai mult că amîndoi sunt oameni de creație, iar arta necesită un zbucium etern în realizarea ei. Ștefan continua nestingherit a se lăuda de succesele feciorului, fiind sigur că fiul, curînd va crea o familie, îi va dărui nepoți, și el o să fie un bunel înțelept, cu barbă albă, ținîndu-și urmașii pe genunchi... În ziua cînd primi telegrama de la Neapole, Ștefan îl telefonă pe Radu și cu o vocea alarmată, îi spuse că vestea nu corespunde realității, că la mijloc este o confuzie.

– Ce s-a întîmplat? Întrebă el, ca să se clarifice de starea alarmată a prietenului său.

– Sufletul meu, simt, că vrea să evadeze din ființa toată, se reține prin tre lacrimi vocea lui Ștefan. Sufletul meu arde, e în flăcări, îl mențin în piept la stare normală cu dificultate...

Radu merse îndată la el în ospeteie, fiindcă la telefon nicidecum nu putu afla despre cele întîmplate. Ștefan de vreo doi ani rămîsese fără soție, decedase de cancer și, uneori amintindu-și de ea în clipe descumpănite, nu putea clar să se exprime. Ajungînd la el în apartament, i se deschise ușa și prietenul, fără a-i da amănunte, îi înmînă telegrama venită din Italia, în care se anunța că feciorul său a decedat în urma unui impact produs de un accident rutier. Din acel moment Radu se gîndea serios cum

să-l consoleze, cum să-și stăpânească prietenul ce avea o inimă sensibilă. Se înfricoșă la gândul c-ar ar putea cădea în depresie, și ce ar putea face ca să-i izgonească gânduri negre. Se uită de la balconul apartamentului în stradă și constată că o eventuală cădere de la acea înălțime, ar ajunge jos și n-ai avea ce recunoaște.

– Nu te alarma prietene, îl calmă Ștefan cu vocea-i stinsă de durere, am rămas numai eu ca să-l petrec în ultimul drum, creștinește.

Amicul lui Radu a dispărut din vizor mai multe luni, pe la început de primăvară. El a mers să-și înmormânteze unicul fiu într-un cimitir vechi din Neapole. A revenit acasă la început de toamnă, când vremea se răcori și frunzele începură să se îngălbenească. Părul lui parcă deveni scofilcit, se girbovise, ochii i se pierdeau rătăciți în privirile lor neclare. Radu nu vedea rostul a-i spune vreo vorbă de încurajare. Vedea că omul se pierde, se topește, încet dispare. Uneori se întilneau, săteau la un ceai și nu-și vorbeau aproape nimic. Trecu iarna geroasă, și din nou venise primăvara cu capriciile ei. Se împlinea un an de la evenimentul tragic. Ștefan l-a chemat la comemorare. Au aprins cîte o lumîinare. Au băut cîte un pahar cu vin în amintirea răposatului, și la un moment dat, amicul zise:

– Ajută-mă... Vreau să cunosc o doamnă care ar vrea să nască un copil de la mine. De cum voi ști că ea a purces gravidă, o să-i fac testament și tot comîndul ce l-am adunat o viață, i-l dăruiesc. Altcuiva nu am ce lăsa...

Propunerea amicului i se păru stranie, dar nu îndrăznea să-i contradică, fiindcă Ștefan era lipsit de vise și speranțe. El era o umbră care-și purta soarta, hăulind prin viață. A mai supraviețuit amicul cîteva luni și, oricît de insistent n-a fost, niciuna din femei nu i-a acceptat propunerea. Îndrăznea să fie mereu printre femei în stradă, la piață, chiar și în cluburile de noapte. Se plimba singuratic, absent, fără a intra cu cineva în vorbă. Avea grijă să stea la masă ca un surd, să comande ceva băutură, mîzgîlea chipuri de femei pe foile de hîrtie ce le purta cu el împreună cu creioanele.

Într-o seară, întorcîndu-se din oraș, a căzut în mijlocul străzii în preajma blocului unde trăia, lovit ca de trăsnet și nu s-a mai sculat.

Pus în sicriu cu pînză roșie, pe lafet, în preajma gropii, chipul lui era acoperit cu o paloare dureroasă, iar buzele lui parcă mai continua să cheme o femeie ce ar fi capabilă să-i nască un copil, în locul celui decedat în accidentul rutier, pentru a lăsa ceva pe acest pămînt după el.

Radu Inereanu, de ani de zile observa cum trece prin viață, fără rost, parcă se simțea în societate un individ în plus. Nicidecum nu i se lega prietenia cu oamenii ce îi dorea să-i aibă alături, nu-i reușeau discuțiile în cercurile protipendadelor și totul i se părea că-i merge anapoda, creîndu-i-se ferma convingere că este un individ fără însemnătate și nu a reușit să fie cu nimic util zilei de azi, zilei de mâine. Avea presimțirea că viața ce i-o dăruise Domnul, îl dizolva în mulțime și el pierdea orientarea convenită de a fi om cu pondere și verticalitate. Ca o slăbiciune sau o meteahnă îi erau orele pline de dezamăgire și, în asemenea situații cu prima ocazie, mergea să viziteze cimitirul central. Acolo, hoinărea solitar, ore întregi printre monumentele somtuoase, sărăcăcioase ale mormintelor, și se complăcea în acea sferă a punctului de mijloc amplasat în destinul oricărui om: între viață și moarte. Uneori avea gând ciudat că poate ar fi mai bine să se pomenească printre cei morți unde este egalitate și armonie totală: de-i femeie, de-i bărbat, de-i frumos, de-i urît, de-i sărac sau bogat, rege sau boschetar... E unica echitate socială în Împărăția Domnului – în fața morții! Altă egalitate atît printre vii cît și printre morții nu există!

A zis cîndva că *Moartea este o minune a vieții!* Moartea dinamizează viața, pune punctul pe i multor indivizi care vin și vin în imperiul infinit al sfîrșitului. Deși, unii dintre decedați, din inerție mai au rezervă în fața timpului. Unii din eroi, în timpul vieții, devin dușmani, tirani, pușlamale, alții devin la un moment dat eroi, norocoși de a fi reconstruiți, reinvențați, construindu-li-se monumente unde să li se aducă flori vii...

Descriind această părere undeva, prezentînd-o la judecata gloatei, a fost categorisit ca un adept al omului pesimist și mizantrop. S-a revoltat în sine, s-a nemulțumit ușor, dar... a concluzionat mai apoi că, în realitate nimic nu este banal la mijloc. E veșnica mișcare a *roții uriașe* a destinului uman! Undeva e liniște și armonie, în alte părți dau busna persoane în negru cu cagule pe față pentru a percheziționa cabinete, persoane, edificii. Cineva care odinioară scria cu iscusință inscripții obscene pe garduri și în WC-uri publice, astăzi semnează cu plăcere lozinci, slogane în mijlocul maselor revoltate, făcînd-o pe liderii politici, iar mai departe, pe străzile singuratice la prima vedere se adună pîlcuri de prostituate, propunîndu-și serviciile persoanelor setoase de plăceri, cu preponderență celor ce trec în vecinătate la volanul mașiniului

bogate și luxoase. *Viața, cu legile ei eterne și cotidiene!* Pentru a nu cade în dependența situațiilor de moment, omul totdeauna trebuie să trăiască cu îndemnul în suflet de a merge înainte. În orice situație trebuie să facă mișcări numai înainte. Altfel parvin momente de criză, momente de depresie care pot duce la un sfârșit fatal, și pot mări suprafața cimitirelor. Moartea trebuie să parvină în soarta omului în mod natural, dar nu în rezultatul propriei sale prostii. Așa că, Radu Inereanu, trăiește cu altă concepție: Nu sunt un ratat, un om neînsemnat, o gîză care nu poate să zboare ci doar să se tîrască, sunt cel care gîndește și mă frămînt ca să găsesc răspunsuri.

A vrut enorm de mult să călătorească în China. Mai ales după ce un fost lucrător al corpului diplomatic de la Pechin. A fost îndemnat să trimită o cerere către ambasada de la Chișinău, la atașatul cultural, prin care solicita o întrevvedere. Dorea să scrie o carte despre țara cu tradiții și istorie milenară.

Nu trecuseră decît cîteva zile și la adresarea sa și un colaborator al ambasadei chineze a reacționat și i-a făcut o invitație. În holul clădirii albe, a fost întîlnit de un bărbat simțatic, îmbrăcat la patru ace, zîmbitor, predispus la o discuție constructivă. Se prezentă ca atașatul cultural al corpului diplomatic, dar nu-i reținu numele, deoarece omul o pronunță repede și parcă printre altele. Radu adusesese cu el în dar cîteva cărți de-ale lui, editate în ultima vreme, care, firește, au fost acceptate cu plăcere.

Au stat la ceai la o masă lungă și joasă. Și fără să fie întrebat și-a exprimat dorința de a vizita China și planurile ce țineau de această țară minunată. Atașatul a rămas plăcut surprins de faptul că un scriitor de la Chișinău se interesează de istoria, geografia, politica și populația cu toate etniile care locuiesc în țara zidului chinezesc. O și o mai mare mulțumire se profilă pe fața diplomatului, cînd i se spuse că în urma acelor călătorii, va scrie neapărat o carte de impresii. În Republica Moldova, la Chișinău prea puține se știu despre China. Mai apoi omuleanul zîmbitor, într-o română bine vorbită, îi povesti despre ultimile realizări ale țării care o reprezintă, despre ideologia comunistă, despre Mao Zedun, despre bucătăria diversă și specifică în diferite regiuni ale ei, despre problema narcomaniei cu care se confruntă și la ei societatea, amintindu-i că în afară de succese China are și eternele probleme

de ordin politic, social, geografic, etc. În final, Radu a primit acceptarea de a-și realiza visul, și în cele din urmă ambasadorul îi spuse ca printre altele:

– Pentru a avea putere cererea dumentală, este nevoie să ne aduci o recomandare de la Uniunea Scriitorilor. Să se scrie că susține ideea pentru a fi formată o delegație la Pechin... De asemenea aș dori să mergem împreună la conducere să vorbim între patru ochi cu președintele.

Radu, a considerat că nu este o problemă ce trebuie amânată așa că a mers împreună cu lucrătorul ambasadei la președintele forumului scriitoricesc de circa 20 de ani. În biroul mai marilor pe conderii din Republica Moldova domnea dezordinea. Peste tot stăteau împrăștiate manuscrise, volume vechi și noi, iar în văzduh plutea un miros stătut de alcool. Academicianul avea o înfățișare bugetă și ascultă absent problema cu care veniseră la el un scriitor mediocru. Era o zi de iulie. Radu se pomeni transpirat. Academicianul totdeauna a avut o atitudine arogantă față de el, considerându-l vădit un scriitor mărunț, lipsit de valoare. Demnitarul moldovean ascultă problema pentru care veniseră cei doi. Cugetă îndelung, apoi, cu vocea lui de savant, întru satisfacția oaspetelui numi câteva nume de scriitori chinezi cunoscuți în toată lumea, dar încă necunoscuți la Chișinău, din motivul că nimeni nu i-a tradus în română. Omul de mare cultură a Moldovei, mai vorbi despre alte laturi ale literaturii chineze, apoi dintr-odată îl întrebă pe oaspete:

– Care ester atitudinea chinezilor față de Mao, la ziua de azi.

– Relativă, bună, răspunse chinezul de parcă avuse răspunsul pregătit în buzunar. Apoi după o pauză își exprimă acordul de a forma o delegație în frunte cu scriitorul cu cererea, și arată cu ochii spre Radu. Delegația la Pechin ar trebui să fie formată dintr-un grup de vreo 4-5 scriitori moldoveni.

– Cu mare plăcere, își dădu acordul vocea de bas a președintele USM.

– Pentru a respecta unele formalități, vă rugăm să ne faceți în adresa ambasadei un demers, zise diplomatul și tacticos, își ceru învoire să plece.

Rămânând în doi, academicianul îl lăudă pe Radu că a inițiat o astfel de inițiativă și s-a bucurat ascultându-l că o eventuală călătorie în China, neapărat o să-i servească prilej de a scrie o carte întreagă, că el este într-o totală pregătire în această călătorie, pe care o săvârșise cîndva strămoșii moldovenilor Milescu Spătaru.

– Bine, bine dragă... O să facem tot ce depinde de noi pentru a realiza aceste porniri ale chinezilor, îl asigură la despărțire Mihai Cimpoi.

Radu se și puse pe treabă. Studie tot ce i se nimerea cu referire la această țară miraculoasă și își imagina cum face plimbare pe zidurile, ale căror urme se văd chiar și din cosmos, o să admire plantațiile de ceai, de orez, oamenii harnici și ingenioși de-acolo, care au făcut în ultimul timp ca țara să fie cea mai respectată pe tot mapamondul.

Așa trecu vara, toamna ploioasă, apoi iarna. Radu o tot ducea în așteptare, mărturisindu-le tuturor că se pregătește de o călătorie în China, inițiată de el și cu acordul Uniunii Scriitorilor și al Ambasadei Chineze la Chișinău. Tot ținând-o într-un vis frumos, în una din serile primăverii timpurii, fiica Valeria, îl chemă în gabă să vadă o noutate la televizor. La ecranul azuriu se derula o emisiune. Era o discuție în formă de masă rotundă, cu academicianul în mijlocul invitaților. Mihai Cimpoi, povestea cu mult entuziam despre relațiile culturale moldo-chineze, prezentin, precum se recumandă cosmonauții pentru zbor în fața comisiei, pe niște scriitori din conducerea uniunii, care s-au întors dintr-o călătorie din China! Radu a rămas fără cuvinte.

Și-a dorit să afle cauza de ce nu l-au anunțat, și n-a participat și el în acea călătorie. Academicianul îl întâlni cu ochii severi în biroul său ce duhnea a băutură și, parcă fricos că v-a fi luat la întrebări, medită filosofic și-i răspunse la unica lui întrebare:

– Nu te-am inclus pe dumneata fiindcă ni s-a sugerat de la ambasada Chinei să ești ostil ideilor comuniste, iar la Pechin, precum știi, sunt la putere comuniștii.

Nu mai avea nici un rost să continue discuția și, precum avea maniera deseori, Radu, se întoarse și ieși pe ușă fără a zice la revederre, fapt care nu l-a deranjat pe marele cărturar din capul uniunii. Mai mult l-a mirat că nici peste un an, nici peste doi, acei scriitori ce au vizitat China nu au scris nici o carte. Poate, dacă pleca și el în călătorie, nu scria nici el. În acele zile Radu încă odată în plus înțelesese că este un scriitor lipsit de pondere, valoare și desigur, cu un talent oribil ce ar fi meritat să scrie o carte de călătorie, precum avusese intenția. Era un moment ce-l întrista și-l făcu să concluzioneze că în societatea moldovenească în care există, lipsesc cu desăvârșire autorități culturale, cu simțăminte profunde de omenie și bun-simț. Însă era o părere numai a lui, și pe care nu o împărtășea cu nimeni.

Radu Inereanu demult avea rezervă față de preoți și popi. Cunoscutul său absolviseră Academia Teologică și după câțiva ani după ce activă în parohie, se transformă radical. Devenise stăpînit la vorbă, avea multe legături cu oamenii de la conducere, cu cei din lumea businessului. Numai în câțiva ani, după ce se căsătorise, deveni gras, asemănător cu un ursălău. Anevoios se urca și cobora pe scările jeepului negru și scump ca și mantia lui popească. Lîngă biserica cu turle înalte, aurite, curînd își ridică o casă cu piloni albi, somtuoasă ce se alătura în Valea Morilor cu cea ale procurorilor, judecătorilor și ale oligarhilor. De fiecare dată cînd avea ocazia să se întâlnească cu el, fostul coleg de clasă, nestingherit și vajnic îl blagoslovea cu semnul crucii, apoi îi întindea dosul palmei propunîndu-i-o spre sărutare. Uneori, în adîncul sufletului, îl compătimea. Mergînd la predicile lui, se uimea cîtă răbdare are preotul, care răbdător binecuvînta ore în șir în fața enoriașilor. Îndeosebi se uimea cum el asista la ceremoniile de cununie, botez, dar cel mai mult era frapat de stoicismul lui mai ales în timpul înmormîntărilor. Pe timp de ger, vînt, ploaie sau arșiță, el stătea ca un munte în mijlocul oamenilor îndurerăți înghesuindu-se în durerea ce domnea în văzduh, pe ultimul drum al cortegiului funerar, la care se alătura deseori bocitoare în isterică. El oprea rareori șirul oamenilor, citind cele 12 evanghelii cu un calm, deosebit petrecînd mai apoi timpul fluturînd candelnița, cu slujba rugăciunilor pe buze, îndeplinind procesiunea divină, pînă cînd mortul era adus la țîntirim. Jalea ajungea în apogeul său, cînd groparii puneau capacul pe sicriu, astupînd chipul mortului, apoi începeau să-l coboare în groapă. Preotul continua să rămînă serios, monumental, trecea pe la muchiile de mal, rupea cu hîrlețul huma locului de veci al defunctului și blagoslovea cu vocea lui de bas:

– Din pămînt ne naștem și în pămînt ne întoacem! Amin!

Fața, îmbibată de cugetări, exprima totală înălțare către cuvîntul din împărăția Domnului, care avea menirea să coboare la inimile credincioșilor supuși să-i sărute dosul palmei păroase la fiecare ușoară îndemnare. Radu doar rămînea totdeauna cu o ușoară întrebare: dacă acești sau acest slujitor al cultului se jertfește din numele divinității pentru păcătoșii de rînd, de ce se caracterizează prin acumulări de bogății aidoma oligarhilor? De ce istoria cunoaște cazuri cînd acești enoriași s-au răzvrătit împotriva modului lor

îndestulat de viață? De ce Lenin, Stalin și alți satrapi ai istoriei i-au exterminat și au închis lăcașurile din vina lor? Deseori privea ținuta Mitropolitului, care în odăjdii scumpe, cu mitra îmbibată de pietre lucitoare își duce predica la ecranele televizoarelor și cu fizionomia serioasă, binecuvîntează povățuitor către noi să respectăm cuvîntul Domnului, mai înșirînd amintirea despre cele zece porunci, dar presa de bulevard, mai oglindea și alte laturi ale vieții lui private.

Se vorbea deseori că Mitropolitul este agentul securității, ca și mulți dintre reprezentanții preoțimii. Se mai scria că bunul Mitropolit merge la mare cu domnișoare simpatice să se odihnească, însoțite de imagini reale și veridice... El nu găsea unde este adevărul curat, și nu găsea legătura între predicile slujitorilor bisericilor și ale faptelor lor. Deseori auzea printre confrății lor părerea și expresia, că fiecare merge la biserică să se roage Domnului și nicidecum preotului care majoritatea din ei se scaldă în bogăție și fetișism. Cu anii se formase în concepția lui părerea că este credincios, supus domnului, dar fără de acești intermediari în persoana preoților, care, unii dintre ei își permiteau să apară la ecrane dînduse în cuvîntări politice, să fie depistați la volanele automobilelor pe care le conduceau în stare avansată de ebrietate, agresivi uneori, precum unul de la parohia din Bălți și-a permis impardonabil să demonstreze revolverul cu amenințarea în adresa unui adversar al părerilor lui... Ajunse la concluzia că în cadrul mitropoliei și ale modului de propăvăduire a credinței nu este decît o afacere bună și mai puțină evlavie, credință... În biserici apăruse taxe la botezuri, la cununii, la înmormîntări, peste tot preoții vorbeau numai de bani, de necesitatea enoriașilor de a ceda mijloace bănești pentru biserică. Ce timpuri trăim, Domane, se întreba Radu, parcă adresîndu-se retoric către popii, clericii, mitropolitul care trebuie să dea exemplu enoriașilor prin modestia și jertfiera lor, dar nu să nu dea exemplu de acumulările lor impresionante. Ajunsesse la ferma convingere că am devenit deja o țară a bisericilor falimentate, deoarece în copilăria lui, cînd mergea cu mama, cu bunicul la biserică, simțea cu adevărat că spre el coboară duhul, cuvîntul divinității. Atunci, multe biserici, comuniștii le închisese, se interzicea să se meargă la locurile de rugăciuni, dar i se părea că există mai multă credință, iar acum se înmulțesc bisericile, mănăstirile ca ciupercile după ploaie, preoții nu-și pot împărți enoriașii necesari să fie în supușenia lor, dar credință parcă nu-i...

De fiecare dată cînd îl întîlnea pe prietenul lui, în jeepul luxos, vedea casa lui somptuoasă, bogăția care evident se lipise de el, Radu și mai mult cădea în meditații și totală descumpănire.

Analiza îndelung aceste observații triste și tot mai puțin avea impresia că greșește în părerile sale, deși în sufletul lui avea credință în Dumnezeu ca un simplu și adevărat creștin.

La spitalul Cancelariei de Stat, într-un revărsat de zori a fost adusă mama președintelui, o bătrînă cu fața plină de suferință, care avea o voce blajină, cumpătată, abia auzită. Președintele era plecat într-o vizită de lucru în străinătate și ea fusese adusă de către un consilier. În incinta clinicii se porni o adevărată învălmășeală și agitație din cauza demnitarului care cu voce severă dădea indicații, ordonînd să i se dea atenție maximă pacientei cu statut deosebit. În timp rapid bătrînei îmbrăcate în pijamale noi nouțe i s-au făcut investigații, apoi adusă într-o palată largă, luminoasă, cu lenjeriile de pat împrăspătate, iar două surori medicale primiră indicație să stea de planton la ușa întredeschisă. Bătrîna stătea întinsă în pat. Avea fața împietrită și privirea îi era ațintită către geamul mare, cu perdele înflorate. Afară copacii luau o haină nouă, cerul era senin, era liniște. Timpul se depăna și ea asculta atentă fiecă ticăială a ceasornicului mare, rotund din fața ei. După o habă de vreme încercă să se scoale și, îndată alături se pomeni cu cele două asistente lîngă ea gata să o ajute. Ea se împotrivi, dar femeile în halate albe stăteau la căpătiul ei ca două cățeluște care încercau a face sluj.

– Căutați-vă de treabă, le îndemnă bătrîna ca ele să plece, s-o lase în pace, zicîndu-le cu voce stinsă: Am nevoie de liniște. Ea mă ajută. Dacă o să am nevoi o să vă chem...

Nesigure pe ele, femeile ieșiră în coridor, dar se așezară în jilțuri în așteptarea chemărilor din partea deosebitei paciente. Șefa avusese o convorbire telefonică cu președintele ce se afla într-o deplasare de serviciu peste ocean, avertizînd personalul medical că răspund cu toate funcțiile posturilor pe care le dețin, dacă se întîmplă ceva rău cu mama lui. Ea veni alături de cele două surori medicale și se șoșoteau speriate, aruncînd privirea spre ușa salonului cu pricina. Era o situație obișnuită cînd se confruntau cu bolnavii ce sufereau de vreo maladie la ultimul stadiu. Ei devin indiferenți, preferă să

fie lăsați singuri și nu doresc ca cineva să-i consoleze... Șefa înaltă, cu o față grasă, rotundă, îndrăzni să intre în salon, a făcut tentativă s-o convingă că este asigurată de tot confortul care-l merită mama președintelui, dar bătrîna, observînd poziția neclintită a medicului manifestă caracter și se oțărî:

– N-am nevoie de nimic, îi zise ea. Lăsați-mă sigură, ordonă ea cu voce stinsă și parcă voi să zică: Doar nu sunt o arestată!

Medicii hotărîră să se supună și stăteau cuminți, șoșotindu-se în jilțurile de culoare roșii din vecinătate. Radu, ca șef al secției, mereu inspecta locul agitat, fără a da cuiva indicații, știind că surorile medicale cu stagiul mare de muncă, știu singure cum trebuie să facă mai bine...

Rămasă în liniște, bătrîna își ținea privirile spre galbenul toamnei de la geam, auzind cum de la înălțime cad nucile de pe ramuri peste asfaltul trotuarelor de-afară. Medita mereu la viața care trecuse, apoi la feciorul ei ajuns demnitar de prim rang și pe față i se așterneau pete de nemulțumire vădită. Ea, care a activat profesoară de română, s-a străduit să dea educație lingvistică odraslelor, a ajuns ca să audă în prelegerile fiului o vorbă de... văcari! Feciorul ei de cum devenise președinte, cu o ambiție, obrăznicie deosebită ieșea frecvent la ecranele televizoarelor și folosea în discursurile lui un melanj caraghios de rusisme, moșnegisme, întorsături incorecte de fraze, comitea greșeli elementare de vocabular, încît ea, de fiecare dată, ascultîndu-l simțea că o strînge frica în spate. A încerca de cîteva ori să-i facă observație, dar odrasla venea la ea în ospetie cu paza de corp, era sigur pe sine, și se făcea că nici nu aude vocea ei. Știa doar s-o cuprindă, să-i sărute obraji și s-o asigure, că el are grijă de dînsa și dînsa nu trebuie să ducă lipsă de nimic. Unica lipsă va fi doar că el nu poate sta alături de ea, fiindcă are un grafic de lucru foarte încărcat și tot ce face e în interesul statului și al întregului popor! Ar fi fost o durere a ei, numai a ei, dacă nu auzea la radio, televizor criticile și nedumeririle oamenilor de diferite profesii. Chiar și copiii făceau haz de cum se exprimă feciorul ei. Seara trecută un copilaș de la grădiniță, cu ochișorii holbați, pe tot ecranul televizorului, și-a spus părerea:

– Președintele nostru vorbește ca văcarul! Educatoarea ne învață să vorbim corect românește...

După aceste replici ale ei și ale oamenilor din țară, feciorul ei devenea parcă mai îndărătnic, iar capul lui mare și rotund se părea că devine un bostan adevărat care nu cedează sfaturilor... Cu aceste meditații bătrîna se pomenea

în postura unui arestat care își așteaptă sentința. Înțelegea că munca ei de mamă-profesioară a eșuat și nu mai poate nimic să corecteze. Se convinsese că viața, pentru feciorul ei, a devenit o tribună, la care începînd cu trecerea lui în funcție înaltă a început să confrunte procesul ireversibil de îmbătrînire. Semăna izbitor cu taică-său, un bărbat care a fost ambițios, gospodar, dar îndărătnic, care l-a dus și pe el cancerul la țintirim. Era o situație pe care n-o putea spune nimănui, nu mai putea face nimic, nu putea îndrepta lucrurile, dar nici nu putea să se gîndească la ea. Nu-i păsa de boala care simțea că-i secătuieste puterile.

Pe la chidii, a încercat să se ridice din pat, dar a căzut jos și, îndată s-a pomenit cum mîinile puternice ale surorilor medicale, au ridicat-o. Ea le-a privit cu aceiași ochi umilitori și rugă s-o pună într-un cărucior și s-o scoată afară, în parcul din vecinătate. Șovăitoare, femeile în halate albe au scos-o afară. În parcul din fața spitalului, cu aleile cu copaci acoperiți cu haină galbenă și aurie, ea se simțea bine și liniștită. Și din nou rugă să fie lăsată singură. Asistentele se dădură într-o parte, la o distanță cît ar putea să o supravegheze. Bătrîna rămasă cu sine însuși, începu să vorbească... cu fiul ei: „Dragul mamei, de ce m-ai adus aici? Du-mă la căsuța mea...” Și tot atunci i se păru că aude vocea feciorului: „Cum să te duc mamă, cînd satul nostru e aproape pustiu. Toată lumea a plecat la munci peste hotare. Csasele din mahala sunt în stare deplorabilă... Așa că. Nu te îngrijora că vorbeasc cum vorbesc în fața celor care ne-au părăsit țara... Liniștește-te!” Și ea îi porunci: „Atunci, acolo, doar acolo, la țintirimul satului să mă îngropi... Să mă duci acolo neapărat, acasă...”

Atunci cînd fiul devenise locuitor al Chișinăului, el insista ca ea să vină cu traiul la el. Avea casă, posibilitate ca să o țină ca pe palmă, însă ea refuză categoric, spunîndu-i că vrea să moară la căsuța ei. Trecură cîtiva ani la mijloc și fiul avansa în posturi mari și ea, se decise. Locuise la el o iarnă, avea tot confortul, dar de cum se îmbolnăvi, slăbise, odată i-a poruncit: ce nu s-ar întîmpla, neapărat, s-o ducă în sat, s-o înmormînteze acolo, lîngă părinții și rudele toate. Fiul, însă, îl enervă această dorință a mamei. Clipoci ochii mici, clămpăni din bucele lui turtite, își tremură bulzii obrazilor scâldați în grăsime și aproape strigă la ea: „O să te petrec în ultimul drum cu tot onorul, vei fi pusă pe aleia convenită a cimitirului și trăiește cît dorești în liniște sufletească! Și tot atunci adăugă ușor ironic: La oraș deja ni-i locul, inclusiv cel de veci! Că n-oi umbra eu cu hoitul matale prin toată Moldova! Aici vor avea grijă de mormîntul matale eu, apoi nepoții, strănepoții... Satul nostru devine părăsit...” Vorba fiului o făcu să devină

și mai retrasă și mai tăcută... Bătrîna parcă fusese trădată, amintindu-și că deja nu mai este nici cumătra Eugenia, nici cumătrul Vasile, nici vecina Frosea, nici vecinul Petre, Ion, Alexei. Toți sunt duși la cimitirul din deal. Ochii ei se adînceau în tristețe, deși medicii îi promiteau c-o să depășească criza.

În dimineața cînd i s-a spus că va veni președintele să-și viziteze mama, tot personalul medical îmbracă halate noi-nouțe. Ea rugă să fie scoasă pe cărucior pe aleile parcului învelit de lumina aurie a toamnei. Era un cer senin, soarele desena printre ramurile cu frunze umbre jucăușe. Era asistată de vreo patru surori medicale, toate domnișoare tinere, îngrijite, iar în vecinătate mai străjuiau veo duzină, într-o așteptare încordată. Cineva zvoni că în ajun s-a auzit vestea că asupra președintelui se pregătește un complot, mai întîi în parlament, cel puțin pentru destituirea lui din funcție... La ora numită, ograda spitalului fu împînzită în linii ordonate, grupuri de soldați, iar pe la colțurile parcului aferent, pe clădirea cu patru nivele, se fixară lunetiști în cagule. Curînd pe poarta mare, înaltă de metal cu lei firoși încrustați pe ea, întîmpinată de ofițeri ce dădeau onorul, apărură trei limuzine moderne, luxoase, de culoare neagră. Din limuzina prezidențială din mijloc, ieși Măria Sa, care făcu o închinăciune ușoară către cei care îl întîlniră, apoi cu pași grăbiți, urmat de un pîlc de persoane totuna la mărime, înălțime, în ocherlari cenușii, deopotrivă îmbrăcați în costume negre și cămăși albe la cravată, fu condus pe aleea unde stătea pacienta în cărucior. Bătrîna avea o față galbenă ca de ceară, stătea neclintită, doar ochii urmăreau peste tot persoane din alaiul pazei de corp al fiului și ale femeilor în halate albe ce o străjuiau docile. Fiul se apropie, luă din mîinile cuiva un buchet enorm de trandafiri roșii ca focul și i-l puse în brațe, încît îi acoperi fața mărunță. Tot atunci transmise florile cuiva din pază și se aplecă asupra mamei, sărutîndu-i obrajii uscățivi, pe marginea căroră se prelingeau șuvițe abia observate de lacrimi, șoptindu-i o tiradă de cuvinte ca să o îmbărbăteze. Pacienta păru absentă la toate cele văzute, auzite și nu zise nimic. Buzele ei tremurau ușor, se vedea că dorește multe să-i spună feciorului, dar în jur domnea liniștea clipă de clipă. În cele din urmă, fiul iar îi sărută mîinile, obrajii și porni grăbit spre limuzina prezidențială. Avea o întîlnire de importanță majoră la aeroport, unde sosea în vizită președintele Rusiei...

Peste o zi, în totuiul nopții, bătrîna muri în somn. În oraș s-au organizat funeralii pompoase și în centrul cimitirului, pe aleea bussnesmanilor, bandiților și oficialilor de la putere, a apărut un mormînt nou.

Radu a întâlnit-o pe Ludmila din Vițebsk pe litoralul Mării Mediteraniene, în Alanya. La ai săi peste 45 de ani, belorusca, deși era c-am slutișoară la chip, era înaltă, avea un corp mlădios, de balerină și când vorbea rusește poseda un accent slav presurat cu nuanțe melodioase. Se dovedi a fi sociabilă, dornică de vorbă și-i povestea nestingherită despre traiul din Belarusul contemporan. Recunoscu sincer că a visat demult să cunoască un bărbat din Moldova. Știa că moldovenii sunt oameni veseli, muncitori, cu un folclor bogat. Ea povestea pasionată o întâmplare mai ghidută decît alta, îndeosebi cînd mergeau la scaldat. Orele petrecute împreună se depăneau consistent și lui Radu i se păru că o cunoaște pe femeie de demult. I se crea senzația că Ludmila, la fel îl agreează ca pe un bărbat demult legat prin niște legături concubine mai vechi. Nestingheriți se țineau unul de altul de mîini plimbîndu-se pe litoralul aglomerat de lume, trecînd pasionați de la o temă la alta. Cînd se apropie ora mesei, Radu era sigur că după ce vor prînzei pe terasa cu ieșire pitorească la întinsurile azurii ale mării, o să meargă la el în numărul de hotel și vor face dragoste. Au servit supă, salată de legume, carne de miel coaptă la grătar, la desert copturi tradiționale turcești și cîte o ceașcă de cafea, pregătită la ibric de către barmenul brunet, cu mustețe late și dese ce-i admiră pînă atunci sprijinit de tejghea. Curînd, mustăciosul, la îndemnul Ludmilei, îi aduse și un pahar cu alcool, schimbînd cîteva vorbe între ei, suprinzîndu-l pe Radu cum ea cunoștea limba turcă. Femeia cu corpul mlădios, frumos dădu dușca peste cap, aprinse țigara și mai comandă o porție consistentă de alcool, pe care omul de la tejghea i-o aduse imediat. Ea își puse ochelarii de soare pe ochi și nu se grăbea să plece în numărul de hotel pe care Radu i-l propuser ca să-l viziteze. Mai servi și a treia dușcă, mai fumă a treia țigară și se dădu în mărturisiri despre problemele ce le are la Vițebsk cu unicul ei fiu, care a stat în repetate rînduri la închisoare pentru traficul și consumul de droguri. Problemele cu unica odraslă, recunoscu dînsa, continuă și azi, îndeosebi după ce s-a căsătorit cu o elevă a ei și locuiesc împreună, în același apartament. Printre altele, Ludmila, îl informă că n-a fost căsătorită niciodată, dar presupune că știe cine este adevăratul tată al fiului ce l-a crescut cu greu pînă la doi ani. Apoi, continuă ea, a fost nevoită să muncească peste hotare, la Moscova, la Sanct-Petersburg, în Cipru, Grecia, Turcia, ca să poată achita mai întîi salariul

bonei ce-i dădăcea odrasla, apoi diferite taxe pentru școala unde a învățat și întreținerea lui materială în locurile de detenție unde a stat mai bine de o duzină de ani... Mărturisirile ei deveneau tot mai sincere, iar vocea, odată cu adăugarea băuturii ce i-o servea barmenul, parcă i se stingea. Soarele dogorea, însă briza dinspre mare și umbrela mare, albă ca și fața de masă, crea comoditate obositoare. Radu voia să plece la odihna de masă, unde dispăruseră majoritatea vilegiaturiștilor la ora aceea, dar Ludmila nu avea nici o grabă. Continua să-și amintească despre fiul ei care i-a transformat viața într-un coșmar și din cauza frecventelor beții, gîlceve, apelurile vecinilor capricioși la poliție mai în fiecare seară. Zise că a început să se simte relaxată, în clipele de răgaz, departe de Belarus, de Vițebsk, nu vede, nu aude faptele nurorii bețive ca și ale fiului ei. Alte lucruri n-o interesează la moment și nu dorește să plece nicăieri de pe terasă. Era evident că devenea din ce în ce mai vorbăreată și, făcea impresia că cei din jurul ei deveniseră niște țucălari, cărora nu se sfia să le vorbească baliverne, încît Radu se părea un obiect neînsuflețit alături de ea.

– Eu, sunt stăpîna lumii! spuse ea deodată, îndreptîndu-și cochet suti-enii negri precum tăciunii, adresîndu-se din nou către Radu, parcă trăgîndu-l la răspundere: Spune-mi, dumneata, cum se explică că am fost cine am fost, dar am ajuns într-un așternut odată cu... prim-ministrul Turciei, care preferă femeile slave în pat?! Da, am fost cine am fost, dar prin faptele mele m-am aflat în tumultul oamenilor mari, care au nevoie și ei de plăceri! Dar cine poate să le dea energie politicianilor, dacă nu frumusețea de femeie cu tinerețea ei sexuală!

Femeia, căreia fața i se transformă odată cu servirea alcoolului, tot mai încruntată și mai agresivă, începu să-l strîngă în spate. Radu asista la un fel de spectacol al absurdului! El, care mai odinioară se gîndea cu siguranță că va petrece o noapte de vis în așternut cu această stranie ființă, acum urechile lui, ochii lui urmărea o cu totul altă scenă. Gura femeii nu înceta:

– Totuna revin acasă și mă răfuiesc îndată cu nora, cu feciorul! Mai am încă multă energie, frumusețe și trebuiesc bărbaților care au nevoie de sex. Ea îl urmări chiorîș, cu luare aminte, mai trase o dușcă și-l întrebă: dumneata, din Moldova ai venit aici să vînezi gagele din Belarus, din Rusia?! Am dreptate? Am! Atunci ține minte: dragoste fără bani nu există, iar dumneata se vede de la o poștă că nu dispui de mijloace. Mergi la culcare și nu

căuta aventuri la curul tău! Eu am venit aici cu scopul de a întâlni un bărbat cu posibilități căci am nevoie de șubă. Poți ca să îmi satisfaci dorințele? Cumpără-mi-o și-ți ofer dragoste...

Radu plecă de pe terasă și reveni în numărul lui singuratic, cu un televizor mare pe perete. Jos în stradă cânta muzică turcească și, pe terasă se auzeau vorbele femeii din Vițebsk, hohte și chiote. La geamul mare se vedea totul ca în palmă și el observă, cum sosi curînd o limuzină luxoasă, de culoare albă, și din ea apărură un bărbat cît un dulap, cu musteță neagră, și îi înmînă un buchet de flori învelite în ambalaj lucitor. Curînd belarusa plecă în hotel, după care se întoarse îmbrăcată într-o rochie lungă, de culoare albastră. Ajutată de bărbatul zdravăn ea urcă în mașina albă care plecă de la fața locului ca mai apoi forfota de pe terasă să se potolească.

Radu multă vreme nu a putut să adoarmă, meditînd și analizîndu-și viața care se depăna vădit cu multe clipe de umilință. Simți încă odată că din cauza lipsei banilor, tot mai mult simte cum femeile îl îndepărtează, îl împing parcă cu de-a sila în mrejele bătrîneței. Din acea clipă, deși intuia că este o situație banală în zilele cît s-a aflat la mare, simțea că este nevoit să se despartă de bătrînețe și nu mai are nici o rezervă pentru viitor, precum o are această femeie cu chipul înclinat spre bătrînețe, dar cu un corp frumos, ca de balerină și cu atîtea cunoștințe acumulate în viața ei din trecut. Radu simți că nu are nici tinerețe, nici prieteni apropiați, nici bani. În față are doar situația reală de a înțelege că este nevoit să se pună pe îmbătrînit...

În următoarele zile a văzut-o pe belarusă pe litoral într-o discuție cu diferiți bărbați, pe care-i frapa prin figura ei, povestindu-le întruna despre fiul ei de acasă, despre nora ei. Vorbea cu ei de parcă îi cunoștea demultă vreme. Vorbea cumpătată și parcă își cîntărea cuvintele. Numai spre seară, cînd revenea pe terasă și începea să servească alcool, se transforma într-o fire veselă, gălăgioasă, pomenindu-și trecutul, prezentul ei plin de lipsuri, pînă în clipa cînd pe terasă apărea cîte o limuzină, un bărbat solid și dispărînd, se făcea liniște.

În ultima zi a aflării lui, mai avînd timp pînă seara cînd avea să-și ia zborul spre Chișinău, Radu ieși pe plajă să se scalde pentru ultima oară în acea vară. O întâlni pe belarusă care lua baia de soare, calmă de parcă nu avusese nici o aventură noaptea trecută. Ea îl salută cu un zîmbet cald, plînd de sinceritate și-i zise:

– Pleci azi spre Moldova... Mă bucur că te-am cunoscut, și revenind la serile trecute ea continuă: Dacă te-am refuzat, să știi că nu e numai din cauza că ești sărac ca toți moldovenii voștri. Nu te-ai dovedit a fi în gustul meu! Vremile și oamenii se schimbă... A face sex cu o doamnă ca mine, e nevoie de bani, dragul meu! Am fost și rămân cinică cu bărbații ratați, care îndrăznesc să vină în Turcia să se odihnească în hotelurile cu cinci stele, fără a dispune de bani solizi în carduri! Pentru mine oamenii săraci sunt ratați și urâți! Fiul meu cu nora e altceva. De cum mă întorc acasă cu o leacă de bani o să mă lămuresc cu toatele, pe rînd.

Cel mai bine Ecaterina Ciolpan l-a memorizat pe tata, procuror tînăr, în noaptea cînd a simțit pentru toată viața o *lunecare în prăpastia timpului!* Avea doar 7 ani, în ziua cînd au plecat în ospeție la bunici, părinții lui tata de la țară. Mama, ca și tata muncea la straja legii, în procuratură, mereu erau ocupați și ea, unicul lor copil, uneori nu-i vedea zile întregi, fiind în supravegherea și îngrijirea bonei. Atunci, în acea zi, călătoreau împreună, și pentru dînsa era o adevărată fericire. Tata conducea volanul, mereu o dădea pe bancuri și anecdote, iar mama alături de ea, pe bancheta din spate, îl ascultau și aveau toți o dispoziție bună. Tata, era chipeș, avea caracter copilăros, tot privind-o în oglinda retroactivă, adăugînd parcă numai pentru ea, întîmplări despre adolescența lui petrecută în sat, împreună cu alți semeni cu care, făcea diferite năzbtării; mergeau noaptea la vecini să fure mere domnești din grădini... Șoseaua asfaltată șerpui prin codrii Orheiului, apoi coti spre malurile abrupte și antice ale Răutului. Din salonul automobilului, peste geam se deschidea o panoramă frumoasă a toamnei tîrzii, cu Răutul șerpuitoare, străjuit de maluri stîlcoase abrupte, găurite de chilii rupestre. Calea a fost scurtă și în curînd, au ajuns în satul bunicilor. Tata era unicul lor copil, iar ea – unica nepoată. Sosirea lor în ospeție transforma totdeauna casa bătrînească cu pilaștri de lemn, acoperită cu șindrilă înnegrită, pe alocuri cu mușchi verzui, ferestrele mici și ușa îngustă, se transforma dintr-odată într-o sărbătoare. La părerea unanimă a bunicilor, Ecaterina se făcea pe zi ce trece tot mai mare și mai frumoasă nepoțică din lume. Ochii ei mari, albaștri și părul bălai, cea mai bună la învățătură din clasă, era centrul atenției pe toată durata de fiecare vizită,

cînd bunicul, apoi bunica o strîngeau la piept și o mîngîiau ca pe un odor sfînt, amintindu-i că ea este unica moștenitoare a gospodăriei lor. Acea modestă gospodărie cu gard și poartă de nuiiele, cu lemne tăiate, îngrijit clădite la trunci, devenea un atribut al bogăției pe viitor apreciată de toți în favoarea ei. Era în centrul atenției și spera ca acele clipe de euforie idilică vor continua veșnic. Tata continua să mai glumească, mama s-o ajute pe bunica la plită unde stăteau pregătite bucatele, apoi se pomeneu la masa de lîngă laița așternută cu țoluri, în colțul căreia stăteau icoanele împodobite cu cusături de flori și prosape albe. Se așezau rezimați de peretele cu părețare și rumbă țesute de bunica și se ospătară din plin pînă la geamurile mici se lăsă amurgul. Bunicul aprindea lumînările mari, lungi de ceară, luminînd încăperea cu buna dispoziție și ramele cu fotografiile rudelor pe peretele îngust dintre ferestre. Tata nu și-a permis să guste din vinul din care a gustat bunica și mama. Trebuia să conducă mașina pe drumul ce aveau să-l facă îndărăt spre capitală. A doua zi avea o chestiune importantă la servicii și se grăbi, îndeosebi, cînd afară începu să ningă cu fulgi mășcați care se topeau îndată pe geamuri. Bunicii le-au pus în portbagaj produse crescute de ei în grădină, ecologice; o rață, o gîscă, un curcan, cîteva găini, toate tăiate, bine prelucrate și împachetate în ziare, iar pentru tata o balercuță de stejar cu vin roșu, să servească acasă.

Drumul spre Chișinău devenea tot mai anevoios. Trecură codrii Orheiului. Afară era beznă, și în geamurile automobilului răpăiau tot mai mult stropii reci de ploaie, iar în lumina farelor se observau și fulgi de zăpadă. Traseul era semipustiu, tata conducea cu privirea încordată, parcă gonind mașina după fascicolele lungi ale farelor ce înaintau în monotonia lapoviței. După Persecina, șoseaua deveni mai aglomerată. Mama spuse că mulțimea de oaspeți ca și alde ei, ce au fost la părinții de la țară, acum se întorceau, ca mîine, să fie prezenți la serviciu. În acea monotonie Ecaterina adormi, trezindu-se pe o porțiune de cîmpie, cînd tata a oprit mașina la îndemnul mamei. Au ieșit amîndoi pentru necesitățile lor: unul într-o parte altul în altă parte a șosele, iar ea a rămas somnoroasă în mașina, cu motorul ce funcționa, becurile ardeau puternic, iar măturile ștergeau energic și stăruitor ploaia ce răpăia în parbriz. Pe șoseaua ca smoala, vuiiau trecînd mașinile în goană pe alături. Așteptarea ca să se întoarcă părinții și să-și continue calea spre oraș, o plictisea. Treceau clipele... Curînd apăru mama și se așeză pe bancheta din

față, unde trebuia să vină și tata. A vrut să o întrebe ceva, dar ea, ca și Ecaterina fu surprinsă de un zgomot slobozit de șuieratul cauciucurilor de la anvelope în frînare bruscă. Mai urmară câteva sunete bizare, neînțelese și, în clipa când totul avea să se limpezească în astîmpărare, în tăcerea sumbră cu loștopene de fulgi umezi ce loveau nemiloși în parbriz, mai întâi ca un ecou, apoi tot mai clar de afară veneau strigăte și țipete de femeie și bărbat. Mașina care trecu ca un fulger pe lângă ei, se opri la o depărtare neînsemnată și ea văzu cum două siluete se învâlmășeau lângă o persoană lovită și aruncată pe marginea șoselei. Mama ieși afară și curînd auzi că și ea se alătură la acele strigăte de alarmă. Dormitînd, Ecaterina, simți la o vreme, cum se apropiară de mașină alte persoane, ușa unde stătea, fu deschisă și o vocea miloasă, cum-pătată, dar emoționată o invită să se mute în altă parte a salonului. La volan, pe bancheta din față se așeză un bărbat spătos, iar alături de ea, în salon, plîngînd înnădușit, cu ajutorul cuiva îl așeză pe tata însîngerat, cu ochii închiși și fața crispată de durere. Mașina se porni și majoră viteza spre capitală. Peste ceva vreme, Ecaterina înțelese ce se întîmplase dar i se păru că visează, apoi simți cum mama stăpînindu-i mînuța a consolare, deodată bătu în isterică, și-i strigă celui de la volan:

– Mîină cît mai tare! I se simte pulsul, e viu!

Mașina goni cît putut de tare prin întnericul umed, dar cînd ajunsese la pragul spitalului, cu lumină puternică în prag, ea se trezise de-a binelea și, deja nu mai visa. Groaza o învâlui, văzînd cu ochii ei de copil aroma morții pe buzele tatălui. Pe chipul ei diafan, se prelingeau șiroaie argintii de lacrim, iar mama leșină și cîțiva medici, o aduseră la conștiință. Pe tata l-au așezat pe o targă și doi medici tineri, vînjoși, cu pași înceteți l-au dus în direcția clădirii. Ea simți că sufletul ei strigă, se zbate, se cere la o libertate, în urma tatălui, a mamei, dar o era stăpînită de către niște femei în halate albe, fiind condusă într-un salon luminos, cu paturi albe, curate, fiind mereu calmată cu vorbe...

Curînd cînd mama reveni lângă ea în bariz negru, Ecaterina a simțit că orice consolare nu mai poate avea vreo importanță în viața ei. Totul s-a sfîrșit ca o scînteie de trecere de la lumină, la întuneric. Numai timpul a putut să-i limpezească destinul.

L-a iubit totdeauna pe tata și iubirea aceasta a congrescut cu toată existența ei. De-a lungul anilor, de la acel moment tragic al destinului ei,

Ecaterina nu putea să simtă vreun bărbat în drumul ei. Mereu se întreba ce s-ar întâmpla cu ea dacă Domnul i-ar oferi să trăiască o altă viață plină, pînă la adînci bărînețe? Oare v-a uita vreodată tragedia copilăriei, cînd a văzut moartea tatălui cu ochii ei și se întreba de ce Atotputernicul a dorit să se îndeplinească această strășinicie cu ea? Ce fel de viață a avut ea să-și clădească peste tinerețe, maturitate?! În inimă, în suflet, se căznea că soarta, norocul, față de care omul este neputincios și imposibil să le dirijeze i-a oferit posibilitatea să vadă cazul lugubru, astfel, lipsind-o de posibilitatea ce o au majoritatea copiilor din lume, de a-și admira tatăl lor la bătrînețe, încărunit, plin de înțelepciune!

Din aceste considerente nicidecum nu se putea decide să-și lege destinul de un bărbat, să creeze o familie, pentru a avea copii, ca acei copii să trăiască ceea ce a trăit ea. Era convinsă că are dreptate, convinsă că nici un bărbat din cît a întîlnit ea, nu seamănă nici pe aproape cu tatăl ei. Și niciodată nu va semăna. Era necazul ei, era crezul ei, era hotărîrea ei pentru eternitate, iar împotriva eternității, omul nu poate face nimic.

Nanu Matvei, fusese mobilizat pe frontul sovietic un adevărat cotin-gan, de rînd cu alți băiețandri care abia atinsese majoratul. S-au adunat la marginea Ineascăi vreo 30 de băieți cu torbele în spate, petrecuți de bocitoare și celelalte rude. Știau că trebuie să meargă pe jos pînă la gara Răuțel, din Bălți, iar de-acolo într-o direcție necunoscută. La despărțire l-au plîns ca pe un mort și numai tata Vasile, cel mai de frunte gospodar al satului, după ce l-a îmbrățișat i-a spus cuvinte, care nu se așteptase de la un părinte:

– Știu ce e războiul... Am luptat în Manciuaria, am fost rănit, apoi prizonier. Tu, să știi: ce nu s-ar petrece cu tine, să nu te dai în prins. Mai bine, o moarte ușoară, în bătălie...

De la gara din Bălți, s-au alăturat sute de moldoveni din alte sate, fii de țărani, care au fost duși într-o unitate militară din Volînia unde au fost echipați, au făcut cîteva exerciții de tragere cu arma, apoi, fără alte explicații transportați peste două nopți în focul războiului, pe linia întii din Rusia de vest. Chiar din prima zi, aproape jumătate din recruți, au fost uciși de bombardamentele și obuzele germane. Nu a avut timp să se deprindă cu moar-

tea. Cadavrele camarazilor, erau adunate într-o groapă comună și acoperită cu țărână. Fiindcă credea în Dumnezeu, mereu își făcea semnul crucii, moartea l-a ocolit inexplicabil. Obuzele explodau în vecinătate, altor soldați pitulați în tranșeie le săreau minile, picioarele, capul, se auzeau vaiete, răcnete de durere, iar el rămânea viu, nevătămat. Avusese conflict cu comandantul de unitate, un rusoi plin de pistrii, cu fața mică și buzele subțiri, care se strofolea în adresa lui, de fiecare dată când meșterea din mestecănișurile din apropiere crucea ce o pune la căpățiul creștinilor care mureau. Rusul îl amenința cu tribunalul, dându-i de înțeles că armata roșie are o ideologie comunistă, care consideră religia un lucru rău pentru oameni. Matvei puțin înțelegea înțelegea și practic nu vorbea rusește, dar în acele câteva luni de război, deprinsese câte ceva și, odată îi răspunse îndirjit căpitanului, pe care îl ocoleau obuzele ca și pe el:

– Оставьте кресты! У молдован, такой порядок!

Într-un sfârșit comandantul dădu a lehamete din mână, chipurile, fă ce vrei și, chiar începu să-l stimeze pe Matvei, care avea grijă și de cei vii și de cei morți. Fiu vînjos de țaran duce în spate, pe brînci muniții din depozitul ce se afla într-o văgăună din spatele frontului. Săpa întruna cotloane, adîncea tranșeiele, silindu-i pe camarazi să aibă grijă de viața lor, că acasă îi așteptă rudele, părinții, soțiile, copiii. Au stat pe poziții vreo săptămînă fără a trece în ofensivă. O perioadă a nins, apoi a plouat și cînd vremea se astîmpără și peste tot se așternu un cer senin, au fost anunțați că pot pleca în orice clipă la atac. Li s-au dat mai multe gloanțe, grenade și, pe marginea malului de tranșeie, în care stăteau vreo 100 de moldoveni, a fost adus un bidon mare alb, de aluminiu plin cu spirt. Fiecare din ostași putea să treacă și să bea cît putea, înainte de a porni peste cîmpia neagră și tristă a primăverii timpurii. Așa se făcea de fiecare dată cînd soldații știau că se va da semnalul cu racheta roșie și toți, cu strigăte de ura, trebuiau să ajungă la poalele pădurii din depărtare, de unde se vedeau doturile și dzoturile germane, îndeosebi cînd porneau să se tragă spre ei din mitraliere. Mulți din ostași au băut cîte jumătate de cană din spirtul amețitor și, deja nu mai simțeau frica, dar nici responsabilitatea. Le era totuna, în starea pe care o dorea și comandatul în clipa cînd avea să le strige: „Înainte, la atac, pentru Patrie! Pentru Stalin!”. Matvei doar gustă din tărie și deveni ca totdeauna concentrat. La război, deja înțelesese, că depinde foarte mult de atenție, cînd probabilitatea de a rămîne în viață e mai mare.

Cum numai comandantul, care băuse cel mai mult din bidonul argintiu, se ridică în toată înălțimea și răcni să-i îndemne pe ceilalți de a merge la atac, îndată fu răus de gloanțele inamicului și căzu buștean, trupul lui alunecînd în văgăună. În ofensivă porniră cu toții, și răcnind mai mult a groază decît a victorie se avîntară în direcția pădurii. Ca printr-o minune, cînd a ajuns lîngă acea pădurice, trăgînd focuri de armă, arucînd grenade, Matvei iar se pomeni născut în cămașă. Fusese sters doar la brațul stîng de un glonte mai sus de cot. A rupt poalele cămășii, s-a bandajat, și descoperi că locurile unde se aflaseră mitralierele germane erau părăsite. Inamicul bătu în retragere pentru a ocupa alte poziții. El făcu cale întoarsă în direcția de unde odinioară porniră atacul. Calea era presurată cu gropile unde explodaseră obuzele, cu mulți răniți: care fără o mîină, care fără un picior, însîngerăți și multe de vaiete. Trebuia urgent răniții să fie scoși la o margine de drum, pentru a fi transportați la spital, dar printre apți să facă acest lucru erau doi sanitari și vreo patru camarazi cu răni ușoare. Pe cîtiva răniți i-au tîrît într-o sevă de mestecăniș din preajmă, dar pentru ceilalți schingiuiți erau necesare căruțe, medici în plus, pansament, medicamente, care se aflau departe, în spate, la ștabul de peste pădure. Comunicația din cauza bombardamentelor era întreruptă de unitatea ce trebuia să le vină în ajutor la primul semnal. Amurgea și evident, nu aveau cum să isprăvească cu cei rămași în viață, cu mulțimea de răniți împrăștiați pe cîmpie. Un locotenent cu față de mongol deodată îi ordonă lui Matvei: să plece la locul dislocării comandamentului regimentului să raporteze că s-a întrerupt comunicația radio și că aici sunt o puzderie de răniți și să cheme medici în ajutor, de urgență. Ordinul locotenentului semănă ca o amenințare, un avertisment: dacă nu-l îndeplinește, va fi împușcat pe loc!

Matvei porni imediat să execute ordinul, dar era sigur că cei peste o duzină de kilometri, n-o să-i facă decît în timpul cît răniții de pe cîmpul de luptă, nu vor mai avea nevoie nici de un ajutor medical. În spatele frontului, să parcurgă vreo zece kilometri, spre locul unde se afla ștabul unității lor, cu personalul medical. A mers o habă pe jos în pas grăbit, trecînd printr-o pădurice, apoi ajunse într-o văgăună rece și pustie, și se bucură cînd văzuse un cal negru ca noaptea, care părea că participase și el la luptele odinioară, dar scăpat din căpăstru, hăulea speriat prin tufari. Fire din țărani gospodăroși de la Ineasca, știa din copilărie năravurile cailor, cum trebuie să-i îmblînzească, să-i ademenească. Adună un șmuiag de iarbă, se apropie

încet de calul cu ochii mari, speriați și atent îl prinse de coama bogată. În câteva clipe încălecă, dădu pinteni animalului și porniră în direcția unde cerul se limpezea și începeau să licărească primele stele. Aer proaspăt, primăvăratec îl lovea în față și lui Matvei i se părea că merge în direcția câmpiilor din țarina satului unde îl așteaptă ogoarele să semene bobul. Peste tot domnea o rumoare care se cerea îmblinzită, liniștită de către oamenii antrenati în această măcelărie de vieți omenești care avu deja ocazia s-o vadă destul în doar câteva luni. Calul se dovedi a fi puternic, ascultător, de parcă știa că trebuie să se grăbească, vremea nu așteapta și când deveni numai spume, ajunseseră la niște case cu acoperișuri de olene, unde forfoteau militari, cu mai multe camioane ce staționau în preajmă. Matvei fu condus într-o încăpere largă cu ferestre camuflante, dar pe pervazurile cărora stăteau felinare alimentate cu gaz, luminând o masă cu diferite bucate și băutură. În capul mesei stătea un ofițer de grad înalt, în compania a două tinere sanitare în halate albe. Alți ofițeri stăteau pe scaune la masă, mîncau își turnau rachiul din sticle pîntecoase, pe eticheta cărora, Matvei, deosebi băutură trofeu luată din zămnurile nemților evacuați.

– Ce dorești?! Întrebă ofițerul de grad înalt, când Matvei luă poziția de drepti, prezentîndu-se cu raport de curier, că în rezultatul ofensivei din dricul serii, nemții au bătut în retragere...

Domnișoarele sanitare pe o clipă chicotiră, dar când Matvei mai repetă raportul său cu voce alătmată iar pe cîmpul de luptă așteaptă ajutor urgent camarazi între viață și moarte, se lăsă liniște. Ofițerul cu grad major din capul mesei îl privi cu o severitate deosebită, măsură ceasul de trofee de pe mîna, apoi nestingherit își turnă din sticlă și, mai aruncă peste cap o sută de grame și îndirjit mușcă dintr-un castravete murat. Apoi se ridică, ferind ușor la o parte cele două sanitare oacheșe care parcă-i sprijiniră umerii și cu ochii întrunțați îi zise ostașului Matvei Druță:

– Pe loc repaus, mîne dimineață vom fi cu tot alaiul acolo...

– Vor muri mulți, reproșă ostașul. Vremea nu așteaptă...

Ofițerul smîrci și mai nemulțămît decît i se citea mutra și-i turnă rachiul într-un pahar mare, ordonîndu-i cu voce plină de cinism: Bea și mînîncă la masă!, tot atunci amintindu-i: Ordinul mai marelui în armată nu se discută ci se execută! Văzînd cum ofițerul duse mîna la cobura (tocul) revolverului de la șold, Matvei servi rachiul care-i fripse gîtul. Nu mîncase câteva zile și car-

nea din conservele americane îi prinse destul de bine. A încercat parcă ceva să mai reproșeze, dar ofițerul avu grijă să-i mai toarne odată în pahar, zicînd, pufăind din țigară: Războiul are tactica și tainele lui, iar *rușii totdeauna au nevoie de un dușman, iar dacă nu-l au, mereu trebuie să și-l închipuie! Altfel nu este interesant de trăit...* Deja nimic nu se mai poate de schimbat. Pînă dimineață vom aștepta, apoi vom merge acolo, îi zise ofițerul de grad înalt.

Pînă în zori el a stat tolănit într-o scîrtă de fin alături de calul care mîncă parcă sughițînd iarba jilavă, iar ochii lui mari, frumoși părea că lăcrimează întruna. „*Tot mai multă lume din jurul meu preferă să se retragă în singurătatea sa sufletească*”, gîndi atunci Matvei.

– Stai aici și fii cuminte, dacă nu dorești să-ți trimit un glonte în frunte, îl repezi alt ofițer, cînd el cercă să se neliniștească, știind că acolo răniții pierd sînge... Avu impresia că se află nu în mijlocul șefilor de comandă ci în cercul unor bandiți, dar nu avea la el nici o armă. Tot acel ofițer îi zise pentru el și pentru ceilalți: Unde să ne pornim acum, în puterea nopții!? Cine va avea de trăit va trăi cine va avea de murit va muri! Tu, iar se adresă personal lui Matvei, taci din gură, bea. Mănîncă. Mîine dimineață vom merge să salvăm situația... Dac-o să te-ntrebe cineva, să spui că te-ai rătăcit și ai ajuns la noi tîrziu, în zori... Vrei să trăiești? Îl întrebă deodată ofițerul, scoțînd pistolul din cobură, iar cu o mîină îi mai turnă spirt într-o cană de aluminiu. Ochii acestuia deveniră injectați, mișcările lui necontrolate, dar a fost toate potolite de o domnișoară sanitară, cu bucle argintii, care i se așeză în brațe, și-l mîngîie cu dosul palmei, sărutîndu-i obrazul împertit. Domnișoara îi făcu un semn energic cu mîna lui Matvei să bea din cană și să plece în direcția scîrtelor de fin, unde stăteau lîngă căruțe caii deshămați și ronțăiau fin, iar mai încolo dormeau mai mulți soldați înarmați.

Matvei nu putu închide un ochi, stînd culcat lîngă scîrte, urmărind stelele sclipitoare și clare de pe cerul umed al Germaniei ce bătea în primăvară. Revedea mereu cîmpul de luptă, cum mergea în atac, cum dinspre pădure băteau mitralierele cosindu-i pe ai săi, apoi cînd a ajuns la păltiniș, cum a găsit doturile nemților părăsite, cum a revenit la tranșeie, cum erau peste tot cadavre și confrăți răniți, cuprinși de strigăte de durere, așteptînd să li se acorde ajutor... Era o situație cînd se pomenise adevărat ostatic, cînd anunțase comenduirea, cînd se avea posibilități de a merge acolo de a salva lumea, dar aici... fusese amenințat, impus să se îmbete!

Pe la răsăritul zorilor, cineva din ofițeri a dat comadă unui contingent de soldați, însoțiți de surori medicale și urcându-se mahmuri prin căruțe au mers în direcția liniei întâi. Ajunși acolo au fost întâmpinați de către un sergent cu o fleagă goală de spirt la picioarele lui, înconjurat de cadavre, pe care cum a putut, toată noapte le adunase într-un loc. Bidonul alb, din ajun acum stătea într-o parte răsturnat, ciuruit de gloanțe, pe gura largă se vedea ceva spirt, amestect cu un fragmen de creier de om, ce crease o masă roșie, neînțeleasă. Alături de bidon se tăvăleau alte fragmente și măruntaie de om...

Sergentul lângă câțiva ostași cu bandaje pe corp, a vrut să raporteze celor sosiți despre situația creată, dar vorbele nu i se potriveau iar cei sosiți la fața locului n-au vrut să-l asculte. Surorile medicale au constatat decesul, cu ajutorul lui Matvei au numărat morții, pe care i-au aruncat de-a valma în tranșeie, acoperindu-i cu pământ. Când peste movila de culoare brună a pământurilor germane, cineva pusese un stîlp de mesteacăn, la locul de destinație au sosit ostași noi, tineri cu ochii înguști din Asia Mijlocie. Matvei a aderat la acel regiment și un maior le-a citit că au misiunea să pornească în pohod, peste pădurea din depărtare, eliberată în ajun de dușmani, datorită acestor soldați sovietici îngropați, care și-au găsit moartea eroică în bătălie și Patria n-o să-i uite niciodată.

După participarea la acea luptă Matvei, în rezultatul căreia rămisese viu ca prin minune, soldatul Matvei Druță a fost decorat cu medalia „Pentru vitejie”.

Ascultînd acest fragment din biografia unchiului, care se considera veteran de război, Radu Inereanu se cutremura văzînd de fiecare dată lacrimile în ochii bătrînului cu fața tuciuire. Se emoționa de cele povestite de veteranul de pe scenă, în fața sătenilor, la clubul din sat. Înainte de a se începe să vizioneze un nou film despre război. Doar că pe ecranul lat din încăperea lungă, cu scaune totuna, pe pereții cărora stăteau portretele participanților la luptele de la care nu s-au mai întors la baștină, se arăta în exclusivitate vitejiile și eroismul neînfricat al rușilor, cînd nemții, spre finalul filmului, fugeau de pe cîmpul de luptă de le pîrîiau călcîiele. Mulțimea copiilor care stăteau tixiți în încăpere se amuzau și rîdeau aprobator de cele văzute, coinvinși că soldații sovietici au parcurs în acel război din victorie în victorie...

Unchiul Matvei devenea cu anii tot mai gîrbovit, greu se mișca, iar cînd revenea la amintirile despre participarea lui la război, privirile îi deveneau supărate și vorbea pentru toți care voiau să-l asculte:

– Nu credeți minciunilor care le arată rușii în *kinou*. Ineasca, mai mult din prostia lor, a pierdut la sfârșitul războiului lângă Berlin în 1945, peste 100 de băiețandri, luați de la coarnele plugului și duși pe linia întâi, ca pe vite la tăiat.

Cu anii, nimeni nu lua vorbele lui moș Matvei în serios. Demult murise, fiul îi puse o cruce de granit la căpătii, iar cei care veneau să-l pomenească la cimitir la Paștele Blăjnilor, își aminteau de el, care alături de rușii viteji, au câștigat războiul, precum se demonstra în filmele eroice.

Pomenit la spital, în urma unei crize de ulcer la stomac, Radu Inerea-nu stătea într-un salon cu încă doi pacienți vorbitori de limba rusă. Unul pe patul din stînga, smolit, cu musteți, sculele obrajilor teșite, inginer constructor, avea probleme de ficat, altul în dreapta –specialist în tehnologia vinicolă, înalt, puțin pistruiat, cu părul lung, blond, de-o săptămînă operat la apendicită, se antrenau în discuții pe marginea vieții politice de ultimă oră, criticînd pe cei de la putere, accentuînd că demnitarii de azi n-au nici o capacitate de a conduce țara! Rusofonii, păreau că nu-l iau în considerație, și vorbeau răspicat, cu vorbe caustice în adresa moldovenilor. Radu se făcea că nu-i aude, dar sufletul lui clocotea, simțind că din clipă în clipă poate să își exprime revolta împotriva celor doi.

Și deodată, spre surprinderea lui, descoperi, că nu a avut și n-are nici un prieten rus, chiar dacă conviețuiește de-o viață, alături de ei. Își aminti despre adolescență, cînd împreună cu toată clasa numai din moldoveni, era obligat să învețe la școala de meserii, toate disciplinele, în exclusivitate doar în rusă. După absolvirea școlii a fost înrolat în rîndurile armatei sovietice, într-o unitate de aviatori în Povolgia, apoi în Volînvia din Ucraina și peste tot era obligat să vorbească în limba lui Lenin, precum a fost obligat să studieze și la Facultatea de Drept din Chișinău. Și nimeni, niciodată nu a văzut nici un coleg, care să se revolte împotriva rusificării.

Acum îi asculta pe cei doi cu fraze acide în adresa moldovenilor și se pomenise și mai singuratic în fața malădiei. Depresie îi năvălea cu valuri în minte și i se părea că aceste valuri invizibile cearcă să-i zmulgă cu brutalitate sufletul cu tot cu inima din piept ca cineva să i-l distrugă, călcîndu-l în picioare. O habă, cînd încetineau aceste valuri chinuitoare, imaginîndu-și că a

depășit depresia, nu vedea și nu auzea pe nimeni. Deși nu avea gust de mîncare, totuși, a mers la cantină sorbind ceva borș, mîncă terci cu pîrjoală de porc, și bău un pahar cu lapte covăsit. Prînzul l-au servit și *celimatele* – găgăuzul și rusul, care discutau întruna și își întrerupeau discuțiile prin hohote de rîs.

– E bine, zise infermiera ce le aduse prînzul. Se vede că sunteți deja sănătoși.

– Что-о? Se holbă către femeie unu din cei doi, reîntorcîndu-se în salonul lor.

– Nu înțeleg, oftă femeia, cu bunăvoință. De la 1989 se putea însuși puțin limba noastră.

– Vă mulțumesc frumos! zise Radu infirmierei, ajutîndu-i să strîngă tacîmurile murdare.

Revenind în salon, o domnișoara cu bonetă și halat alb proaspăt scrobit, care deja dădu pastile celor doi, îi administră o injecție.

– *Defectul vegetativ* ce-l aveți, îi lămuri ea, netezindu-i prietenește mîna, curînd o să vă slăbească. Amitreptilina, deși este un medicament vechi, este foarte bun, scoate depresia.

După ce plecă medicul, Radu adormi și se trezi cînd i s-a adus pe taler la cină brînză cu smîntînă, pîine cu unt și un pahar cu ceai. El mesî într-o stare de buimăceală și iar dori să doarmă. Peste oraș trecu un șuvoi de ploaie. De afară năvălea aerul proaspăt din parcul cuprins de auriul toamnei... Radu se trezi seara tîrziu, din cauza vorbelor celor doi ce reluară discuțiile politice. Polemica lor deveniră aprinse, ajungînd la o concluzie comună:

– Moldovenii sunt niște prostălani al unei națiuni proaste!..

Lui Radu nu-i venea să creadă că *celimatele*, nu se socot cu faptul că el îi aude... Epitete lor scîbroase condinuuau, dar el se impunea a se reține, considerînd că e fără rost să facă o rebeliune de protest, sau, doamne ferește, să se bată cu ei. După orele plăcute de somn, necazul bolii iar luură vîrf și el avea o indiferență față de alte incomodități. Își dorea moartea crezînd că numai ea poate fi o ușurare pentru toate. Ușa de la balcon era deschisă vrainște și de-afară năvălea aerul auster cu mirosul frunzelor căzătoare din parcul. Prin ușa deschisă vedea doar un patrat negru, imaginîndu-și celebra *pînză a lui Malevici*... Îi fulgeră gîndul, să sară peste bara balconului de la etajul zece și... numai peste cîteva clipe de cădere liberă pe asfaltul negru ca smoala se va înveșnici... cu moartea! Își imagină și concluzionă de multe ori că în mrejele morții nu există nervi, plăcere, dezamăgire, lumină, întuneric, dragoste,

ură, politică, șovinism, naționalism, națiuni superioare, alese de Dumnezeu, națiuni, nu există americani, ruși, prostia caracteristică moldovenilor. În ciuitire, nu există nimic, decît pietre funerare, cine are norocul să le aibă...

Noaptea el nu a putut să doarmă, precum dormise ziua. Îl chinuiau diferite gînduri, dar cel mai mult cel de a sări peste balcon. Aprinse lampa de noate, cercă să citească cartea ficei „Fiind imagine”, dar simți că nu poate să se concentreze. Cel mai plăcut leac pentru starea lui era somnul pe care și-l dorea. De undeva, de departe, dinspre casele somtuose ale oligarhilor de peste gardul spitalului, se auzi o melodie a lui Chopin, interpretată de către cineva virtuos la pian. Era muzică vie. „Cu asemenea frumusețe muzicală, gîndi el, și moartea încetează să te ocolească...” Merse la medicul de serviciu, care îi dădu un somnifer, ajutîndu-l să doarmă pînă în zori. Cînd afară deja era lumină fu trezit de către o femeie medic, brunetă care-i controlă tensiunea, îi dădu medicamentele ce trebuia să le ia pînă la dejun și, parcă cei doi lipseau. Ea îl surprinse cu întrebarea:

– Așa e că seara trecută te gîndeai să sari peste balcon?

– Așa a fost.

– Să urmezi lecuirea, sfaturile noastre și totul va fi bine, îl încredință medicul la plecare.

Golul din nou îl completă cei doi pacienți, cărora medicii le prescrie însănoșire și, după masă aveau să se externeze, să plece pe la casele lor. Prezența lui, continua pentru ei să fie absentă, iar dialogurile și mai anapoda.

– Moldovenii, nu știu de hîrtie igienică. La veceu își șterg fundul cu degetul...

– În Găgăuzia noastră se spune că atunci cînd Dumnezeu a făcut omul, moldovenilor, din greșeală li s-a pus un cap de cîrlan! Jubilă celălalt în momentul de provocare.

Radu se pomeni împușcat în suflet, dar nu avea nici o dorință să se încaiere cu cei doi. Făcuse serviciul militar, avea ceva închipuire de artele marțiale, dar se limită și-l avertiză pe găguz:

– Auzi, *fraier*... Ai în vedere. Eu sunt moldovean!

Găgăuzul, ușor surprins, privi către el ca în deșert, iar cînd potrivii că spiritele s-au calmat, alături de celălalt companion, vociferă:

– Și totuși istoria Moldovei e făcută de găgăuți. Și îndată continuă cu aere de pretenție, știi că numele *ciocan*, *sarmale*, *tîrnăcop*, *saralie*, *măgar*,

moldovenii le-au împrumutat de la noi? Cînd au venit găgăuzii în Moldova, între Nistru și Prut, nu era nici un moldovean. Ștefan cel Mare era și el găgăuz... Noi suntem un popor străvechi! Știi dumneata că pînza, cu care Maica Domnului l-a acoperit pe fiul ei, Iisus Hristos, după ce l-a coborît de pe cruce, a fost meșterită de femeile noastre din Comrat?... Știi dumneata că Eugeniu Doga a compus valsul său inspirîndu-se din *folclorul oguz*?

Boala care contua să-l chinuie îi crease lui Radu riviri necăjite care îi urmărea pe cei doi din pragul ușii cu actele, așteptîndu-i să plece spre casele cui îi are. Tipii, însă alipiți unul de altul nu se dădeau duși. Argumentele lor incontestabile, le crease impresie de victorioși, mai zăbovind pentru a savura plăcere.

– Odată ce avem o discuție deschisă și sinceră, vorbi deodată Radu: O să vă spun și eu din ceea ce știu, cum i-a creat Atotputernicul pe găgăuzi din ruși.

– Oooo!, a început să vorbească moldovanul, zise în zeflema, cel cu chica blondă, care și-o feri peste frunte, ghiontind ușurel pe găguz.

– Chiar mi-ar fi curios să aflu un nou adevăr, îl îndemna cel din Comrat.

– Regret că nu cunoașteți, zise Radu cu vocea lui de bolnav și o spusese calm, cu voce de cercetător științific de la Academia de Științe: Luați aminte! După ce Domnul a zămislit toate națiunile, rușilor ca unei seminții atotputenice de cînd lumea, le-a fost încredințat să zămislească pe moldovenii și găguzii. *Russkii Ivan*, după cîteva sute de grame i-a creat pe-ai noștri și s-a terminat tot materialul... Cînd la cancelaria Domnească s-a efectuat controlul, s-a stabilit două greșeli. Nu erau zidiți găgăuzii, iar moldovenilor s-a uitat să li se facă borta curului. *Vanea*, a luat burghiul, a bortilit moldovenilor dosul și din acel prețios rumeguș, i-a creat pe găguzi!

– Ce brutalitate! Făcu rusul, grăbindu-l pe confratele lui, care pierduse darul vorbirii să iasă spre plecare. Nici un fel de tact, nici un fel de cultură!

Celelalt deveni gîrbovit, revoltat, silit de rusoi să plece, doar zicînd printre dinți:

– Am spus eu că la Comrat moldovenii sunt ignorați pe toate tărîmurile...

În acea dimineață omul de la Comrat avea unica satisfacție sufletească: s-a pomenit sănătos, parcă nu-l mai durea ficatul, se externează acasă, și pleacă la cei dragi.

S lujise cu destoinicie în armata sovietică, iar la demobilizare se alese-se cu tatuaje haioase pe fese și pe mâna dreapta. Când se dezbrăca la baie, în pe o bucă și pe cealaltă erau tatuați doi tipi, ce aruncau cu lopețile cărbunii în forjăria locomotive fumegînde ce avea să-și continue calea prin noadă, spre minele subterane. Alt tatuaj îl avea pe braț, în chip serios de sirenă, coada căreia îi ajungea tocmai la dosul palmei, sfîrșindu-se pe degetul arătător. Cu toate impresiile militare și elanul de a-și continua frumoasa tinerețe, *Ochimaș* poreclit *Kidănitul*, (fiind făcut de-o fată mare), ajunsese la vatra părintească nimerind în tumultul reformelor legate de... perestroikă. Tinerețea lui clocotea în piept, dar la acei ani, schimbările din viața socială nu-i creaa dindată scopul și determinarea pe viitor. De aceea se lăsă mînat de situație cu nemărginita lui slăbiciune, față de fotbal. Cunoștea istoria acestui minunat joc în plan național și internațional, putea să se contreze, să parieze cu oricine în acest domeniu și totdeauna era învingător. Dar cel mai mult, lui, personal îi plăcea să joace și, îndată după demobilizare, fusese inclus în calitate de atacant, vîrf de lance al selecționatei de la Ineasca. Deși mai avea profesia de zootehnician, obținută pînă la armată, munca lui de la stația raională de însămînțare artificială a bovinelor, totdeauna: pe ploaie, vînt, ocupat, neocupat, găsea timpul necesar să îmbrace echipamentul și să iasă pe tolocă, trezind văluri de admirație, îndeosebi printre domnișoare, fiind marcant, de însemnătate locală. Nu se petrecea nici un meci, ca să nu dea gol. Numele lui era mereu scandat, mai ales cînd sărea în sus de bucurie că a dat gol, iar sub chiloți se ghicea tatuajul celor doi cu lopata și fumul de la locomotivă...

Reformele în societate cu timpul curgător, au dus la lichidarea stației de însămînțare a vacilor, iar șomerul *Ochimaș Kidănitul*, continuînd să joace fotbal, a decis să învețe de popă, precum au pornit s-o facă la acea vreme șoferii, văcarii, muzicanții și chiar foștii lideri de partid. Capabil fiind, a însușit cursurile cu success, doar că la momentul cînd veni vorba să se preoțească, Mitropolia i-a pus condiția firească să se izbăvească de tatuajul de pe mîna, care mereu trebuia s-o ridice în direcția enoriașilor pentru a-i chema la credință față de Domnul. Altfel i se îngrădea posibilitatea de a avea popor și lăcașul sub propria lui oblăduire. Pus în fața faptului, *Ochimaș*, prin cunoștințe, a mers la un chirurg și acela cu bistuirul i-a jupit pielea, precum se taie șoricul de pe porc, înlăturîndu-i sirena buclucașă de pe mîna dreaptă. O lună a pur-

tat bandaj, după care s-a înfățișat la Mitropolie, pentru ca o comisie de preoți în frunte cu Preafericitul Vladimir să-l *hirotonisească*. Din acea zi, toată lumea știa că în biserica de la Ineasca, unde-și căpătă poporul, nu sjujește fotbalistul vestit de la Ineasca, Okimaș Kidănitul, ci preotul Evlampie! Pe fața lui se citea mîndrie, măreție cînd i s-a pus reasa și alalte odăjdii de ritual, fără a conștientiza că foarte curînd va descoperi că pentru a sluji credinței este un adevărat sacrificiu. Era dator să respecte posturile, să slujească *utreniile*, *vecerniile* și celelalte slujbe ale tuturor sărbătorilor creștine. Mai descoperi curînd că enoriașii trec prin criză economică și în visteria bisericii veneau să depună doar bănuți, bănuți... Unica lui delectare în acea greutate materială a societății, rămînea fotbalul, de care dînsul nu se putea lepăda. Curînd și Mitropolia descoperi că are în contingentul ei pe unicul preot-fotbalist în acțiune din istoria Moldovei! Această faimă era și pe umerii Ineascăi, îndeosebi cînd pe stadiounul de pe toloaca șesului, părintele Evlampie se despuia de reasă și, pomenit în maiou și chiloți lungi, să nu i se vadă cei doi cu lopata, alerga după minge cu barba țeșită de-i pîrîiau călcîiele, adeseori marcînd goluri. Pasiunea față de sportul preferat nu a putut să i-o ia nici chiar cîteva comisii de etică bisericească, venite la chemările anonime ale unor invidioși trimise către Mitropolie. N-au avut ce-i face fiindcă nici într-un canon nu interzice ca preoții să joace fotbal. S-a adunat obștea în ograda locașului și experții în materie le-au adus la cunoștință că atunci cînd un popă este pasionat de sport, să facă sport! Chiar i-au îndemnat și pe enoriași să îi uremeze pilda. Sătenii mei sunt oameni ascultători și dacă așa a spus comisia, așa să fie... De atunci capul bisericii de la Ineasca nu evită nici un meci cît îl slujesc puterile și tinerețea. Îl admiră și-l așteaptă oricînd la stadion, iar cînd se petrece vreun meci în deplasare și prezența lui pe teren e necesară, la ușa biseicii, în zi de duminică, poți citi anunțul: „*Astăzi slujba nu va avea loc, deoarece sunt plecat la fotbal!*”

Lumea, năravurile se schimbă cu vremea. Au trecut cîțiva ani și *Okimaș Kidănitul*, alias părintele Evlampie, nu mai poate alerga pe teren ca în tinerețe. El, totuși, cînd au loc meciurile pe toloaca de la Ineasca, pasionat stă pe marginea terenului dînd indicații cutărui sau cutărui jucător, aplaudă, chiuie, șuieră cînd se marchează goluri și după fiecă victorie a fotbaliștilor de la Ineasca, ulterior slujba duhovnicească din biserică decurge frumos și inspirat.

În unele momente ale zilei Radu Inereanu, purta gândul că lumea se află într-o eternă stare de război. Simțea într-o clipită că va veni în lumea civilizată, fie într-o zi sau într-o noapte un reprezentant al speciei umane, fie prost, fie deștept, fie genial, care-și va ieși din minți și va apăsa pe un buton fie de culoare albă, fie de culoare roșie, iar de undeva de sub pământ, sau din mijlocul oceanului se vor desprinde bombe nucleare peste civilizația modernă. Exploziile atomice vor exploda, undeva departe, pe continente, iar de pe acele continente îndepărate îndărăt, alt smintit din specia *homo sapiens*, va apăsa pe un buton fie alb, fie roșu și noi rachete cu focoaase nucleare vor zbura fulgerător asupra diferitor țări care au început războiul. Curînd după declanșarea conflagrației, planeta pământ se va abate de pe orbita ei normală și va coborî în haosul cosmic. Va înceta ritmul normal al vieții umane: megarașe se vor transforma în ruine, cadavrele locuitorilor se vor împăștia peste tot, vor fumega bibliotecile, muzeele, galeriile de artă, deopotrivă cu arsenalul diferitor arme stocate prin unitățile militare ce nu vor avea deja nici o necesitate, din cauză că tot contingentul de soldați a murit numai după cîteva minute de la exploziile nucleare. Vor muri momentan animalele, păsările, vor arde copacii, se vor otrăvi apele, se vor topi crestele înzăpezite ale munților și se va declanșa o inundație apocaliptică. La originea acestui infern de pe pământ, vor sta cele mai luminate minți ale umanității ca Albert Einstein, Enrico Fermi, Niels Bohr, Piotr Capița, Dmitri Saharov și toți acei care au inventat bombele distrugătoare; celelalte minți lucide ce au stimulat venirea sfîrșitului. Totul va deveni praf și pîrjol universal și nimeni nu va avea prilej de a se socoti învins sau învingător. Totul (iarăși datorită acelor minți cu substanțe cenușii avansate și sistemele nervoase centrale, demne de premiul Nobel) se va preface într-un cimitir planetar, dar unde defuncții nu vor fi înhumați de nimeni și nimeni nu va fi să le pună la căpătii cruci, pietre funereare, sau alte semne distincte care obișnuiesc a le pune creștinii, musulmanii, iudeii, budiștii. Atunci se va contura finalul esenței umane, care din timpul apariției lui cu milioane de ani în urmă, a folosit cele mai lucide idei la crearea armelor de autodistrugere.

Pornind de la aceste impresii, Radu Inereanu, nici pe o clipă nu se îndoia, că omenire își va merita sfîrșitul la care rîvnește de milenii. Urmărea în serile lungi de iarnă la ecranele televizorului, uneori la calculatorul ultra-

modern, cum reprezentanții guvernelor ruse, americane, chineze, coreene și ale altor țări super civilizate, își demonstrează cu mare fală realizările armelor de distrugere în masă. În piețele capitalelor statelor mari, fac defilare militari, femei și bărbați, puternici, cu mușchi de oțel și priviri dornice de răzbunare pe inamicul închipuit! Apoi se vor produce atacurile pornite de la apăsarea pe un butonaș alb sau roșu (poate negru) al unei căpetenii sigure pe el. Tablourile lui Rafael, Van Gogh, El Greco, Matis, sculpturile din antichitate și moderne, împreună cu Sfinta Scriptură, Coran, Tora, înțelepciunea lui Buda, Confucius și alte cărți înțelepte ale oamenilor, numele de: rus, evreu, chinez, japonez, englez etc. cu toate valorile lor de mândrie națională a statului lor, se vor acoperi cu fragmente de intestine, bucăți de fecalii izbucnite odinioară din toaletele sparte de exploziilor nucleare, amestecându-se într-un tot întreg cu valuri de sânge uman. Chiar după câteva zile după atacul întreprins de geniile speciei umane, în timp ce unii politicieni își vor aștepta firescul sfârșit în bunchere subterane, pregătite doar pentru ei din timp, peste toată planeta vor începe să domine viermii cadavrelor și bacteriile adoptate la gradurile înalte de radiație...

Erau doar niște gânduri de clipită când Radu Inereanu, se cutremură din spate. Meditația de prost gust i-a fost întreruptă de cotcodăcitul unei găinai care odinioară se ouase, după care, părînd că se preface, începu mulțumită să ciugulească grăunțe de porumb într-o balegă de vacă din preajma ocolului de vite mari cornute.

Ultimile săptămîni ale verii Radu Inereanu le petrecea într-o totală nedeterminare. Femeia iubită, deși îi jurase credință de multe ori, după ce a fost la băile de soare ale mării, a întîlnit o nouă pasiune și îl anunță că prietenia lor s-a epuizat. Nu-i mergeau lucrurile strălucit nici în afaceri. Prea mult crezuse, mizase pe capacitățile partenerului, dar acela șmecherise, cheluse banii în interesele proprii, apoi emigră în străinătate. Nici inspirație de a scrie nu avea. Era o perioadă cînd avea senzația că toată lumea încheiase un armistițiu, plecase spre fîgașuri favorabile păcii, iar el a rămas de unul singur pe cîmpul de bătălie, unde inamicul *Singurătatea* stăvilește în fața lui. Nu-i rămînea decît să sere la o întorsătură miraculoasă a destinului, un moment cînd v-a primi de undeva, fie printr-un sunet

de telefon, o cât de mică bucurie. Se juca ca un smintit cu imaginația. El, la vârsta de pensionar, curînd va merge pe aleile adumbrite ale pădurii de la Ciocana și acolo, stînd pe o bancă va întîlni o studentă în plină meditație. Domnișoara își redactează poeziile. El, așezîndu-se pe aceeași bancă, deodată aude vocea ei dulce, cristalină:

– Ce este dragostea, după părerea dumneavoastră?

– Dragostea cea mare, este atunci cînd sufletul e-n sărbătoare, o surprinse el, cînd i-a dat răspunsul aproape într-un vers.

Aflînd că el este scriitor, domnișoara se dădu pasionată în discuții. El i-a dat multe povețe cum să scrie poezii, cum să lege gîndurile, la ce detalii e necesar să atragă atenția, să citească cît mai multe cărți nu numai de poezie, ci și de proză, să citească multă critică despre artă, să viziteze teatrele, concertele, să călătorească cît mai mult în transportul comun, pentru a auzi discuțiile oamenilor în frămîntările cotidiene. Apoi, stăruitor, Radu Ine-reanu îi redactă cum știa și se pricepea, cîteva poezii de ale fetei, făcîndu-le ritmice și melodioase *a la* Eminescu.

Își imagina că fata visătoare, e cu părul negru, poartă cărărușă în moalele capului, e îmbrăcată în rochie lungă, de culoare roșie, cu floricele albe și albastre. Ochii ei mici par mirați, sinceri ca și vocea ce îi dădea de înțeles că adoră discuția inițiată și nu voia ca el să plece curînd...

Ciudata presimțire că a întîlnit o ființă plăcută în parc, ce vrea să-l asculte, să-l înțeleagă și s-o ajute, parcă-i teleportase sufletul pe o planetă a frumosului și a plăcerii. Îl dusese pentru totdeauna de pe acel cîmp de bătălie, unde se pomenise după acel aprig război sufletesc unde domnise nedeterminarea și haosul. Povestea cu fata imaginată îi provocă o întorsătură radicală, căci acea domnișoară poetică îl chema în lumea lui preferată a romanticii. El nu mai este un tip neinteresant, lipsit de importanță, pentru lumea înconjurătoare, nu mai este un obiect însuflețit de prisos, căruia nimănui nu-i trebuie un companion de discuție. După ce l-a trădat o femeie, apoi alta, apoi a treia, dezorîntîndu-l, descumpănîndu-l, creîndu-i impresia că a devenit dator, obligat de a părăsi lumea într-un mod dorit sau silit, acum nu se mai socotea fricos, laș, îmbătrînit. În imagini o avea pe domnișoară ca o realitate ce i-o aduse soarta, o realitate ce nu conștientiza că singur și-o crease. Și a mers mai departe cu gîndurile. I-a făcut acelei ființe romantice să se aventureze într-un roman de dragoste frumoasă, neobișnuită, care să o facă de a fi curajoasă, ne-

ordinară, de a accepta relația dintr-un bărbat în etate și ea, care abia a părăsit pragul adolescenței. O convinsese că el cu experiența lui are s-o învețe viața, o va ajuta să își scrie și publice prima carte de poezie. Dînsa va trăi la el, în apartamentul singuratic, între rafturile vechi ale bibliotecii impunătoare; o convingea că numai alături de un bărbat experimentat ca el, dînsa o să devină mai matură, mai pricepută în toate domeniile vieții... Domnișoara îl asculta frapată cum el se străduie s-o convingă, lăsa mînuța între palmele lui calde și pe chip i se profila un surîs enigmatic de Giocondă...

Radu Inereanu își scutură umerii, parcă străduindu-se ca să se izbăvească de imaginile ireale, dar se întinse pe pat, închise ochii și asculta cum ticăie ceasul monoton pe perete. Era un vis frumos, de care nu dorea niciodată să se despartă.

La începutul creației lui, Radu Inereanu își luase angajamentul să fie sincer și adevărat, precum vede viața cu oamenii ei. Va scrie totdeauna despre toate cele ce observă și se întâmplă, conștient că această misiune este dificilă și nu constituie o bucurie sau adoptare pentru unii potentăți ai puterii, ideologi, istorici din țările limitrofe, care ne-au răpit teritoriile străbune, succesorii personalităților care în decursul vieților au mai dat și în bară. Era ca un cod moral al său, de la care nu s-a putut abate niciodată. De aceea nu era agreat în uniunile de creație. În timp ce confrății de condeii, anual se învredniceau de premii, distincții, unii mereu stăteau la tribune, apăreau la ecranele televizorului. El parcă nici nu exista. O vreme l-a durut, l-a nemulțumit această situație, apoi s-a liniștit, înțelegînd că, spre deosebire de ceilalți scriitori, pur și simplu nu constiuie valoare. Publicase peste 20 de volume de poezie, proză, publicistică, chiar a scris și piese de teatru și totul se depozita pe rafturile colbăite ale bibliotecilor. Păcatul cel mare, năpasta destinului care o avea, era că deja nu mai putea fără a scrie. Fiind sigur că nimeni n-are să citească cele create, el zilnic, nopțile mai ales continua să-și frămînte gîndurile pentru a le așterne pe hîrtie, mai înțelegînd că această pasiune, este pur și simplu un drog, de care este incapabil să se debaraseze. În ultimii ani, pe care credea că îi trăiește, îl alina un gînd, poate vreodată, într-un viitor mai îndepărtat, „opera” lui va fi citită de către careva din copii, cineva dintre nepoți. Și astfel el continua să

creeze, crezînd c e în urcu ul construc iei unei tradi ii de familie. Deoarece p rîn ii lui au fost semianalfabeți: tata avea c teva clase, iar mama nici o clasă de școală românească, el se considera reprezentantul primului val de intelectuali al familiei lui, descenden i din  rani plugari. Copiii, care au absolvit universit tile – intelectuali de gradul doi, apoi nepo ii la fel vor  nv a  i vor fi intelectuali de gradul trei  i a a mai departe. Logica lui îl men inea pe valul realit ii cu toată cruzimea  i banalit tile ei...

C nd într-o convorbire privată cu vecina, o adolescentă, pe nume Serafima, i-a povestit despre felul cum ea recurge la masturba ie, i se păru o temă vulgară, plină de s rbo enie, dar a scris despre această fată-prototip o povestire.  i mai straniu i s-a părut mărturisirile aceleia i adolescente, despre  nt mplarea cu iubitul ei, pictor de profesie, p rîn ii căruia  i  i procurase atelier de creație. La  nt lnirile dintre tablourile create, t n rul pictor, frecvent insista de a face sex. Ea îl refuza cu  nd rjire motiv nd că n-are majoratul, chiar prevenindu-l: dacă va recurge la violen , o să-l dea pe m na legii! Rela iile lor continuau, ea continua să-l viziteze la atelier  i băiatul, odată încuie u a de la intrare  i, dezbr c ndu- i pantalonii, demonstrativ în fa a ei se ocupă furios cu ananismul...  i despre aceasta Radu Inereanu a scris o nuvelă cu un con inut haios, fiind sigur că nimeni nu o va citi. Vedea o plăcere, satisfacție sufletească de a fi sincer în fața hirtiei.

Peste o habă de vreme, domnișoara se  nt lni cu Radu  i-i spuse că este  nc ntat  de creația băiatului care pictează în manierele lui Goia, El Greco, Botticelli lua i împreună, dar e am r t  că dînsul deja nu mai înseamnă nimic în via a ei. Serafima purta o rochie largă, în formă de balahon  i se ghicea că e gravidă. Totdeauna au dialogat deschis,  i lui Radu i se aprinse curiozitatea.

– Copilul va avea nevoie de tată. Trebuie să vă  mp ca i, o sfătui el, referindu-se la pictorul talentat.

– Am făcut dragoste o singură dată cu el, când m-a violat în atelier... Atunci am  i purces gravidă, în aceiași zi am depus peti ie la procuror! I-au dat o duzină de ani să stea la zdup! A a-i trebuie!.. Iar eu voi avea o feti ! zîmbi Serafima  nc ntat , netezindu- i burta, după care îl surprinse: Am citit cu plăcere cele două nuvele ale dumneavoastră, despre masturba ie  i ananism... Cred că acum ve- i scrie a treia nuvelă, care va fi o continuitate ale celor scrise deja.

La despărțire de Serafima, Radu Inereanu mai înțelesese odată că viața de creație este sacramentală, iar omul căruia soarta i-a hărăzit să descrie viața oamenilor găsește situații, cuvinte, metode provocatoare care îl inspiră. Pentru această constatare, el totdeauna simțea cum o voce sinceră izbucnește din suflet, să fie auzită de toți: „*Oameni, fiți așa cum sunteți. Eu vă iubesc!*”.

Nici nu mai știu câți ani avea Radu Inereanu, când mereu, neascultător, se ducea să se plimbe pe șleahul satului din preajma casei părintești. Până dădea mama de el că nu este în ogradă, Radu intra în discuții cu diferiți trecători, care îl ascultau sau nu, dar îl netezeau pe creștetul cu părul blond, lăudându-l și încurajându-l că e un copil-minune, prezicându-i ca printre altele, că va ajunge departe în viață. Cineva îi dădea o bomboană, sau un covrigel. Drumul lung din margine pînă în fundărură, îl purtau oamenii, îndeosebi în zilele de sărbători, când mergeau la târgul Teleneștilor pentru cumpărături... Când îl găsea mama, îl lua în brațe să-l mîngîie și să-i zică că nu s-a petrecut nimic rău, aducîndu-l în ograda largă, cu poarta de lemn, spriginită de un salcîm enorm, scorburos, îmbrătrînit. Stătea o vreme ascultător lîngă perețelul prispei, după care pîndind că mama e în casă, și preocupată de trebi, se furișa pe portiță și mergea zglobiu în șleah să stea de strajă la drum, urmărind trecătorii. În timpurile secetoase durmul era plin de colb, iar după ploi devenea știalnă, țîrftială și noroi... Căruțele cu caii roibi, carele trase de plāvani îl ocoleau de parcă știau că este mezinul lui badea Victor dreptul, și odrasla lui are tot dreptul să urmărească trecătorii preocupați de treburile lor cotidiene.

În una din zile, la marginea satului s-a întîlnit cu un bărbat înalt, dar foarte slab, tras la față, cu pletele blonde ce se resfîrau în bătaia vîntului. Bărbatul ducea de coarne ghidonul, purta costum sportiv, se saluta atent cu ceilalți trecători, după care urcă pe bicicletă, și începu străduitor să pedaleze, plecînd de la marginea Inească, în direcția târgului Telenești.

– La Chișinău, e un om mare, auzi el vorba cuiva. E deștept, conduce un teatru întreg de artiști, dar, păcat, e bolnav sărmanul. Te *prevezi* prin el... Vine uneori la *sfînta biserică*, unde a fost botezat. Simte alinare, lecuire... apoi tot acea voce adăugă cu o și mai mare tristețe, comuniștii peste tot

închid și pîngăresc bisericile. O vor închide degrabă și pe-a noastră. Poate de-atîta și vine acasă omul...

Peste puțină vreme de la acea întîmplare, la Ineasca comuniștii au ridicat toate răstignirile de la marginile drumului, le-au dus la cimitirul din ograda largă a bisericii, și la ușa de fier a lăcașului sfînt să pună un zăvor mare și negru de-a curmezișul, ferecîndu-l cu un lacăt greu.

Au trecut mulți ani și Radu se maturiză. A absolvit facultatea și făcea primii pași în literatură ca scriitor. Se împrieteniise cu Grigore Vieru. Odată, aflînd că Radu este originar de la Ineasca, ilustrul poet îi vorbi plin de calm și dragoste, surprinzîndu-l:

– Poți să te mîndrești cu săteanul tău, *cel care a fost Seva Anghel!* Era o personalitate a timpului, de o finețe și un rafinament deosebit. Era cult, ingenios în postura sa de director al Teatrului Național! A scris piese de teatru, poezii, avea școală românească! Era o plăcere să discuți cu el, intelectual innăscut, dar păcat că a trăit puțin. A murit subit!

Oricît de mult a investigat sătenii, Radu Ineaneu, așa și nu a putut afla nimic din biografia săteanului său, care în toate enciclopediile se pomenea, menționîndu-se că e născut la Ineasca... Regreta tot mai mult că era foarte mic cînd ieșea la marginea șleahului, vorbea cu diferiți oameni gospodari, a vorbit cîndva și cu un biciclist slab, cu părul blond, dar nu a avut vîrsta, să se intereseze cu ce probleme trăia la acel timp teatrul național de la Chișinău! Nimeni dintre sătenii cărunți sau mai mari decît el, nu-i putu spune decît că el a fost fiul unui învițător, care în 1940 a plecat peste Prut să nu fie strivit de ruși, iar el, Vsevolod Anghel, acolo a obținut studii bogate, după care s-a întors la Chișinău, unde s-a făcut comunist, a lucrat pe tărîmul cultural pînă a murit de tînr... Nimeni în sat nu și-l mai amintea.

Peste ani, Radu Ineaneu, în una din zile, plimbîndu-se pe aleile liniștite ale cimitirului de pe strada Armenească, se opri involuntar în dreptul unui mormînt modest și citi pe cruce o inscripție cu litere chirilice:

Anghel Vsevolod Gheorghe (23.11.1916 – 7.III.1963).

Mai jos cineva îi dedică niște versuri:

Păstor de suflete alese

Stăteai mereu la straja lor

Acel ce nu te înțelesese

Îți vede fapta în popor.

Radu Inereanu savură sensul acestor cuvinte și oftă necăjit involuntar, cunoscînd că la baștina lui demult au uitat despre această personalitate, despre care se știe doar ceea ce e pe aleea cimitirului central. Toată viața a regretat că nu l-a cunoscut pe acest Vsevolod, dar voia oricînd să-l scoată din anonim. A citit deseori în enciclopediile US din Moldova și înțelesese că a fost o personalitate marcantă, director al teatrului național. În amintirea intelectualilor de la mijlocul secolului trecut, pe care Radu îi întâlnea, numele săteanului său se pomenea frecvent ca, un om extraordinar, a predat în calitate de lector istoria teatrului universal la Conservatorul „Gavriil Musicescu”, actuala Academie de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, slăvindu-se ca un minunat pedagog. Venea la ore fără țidule, fără conspecte, era o enciclopedie vie, îndemna viitorii actori să citească cît mai multe cărți în limba maternă... Mult era omagiat de către redutabilul artist al teatrului național – Vitalie Rusu...

Numai Radu Inereanu se simțea stingherit că la baștina lui demult nu se mai știe nimic despre această persoană din trecut. Parcă nici nu s-ar fi născut între dealurile și colinele pitorești ale Ineascăi, și era convins că va veni ziua cînd numele lui Vsevolod Anghel va fi adus acasă de către săteni ca să-l omagieze cu lumină și cuvinte de laudă la slujbele din biserica reparată ce păstrează icoanele iconostasului timpurilor cînd el a fost botezat.

Pentru RI, care se putea zice că a trăit o viață de om, ajuns la 62 de ani, se frămînta frecvent că omenirea veșnic este preocupată de problema copiilor. În toate arhivele, la toate cataclismele naturale, războaiele soarta copiilor este cea mai bolnăvicioasă, reducîndu-se toate la aceea că ceilalți oameni cu diferite vîrste, sexe, trebuie și este neapărat să se sacrifice, în numele lor. La anii lui, rînduise cîteva generații și copii, care cu scurgerea anilor deveneau maturi, creau exact același metehne și probleme reieșite din invidie, trădare, ranchiună, aviditate, lăcomie... Nicidecum o generație care o preceda pe alta nu aducea mai nimic nou, mai ales în viața cotidiană a omului de rînd, pentru ca să se deosebească de cei de ieri, trecuți în istorie. De cum deveneau oameni maturi, păpușelele de ieri, unii dintre care deveneau savanți, oameni de treabă, alții dictatori, narcomani, criminali și ucigași, se constata că au devenit siguri la timona vieții zbuciumate, pînă cînd timpul îi îmbătrînea, îi înlătura, pentru a face loc altora ce veneau și veneau pe același

drum... Enormele semne de întrebare nu puteau fi rezolvate de nici o putere, de nimeni. Oamenii se nasc, mor, iarăși se nasc și iarăși mor. E primăvară, vară, toamnă, iarnă și din nou. Sunt femei, sunt bărbați, sunt copii, sunt bătrâni, sunt maternități, sunt cimitire... Deseori se întreba ca un condamnat, de ce ridică această temă în convorbirile ades avute cu feciorașul său iubit, care trecu din copilărie în adolescență și se străduia să-l povățuiască:

– Datoria ta e să acumulezi cât mai multe cunoștințe trainice. Numai peste 10 ani vei deveni o personalitate și să păstrezi tradiția, postulatul bunicului Victor care a plecat în lumea celor drepti cu jumătate de secol în urmă. El, deseori, referindu-se la mine, din generația tânără zicea: „Fii deștept mă băiatule, căci geme țara de proști!” Tu, la fel să ai în vedere...

Acel bunic mai amintea că moldovenii totdeauna au fost țărani, lucrători ai pământului ca să se hrănească, dar s-au schimbat vremile. Deja tot mai puțini lucrează la pământ, precum a fost odată. Acum, trebuie să știi multă carte, iar a acumula cunoștințe, uneori, este mai greu decât ai săpa la canal cu târnăcopul!

Feciorul asculta cu băgare de seamă cele spuse de tatăl lui, de la bunic, și nu înțelegea nimic. Știa că performanțele se ating cu dificultate, că e necesar să depui trudă, perseverență, dar nu pricepea de ce i se pomenește des despre lucruri banale. *Doar nu mai este copil!?* Deși, cu anii, se convingea că omul în destinul său nu se poate debarasa de copilul din el, niciodată. Copilăria este rădăcina destinului, iar anii este tulpina, ramurile, frunzele. În orele cele mai dificile, pline de tristețe și amar, sau în cele de euforie, de succes, iese la iveală, neapărat, copilul din sufletul nostru și plînge, se înveselește, se revoltă, se complăce, zboară. Uneori e foarte dificil să treci prin diferite situații, ești nevoit să te confrunți cu invidia, ranchiuna, desconsiderarea multora, dar orice nu s-ar întâmpla, împreună cu copilul din sufletul tău, trebuie să mergi înainte cu destoinicie.

Radu Inereanu mai pricepuse cu anii că o clipă petrecută în dezamăgire și tensiunea nervoasă de dimineață, se transformă, pe la masă, în bună dispoziție, iar seara ești hotărât și vesel. Oare asta nu este caracteristic numai copiilor, de care totdeauna omenirea are grijă?! El, la vârsta cfe-o avea, se convinsese definitiv, chiar considera că a rezolvat enigma regresului și pentru a progresa, nu trebuie să se dea niciodată pradă momentului, dar totdeauna să lase ca timpul să-i dea liniște, împăcare și răspuns la întrebările

caracteristice copilului din tine. Cine zice că deja e matur și nu are copil în el, este un nesocotit, un îngîmfat, un ipocrit!

Credea în steaua lui, imaginîndu-și că atunci cînd va îmbătrîni, abilitățile copilărești vor fi păstrate în el, orice s-ar întîmpla cu el. Doarea doar ca, pînă la ultima suflare să nu-i zboare mintea, să tragă necaz, durere, suferințe și să înțeleagă că e om și trăiește. Din aceste considerente era limpede că a înțeles de ce omenirea, mereu este și va fi preocupată de problema eternă a copiilor, în toate situațiile și toate timpurile.

Iar cînd rațiunea nu va mai dori să-l slujească pentru a păstra esența umană, să fie dus la Ineasca, locul de unde a obținut copilăria. Acolo să îmbătrînească pînă la ora venirii dumnezeiescului sfîrșit și dus la mormîntul ce-l așteptă, alături de locurile somnului de veci ale strămoșilor lui. Acolo îl va alina veșnicia cu dealurile împădurite, cu nucii și teii copilăriei lui.

* ***

Cînd părea că zbuciumul societății s-a mai potolit și oamenii își căutau de treburile lor cotidiene, Radu Ineanu observă la Chișinău cum are loc o adevărată invazie propagandistică din partea Rusiei. Radioul, televiziunea, ziarele, vînzătorii aduși ca printr-un miracol din stînga Nistrului, de la Tiraspol, frecvent și evident se exprimau către masele de cumpărători autohtoni, cu bună cuviință autorităților, doar în *limba fratelui mai mare!* Radu intra deseori în polemici cu semenii lui și urmărea cum intelectualii noștri, pe rețelele de socializare, se comportă de parcă nu se petrece nimic, fac mereu lansări de carte, se laudă între ei, participă la expoziții de tablouri, se întîlnesc în gașcă și sărbătoresc, în cercuri restrînse, zile de naștere. În cercurile acestor intelectuali, este adevărat, se vorbea în limba română, însă această situație nu schimba esența reală a lucrurilor. Invazia limbii ruse cucerea cu desăvîrșire cultura și oamenii din Republica Moldova, care avea deja orașele rusificate, excepție făcînd doar jumătate de Chișinău. Radu analiza trecutul de peste 25 de ani de la decretarea limbii române ca limbă de stat, reformele care au dus evident la sărăcirea oamenilor și văzuți nevoiți să emigreze peste hotare în căutarea traiului decent. Teritoriul dintre Nistru și Prut, rămînea fără de populație autohtonă, deoarece peste un milion din cei mai de marcă intelectuali, acum se complăceau în salvarea lor la Moscova, New York, Sydney, Paris, Londra, Montreal...

Într-una din zile a decis să se adreseze cu o scrisoare către Guvernul Republicii Moldova, făcînd referință, ca un om simplu, la ceea ce vedea, ceea ce simțea. Adresarea lui începea, fără tradiționalul „Buna ziua, vă scrie, etc.” El nota următoarele în epistolă: „Urmăresc deseori postările intelectualilor și a contemporanilor de diferite profesii, care se laudă că a scris o carte genială, care cîntă cutremurîndu-se în convulsii în limba engleză sau rusă, alții au inventat ceva spectaculos la părerea lor și se proslăvește departe sau aproape de hotarele Republicii Moldova, găsindu-și gașca ce îi susțin cu tot dinadinsul. A treia categorie de „celebrități locale” au izbutit să activeze sau au activat în diverse societăți, organizații guvernamentale, în departamente, parlament. O sumedenie de minți lucide peste tot! Deștepți de mama focului, ce înclină să dovedească că la ora actuală dispunem, fără echivoc, de un adevărat surplus de oameni geniali: în mantie de academicieni, profesori! Dacă verifici – majoritatea covârșitoare ale politicianilor, prețișilor genii sunt descendenți de la sate, fii și fiice de oameni harnici ai pămîntului. În această descoperire senzațională, deodată sunt trăsnit de... tristețe, ieșim în avanscena conștiinței mele sănătoase, cred eu, cu întrebarea: Cum de s-a întîmplat că masa generoasă de intelectuali ai contemporanietății mele, intelectuali cu distincții (mulți dintre ei plimbîndu-se mîndri pe coridoarele panteonului martirilor neamului) a adus Țara Moldovei într-un haos al mizeriei, căpătîndu-ne cu un stat falimentat?! Și răspund – e „rodului străduințelor lor”, avem la activ exodul, marea noastră tragedie, mai dihai ca un război dezastruos – un milion de concetățeni emigrați în străinătate! De la cine să cerem răspundere, pe cine să condamnăm, cine să judece acele minți lucide, fii și fiice de la sate, au dus satele noastre la rîpă?!

Unde au dispărut nordiștii celebri, care în perioada sovietică năvăleau cu hurta prin organizațiile de scriitori, pictori, muzicați, cei care de la tribuna solemnă din Piața Marii Adunări Naționale, toți cu degetele crăcănate în semn de vicorie de-asupra capului, cerșeau de la Dumnezeu (Kremlinul le dădea voie s-o facă!) independența, dreptatea!? Poate au rămas cei, care azi au pus palma în fund și s-au salvat plecînd conștient, binevol, pe fâgașurile lumii civilizate, devenind acolo (fără a conștientiza!) material fiziologic pentru străini?! Poate voi dețineți dreptatea adevărului strigînd slogane la poarta și closeturile ambasadelor străine, cerînd insitent și civilizată, să se facă dreptate (fără voi), fără a reveni la baștină, în țărișoara plină de necaz și durere? Vă este teamă să veniți și să vă confrunțați cu mizeria, împreună cu cei rămași

în satele noastre pustii? Iar voi, v-ați întrebat ca să răspundeți cu onestitate: trebuiați acolo, trebuiați aici? În decursul istoriei unei țări, poporul în marea lui majoritate piere în lupte, jertfindu-se pentru a păstra independența teritorială, iar voi stați acolo la cheremul fundurilor civilizate defilînd patriotismul la New York, Roma, Atena, Tel-Aviv, Montreal... fără a vă face a ști că în locul vostru vin negrii, arabii, slavii deja se declară demult stăpîni indubitabili! Deja ați uitat cu desăvîrșire că avem o Patrie ce nu merită a fi dată cu piciorul. Se închid bisericile creștine în satele pustii, iar la Chișinău și în alte oreșe se ridică moschei, alte centre de cult, străine neamului nostru! Ce s-a întîmplat cu voi, fraților?! Pun această întrebare retorică, convins că nu voi fi socotit un ranchiunos în panică incurabilă, ba chiar un derbedeu ce vrea cu tot adinsul să supere rînza care în subconștient se consideră frișca societății, adevărata talpă a țării! În realitate, la părerea mea, nu sunteți decît niște fosile, care ați tins mereu să speculați cu ideile patriotice doar în interesul vostru mercantil.

Dacă e să mai deschid cărțile, apoi cine ar putea să-mi explice ce au căutat prin Parlament (Organul Legislativ suprem de creare a bazei juridice a Statului!) al-de Ion Suruceanu, Oleg Reniță, Vasile Năstase, Andrei Strîmbeanu (eternul nostru desident al tuturor timpurilor și regimurilor!), Mihail Gh. Cibotaru, Valeriu Matei, N. Dabija, L. Lari, Petru Soltan, Iurie Roșca, Dumitru Diacov, Marian Lupu, Ștefan Secăreanu, Mihai Ghimpu și încă mulți de talia lor?! Că au făcut „oleacă de avere” și „oleacă de bani”?! Să le fie de bine! Dar este clar că anume ei, au tangență, răspundere că oamenii simpli s-au pomenit în mizerie și au umplut lumea? Au plecat din țară circa un milion? Cine poartă pentru aceasta răspundere? E ceva analogic cu furtul miliardului. Banii s-au furat, dar de răspuns nu are cine... Poate o să mă acuzați, că de ce nu m-am implicat și eu în politică. Eu am știut de ce sunt capabil și nu am îndrăznit. Pe mine nu m-a ajuns cureaua deaceia n-am făcut-o. Cei pe care îi știm, dacă s-au apucat, înseamnă că poartă deplina răspundere de rînd cu cei care stau la putere! Ori am făcut o deducție aberantă?.. Cineva, dacă nu e de acord, e meritul lor de a crede, că în piepturile lor pline de mîndrie poate să strălucească doar Ordinul Republicii! În concluzie, către plebe mă adresez: Unire, moldoveni! Chiar dacă suntem români. Acum este de misiunea mea, în contextual celora ce se petrec în realitate să fac o referință la elita politică!

M-am întrebat mulți ani trecuți la mijloc, mă întreb și eu: Oare cînd vom avea în țara noastră, politicieni de marcă? Mărginindu-mă la ceea ce avem,

voi spune că cei aflați la vârful puterii, posibil, că sunt oameni buni, nobili sufletește, deștepți, odată ce au ajuns la timona puterii! Dacă eu nu am nici o dreptate, atunci de ce avem la momentul de față (de când ați venit la putere) peste un milion de concetățeni plecți la munci peste hotare și fiecare al doilea (deocamdată al doilea) spun cu hotărîre vehementă că nu se vor întoarce acasă niciodată!? Politicienii de azi, aflați în fruntea țării au sfetnici, călătoresc deseori peste hotare, studiind economia țărilor dezvoltate, admirînd realizările bussnesmenilor notorii de-acolo și, în consecință cunosc destul de bine cum ar trebui să se zidească un stat de tip modern într-o perioadă rezonabilă, pentru a-i bucura pe oamenii simpli (care i-au votat să ajungă în vârful piramidei puterii) să creadă că au la conducere, ceea ce și-au dorit! În postura mea de simplu cetățean uneori mă întreb: cum repartizează marii de la putere timpul lor, cum dorm ei noaptea, ziua, ce frământări îi obsedează în interesul omului simplu ca acesta din urmă să aibă încredere în conducerea care-i făurește un trai decent? Prostimea (în frunte cu mine) are dreptul să se întrebe, iar oamenii politici să conștientizeze clipă cu clipă că anume ei, dispun de o șansă incredibilă dăruită pe masa istoriei neamului și al țării. Lor nu le aparține veșnicia, spre deosebire de celelate averi morale, considerate de ei! Mîine-poimîine în pragul fiecărei locuințe vor suna marșuri funebre, vor atîrna steguri și tandemuri preoțești le vor citi cele 12 litugii înainte de a fi ajuns la gropile din țintirim, rezervate de ei, la locuri de cinste! Iar după aceea, memoria lor, fie începînd cu a doua zi, sau în deurs de 50-100 de ani, oamenii simpli le vor conferi denumiri de străzi, ale edificiilor, ale piețelor plăci comemorative, fie că depre ei toată lumea va uita definitiv și pe mormintele lor se vor pișa cîinii, mîțele vagabonde, se vor găinața ciorile croncănind de nemulțumire. Nimeni din compatrioții noștri nu se va interesa ce hoituri odihnesc sub acele stele, plite somtuoașe de morminte. Îmi pun întrebarea la finele acestor meditații: Oare aceste gînduri le cred numai eu? Sau cineva crede că viitorul nu are nici o relevanță cînd toate posibilitățile se află în custodia lor? Tind să cred că multă elită moldovenească s-a vîndut agențiilor speciale ale Rusiei. Rusia a avut și va avea interes major în Republica Moldova, fiindcă ea, a fost și mereu va fi în sfera ei de interese. Pentru aceasta ea alocă bani, mijloace inimaginabile, pentru ca autohtonii să se opună intereselor naționale, de a anihila toate aspirațiile noastre de drept natural, că acest pămînt românesc poate cîndva, vreodată, să se reîntregească cu Patria mamă – România.

Reportaj din... morgă!

Dragii mei cetățeni... vii!

Cu vreo câteva ore în urmă, din cauza Corona virusului, am dat ortul popii și am fost adus la morgă, supus supravegherii camerilor de luat vederi. Mîine dimineată voi fi pus într-un sac de celofan de culoare neagră și dus la groapa comună din vîrfurile cimitirului de la Doina. Stau alături de alți decedați neîmpăcați cu faptul că oleacă au murit, continuă să dialogheze aprinși la telefoanele de care nu s-au despărțit. Profit și eu de această ocazie, mi-am pus în priză intelectul și, ca să vă liniștesc pe cei rămași să așteptați decesul. Voi încerca la camerele de luat vederi să vă vorbesc despre realitatea în care ne-am pomenit, să fiu sincer, cu inima-mi înflăcărată de... hoit.

Dragii mei! Eu vă iubesc și vă respect ca un simplu mort, de la morgă! Aici e o atmosferă de liniște unde s-au mai pomenit și niște hoituri... vesele! Precum am zis, ei nu au fost deposedați de telefoanele mobile, internet, iar președintele țării i-a asigurat cu susținere morală, materială din partea statului, promițîndu-le de la ecranele televizoarelor (avem aici legătură cu reportajele lui faimoase), că atîta vreme cît cetățenii vor mai sta cu curu pe moarte ca și voi cu frica în sîn, pe toți nu ne așteaptă nimic bun decît optimismul, cu baba Anica avînd coasa corona virusului! Dacă vom asculta și vom vota, ni se va deschide perspectiva spre fereastra viitorului, cînd la Sadova se vor coace căpșunele și Filea o să vină să cînte cu el în beci! Majoritatea morților primesc promisiunile președintelui nostru cu multă răbdare și înțelegere. De ce? O să vă spun mai jos, dar pînă una alta vreau să vă mai spun că aici, la morgă nicidecum nu se pot astîmpăra curvele, curvarii, parlamentarii, colaboratorii ONG-urilor, cerșetorii, escrocii, hoții și preoții, care din păcate au devenit hoituri deopotrivă cu mine. Aceste categorii de tipi sociali, buhăiesc în felul lor, jelind faptul că n-au dovedit să înfăptuiască multe din intențiile lor zilnice și nicidecum nu sunt împăcați cum li s-a spus că mîine dimineată vor fi duși cu *prițăpu!* (vorba simpaticului președinte de la Sadova) la țintirim. Cu toate-acestea voievodul nostru le-a dat o promisiune dacă vor sta cu toții cumiți și

vor manifesta toleranță. El le-a spus cu voce de apostol: după ce fiecare cadavru va fi aruncat în groapa săpată cu excavatorul în formă de tranșeu (unde trebuie să încapă cât mai mulți) și vor fi acoperiți de buldozer cu tone de humă strămoșească, toți pînă la unul vor avea posibilitate să conecteze telefoanele la internet și să vorbească cît vor dori cu cei dragi, rămași acasă. El chiar și-a turtit buzele, și a bunghit ochii lui severi de bou prăvălit, și i-a asigurat că dat indicații. Guvernul deja a instalat Wi-Fi-uri la toate cimitirile importante ale țării!

Dragii mei... vii!

Mărturisesc cu toată sinceritatea că alte categorii de cadavre ce nu au avut mari pretenții în viață, se simt liniștiți, răbdători și... bucuroși. De vreme ce am murit din cauza Corona virusului, avem motive de a avea această stare veselă, deoarece comparativ cu alții am murit destoinic. Este o constatare înțeleaptă a unui cetățean mort! În această încăpere stau tipi care au îmbrățișat moartea din cauza SIDA, sifilisului, triperului, altor maladii rușinoase, sunt dintre cei care și-au pus juvățul, ori au sărit de la etajul blocului în agonii alcoolice, narcotice! Eu, însă, de rînd cu cei zdohniți din cauza Corona virusului sunt un mort onorabil și de cinste la ora actuală! Vă îndemn: nu muriți de frică, alăturați-vă cu demnitate la cohorta celor ce își primesc pe piept un deces romantic ce îndreptățește drumul luminos la cele veșnice!

Stimați... vii!

Deoarece bate ceasul de apoi, mă voi referi la starea hoiturilor – bravii noștri compatrioți, cei care de vreo 20 și mai bine de ani, aidoma puhoiailor tătaro-mongolilor, au dat busna este occident, în scopul îngrijirilor de funduri civilizate. Au plecat, nemulțumiți de la conducerea de ieri, alaltăieri, de azi și cea de mîine peste un milion, părăsind satele, orașele, acumulînd ură față de baștină, jurînd că nu se vor mai întoarce aici niciodată cîte zile vor mai trăi! Dar n-a fost să fie așa, fiindcă nu mor caii cînd vor cîinii. Simțînd că-i bîja, cu toții s-au bulucit acasă, dar pe drum cineva dintre ei oleacă a murit, precum și ne-au adus și nouă bogăția Corona virusului de-acolo. Această categorie ajunsă, ca prin minune, la baștină, apoi la morga natală, se consideră fericiți, de parcă s-au născut în cămașă.

Aceste hoituri fericite, vesele, sunt convinse că deja nu vor fi duse cu blindatele militare la crematorii sau la gropile de gunoaie. Ei răsuflă ușurați și liniștiți, că aici la țințirumul de acasă, vor avea cine le da în colivă de pomană și vor fi pomeniți la 3, 9, 40 de zile și de un an! E o mândrie să privești cum aceste cadavre, (care cîndva și-au vîrît piciorul în Patria lor!) așteptă veseli să fie duse destoinic de a fi înhumate în pămîntul străbunilor! Deja ei nu mai vorbersc de bani, nici nu condamnă sărmana Moldova, pe care au lăsat-o de izbeliște pe cînd aici nu bîntuia foametea, războiul, epidemiile... Aceste cadavre se bucură ca și mine că toate s-au terminat în patrie, iar mîine remorca tractorului ne va duce pe toți în ultima călătorie lumească, la groapa comună, cu concursul municipalității, creștinește!..

Pentru a-mi încheia discursul, înainte de cîntatul cocoșului a zorilor aprinși vă mai destăinui ceva, dar să nu mă pîrîți la nimeni. Unele dintre aceste hoituri venite ca prin minune să moară de Corona virusul adus de ei în patrie, de unde au plecat și au părăsit satele, orașele, au hotărît (nerușinatele cadavre) să mituască pe lucrătorii morgăi. Pentru sume de bani, au cerut ca trupurile lor înțepenite să fie duse la țințirimurile din satele lor de baștină. Acolo unde stau rînduri de livezi, de vii, de colinele pitorești lăsate de ei de izbeliște, sub geana codrului, unde stau înmormîntați strămoșii, mama, tata, surorile, frații.

Recunosc că responsabilii de la morgă (moldoveni și ei, avizi după bani) erau înclinați să le satisfacă dorințele. Vorba ceea: se poate de luat și de pe vii și de pe morți. Însă, în calea lor se află acum blindatele militare, carabinieri, care le-au făcut din deget, avertizîndu-i că este interzisă răspîndirea pandemiei! Toate hoiturile sunt luate la evidență strictă și, toți ca unul o să fie arucați în tranșee de țințirim, iar buldozerul o să-i astupe ca să le treacă de Italia, Spania, SUA, Grecia, Rusia etc, să le treacă și de bani, de lăcomiea comisă, cînd patria s-a aflat în greutate! Foștii învățători, medici, ingineri – intelectualii de marcă, majoritatea din cei ce au stat cîndva în genunchi cu icoanele în Piața Marii Asdunări Naționale, în loc să pună în mișcare creierul de a construi o țară nimerită la începutul greutăților, s-au amărît cumplit! Probabil că acum au înțeles greșit că atunci au plecat masiv să șteargă fundurile hoiturilor din lumea civilizată, bucurîndu-se de euro și dolarii. Adică, și-au vîrît piciorul în patrie, dar acum, cînd au devenit mortăciuni, hoituri, se vor cu orice preț în huma strămoșească! S-au zvîrcolit aceștia

încolo și-ncoace, au făcut promisiuni că sunt în stare să vîndă mașinile lor luxoase, apartamentele, să mai adaoge bani, dar baba Anica cu coasa, le-a surîs, îndemnîndu-i ca pe copilașii iubiți la grădiniță: „Na-ni! Liu-liu! Liu-liu!” Acum toți ca unul s-au astîmpărat cu sandalele întinse, așteptînd clipa cînd vor fi încărcați în tractor!

Stimați, vii!

Deveniți hoituri demne! Numai astfel, vă veți bucura de frumoasele tradiții creștinești, iar în memoria voastră se vor face slujbe cu pomene cu lumînări pe sfeșnice, iar la Paștele blajinilor vor umbla rudele voastre să îndulcească cei ce vor trăi și vă vor pomenei cu cîte o lingură de colivă! Îmi închei reportajul meu din morgă și vă îndemn, dragii mei vii, cu multă dragoste și patimă: stați liniștiți în casele voastre și muriți veseli! Trăim vremuri glorioase, cu o maladie istorică și, nicidecum rușinoasă! Iar cei care vă veți întoarce la viața activă, deșteptați-mi patria! Participați activ la propășirea neamului, dacă nu doriți a avea soarta hoiturilor, împrăștiati, să fie cremați departe de frumoasele și pitoreștele noastre meleguri! Fiți mîndri și deveniți cu timul un cadavru destoinc, precum s-a pomenit umila voastră persoană!

În calitate de apărător deseori se întîlnea nas în nas cu justițiabilul Diomid Chițul, un transnistrean mereu cu fața roșie, ciupită de vărsat de vînt care ataca întruna instanțele de judecată, reclamațiile căruia erau declarate nefondate. Tipi alde el mișunau cu duiumul prin sălile de judecată, agresau judecătorii cu replici acide, manifestînd o obrăznicie vădită și, în consecință, nimeni nu avea ce le face. Radu Inereanu demult își dădese seama că acești agenți sub acoperire sunt remunerați de către ministerul de interne și securitate cu scopul de a intimida, compromite, ponegri, iar cînd aveau indicații concrete aruncau cele mai murdare cuvinte în adresa magistraților, procurorilor chiar și avocaților. Nimeni nu le putea veni de hac, se sfîua a se pune în poară cu ei, deoarece conform Hartei europene ei se băteau cu pumnul în piept că ei prin aceasta manifestare real, realizează... accesul liber la justiție! Cu altă ocazie i-a spus franc acestui Chițul, cine crede că este și din acel moment, tipul parcă se jena la fiecă întîlnire, îl ocolea, străduindu-se să nu intre în polemică cu el.

Radu Inereanu totdeauna a detestat acțiunile murdare ale kaghebiștilor sovietici și securiștilor de când Republica Moldova devenise stat independent. Cineva îl poreclise paranoic, însă el, avea ferma convingere că aceste organizații sunt odioase, chemate să fie mereu împotriva cetățenilor care au verticalitate și destoinicie, arhivele cărora să fie accesibile, ca în cele din urmă să fie predate justiției, unui tribunal independent, iar unii membrii ai săi să fie supuși exterminării... În acest fariseism și joc murdar, acestor justițiabili, din contul statului, li se asigra apărarea, avocații cărora erau obligați să-i reprezinte în instanțe! Cu orice ocazie, dacă li se năzărea vreo abatere din partea apărătorilor, aceștia aveau dreptul să se plîngă, astfel că întreg corpul de avocați era nevoit să dea explicații și să se justifice la comisia disciplinară. După ce Radu Inereanu, îi spuse verde-n ochi ce crede cu adevărat despre misiunea justițiabililor, Diomid prinse să-l ocolească și se dezise oficial de serviciile lui. Cu pagubă-n ciuperci, își zise ușurat Radu.

Într-o zi de iulie îl întâlni, cu totul întâmplător, pe Diomid Chițul, la stația de autobuze, chiar în vecinătatea clădirii cenușii a SIS-ului. Nu avea nici un chef să dea ochii cu el, dar în stație erau numai ei doi și Diomid îi zîmbi amical, îi întinse mîna, spunîndu-i că pleacă în vizită la un prieten la Ghidighici. Radu, pleca la vila sa din Durlești. În zilele de odihnă transportul circulă extrem de rar, așa că vrei nu vrei legară capăt de vorbă.

– E murdar Chișinăul, zise Chițul urmărind gunoaietele și hîrțiile spulberate pe stradă. Radu nu-i răspunse însă fostul său client din sălile de judecată continuă, uitîndu-se mirat la clădirea cu pereții cenușii și geamurile întunecate, din preajma bisericii „Schimbarea la față” unde cîndva fusese amplasat Planetariul: Acum un an am fost chemat de conducerea securității de aici...

Intuind că sinceritatea acestuia ascunde o provocare, totuși întrebă:

– Ce-i poate interesa pe securiști persoana dumitale într-un stat democratic?

– Și-au amintit de trecutul meu. Mi-am făcut serviciul de lunetist în armata sovietică. În anii 1973-1975 am fost trimis cu misiuni speciale în Angola.

– La Lusaca, bănuiesc pe-atunci nu existau clădiri cu multe nivele ci colibe?

– Pe vremea cea capitala angoleză era un megapolis modern. Mai curat decît Chișinăul de azi.

- Angola a fost și este o țară din lumea a treia.
- Are de toate: deșert, savană, ocean... Unitatea noastră militară stătea dislocată în pustiu, iar când participam la operațiuni speciale, o făceam totdeauna în capitală.
- De unul singur?
- Nu, eram însoțit de reprezentantul serviciilor angoleze și de un colonel sovietic.
- Sovieticii niciodată n-au avut trupe dislocate în Angola, i-a reproșat Inereanu, dînd dovadă de cunoștințe istorice. Mișcarea Populară de Eliberare a Angolei – Partidul Muncii, a cerut ajutor de la URSS, dar acolo s-a aflat doar un contingent limitat de trupe cubaneze...
- Dumnezeu nu știi nimic, îi replică în maniera sa nervoasă Diomid. Ca lunetist, m-am aflat în custodia unui pluton cu misiune supersecretă a KGB-ului. Aceasta era puțin?!
- Era foarte mult, dar, nu puteam să știu. Propaganda sovietică interzicea să se spună altceva despre Angola, decît doar de acordarea ajutorului pașnic, prietenesc.
- Oho! zîmbi larg Diomid, apoi mă ținti cu o privire serioasă, îndeplineam comanda Kremlinului, luptam împotriva rivalilor politici ai lui António Agostinho Neto!
- Cum?
- Mă aflu în custodia serviciilor secrete ale Angolei și al unui maior sovietic care de fiecare dată mă însoțea în aceste misiuni. Securistul angolez ne conducea pe acoperișurile celor mai înalte clădiri din centrul Luandei. Îmi indica locul de unde apăreau persoanele-dușmănoase, iar sovieticul îmi dicta „Streleai, bleadi-suca!”. Eram un lunetist de excepție, repetă Chițul, luam la țintă persoane și, asistat de cei doi care mă urmăreau prin binoclu doboram suspectul, din josul străzii. Imediat se auzeau strigăte de panică, învălmășeală... Treaba ceea o făceam ca de obicei pe la amurg. După asta, în grabă demontam luneta, o puneam într-un cufăr special și, pe un itinerar tainic, ne coboram prin spatele clădirii în stradă, unde ne aștepta o limuzină. Spălam urmele în doi timpi și trei mișcări.
- De ce era nevoie de asemenea victime?
- Export de revoluție, domnule! Ai auzit vreodată de așa ceva?
- Ba bine că nu...

– Să știi că URSS nu făcea nimic pe degeaba. Pentru aceste servicii, Moscova primea de la guvernul angolez lingouri de aur! De aceea ofițerul rus, care mă însoțea, aflat mai mult în stare de ebrietate mă avertiza: „Ești promahneșisea, bleadi, srazu popadeși pod tribunal! Tî obeazan citobî cajdaia pulea nașla svoiu țeli!” („Dacă ricoșezi, ajungi la tribunal! Fiecare glonte trebuie să-și atingă ținta!...”)

– De ce te-aș crede? Aberații!

– De la acele înălțimi de clădiri ale capitalei angoleze am exterminat personal o duzină de rivali politici. Colonelul sovietic, toată ziua umbla beat criță, cu nările umflate, dar nu mă slăbea nici pe o clipă din urmăriri!...

– Și ce a urmat? deveni, totuși curios Radu Inereanu.

– După ce îndeplineam misiunea, reveneam pe căi tainice în unitatea dislocată departe de Luanda, în pustiu, pe litoralul oceanului... Am stat în Angola șase luni. Când am revenit în URSS, kaghebiștii m-au impus să semnez că voi păstra secretul cel puțin 60 de ani. Acum URSS și-a dat obștescul sfârșit și nu mai e nevoie...

– De ce te-au chemat la SIS în zilele noastre, întrebă Radu, antrenându-se în acel dialog misterios.

– Dosarele de acest gen, cu implicarea unor persoane alde mine, după ce rușii ne-au declanșat război pe Nistru în 1992, au fost scoase din arhiva Chișinăului și depozitate la Moscova sau Tiraspol. Acum cîțiva ani serviciile speciale s-au interesat, au cerut dosarul meu personal, ca să se convingă dacă eu am fost acela cu adevărat...

– De unde știai de aceste gărgărițe, lucrături politice de la Chișinău?

– Se vede că le-am trezit interesul! M-au chemat într-un cabinet. La discuție asistau cîțiva generali și președintele SIS-ului. În fața lor, pe masă stătea dosarul meu. Fiecare m-a iscodit dacă nu cumva am vreo legătură cu unele asasinat politice imitate de demnitarii moldoveni în ultima vreme.

– Și au aflat ceva bun de la tine?

– I-am ascultat și... m-am enervat, m-am supărat rău pe acei anchetatori. Știi că nu sunt dus la biserică. Le-am spus: dacă mă consideră bănuit, învinuit, să fie buni să-mi permită de a fi asistat de un avocat. Văzînd că nu se liniștesc, le-am spus: uitați-vă pe ultima pagină a dosarului. Acolo stă semnătura mea cu obligațiunea că nu voi divulga secretul 60 de ani care încă n-au trecut.

– URSS deja nu există, mi-a replicat un oarecare Balan, știindu-l ca turător de la facultate... Nu există foști securiști! le-am zis. Kaghebiștii sunt nemuritori pentru oirice stat, îndeosebi pentru Moldova noastră suverană.

Radu Inereanu deveni curios, însă tocmai în acea clipă în dreptul lui Diomid Chițul, staționă autobuzul ce ducea spre Ghidighici. Grăbit, Diomid întinse mîna la despărțire și urcă. Radu Inereanu avea să mai aștepte cîtva timp autobuzul său spre Durlăști.

Deodată peste oraș se lăsă un vuiet înfundat, prevestitor de furtună și ploaie torențială. Se stîrniră valuri învălmășitoare.

Cînd la cotitura apărură autobuzul său și Radu Inereanu urcă, observă cum o rafală puternică de vînt ridică în sus și aruncă peste ușa de stejar a clădirii SISului, un pampers de copil bine hrănit.

Залетный

(călătorul ocazional)

În primii ani de activitate, cînd Radu Inereanu devenise avocat, făcuse o obsesie pentru deplasări îndepărtate pe tot întinsul Imperiu Sovietic. La scurt timp, înscrisesse în palmares călătorii prin instanțele din Uzbekistan, Estonia, Ucraina, Rusia, Belarus, Armenia, Georgia. Cînd i s-a oferit posibilitatea să plece să soluționeze un litigiu tocmai la capătul lumii – în Kamceatka, nu-l opri nici faptul că de la Chișinău, prin Moscova, avionul zboară 12 ore fără escală peste cercul polar, Ural, Siberia. Calea aeriană îi trezea curiozitatea. Urmărea prin hubloul avionului peisajele vitrege ale Rusiei nordice pînă în Extremul Orient. Avea senzația că plutește pe aripile norilor cu diferite configurații. Soarele parcă-și vărsa în lacrimi jucăușe razele peste întinsurile infinite ale Oceanului Înghețat de Nord.

Avionul decolă la prînz și tot la orele mesei avea să aterizeze. Radu nu avu somn în acel zbor lung și obositor. Toate locurile din salonul avionului erau ocupate. Alături de el doi bătrîni dormitau moleșiți, indiferenți față de frumusețea peisajelor siberiene, ce lunecau în jos ca o bandă rulantă,

urmînd calea spre destinație. În spatele lui doi azeri discutau aprins în limba lor, apoi parcă totul se potoli într-o așteptare. În salonul avionului stăruia doar vuietul monoton al motoarelor.

La revărsatul zorilor călătorii prinseră să se agite, urmărind prin hublouri vîrfurile conice fumegînde ale vulcanilor. Curînd avionul ateriză în aeroportul Elizovo. În acea dimineață a lunii septembrie Radu Inereanu cobora pe trapă, avînd în față un peisaj neobișnuit, fantastic, cu crestele vulcanilor ce fumegau în depărtare aidoma unor furnale ale uzinelor metalurgice.

În sala de control el și ceilalți pasagerii somnoroși se pomeniră încercuiți de soldați înarmați cu automate *kalașnikov* și cîini de rasă germană, struniți de curele, care conduseră pasagerii spre ieșire unde aveau să treacă punctul vamal. Pe la acele vremuri Kamceatka se considera un loc cu regim închis, iar verificarea pașapoartelor pentru cei sosiți de pe țarm se înfăptuia cu temeinicie. Un ofițer, în timpul controlului le ceru călătorilor să prezinte bagajele, să deschidă valizele. Radu Inereanu rămase uimit că acela văzînd în valiza lui cîteva sticle cu vin „*Buchetul Moldovei*”, coniac *Călărași*, iar în mîină o sacoșă cu un galon cu vin *chihlimbăriu* de *Ineasca*, zîmbi doar și-i făcu semn să treacă mai departe în direcția expresului din față clădirii aeroportului ce pleca spre Petropavlovsk-Kamceatski. Pe strajnicul ordinii portuare nu-l deranja că șeful îl impusese să care la acel capăt de lume atîta mamă de băutură... El scăpă de frica că poate fi arestat pentru contrabandă. Își dădu seama că aici se manifestă mare simpatie pentru vinurile moldovenești.

Urcă în autobuz, luă loc pe o bancă alături de o duduie îmbrăcată în costum: pantalon și sacou de culoare albă, cu ornamente naționale locale. Suplă, cu părul castaniu, ochii înguști, îl privi cu amabilitate, nici să-i pese de azerii gălăgioși care se așezară pe banchetele din spate, continuînd să dialogheze aprins în graiul lor. Autobuzul porni spre oraș și Radu avu senzația că totul în jur plutește ca într-un vis, dorind să se vadă cît mai curînd la hotel, iar după o noapte de odihnă să se prezinte în instanță. Involuntar, simți cum i se închid pleoapele, neobișnuit cu diferența fusului orar: la acea oră în Moldova era trecut de miezul nopții, iar aici doar ora prînzului...

Din aeroportul *Elizov* avea de parcurs circa 30 de kilometri pe o șosea șerpuitoare printre colinele stîncoase, acoperite cu copaci cu frunzele atin-

se de rugina toamnei. Lăsară în urmă văi și rîulețe ce își coborau cu repeziciune apele din înaltul vulcanilor spre oceanul albastru. Clătinîndu-se de oboseală, observă surprins că duduia de alături îl fură cu ochii săi înguști plini de voie bună, ca și cum avînd intenția a nu-i permite să doarmă. În acea stare de somnolență voia să creadă că localnica nu e altcineva decît una dintre femeile kamceadală despre care citise într-o revistă că le întrec pe italience în ale temperamentului. Duduia încercă să intre în vorbă cu el.

– Mi-am condus soțul în Europa. Cînd va ajunge la Murmansk va fi la fel de obosit ca și dumneata... Făcu o pauză mijindu-și ochișorii asiatici, semănînd cu o ștrengăriță.

– Nouă ore de zbor fără escală, de la Moscova înapoi, te secătuiesc, comentă el fără entuziasm.

– De fiecare dată cînd îl petrec în deplasări pe marinarul meu, confirmă duduia, prefer să revin de la aeroport cu taxiul, azi însă am hotărît să călătoresc cu autobuzul. Nu vă plictisesc?

– Nu, vai de mine.

– Deplasarea soțului va dura jumătate de an și deja mi-i dor de el. Mi-ar plăcea să discut nițel... cu un bărbat ca dumneata, sosit la noi în vizită.

Vorbele pretinse a fi sincere ale tovarășei de drum i se părură lui Radu cam lipsite de logică și nu avea nici un chef de discuție. Deodată prinse să dormiteze și capul lui căzu pe umerii ei, însă în aceeași clipă tresari, scuturîndu-se.

– Nici o problemă, desluși el o voce domoală venită parcă din depărtare. Odihnește-te.

– Aș vrea să ajungem cît mai curînd la destinație, zise el în loc de scuze, apoi o întrebă: în oraș pot avea probleme în privința cazării la hotel?

Mușcîndu-și ușurel buzele de culoarea vișinei coapte, duduia își potrivi bucele ce i se încolăceau lîngă lobii urechilor împodobite cu cercei. Avea degete subțiri ca de pianistă, creîndu-i lui Radu impresia că iată-iată va auzi o *nocturnă* de-a lui Chopin.

– Nu-ți face griji, o să te ajut, îl asigură ea.

– Am venit din Republica Moldova pentru cîteva zile, în calitate de avocat, să particip la un proces.

– În Kamceatka bărbații tineri sosiți de pe *materic* se numesc *zaliotnîie*, călători ocazionali, îl surprinse ea cu o vorbă, sensul căreia el nu-l prinse.

– Vin de departe, zise el ca să nu tacă, bucuros că duduia o să-l ajute cu cazarea la hotel.

– În Republica Moldova n-am fost niciodată, zise ea.

Autobuzul ajunsese în oraș, staționând într-o piață largă, cu monumentul lui Lenin în centru. În cealaltă parte a pieței pluteau domol valurile golfului Avacea.

Radu se gândi că după cum orice femeie se vrea elegantă și frumoasă, tot așa natura dorește să se prezinte cât mai atractivă. Dorea și el să caute frumosul în viața lui. Era tânăr, lipsit de experiență, dar avid de lucruri romantice. Voia să întâlnească în calea vieții cât mai mulți oameni interesanți, binevoitori, precum erau părinții, socrii, soția lui și primul său copilăș, Daniela.

La coborîre majoritatea pasagerilor fură întâmpinați de rude și prieteni. Duduia se dădu jos sprinten, îi făcu semn cu mâna să se rețină un pic și o luă în direcția citorva persoane care o așteptau: o femeie, un bărbat în vîrstă și un tânăr obez.

Ceața ușoară ce învelise clădirile dimineața prinse să se destrame. Deasupra golfului se ivi soarele, luminînd colinele împădurite din vecinătatea pieței, iar mai departe – crestele înzăpezite ale celor patru vulcani...

– Tinere! îl surprinse deodată o voce de bărbat îmbrăcat în haine de ofițer maritim purtînd cocardă albă pe cap. Fiica spune că ai o problemă în privința cazării.

În aceeași clipă în fața lui se opri un automobil de culoare neagră la volanul căruia stătea duduia zîmbind.

– M-aș bucura să mă ajutați să ajung la un hotel.

– Deoarece sunteți pentru prima dată în orașul nostru, zise militarul, o să ne faceți onoarea să mergeți la noi în vizită. La hotel astăzi nu sunt locuri. Districtul militar al flotei Extremului Orient face manevre, iar hotelurile sunt ocupate de către ofițeri.

– O să mergeți la noi, îl îndemna soția ofițerului, observînd șovăiala lui Radu. O să vă odihniți după drumul lung, apoi vom mai vedea cum facem.

– Urcă, june, pe bancheta din față, îl invită duduia dînd de înțeles că se cunosc deja.

Radu puse bagajele în *trompă* și urcă alături de șoferiță. Pe bancheta din spate stăteau părinții și tânărul obez.

Înainte de a o lua din loc, atenția tuturora fu atrasă de cei doi azeri care pesemne se întâlneau cu soțiile și copiii, discutînd agitați, creînd impresia că se ciorovăiesc în limba lor. Curînd sosiră două taxiuri care îmbarcară alaiul gălăgios și piața largă deveni pustie.

– Să pornim, o îndemnă obezul pe șoferița.

– Mai întîi să facem cunoștință, propuse femeia în vîrstă. Cum vă cheamă?

– Mă numesc Radu Inereanu și vin din Republica Moldova.

– Radu, repetă femeia. Sună frumos.

– Eu mă numesc Bibisara, se recomandă șoferița, apoi arată cu palma fină către cei din spate: tatăl meu Avenir Nicolaevici, mama Elza Mihailovna și fratele Vadim: cercetători științifici ai Academiei URSS!

– Sunt aspirant, cercetător în probleme extraterestre, interveni îndrăzneț și vesel Vadim, cînd mașina o rupse din loc.

– Mîncarea preferată a lui frate-meu sunt *pelmenele* cu smîntînă, aruncă o replică șoferița.

– Însoțitoarea de-alături e măriia sa, Bibisara! spuse Vadim cu o ușoară doză de zeflema. Simbolul corectitudinii și fidelității conjugale înregistrate la oficiul stării civile!

– Ia-o mai moale, năstrușnicule! Îl domoli pe fiu Elza Mihailovna.

Mașina coborî o vale, urcă un deal. Radu simțea cum sunetul monoton al motorului îi înțește oboseala, îl trăgea la somn și abia acum înțelese, în anturajul însoțitorilor cu chipuri asiatice, că se află pe o altă parte a planetei cu fusuri orale opuse. Cînd aici e amiază, iar la Chișinău răsună primul cîntat al cocoșilor. Se străduia mai mult din politețe să nu adoarmă alături de șoferița, care trăgea cu coada ochilor la el, voind parcă să fie luată în seamă.

– Cînd se întoarce generele din deplasare? o întrebă mama pe Bibisara.

– Abia azi a plecat, mamă, răspunse șoferița. Se va întoarce către sărbătorile de iarnă.

– Timpul trece repede, fiica mea, o liniști tatăl.

După o habă automobilul se opri lîngă un bloc cu patru etaje. Vadim îl ajută pe Radu să ducă geamantanul și sacoșa în apartamentul cu multe odăi, de la etajul doi. Locuința i se păru largă, spațioasă. Pereți cu tablouri și rafturi cu multe cărți. Geamurile nu aveau perdele și prin ele se vedeau crestele fumegînde ale vulcanilor. I se oferit o odaie amenajată cu scaun,

masă, divan și o bibliotecă cu volume din literatura clasică rusă. Deasupra ușii atârna tabloul „*Fata pe minge*”... Chiar dacă se simțea obosit și cădea din picioare de somn, Radu urmărea cu luare-aminte lucrarea lui *Pablo Picasso* și avea impresia că fetița cu mâinile ridicate poartă o ciudată asemănare cu Bibisara... Aduse în ordine bagajul, îmbracă costumul sportiv, făcu un duș la îndemnul lui Vadim și simțindu-se mai relaxat se întinse pe canapea. Peste puțin timp cineva bătu la ușă. În prag stătea Bibisara într-un halat ce semăna cu un *kimono*. Radu avu nălucirea că are în fața lui o mică balerină japoneză.

– Poftim la cină, zise ea.

Invitația vocii gingașe îl făcu să lase cochetăriile. Simți o foame de lup. Luă o sticlă cu vin roșu și veni în sufragerie unde în jurul mesei luminată de un abajur albastru stăteau deja amfitrionii, așteptându-l. Pe masă aburea un castron cu colțunași cu carne, stăteau salate și conserve de mare.

– Să facem cunoștință mai îndeaproape cu patria mea, puse Radu sticla pe masă. Vin de Moldova!

Cina decurse ca în vis, însă oboseala se lăsa simțită. Totul părea un miraj, abia de mai auzea istorioarele hazlii pe care le înșirau stăpînii casei, sorbind din licoarea vinului. Deodată, simți cum îl fură somnul și în jur totul începe să se clatine. Lustra din tavan pendula împrăștiind lumina. În martie 1977 trăise cutremurul de la Chișinău. Știa că trebuie imediat să părăsească locuința, se ridică de pe scaun îndreptându-și privirea spre ușa de la ieșire, însă spre marea lui surprindere, ai casei stăteau calmi.

– La noi seismele au loc zilnic, îi zîmbi Bibisara. Nu uita că ai sosit în țara vulcanilor și aici cutremurele sunt ceva obișnuit.

– Băutura dumitale este extraordinară! zise Elza Mihailovna, adresîndu-se lui Radu.

– Capabilă să vindece orice frică, glumi Vadim.

– Oprește-te îl dojeni Bibisara pe frate-său. Te îngrași, devii adevărat bivou!... De aia nu ai trecere la fete!

– O să-l punem la o dietă strictă în timpul expediției, cînd revenim din largul oceanului, zise Avenir Nicolaevici, netezindu-și feciorul pe cap.

Radu părea că nu-și poate găsi liniștea simțind zguduirile venite din fundul pămîntului ce nu avea de gînd să se oprească. Le mărturisii gazdelor că profesează avocatura și scopul deplasării lui în această regiune este

soluționarea unui litigiu în instanța de judecată. Le vorbi despre problemele ce le are, iar ochii cînd i se deschideau, cînd i se închideau, avînd senzația c-o să adoarmă cu capul pe masă.

– Tinere, auzi îndemnul Elzei Mihailovna, e timpul să te odihnești. Simte-te ca acasă. Dormi liniștit noaptea... Mîine *Bibisara* o să te ajute să-ți rezolvi problemele.

Radu intră în odaia sa, stinse lumina, se întinse pe pat, dar nu se știe de ce nu putea adormi. Citise undeva că oboseala din cauza diferenței fusului orar e depășită nu în cîteva ore, ci în cîteva zile. În mintea lui roiau gîndurile cu revenire la toamna de acasă. „*Ce minunat e că omul, înaintînd în vîrstă se îmbogățește cu o biografie, cu niște amintiri pe care în clipe de surmenare le deapănă ca să-și evite înstrăinarea...*” Încercă să însăleze alte amintiri de-acasă, însă, gîndurile îi reveniră la *Bibisara* care i se părea neobișnuit de drăguță și originală de felul ei, bucuros că a doua zi va mai avea prilejul să comunice cu ea...

Cu aceste gînduri haotice Radu adormi.

Se trezi a doua zi dimineața. De afară năvăleau razele soarelui cu cerul senin și înalt pînă peste vîrfurile înzăpezite ale vulcanilor din depărtare. Conștientiză că se află în Kamceatka. În apartamentul unor oameni străini. Analiză în minte toate întîmplările din ajun, pînă cînd fu surprins de vocea *Bibisarei* ce răzbea din sufragerie, ca și cum coborîta de pe mîngea pînzei lui Picasso. Probabil simțise că el s-a trezit și după ce bătut ușurel în ușa deschise.

– Salut! zise dînsa, stînd ca la o demonstrație a modei îmbrăcată într-un costum ca cel de ieri, numai deja de culoare liliachie. El o privi mai atent și i se păru că în pantofi cu tocurile mai înaltă și mai zveltă. Părul castaniu prins cu o fundiță roșie, îi dezgolea lobii urechilor cu cercei de aur și pietre scumpe. Îl măsură și ea din cap pînă în picioare și îl îndemnă:

– Îmbracă halatul ăsta și pleacă în camera de baie, degrabă vom lua micul dejun...

În locuință stăruia miros apetisant de bucate...

După ce servi o tartină cu caviar și felii de pește roșu, cîteva bomboane dintr-o bombonieră încrustată cu scoici de mare, descoperi că în apartament erau numai ei. O ținti întrebător cu privirea și *Bibisara* îi explică:

– După miezul nopții ai mei au plecat în expediție. Corabia are graficul ei!

– Și când se întorc?

– Peste șase luni. Vor efectua cercetări științifice în largul oceanului, lângă insulele Comandore.

„Vasăzică am rămas numai eu cu această duduie drăgălașă. Acu ce mă voi face?” se întrebă Radu tulburat de această surpriză.

– Cred că ți-ai împlinit somnul, zise Bibisara. Imediat vom pleca la judecatorie..

– Nu ar fi mai bine să trecem mai întâi pe la hotel? Nu vreau să te deranjez...

– Fii cuminte, îi zîmbi Bibisara, punîndu-i o mîină pe umăr. Azi toate-s în custodia mea... După vizita la instanță vom face o excursie prin oraș, vom vizita muzeul Vitus Bering mormintele lui Cearlz Klark, Pateruz cenotafelor eroi căzuți în războiul din Crimeea. Sper să nu te plictisești.

– Aș fi foarte bucuros.

La cei 30 de ani împliniți, Radu Inereanu iubitor de aventuri, se simți involntar atras de această duduică. Ba chiar se stăpîni cu greu să nu-o îmbrățișeze. Ea stătea în fața lui îmbrăcată într-un costum de culoare liliac, cu o bluziță albă pe dedesubt, cu un aspect ispititor. Cerceii jucăuși în lobii urechilor și lăntșorul de aur cu pandativ la piept îi confereau o alură de mister.

– Aseară tata a vorbit cu șeful instanței și l-a anunțat despre sosirea ta. Așa că suntem așteptați. Ia vinul ce l-ai adus. O să-i faci o surpriză plăcută președintelui...

Radu își adună bagajele și o urmă supus către mașina ce staționa la scara blocului. Ea urcă la volan și îi spuse că el va găzdui la ea pînă la plecarea în Moldova, că alte variante nu se discută. Totul e convenit cu părinții și cu fratele Vadim...

– Mulțumesc, murmură el recunoscător.

Mașina o luă pe un drum asfaltat, printre case noi și vechi. Vulcanii din preajmă păreau și mai măreți decît în ajun, cînd orașul fusese acoperit de un vâl ușor de ceață. Era o zi cu soare și aer auster, cu cer înalt, dinspre golful Avacea adia o briză sărată.

După cîteva minute de tăcere Bibisara îl aduse la cunoștință:

– Sunt în concediu anual și dispun de timp. Îți voi servi drept călăuză în toate zilele cît te vei afla aici.

Radu se pomeni într-o stare de euforie. Ființa cu chip asiatic îl ademea, îl atrăgea ca magnetul. Avusese ocazia să călătorească prin Țările Baltice, Asia Mijlocie, Armenia, Georgia, Bielorusia, străbătuse în lung și în lat Ucraina, însă nicăieri nu mai întâlnise asemenea ospitalitate.

– În Kamceatka stăruie o frumusețe ca în basme! – zise Radu.

– Anul acesta avem ca niciodată zile liniștite și frumoase! De obicei în septembrie începe frigul, vijelia, uneori cad ninsori, încît abia reușim să culegem varza, cartofii, morcovul și sfecla roșie. Atunci toți suntem în alertă, în special militarii obligați să-și completeze cu producție agricolă proaspătă corăbiile, submarinele. Roadă de la noi asigură orașele, zonele cu ghețari veșnici ai Ciukotkăi unde nu există agricultură decît numai în sere... Bibisara îl privi din nou șăgalnic, dorind să descarce acea atmosfera ușor tensionată: ghicește de ce aici azi e atît de frumos?

– Idee n-am.

– Pentru că ai venit dumneata la noi.

Mașina ajunsese pe o colină înaltă de unde orașul se vedea ca în palmă. Prin parbriz se deschidea panorama golfului, coline împădurite, pînă peste crestele conice înzpăpezite, fumegînde ale vulcanilor, întinderile sublime ale oceanului presurat cu corăbii mari și mici. Mai spre valea demolitoare trezit de dimineață își făceau loc apele repezi ale unui rîu cu albia scînteietoare.

Judecătoria se afla într-un edificiu modest, cu două caturi. La etajul doi se afla anticamera cu portretul lui Leonid Brejnev pe perete. Îi întâmpină o secretară blondă, în rochie înflorată, lungă pînă la călcîie, cu părul împletit în două costițe. În anticameră nu era nimeni. După ce cele două domnițe schimbară cîteva vorbe în șoaptă, secretara le făcu semn să intre în cabinetul șefului, un bărbat înalt, uscățiv, cu fața solemnă. Se ridică de la birou și veni spre Radu, îi întinse mîna și se prezentă:

– Petru Sîrbu, șeful judecătoriei...

– Avocat venit de la Chișinău.

– Îmi pare bine. Suntem conaționali!

– Bună ziua, rosti Radu, mîndru că judecătorul îi va răspunde în dulcele grai de acasă. Demnitarul însă nu se așteptase la o convorbire în română și după o pauză confuză parcă dori să-l pună pe conațional la respect: Nu e nevoie... Aici se vorbește numai în limba rusă! Apoi i se adresă Bibisarei, tatăl dumitale m-a informat că vei veni cu conaționalul meu, care a adus

din Moldova sfinte daruri... După care îi vorbi din nou lui Radu în rusă cu accent moldovenesc, n-am fost pe-acasă mai bine de 20 de ani... Problema dumată se află în cadru legal și se va soluționa. Când revii la Chișinău?

– Peste o săptămână, Radu îi răspunse în română... Judele se oțărî, dîndu-i de înțeles că îl deranjează insistența acestuia.

– Să fim tacticoși și să vorbim pe înțelesul tuturor. În spatele lor se auzi îndemnul Bibisarei că e cazul să se pună pe masa biroului mica atenție adusă de la baștină.

– Licoare de-a noastră, se conformă Radu spunînd în rusește. *Negru de Purcari și Buket Moldavii.*

– Mersi, zise judele frecîndu-și bucurios palmele. O să-mi servesc prietenii cu vin pe care îl adoră și regina Angliei!

Pe masa judecătorului fu pusă o damigeană și patru sticle, două de culoare chihlimbărie și două cu vin alb! Petru Sîrbu le privi cu încîntare și îl lăudă: se vede că ești adevărat moldovean! Bravo! Acum, treceți în anticameră, luați loc în fotolii și așteptați, iar eu o să mă ocup de litigiul dumată.

„Adevărat moldovean, săritor la nevoie” gîndi Radu, amintindu-și în acea clipă de azerii care nu se intimidau să vorbească în limba lor.

În acea deplasare, în afară de norocul că o cunoscuse pe ființa miniatURALĂ, avu fericita ocazie de a-l avea pilon de sprijin și pe judecătorul Petru Sîrbu. Plin de impresii, nu își putea explica definitiv această stare, însă conștientiza că are prilejul de a afla lucruri noi, nedescoperite de el pînă la acea vreme. Scopul principal al deplasării sale era problema restituirii mijloacelor financiare unei companii de la Chișinău și era convins că problema se va rezolva pozitiv.

Curînd, în anticameră intră un bărbat scund, cu chipul îngrijorat. Președintele de judecată îl invită imediat, împreună cu Radu în biroul său și se adresează cu glas sever scundului puțin cam descumpănit:

– Am studiat materialele dosarului înaintat de către instanțele de la Chișinău și a apărut către dumneata o singură întrebare: De ce ți-ai permis să vii la muncă favorabilă pentru tine în Kamceatka fără să te achiți cu creditorii din Moldova? Ia aminte, arată el către Radu, moldovenii te-au găsit și la marginea lumii!

Șeful judecătoriei făcu o pauză, trase lacom din țigară, fără a-l slăbi din ochi pe scund, ca în cele din urmă să-l întrebe ca și cum îi dicta verdictul:

– Rezolvăm problema pe cale amiabilă sau recurgem la alte metode, incluzînd recuperarea prejudiciului moral, care se va calcula la o încasare dublă, inclusiv cu problema deportării din acest oraș militar cu regim închis în timp de 24 de ore?

– Rezolvăm pe cale amiabilă, căzu de acord bărbatul fără ocolișuri.

– Ia de la cancelarie cecul, rechizitele bancare, îi porunci Petru Sîrbu, și mergi de achită datoria către Chișinău. Îndată ce îmi aduci rezultatul, uită de ușile noastre. E clar?

– Pînă la prînz fac totul! răspuse militărește scundul, săltînd de pe scaun.

– Chiar așa să faci! zise calm judecătorul, petrecîndu-l cu privirea.

– Vă este dor de casă? întrebă Radu, dorind să acopere tăcerea ce se lăsase în birou.

– Vorbește, te rog, în limba rusă, insistă Petru Sîrbu, apoi continuă: în Moldova cred că nu voi mai veni niciodată. A trecut multă vreme de cînd nu am fost pe-acolo... Mă leagă doar niște vagi amintiri, copilăria! Rusia e patria mea. În Rusia, dragul meu conațional, peste un milion de moldoveni s-au stabilit de pe vremurile lui Stolîpin, au construit gospodării, s-au integrat... N-am auzit ca cineva să tînjească după vatra strămoșească. Moldovenii din Rusia au devenit profesori, savanți, oameni mari.

Radu socoti că nu-i cazul să-i reproșeze cînd Petre Sîrbu era întruna asaltat de sunete la ora mesei reapăru tipul implicat în litigiu și prezentă actele bancare prin care se confirma că datoria financiară a fost stinsă prin transferarea banilor la compania din Chișinău.

– În Republica Moldova, sincer să recunosc, asemenea litigii se soluționează în câteva luni, recunosc Radu. Cum să vă mulțumesc? îl întrebă pe șef.

– Nicum! zise acela cu voce absentă, după care o măsură din cap pînă în picioare pe Bibisara poruncindu-i:

– Seara trecută am vorbit cu părinții tăi, care m-au încredințat că vei avea grijă ca oaspetele nostru să cunoască mai bine orașul și împrejurimile lui, să plece din Kamceatka cu frumoase impresii!

În birou intrară doi generali și un amiral ai flotei maritime care se îmbrățișară cu președintele de judecată și exclamau frenetic în fața acelei colecții de vinuri aduse. Radu și Bibisara înțeleseră că prezența lor este de prisos și ieșiră. La scară îi aștepta transportul.

În mintea lui Radu roiau gândurile. De ce mîndria noastră românească este atît de şubredă? De-a lungul secolelor, peste întinsurile Rusiei, Uralului, Siberiei, pînă în Kamceatka au ajuns să trăiască semenii noştri cu obîrşie română... S-au stabilit prin oraşe, diferite localităţi, au prins rădăcini, uită limba, o ignoră. Spre deosebire de azeri, evrei, armeni, ȕigani... Pînă la urmă vine momentul cînd încep să se ruşineze de provenienţa lor, exact ca şi acest Petru Sîrbu, de identitate.

Radu Inereanu se convinsese că Bibisara conducea cu dibăcie maşina pe drumurile ce asaltau şi coborau colinele oraşului.

– Eşti mulţumit, dragul meu, că s-a rezolvat atît de rapid? îl întrebă ea, punînd accentul pe cuvintele „dragul meu”. Şi îndată adăugă, conaţionalul tău a avut grijă să-ţi creeze cît mai mult timp liber, pentru ca eu să te familiarizez cu Ţara Vulcanilor!

– N-am putea cumva schimba ora de zbor spre Chişinău? o surprinse Radu. Nu vreau să te deranjez.

Bibisara îl netezi cu dosul palmei pe obraz:

– Stai cuminte. Ai nimerit la noi într-un sezon plin de soare. Păcat ar fi dacă nu vei beneficia de asemenea ocazie! Eşti sechestrat de mine, aşa că supune-te. N-o să te las să pleci cu una cu două. Doar eşti *zaliotnîi* – călător ocazional! N-o face pe puştiul de grădiniţă!

Bibisara se exprimase clar şi răspicat, făcîndu-l să uite că e proaspăt căsătorit, că are acasă o soţie cu obrăjorii pistruiaţi, mamă a unei fetiţe cu părul inelat... Radu intuia că femeia îl pune într-o situaţie incomodă şi, asta o arătau ochii lui nelinişti şi, Bibisara opri brusc în mijlocul drumului privindu-l cu o undă de nemulţumire.

– De ce ai oprit?...

– Nu te ambala! Şi după o pauză adăugă: şi nu te încăpăţina! Fii pe pace, nimeni n-are de gînd să te violeze!

Radu deodată îşi aminti de efectul caracterelor asiaticilor, pe care uşor îi scoţi din sărite şi dificil îi aduci la starea de normalitate. Citise zeci de cărţi despre invaziile lui *Ginghis Han* şi hotărî să fie mai atent cu deducţiile şi să se lase în voia Bibisarei. Maşina îşi continuă drumul, iar el încercă să savureze cu privirea femeia firavă, imaginîndu-şi încă odată că are o ciudată asemănare cu fetiţa de pe tabloul lui Picasso. I se păru şi mai frumoasă. Totdeauna i-au plăcut fiinţele suple, miniaturale, atrăgătoare.

În acea jumătate de zi automobilul traversă străzile întortocheate ale orașului cu clădiri vechi și noi, toate parcă dărăpănate și neîngrijite, apoi staționează în vecinătatea unui obelisc ce comemora gloria marinarilor ruși în războiul din Crimeea din 1855. Monumentul stătea pe un povârniș, împrejmuțat de un parc de mesteceni de piatră, cu tulpinile de culoarea plumbului. Erau înnegrite de vreme, așezate pe postamente, cu țevile îndreptate spre valea ce deschidea panorama golfului, cu corăbii militare și submarine de o mărime impresionantă. Dincolo de golful cu fișia îngustă se zăreau șantierul unde staționau *cuirasate* puse în reparații, altele păreau că stau de planton, pregătite în orice clipă să apere imensele hotare de la Oceanul Pacific al URSS.

În ochii Bibisarei se deslușea mândria pentru orașul său natal cu litoralul oceanic, cu pescărușii ce roiau pe acel cer albastru și rece al începutului de septembrie.

– Peste orizontul Pacificului e America, dușmanul numărul unu al țării noastre!

Automobilul goni pe noi poteci, străjuite de boschete, după care se deschidea panorama altui golf împetrișat cu alte zeci de corăbii de diferite configurații și dimensiuni: unele intrau, altele plecau în larg. Pe străzi mișunau marinari, persoane civile, indiferenți la vulcanii cu crestele înzăpezite din depărtare.

Curînd trecură prin vecinătatea universității cu monumentul lui Vitus Bering, mormintele lui Cearl Klark, Pateruz și cenotafeele eroilor căzuți în războiul din Crimeea ce informa trecătorii că acest explozator a fondat și a dat denumirea orașului.

– Am impresia că urbea voastră nu doarme niciodată, își spuse părerea Radu.

– Așa este, căzu de acord Bibisara, atenționîndu-l cînd se pomeniră în vecinătatea monumentului lui Bering, în această piață au loc concerte, festivități, iar mai în vale, spre golful *Avacea*, parade militare... Poate acum nu conștientizezi toate la modul serios, dar cînd te vei pomeni din nou la Chișinău, amintindu-ți de aflarea ta aici, o să te convingi cît de fermecătoare este toamna în Kamceatka!

Mașina îi aduse în dreptul unei porți înalte cu stele roșii în fața căreia stăteau santinele înarmate. După verificarea actelor prezentate de

Bibisara, poarta se deschise vraise și ei intrară în urma unor camioane într-o curte mărginită de golful unde staționau ancorate corăbii și submarine.

Camioanele ce veneau întruna se aliniau după automobilul lor în apropierea cheiului. Zeci de marinari-hamali în haine murdare imediat începeau să descarce din ele saci cu ceapă, cartofi, morcov, varză, punându-le în vagonete ca să le transporte înăuntrul navelor maritime.

– Kamceatka aprovizionează militarii și civilii din Extremul Orient, Ciukotka, cu producție agricolă, îl aminti Bibisara.

– Noi cu ce scop am venit aici?

– Să ne scăldăm în apele termale.

Bibisara și Radu se întâlniră cu niște militari, în preajma unei clădiri cu acoperiș din țiglă roșie cutată. Unul dintre ofițeri îi încarcă în atașul automobilului câteva rucsacuri pline și, ducând mâna la cozorocul cocardei, ordonă: „Puteți pleca!”

– Aici au acces doar persoanele conducerii de vîrf! E sezonul aprovizionării cu produse, șefii sunt ocupați, deci o să avem ocazia să ne scăldăm doar noi. Eu nu mi-am luat costum de baie, așa că vei intra numai tu în apă, iar eu te voi păzi să nu te pape vreun urs.

Radu coborî în apa caldă, izvorită din străfundul pămîntului. La lumina lunii Bibisara i se părea aeriană, îl furișa și ea cu coada ochilor, făcîndu-l să se simtă oarecum dorit. Simți că Bibisara, cu toate miracolele ei, îi trezește emoții.

Ieșind la mal, se duseră într-o încăpere pe pereții căreia erau desenați copaci, vulcani, animale și păsări exotice. Pe o masă cu scaune îmbrăcate în pînze albe, în jurul ei, stăteau sticle de vodcă, tipsii cu mere, cartofi copti, castraveți murați și felii de pește roșu. Radu nu îndrăznea să pună vreo întrebare, așteptînd ca Bibisara să vină cu vreo explicație. În jurul lor continuau să huruie macaralele, să forfotească docherii. La îndemnul duduui, mai mult pentru încurajare, Radu dădu un păhărel peste cap.

– Simte-te bine... Mîine vei avea și mai multe surprize!

– Pot să aflu barem una?

– Îmi închipui că niciodată n-ai avut ocazia să mănînci carne de urs. Acum să mergem... îi dădu ea zor, fără a aștepta răspunsul, vom trece pe la piața care e deschisă pînă aproape de miezul nopții.

La piața cu tejghele pline de produse de mare vindeau femeii cu fețe asi- atice, în halate albe, chemînd vizitatorii să nu treacă indiferenți pe lîngă grămezile de pește, cutiile deschise cu icre roșii, negre, movilițele de midii și moluște, feliile de *carne afumată de pește Keta* și de balenă...

– Mîine putem pleca împăcați că avem rezerve la *Vila Amiralilor*, zise Bibisara după ce duse toate cumpărăturile în automobil.

În drum spre casă Radu urmărea încîntat femeia care mînuia volanul cu iscusință și în minte îi răsări o întrebare obraznică: „Ce-o să facem curînd în apartament? Acest vulcan de femeie mă va lăsa în pace?”

Bibisara îi ghici gîndurile, îi zîmbi, clipind din ochii ei strălucitori:

– Nu te împacienta!.. Încă nu suntem acasă. O să mai trecem pe la club.

Mașina staționă lîngă o clădire pe frontispiciul căreia erau atîrnate ghir- lante cu lămpi colorate pe care se putea desluși o reclamă informînd trecă- torii că acolo activează colectivul etno-folcloric „*Itelmen*”.

– Ești fenomenală, Bibisara! Chiar dacă suntem obosiți, vom urmări și un concert?

– Dansurile itelmenilor o să te impresioneze, îl asigură ea și adăugă pli- nă de importanță, conțin elemente de erotică și sex. Poporul meu e mic. De-a lungul istoriei duce o viață închisă, izolată în tundra imensă și cea mai mare plăcere este momentul cînd femeia și bărbatul își demonstrează frumusețea corpului, imitînd actul sexual.

Scena era împodobită cu o poartă din bîrne ornamentate ce dădea într-o curte cu *yaranghi* ce aveau prelatele încrustate cu desene din viața păstori- lor de reni, în jurul cărora fredonau tineri și tinere în costume naționale *itelmene*.

– Locul acesta e un muzeu sub cerul liber, zise Bibisara. Uneori vin și eu aici să savurez obiceiurile noastre vechi... În sătucul tatălui meu se practică și dansul care consemnează îmblînzirea urșilor brunii! Sunt feri- cită că și în timpurile noi se mențin datinile poporului... Mă mîndresc cu obiceiurile, tradițiile neamului meu, mai antic decît egiptenii, babilonienii, fenicienii și evreii...

O altă parte a scenei reprezenta case cu șoproane, unde bărbați și femei purtau costume din blănuri împodobite cu bijuterii, și panglici la poale. În ritmul unor lovituri dibace în tobe și imitau figuri și slobozeau strigăte. Apoi, autorii spectacolului începură a exersa energic elemente cu salturi și

căderi. Flăcăi și fete prinseră a-și scoate hainele, continuând să imită mișcări și convulsii erotice. Se lovea cu degetele în tobe, strigătele deveneau din ce în ce mai agitate, se atingeau corp de corp, piept de piept, contopindu-se în împerecheri lascive...

Radu simțea cum Bibisara se lipea tot mai strâns de el, aducându-l în stare de leșin, ca și cum pregătindu-l pentru un joc frumos ce se va produce între ei. Îi șopti la ureche:

– Mîine vom ajunge la Vila Amiralilor situată pe o înălțime uriașă! De-acolo se văd ca în palmă insulele Comandore, chiar și presupusul loc unde staționează corabia Academiei URSS! Părinții și fratele sunt antrenați în cercetarea științifică a contactelor cu extraterestrii. Fratele Vadim mi-a declarat că se va căsători doar cu o extraterestră.

Afirmațiile ei îi crează impresia că e dusă un pic cu pluta. Începu să se îngrijoreze, deoarece avusese deja nefericirea de a face cunoștință cu femeii schizofrenice.

Bibisara, urmărindu-i frământările îl întrebă:

– Ești chiar atît de slab de fire că nu poți răbda o femeie ca mine? O să avem clipe de neuitat și plăcere împreună...

„Să te ia toți dracii!” se gîndi Radu regretînd, că nu s-a cazat totuși la un hotel, ori cît de mizerabil ar fi fost, din oraș, ca să nu cadă în capcana acestei femei cu evidente semne de demență!

– Ce-mi mai poți spune despre *oceanografi*? o întrebă Radu mai mult din politețe, cînd se întorceau spre casă pe șoseaua ce șerpuia într-un infinit necunoscut.

– Mi-a povestit pe secret atît fratele cît și părinții că deja ani de zile acolo, în iureșul oceanului, contactează cu reprezentanții altor civilizații. Cercetările din vecinătatea insulelor Comandore, Kurile, cu omologii din SUA, Canada, Japonia sunt secretizate. Eu înclin să-i cred, fiindcă prelucrez unele date ale acestor cercetări într-un institut... Acum sunt în concediu, *Zaliotnii*, dar îndată ce ne vom despărți, adio odihnă! Bucură-te că ai prilejul să fii alături de mine cîteva zile! Se datorează conaționalului tău care este un prieten vechi al familie! La rugămîntea lui am grijă de tine. Chiar să-ți divulg și unele secrete de stat!

– Mă simt flatat! zise Radu și se interesă, ce semnificație are numele Bibisara?

– E de origine cazahă. M-am născut în Baikonur, unde părinții mei au debutat în domeniul cercetărilor din domeniul extraterestrilor. Acolo am absolvit școala, universitatea, apoi am revenit la locul primaților și intenționez să mă ocup cu probleme legate de urșii brunii... În Kamceatka există populația *ainu*, care are în tradiție creșterea urșilor brunii, lângă Paratunka, unde sunt apele termale. Dar n-a fost să fie. Am aderat la îndeletnicirea părinților. Întii eu, apoi și fratele meu.

Mașina staționează lângă blocul cunoscut. La orizont, pe cerul senin, triumfa o lună plină, argintie. Revenirea la locuința unde aveau să petreacă noaptea.

– Măine o să te convingi și mai mult cât de enigmatică este Kamceatka! Îl asigură Bibisara după ce făcu un duș. Îmbrăcată într-un hălățel subțire de culoare albă cu floricele roșii își demonstra frumusețea corpului mlădios. Apoi își uscă părul bogat cu fenul.

Radu zise:

– Datorită ție voi înțelege semnificația pânzei lui Picasso *Fetița și mingea!*
– Am impresia că semeni cu un adevărat Prinț zburător! *Zaliotnii!*
– Nu prea înțeleg sensul cuvântului ce-l rostești a căta oară. De ce mă numești așa?

Bibisara, încercă să-i lămurească:

– În părțile noastre femeile marinarilor duc dorul bărbaților plecați cu lunile în larguri.

– Și?

– În aceste răgazuri dacă se întâmplă să faci cunoștință cu un bărbat liber, fără obligațiuni, socoate că ți l-a dăruit Dumnezeu. Tu ești bărbatul respectiv, adică de ocazie... *залетный*, și amfitrioana îi zîmbi drăgălaș și din nou îi netezi obraji cu dosul palmei mici șoptindu-i: e tîrziu, să mergem la culcare!

Radu stinse lumina, lăsînd ca prin geamul mare să se profileze cei patru vulcani, cu focuri pe creste, asemănători unor lumînări uriașe ale naturii. Somnul nu-l prindea. Urmări îndelung tabloul de pe perete *Fetița cu mingea* a lui Picasso... Gîndurile la *zaliotnii* nu-i dădeau liniște. Citise undeva că la unele popoare din Extremul Orient bărbaților sosiți în vizită, li se îngăduie să împartă patul conjugal cu amfitrioanele. Adică nu se condamnă, ci se consideră un gest de ospitalitate. Această infidelitate conjugală, *laverat* avea menirea să reînnoiască singele, cu acordul soțului, pentru ca urmașii, să crescă

sănătoși... Cuprins de aceste fantasmagorii, pe care nu le credea că o fi avut loc, Radu își mai aminti gradul avansat de gelozie al soției de la Chișinău și multă vreme nu se putu liniști. Începu a număra în gând: unu, doi, trei, patru... convins că după ce va ajunge la cifra o mie o să adoarmă împăcat.

Dimineața, se pomeni cu Bibisara în pragul ușii îmbrăcată într-un costum ca și cel de ieri, doar cu floricele verzi. Îl privea cu ochi de vulpiță, încercînd să-i povestescă istorioare despre copilăria petrecută la bunici, în tundră, printre turmele de reni. Prezența ei îl magnetiza, îl vrăjea, intuind că peste o oră-două ar putea deveni apropiați. Încercă să izgonească aceste gânduri din capul lui, dorind a-i rămîne fidel soției, a menține cu demnitate examenul ce îl are orice bărbat în fața unei femei seducătoare, care poate să cadă în brațele unui bărbat tînăr și viril.

Aceste meditații îl urmăreau în continuare, stînd pe banchetă, alături de femeia care conducea, căci se obișnuise deja cu situația, nu-l mai interesa încotro țîn calea.

Au staționat în vecinătatea unui povîrniș abrupt, de unde se deschidea panorama golfului din vale cu coloniile de *sivuci* cățarate pe stîncile scaldate de valurile oceanului. Ceva mai deoparte stăteau epavele înnegrite ale două corăbii naufragiate în luptele maritime purtate cu francezii și englezii pentru onoarea Petropavlovskului. Au coborît pe o plajă întinsă, cu nisip neagr.

– De aici pînă spre piscurile vulcanului la *Vila amiralilor* avem de mers pe jos vreo trei kilometri. Vei rezista?

– Dacă e nevoie, te duc și pe tine în brațe, glumi Radu. O urmă cu rucsacul în spate, ce făcea să-i scîrție mădularele. Cu fruntea brobonită de sudoare întrebă: De ce plaja are culoarea cărbunelui?

– *Plaja Halahtîrsk* este zona de agrement a orașenilor pe o distanță de circa 40 de kilometri, aici se organizează competiții de *servingiști* ce vin din Europa, Canada, SUA. Culoarea cărbunelui e din cauza lavei vulcanice prelinsă din înălțimi... Să mergem.

Au lăsat mașina la parcare și Radu o luă din urmă cu rucsacul în spate; nu cărase niciodată asemenea povară, dar nu îndrăznea să se plîngă.

Avusese pînă la acea vreme multe amintiri pline de tristețe în raport cu femeile pentru că nu se stăpînea și nu era tacticos. Voia să se concentreze doar la itinerarul ce-l avea în față, chiar dacă drumul devenea din ce în ce mai anevoios, și părea că i se curmă respirația.

În cale spre *Vila amiralilor*, cînd făceau cîte un popas, urmărea imensitatea oceanică din depărtări. Apoi, iarăși la drum. Ocoliră cîteva stînci acoperite cu tufari, trecură peste cîteva rîulețe cu apele zvăpăiate, peste alte coline ce lăsau să șerpuiască cărăruia în susul povîrnișului, spre cerul senin cu fire fine de nori, la craterul vulcanului, simțind o oboseală ce-l năruia. Voi s-o roage pe femeia firavă să facă un mic popas, însă tot atunci se pomeniră în fața unei căsuțe cu ușa închisă. Bibisara îi făcu semn să-și scoată rucsacul, cum făcu și ea, apoi scoase din gentuța prinsă la gît, o cheiță și descuie lacătul.

– Voi intra mai întîi eu, zise dînsa. Tu așteaptă, relaxează-te mai avem de mers.

Peste cîteva minute Bibisara reapăru îmbrăcată într-un costum din stofă *haki* de camuflaj militar, încinsă cu centură din piele cafenie pe care atîrna un revolver.

– Ce înseamnă asta?

– Intră, îi făcu ea semn cu mîna. Alege-ți din garderobă haine și bocanci de camuflaj, pe măsura ta.

Își continuară drumul împovărați de rucsacuri. Radu se simțea mai comod în hainele militare, picioarele se încadrau bine în încălțămîntea. I se păru că și drumul a devenit mai ușor. După un deal și o vale, au ajuns la un pichet de ostași înarmați. Un maior îi verifică actele, iar cu Bibisara se vedea că se cunosc. Militarul vorbi ceva confidențial cu ea. Răsfoindu-i pașaportul, ofițerul îl măsură încă odată cu privirea din cap pînă în picioare, după care duse mîna la cozoroc și le ordonă soldaților de la celălalt punct de trecere să le permită tinerilor să-și continue calea spre *Vila amiralilor*.

Cărărușa se bifurcă la o muchie de stîncă și deodată se pomeniră pășind prin mormane negre în care li se înfundau încălțărilor. Era pe la chindie cînd în zare, se zăriră acoperișurile unei clădiri impozante de culoare albă. În urma lor se deschidea oceanul cu o dîră de soare așternută pe apă. Radu trăia o neobișnuită senzație de aflare pe o planetă cosmică. În minte îi răsunau rînduri din poemul *Lucașfărul*, convins că Eminescu doar și-a imaginat aceste peisaje, pe cînd el, Radu Inereanu le vedea aieva:

Privea în zare cum pe mări

Răsare și străluc,

Pe mișcătoarele cărări

Corăbii negre duce.

Prospețimea aerului îmbibat cu miresme de iarbă, flori și lavă vulcanică îl copleșea. Pășea în urma femeii coborâte de pe *mingea* lui Picasso... Peisajul de la acea înălțime, valurile potolite ale golfului din valea nemărginită, în care se bălăceau colonii de focii, îl convinseseră definitiv că țara miracolelor și tainelor irepetabile este Kamceatka și ce păcat că Moscova ține această regiune sub lacătele unei zone militare închise ferind-o de ochii lumii!

Cînd se apropia de poarta vilei, atenția le fu atrasă de un mormăit de urs. În valea adîncă se vedeau izvoare fumegînde, din care țîșneau havuzuri cu ape termale.

– E ceva deosebit, nu-i așa? zise femeia. De mormăitul urșilor nu te teme și îți arată revolverul. La aceste înălțimi urșii nu ajung. Sunt urși rezervației naturale din valea unde cresc păduri și păstrăvi.

– Peisajul de-aici se aseamănă cu cel de pe lună, văzut la televizor! făcu încîntat Radu.

– Ai dreptate, căzu ea de acord. Pe aceste locuri au fost experimentate *Lunohodurile*, care au ajuns să fie exploatare în deșerturile selene... Din această cauză locurile sunt ținute în secret de stat unde se ajunge doar cu permis special! Nici coreacii, itelmenii băștinași din Kamceatka nu pot obține permis.

– Dar eu?

– Ție pur și simplu ți-a surîs norocul! Vreau să vezi ceea ce nu vei vedea niciodată...

– De ce tocmai mie mi-a surîs acest noroc?

– Ești *zaliotnîi*! Ai uitat?..

Bibisara se apropie de el pe la spate, îl cuprinseseră drăgăstos, reținîndu-l pe loc ca să urmărească peisajul miraculos din față. Radu se întoarse brusc către ea și încercă s-o îmbrățișeze, dar ea se feri și-i arătă cu privirile că stau deja în preajma unei ogrăzi cu gard de beton. Scoase o cheie din buzunarul de la piept și descuie lacătul porții cu stele roșii desenate pe ea. Intrînd în curte, Bibisara închise imediat lacătul și rămaseseră doar ei doi ca niște ostațeci în curtea largă, cu o clădire impozantă, cu pereți albaștri, fronton și coloane dorice, care amintea conacurile dvorenilor descrise de Lev Tolstoi în renumitele sale romane. Clădirea era străjuită de foișoare, construite în stilul *pagodelor* chineze și tot acolo, în vecinătate – grătare. Casa nu avea uși, locul lor ținîndu-l perdele fine de culoarea zăpezilor. Au intrat în holul

larg, pe pereții cărora atârnavă fotografii cu imagini de corăbii militare, fregate, submarine, portrete ale unor militari de rang înalt și ale altor persoane îmbrăcate în scafandre de cosmonauți. Din hol ieșiră pe o terasă deschisă cu mese și scaune grele de lemn, de unde se vedea vulcanul muntelui în toată măreția. Mai departe urma o cărărușă de covoare sintetice de diferite culori, care dădea într-o piscină cu ape termale, înconjurată de șezlonguri.

La o margine de terasă, sub cerul liber, lăsară rucsacurile. Pe un stativ stătea un binoclu uriaș.

– O să rămînem aici peste noapte. Dacă o să-ți placă ne mai putem reține, zise femeia, apropiindu-se de un frigider înalt și deschizîndu-l: Avem de toate, produse de mare, legume, fructe și băuturi.

– Aici sunt și dormitoare? se interesă Radu care simțea că pică de oboseală.

– Se numesc camere de odihnă. Se află în vecinătatea piscinei. Am dormit aici cu soțul de mai multe ori, e foarte plăcut...

Radu rămase o vreme în fața binocului cercetînd crestele vulcanilor ce creau impresia că domină deasupra întregii lumi.

– Ce-aș mai trage un pui de somn.

– Intră în una din camerele celea. Acolo este duș. Te aduci în ordine, iar eu voi pregăti ceva de-ale gurii.

Radu intră în una din camerele cu paturi moi amenajate, fără uși și ele, despărțite de piscină doar prin perdele albe.

Făcu un duș, îmbrăcă un halat flaușat și se întinse pe pat, copleșit de gânduri. În viața omului mult înseamnă soarta cu drum lung, uneori lent alteori vertiginos, între rai și iad, care în cele din urmă se sfîrșește cu... moartea! M-aș împăca cu gîndul ca cei care vor veni după generația mea să ne depășească, să fie mai iscusiți și mai capabili de a trăi o viață umană mai corectă, mai indulgenți și mai prosperi. Cît despre mine, care nu sunt decît un firicel de praf izbucnit pe craterul vulcanului, dar care iubesc viața precum a iubit-o fiecare om începînd cu apariția lui pe pămînt, pot trage o concluzie de netăgăduit : Dacă mi s-ar oferi șanse de a mai supraviețui vreo 30 de ani, m-aș strădui să nu dezamăgesc iubirea adevărată față de semenii."

Gîndurile continuau să-i roiască în minte și poate mai făcea niște concluzii, dacă în fața lui nu ar fi reapărut Bibisara, îmbrăcată în pantaloni scurți și o bluziță lejeră. Își împletise părul în două cosițe nostime, ochii ei

îl ținteau scrutător și pentru o clipă avu năluca că o are în față pe Lolita din romanul lui Nabokov. Curînd ea veni și se întinse alături.

– Prin binoclu, zise el vădit emoționat de prezența ei, am văzut departe, în largul oceanului corabia unde părinții, fratele tău fac cercetări științifice... Mi-am zis că ei noaptea trecută au avut contact cu extraterestrii...

– Prea multe vrei să știi, îi replică ea cu voce severă, dragul meu *залетный*, în această clipă de relaxare, propun să ne odihnim frumos, cum o fac amiralii și altă protipendadă militară! Curiozitatea ta despre extraterestri o cunoaște cu precizie doar președintele URSS, al Americii. Înțeles-ai?

– Întocmai! o salută Radu militărește, ca și cum s-ar fi aflat la raport în fața unui amiral.

Ea zîmbi șăgalnic și îi netezi obrazul cu dosul palmei, explicîndu-i ca unui elev ce trebuie să însușească lecția:

– Femeilor celor plecați în deplasări îndelungate, după legea marinariilor, li se permite să se afle în relații extraconjugale, pentru menținerea sănătății!

– Deci eu sunt un simplu ostatic, un obiect de realizare a petrecerii plăcute de timp... Radu se pomeni în situația unui adolescent silit pentru prima oară de a nu respecta moralitatea.

– Ai perfectă dreptate, încuviință Bibisara. Oare ție nu-ți convine această situație? Dacă te simți incomodat, închide ochii... căci femeile conștient admit să încalce fidelitatea conjugală. Te sfiești? Ori încă nu ești *dizvirginat*? Bibisara îl surprinse din nou cu o ușoară dezamăgire: Dacă nu dorești să respecti tradițiile noastre, n-ai decît să te opui.

– Liniștește-te! E timpul să ne scăldăm în piscina termală!

– Asta deja îmi place, dar mai întîi să servim ceva. Scoate din rucsac vinul tău de Moldova.

După ce închină cîte un pahăruț de negru de Purcari, Radu ținu să recunoască:

– Datorită ție o să-mi rămîină în amintire frumoasele datini ale neamului tău obținute în timpul acestor zile de odihnă!

– Odihna noastră abia începe!

– Îmi pare bine că am trecut testările, se bucură Radu. În acest loc super secret nu nimeresc muritorii de rînd.

– Așa este. KGB-ul te-a verificat din momentul când ai comandat bilet la Chișinău. Altfel nu mai ajungeai la noi...

Peste poalele vulcanilor căzuse amurgul. Bibisara intră într-o încăpere din prejmă și curînd se auzi huruitul unui motor al generatorului electric autonom. Pe terasa cu mese și scaune se aprinseră lămpi cu abajururi colorate, ce luminau fotografiile navelor cosmice și chipuri de cosmonauți în scafandre argintii.

– Așteaptă-mă în piscină, auzi el îndemnul femeii dinăuntru.

Radu se bălăcea în apele termale, când pe marginea piscinei răsună glasul Bibisarei:

– Ridică miinile în sus ca și cum un pescăruș se pregătește să-și ia zborul. Îl surprinse cu o replică ce semăna mai mult a reproș, în singurătatea noastră lucie se scaldă cu pielea goală...

Și în clipa următoare duduia cu corpul miniatural și părul despletit se aruncă în apele fierbinți peste care pluteau șerpi de aburi. Făcea mișcări zvelte să se deprindă cu înotul și curînd golașa cu o viclenie de felină se apropie de el, îl cuprinse cu brațele ei mlădioase, încolăcindu-și picioarele în jurul șoldurilor lui!

Devenite slave ale nestăpînirilor de patimi voluptuoase, corpurile tinere se bălăceau în valurile visurilor reale, ale fantasticului și sublimului. Micuța itelmenă evident coborîse de pe pînza lui Picasso, dăruindu-i splendoarea frumuseții peisajelor de la poalele vulcanilor, cu gheizerile din prăpăstii, cu lava necontrolată, revărsată peste crăpăturile altor abisuri...

– Dragul meu **Залетный!** șoptea ea. Ești al meu, te simt... Sexul este și el o religie de scurtă durată, ca o minge pe pînză... Când patimile li se mai potoliră, Bibisara îl întrebă cu voce tandră: Știi ce este eternitatea?

– E clipa pe care o trăim acum!... E clipa pe care o știi numai doi tineri...

– Întocmai, omului îi aparțin toate situațiile, când se produc frumos. Nouă trebuie să ne aparțină totul; natura, cosmosul... Fiind gîze trecătoare pe acest pămînt, suntem datori să respectăm legea adevărului, să conștientizăm că pe planeta vieții, în spatele plăcerilor, stă... sfîrșitul, moartea!

– Mai există și morala! Ceea ce facem noi acum nu este prea corect. Tu ai soț, eu am soție, zise Radu.

– Mentalitate de călător ocazional! exclamă Bibisara. Viața omului suferă schimbări zi de zi, se modelează. Spre deosebire de animale, alte

vietăți noi oamenii, suntem capabili să modelăm planeta!... Vulcanii doar nu se supun legilor înrădăcinate, nu au morală. Sunt indrijabili, ca și natura în care uneori provoacă cataclisme.

– Dar măria sa Timpul? încercă Radu să lege o discuție savantă. Dumnezeu este Timpul! El poate schimba mările, oceanele, viața omului.

– Numai să schimbe țara noastră nu poate! Cu armamentul ei, cu o lovitură termoneucleară este o forță de temut și e invincibilă!

– Din concluziile tale reiese că bărbatul sau femeia au timpul în față ca să încalce fidelitatea?

– Un moment potrivit, favorabil îl preface pe cel mai puternic bărbat într-o ființă nestatornică! Viața noastră e o joacă de copii zvăpăiați.

Bibisara îl slăbi din îmbrățișări, amintindu-i:

– În frigider mai este o sticlă de coniac „*Barza Albă*”!...

Radu ieși din apă, își puse pe el halatul și reapăru cu o sticlă de coniac și două păhăruțe. Bibisara ieși și ea pe terasă, în hălățelul alb. Au dat câte un păhărel de dușcă, au servit felii de lămâie și pește *keta*. Au încercat să continue discuția, când totul în jur începu să se cutremure și să joace. Zgomotul vulcanului izbucnit din fundurile pământului, ca o răzvrătire de furnal, provocă un seism puternic, care în curînd prinse să scadă.

– E un lucru neobișnuit să simți zilnic cutremure, chiar dacă pînă la urmă nu le iei în seamă. Noi, am trăit o sărbătoare în această noapte...

Femeia se lansă din nou în discuții savante despre veșnicie, iar Radu simți un dor nebun de casă, de soția tînără cu născutul pistruiat, pe care se luptase să o cucerească încă la facultate. Pe parcurs se convinge că mai scump decît o familie unită nu există. Pe o clipă avu remușcări că a comis păcatul cu această femeie seducătoare, că nu și-a stăpînit pornirile.

Dimineața Bibisara îi spuse:

– Cu prima ocazie voi veni să vizitez Moldova. Poate împreună cu familia și Petru Sîrbu.

– Să vii, încuviință Radu, Moldova nu seamănă cu locurile voastre.

– Se prea poate că mai mult în această viață să nu ne întîlnim, dar sigură sunt că n-o s-o uităm.

Pămîntul sub ei iarăși începu să se zguduie întîi slab, apoi din ce în ce mai puternic...

1987

LĂNUȚA

„...În acea vreme a anului cînd încep să se coacă semănăturile, toate fetele țăranilor din satele învecinate se adună și o aleg pe cea mai frumoasă dintre ele, căreia îi dau numele de Drăgaica. O petrec pe ogoare cu mare alai, o gătesc cu o cunună împletită din spice și cu multe basmale colorate și-i pun în mîini cheile de la jîtnițe. Drăgaica aceasta împodobită în acest chip se întoarce de la cîmp spre casă cu mîinile întinse și cu basmalele fluturînd în vînt, de parcă ar zbura, și cutreieră toate satele din care s-a adunat lume s-o petreacă cîntînd și jucînd laolaltă cu toate tovarășele ei de joc, care o numesc foarte des sora mai marea a lor în cîntece alcătuite cu destulă iscusință. Fetele din Moldova doresc din toată inima să aibă parte de această cinstire sătească, deși în cîntecele lor sunt mereu, după datină, că fata care a întruchipat Drăgaica nu se poate mărita decît abia după trei ani.”

(Dimitrie Cantemir „Descrierea Moldovei”)

După o iarnă fără zăpadă cum adesea se întîmplă în Moldova în ultima vreme, cînd, primăvara, la Ineasca începură să înmugurească copacii, Lănuța fu pusă în libertate și se întoarce de la Rusca la „buburuzele” ei. Așa le numea ea pe cele două fiice, una mai mărișoară, alta mai mică, cărora le crescuseră deja sîinii ca nucușoarele de cînd nu le văzuse. Casa era aproape pustie, deoarece de cum ajunse la pîrnaie, o mătușă le luase la ea. În același timp, din Yakutia Saha, după mulți ani de muncă, veni în vacanță Alistar Stoian, un bărbat înalt, încovoiat puțin de spate, ce frapa sătenii cu barba și cicatricea de pe obraz, pe care cineva spunea că a căpătat-o într-o luptă cu ursul. Evenimentul nu însemna mare lucru, decît că aceștia doi lipsiseră mai mulți ani din sat și de la o vreme, avînd gospodăriile alături, umblau împreună la tăiat pădurea. Lănuța plătîndă, blondă, semăna pe lîngă el cu o fiică, diferența de vîrstă între ei fiind considerabilă. Revenirea lor în satul aproape golit din cauza plecării majorității sătenilor la munci peste hotare, nu fu observată. Puteai să ieși pe drumul principal și să vezi

doar femei și bărbați în etate ducându-se de sărbători la sfânta biserică. Cu toate acestea vestea sosirii lor o știau toți. Pancrat a lui Deniska, un lipovan bătrîn, rătăcit aproape de un veac prin părțile Ineștilor, ducea evidența tuturor sătenilor și împrăștia zvonul că acest Alistar, cîndva patanatom la spitalul din orașelul vecin, săvîrșise un act de *necrofilie*. Cică la o domnișoară, decedată într-un accident rutier, la autopsie ar fi fost depistată spermă... Alistar dispăruse subit în Rusia, de unde reveni cînd prescripția legii nu mai putea să-l atingă.

Cel care nu se astîmpăra a fost lipovanul Pancrat. Scrise depeșe pe la instanțe, cerînd că Alistar să fie tras la răspundere. Cazul a fost cercetat și pîrele lipovanului fură respinse. Procurorul l-a chemat pe Pancrat, lămurindu-i că a trecut un car de ani și Alistar nu mai poate și supus pedepsei, dar lipovanul nu se astîmpăra. O ținea una și bună. S-au terminat toate cînd Alistar pîndindu-l într-un miez de noapte la poartă, în timp ce acesta se întorcea din sat în stare de ebrietate, l-a înșfăcat de barbă mai să i-o smulgă și i-a declarat:

– Cîndva eram tînăr și doar am dormit lîngă mort, dar n-am siluit pe nimeni... Tu de-atunci o tot ții cu pîrele... Dacă mai continui să scrii fițuici, o să-ți beau sîngele...

– Păi... atunci, de ce ai fugit și n-ai răms să te lămurești cu justiția? Îl iscodi gîfîind Pancrat.

– Fiindcă la conducere stăteau comuniști ca tine și oricum nu le puteam dovedi nimic.

Acea discuție „amabilă” îl făcu totuși pe lipovan să se ogoiască, căci simți că Alistar nu glumește...

Întors acasă după mulți ani, Alistar trăia cu gîndul că avusese o soartă amară și acum nu mai putea schimba nimic. Dintre foștii supraviețuitorii doar Pancrat lipovanul rămăsese în viață, însă vorbele lui nu mai aveau priză.

Lănuța, pomenindu-se vecină cu el, avea grijă de buburuzele ei, pe care le aduse acasă, să fie bine. Ducea o viață izolată, muncea la gospodărie, nu stătea la taifas cu nimeni, o dată la cîteva zile se ducea la magazin să facă cumpărături. Voia să schimbe ceva în modul ei de viață, căuta ocazia să scape de coșmarul prin care trecuse acum mai mulți ani.

La închisoare nu se confruntase cu atîta singurătate ca în primele luni de aflare în libertate. Cînd pădurarul Ioniță îi propuse să meargă în Lunca, la

tăiat lemne, acceptă. Acolo l-a cunoscut mai îndeaproape cu Alistar. Munceau cot la cot de cu zori și pînă-n noapte, dar nu se încumetau să discute decît numai cînd tăiau cu beschiile mecanice copacii, îi curățau de crengi și așezau buștenii în stive, sădeau puieti pentru viitoarea pădure, coseau iarba pentru animalele de la cordon și se întorceau acasă osteniți pe același drum. Femeia se străduia să preia de la el toate abilitățile lui. Deși salariul era mizerabil, venea zi de zi la muncă, împreună cu ceilalți. Pădurarul Ioniță, poreclit Barbăcot, un tip scund și tuciuriu, mereu încruntat, deseori nemulțumit, îi inspecta stînd călare pe un cal negru și îi chema la respect:

– Nu chiulangiți, patronul vă plătește!

– Parcă ai fi un *vechil*, îl lua în zeflema Lănuța,.

– Ție-ți dau voie să te mai odihnești, surîdea el.

– N-am de ales, trebuie să trag în plug de rînd cu toți, răspundea dînsa.

Mă apasă nevoile, buburuzele mele la toamnă pleacă la școală. Trebuie să le îmbrac, să le port de grijă...

– Poate să te-ajute acest... călugăr, arătă el spre Alistar. Vă puteți înțelege.

Femeia, prin cămașa căreia jucau sîinii mici, cu pletele blonde răsfrate, continuînd să mînuiască topoarele, nu luă în seamă zeflemelele pădurarului și... spuse indiferentă:

– Mai vedem noi...

– Dac-o să-mi dai ascultare, voi încerca să te ajut, făcu pădurarul privind-o șiret și dădu pinteni calului.

Alistar avea gîndurile și socotelile lui. Venea dis-de-dimineață și pleca seara tîrziu.

De cum se desprimăvără repară în cîteva săptămîni casa părintească părăsită de multă vreme, o acoperi cu tablă cutată, aduse în regulă beciul, împrejmui gospodăria cu un gard de piatră albă. În grădină sădi soiuri selecte de viță de vie, pomi, apoi pietrui porțiunea de drum care venea din șleah, puse porți de fier ornamentate cu capete de lei la intrare. În ogradă semănă iarbă. Conectă casa la conducta de apă și de gaz, amenajă și mobilă camerele. În aceeași primăvară își procură un automobil cu care venea la canton. Sătenii, la începutul verii îl ocoleau, poate din cauza feței lui încruntate, însă mai apoi fură curioși să cunoască cum de a izbutit să facă atîția bani în Rusia... Alistar rămînea tăcut, misterios și nu vorbea nici despre trecutul, nici despre prezentul său. Se știa doar că în toamnă va pleca din nou la munci

în Siberia. În miezul toamnei omuleanul bărbos, care semăna și el cu un lipovan de rit vechi, la o cotitură de drumuri din lunca satului ciopli cu dibăcie o răstignire din lemn, în formă de troiță, o sfinți cu un tandem de preoți și organizează o masă de pomenire a părinților la care pofti toți doritorii. O chemă și pe Lănuța. Din ziua aceea parcă deveni alt om. Împrumută bani sătenilor, fără a cere vreo dobândă. Doar că unii creditori, știind că în curînd va pleca în Rusia, îl ocoleau, iar el nu se supăra. Era sigur că undeva își are comîndul ce îl ține în taină pentru zile negre. Pentru Lănuța, ca și pentru mulți care deja îl cunoșteau, deveni o curiozitate și o întrebare: de unde acest om în etate, cu înfățișare de boschetar are atîta energie, dragoste de muncă și bani nenumărați? Deseori lucrau alături și dibăcia lui la minutul toporului, beschiei, la clăditul lemnului o uimea. I se crease impresia că este născut pentru muncile grele din pădure. Cîndva își dăduse legămînt că nu o va mai interesa lumea bărbaților, însă acest bărbat, după anii cît s-a aflat la închisoare pentru asasinarea soțului, o intriga. Cînd fusese arestată, lăsase două fetițe de doi și patru anișori pe seama unei mătuși de la Bănești. Dintr-o fire energică deveni retrasă, smerită, citea întruna Sfînta Scriptură, cartea ei de căpătîi. În ultimii ani la zonă fusese bibliotecară și citise multă literatură. O pasiona povestea despre Drăgaica și în viitor voia să devină un exemplu pentru femei, dacă va reuși... Acum, cînd se pomeni în libertate, realitatea îi scoase în față noi probleme. Avea nevoie de bani, dar convinsă că nu va avea posibilitate să-i întoarcă degrabă, nu îndrăznea să se apropie de Alistar să ceară cu împrumut. Recunoștea că viața a învățat-o să se descurce în oameni cu o eternă remușcare în fața trecutului. Devenea mai îndrăzneată numai cînd își permitea să tragă cîte-un pahăruț de tărie, după care în suflet i se aduna un soi de răutate, parcă avertizîndu-i pe cei care ar fi îndrăznit să-i reproșeze că și-a omorît bărbatul: „Mi-am ispășit vina prin lege și nimeni nu mă mai poate arăta cu degetul!.. Mă rog mereu Celui de Sus întru iertarea păcatelor! Sfînta Scriptură purifică sufletele căzute în păcat și ea e citită mult în pușcării. Închisoarea îl face pe om să înțeleagă cu adevărat fapta săvîrșită”. Uneori lua hotărîrea să trăiască frumos: să muncească, să educe corect fetițele, să le convingă că mama lor nu poartă toată vina de cele întîmplate, indiferent ce vînturi au bătut din spate sau din față. În lipsa copilelor a trăit multe nopți nedormite, deseori se vedea zburînd într-un avion cuprins de flăcări, cu multă lume înfiorată în jurul ei. Niciodată nu

zburase cu avionul și nici vreun aeroport nu avusese ocazia să vadă. I se formă convingerea că pe fetițe ar putea să le atragă definitiv de partea ei dacă ar avea mijloace, le-ar îmbrăca, le-ar permite unele distracții, mergînd cu ele în călătorii la Chișinău, la concerte, sau undeva la mările calde... Deocamdată ea abia făcea față cu acești bănuți cîștigați la lucrările din pădure. Deseori gîndea să se adreseze acestui Alistar după ajutor, dar ceva o oprea. Un gînd îi dădea tot mai pronunțat tîrcoale: să-l roage s-o ia pentru o vreme în Rusia de gheață, să-i ofere posibilitatea să cîștige mai mulți bani. În acea pornire în care domina realitatea devenea puțin războinică. I se părea că de multe ori nu-i statornică nici în fapte, nici în tăria de a decide ceva. Niciodată nu fusese obsedată de gîndul să plece la muncă în străinătate, precum obișnuiau suratele ei. Afîndu-se în închisoare, rîvnea să revină doar în satul ei. Timpul trecea și ea se apuca de orice muncă, uneori și din cele pe care trebuiau să le facă bărbații: cu ziua la săpat, la prășit, la tăiat lemne, la condus tractorul, la lucrarea ogoarelor ori la păscut cireada satului. Uimea sătenii prin dibăcia de a da vacile la buhai, de a supraveghea mioarele cînd le ducea la berbec; știa să jupoaie cîrlanii, să sareze și să întindă pelicelele pe bețe la uscat. Te cruceai cum doboară singură și tunde oile cu foarfecele manuale. Mergînd la stînilor de pe dealul Lipăgăului, ajuta ciobanii la mulsul oilor, la închegatul laptelui, la strecuratul brînzei, la așezarea feliilor în putine. Cineva o poreclise „ciobănița”, alții o numiră Drăgaica, pentru chemările și zbuciumul ei de a avea ocupație permanentă în ciuda faptului că munca ei se plătea prost. O chinuiau gîndurile, se frămînta cum să se apropie de Alistar, ca să-și spună păsul. Se dădea pe lîngă el, tăind buștenii, trăgînd coasa laolaltă cu toți, croind brazdele de susăiță și chirău ori adunînd finul în porcane, încercîndu-l în remorci, mergînd la șoproane, depozitînd nutrețul. Alistar însă continua să fie parcă indiferent la toate, nu o lua în seamă.

Abia după cîteva luni de muncă la pădure Lănuței i se păru că sătenii încep să-i uite trecutul, chiar dacă uneori ieșeau la iveală unele slăbiciuni de-ale ei, căzînd pradă paharului. Se întîmpla rar, întrecîndu-se la beție cu bărbații, dar rămînînd trează la minte și stăpînită la vorbă.

Într-o după amiază Alistar a stat împreună cu toți la masă la poalele merilor cu tulpinile scorburoase de la Chitca, din marginea pădurii. Lănuța, după ziua de muncă, în locul pantalonilor îmbrăcase o rochie de stambă, lungă pînă la călcîie, de culoare neagră și buline albe. Își despletise părul

blond și el se răsfirea ușor în bătaia vântului. Servi puțin alcool și se înveseli. Alistar le povesti despre iernile petrecute pe meleaguri îndepărtate, unde lucrează mai mult de 20 de ani, în special pe timp de iarnă, în taiga, la vânătoare de animale cu blănuri scumpe. Sătenii aflau de la el despre tradițiile și îndeletnicirile populației băștinașe, locuri pe unde au trecut cândva și unii moldoveni supuși represaliilor. Pe la chindii la masa lor se alătură și pădurarul Ioniță care venise cu cei doi cai. Aflînd cît se cîștigă în Yacutia la colectarea blănurilor, încercă să-l ispitească:

– De ce muncești la noi pentru te miri ce? N-ar fi mai bine să mergi la vreun sanatoriu la Camenca, la Cahul ori la Călărași? În Moldova există atîtea locuri pentru odihnă și tratament!

– Păi ce-am să fac o vară lenevind? Trudesc cu voi la pădure din plăcere, ca să omor timpul. La toamnă mă voi întoarce în Yacutia. M-am deprins cu iernile de-acolo și mă atrage...

– Ia-ne și pe noi în Rusia, s-avem și noi gologanii pe care matale îi păstrezi la ciorap, ori că spuse în serios, ori că glumise Lănuța.

– Yacutia nu-i de tine, fato! În Moldova e raiul, acolo iarna e fantastic de frumoasă, dar... cu un frig aprig.

– Tu, școlito, zise unul dintre tăietorii de pădure. Munceai odată profesoară. Întoarce-te la școală. Totuna n-are cine învăța copiii.

– De cînd am făcut închisoare, șefii de la raion nu-mi permit munca pedagogică.

– Știi să mînuiești toporul, beschia și coasa, o luă el în târbacă, cu o ușoară ironie.

– Am ispășit pedeapsa ce mi s-a dat prin lege. Acum sunt purificată! se îndîrji Lănuța gata să-i sară țandăra. Azi e altă situație. Trebuie să-mi pun pe picioare buburuzele și ca orice om normal am nevoie de parale.

– Atunci cu toate-aceste întrebări adresează-te lui Alistar, o îndemnă altul. El nu-i zgîrcit.

– Nu îndrăznesc, recunosc dînsa. Cum voi fi în stare să întorc datorii-le? Poate mă voi descurca singură.

– Totuși îndrăznește, interveni pădurarul. E bărbat singuratic, cred că are nevoie de o femeie și pe neașteptate o înșfăcă de mijloc pe Lănuța și dînsa se pomeni călare pe un cal alb. Pădurarul încălecă și el roibul său, zîbindu-i. Lănuța încerca să se împotrivescă, dar i se trezi curiozitatea.

Niciodată nu avusese ocazia să călărească. Părea că visează! Simți cum pădurarul îi puse în mâini căpăstrul și îndemnă calul s-o ia spre geana pădurii de la Chitca. Aplaudați de meseni, călăreții dădură pintonii cailor care curînd galopau spre dumbravă, pînă cînd, parcă neobservați, se pierdură pe poteca ce ducea pe lîngă răstoacele Ciulucului, spre fîntîna străjuită de nucii bătrîni de lîngă curtea lui Trifan.

– Dacă află soția lui Barbăcot, zise un sătean, vai de fundul ciobăniței!

– Las-o să-și facă puțin de cap, își dădu altul cu părerea. E flămîndă de mîngîiere săraca, a stat cam mult la pușcărie.

Curînd gloata ce clădise toată ziua bușteni plecă spre satul din vale luînd bîrfele cu ea. Doar Alistar zăbovi lîngă fîntîna cu uluce de la Velnița. Trebuia ceva la motor, portierele mașinii erau larg deschise și pe bancheta din spate se vedea polizorul, beschia, toporul, o cartușieră și arma de vînătoare. Îi plăceau serile, amintindu-i de copilăria îndepărtată, cînd venea în valea Brîndușei, împreună cu bunicul Nică, să bea apă cristalină, să se îmbete cu aerul curat după nădușeala zilei. În acel început de august, pînă a pleca din nou în Rusia, seară de seară venea să stea în tăcere singuratică, savurînd natura, cu fîntîna veche ca și cumpăna ei lîngă care se îndeseau urmele vitelor la adăpat. Stînd lîngă nucul cu tulpina groasă și ramurile răsfirate fu surprins de silueta celor doi călăreți, care descălecase ră lîngă hățîșuri de tei și vorbeau cu voci agitate.

– Mergi în compania „ostrovăruului”? auzi glasul pădurarului.

– Domnul Alistar nu-i ostrovăr, dădu replica Lănuța. De ce îl numești așa?

– Fiindcă te dai la el, iar cu mine n-ai vrut să schimbăm cărarea, făcu supărat pădurarul ca tot atunci să cuprindă cu forța femeia, să-i ridice rochia înflorată, încercînd s-o dezbrace și s-o răstoarne în iarbă. Surprins, Alistar se piti lîngă mașină, parcă ferindu-se de scena violentă. Amurgul deja bătea în întuneric și pe valea satului se aprinseseră luminile. După o clipă de tăcere observă cum Lănuța îl îmbrînci din răsputeri pe pădurar, apoi prinse să-l lovească cu picioarele încălțate. Luat prin surprindere, Ionița se dezmetici și o luă la fugă spre un hățîș. În aceeași clipă pe lîngă tîmplele pădurarului zbură vîjîind, rotindu-se ca o elice tăișul ascuțit al bîrdiței care ca printr-un miracol îl depăși și se înfipse în tulpina unui nuc. Îndobitocit de spaimă, de indignarea femeii, făcu cîteva salturi, șuieră de cîteva ori pînă caili deshămați de lîngă boschetul teilor îl urmară, pierzîndu-se undeva în negura hățîșurilor.

– Te las fără boașe, dobitocule! strigă Lănuța în adresa pădurarului, însă, dînd cu ochii de Alistar tăcu rușinată.

– Să nu te mai văd în pădure, ucigașo! se auzi ca un ecou de undeva vocea înspăimîntată a lui Ioniță.

Lănuța veni la colacul fîntinii, scoase o ciuturiță cu apă, își spală fața, apoi se așeză pe o buturugă și începu să plîngă. Descumpănit de cele văzute, Alistar dădu s-o liniștească:

– Gata... Totul a trecut. N-o să te mai...

– Ai văzut?! strigă ea printre lacrimi. M-a blestemat Dumnezeu cu de toate și... cineva vrea să mi se ducă vestea de tîrfă!

Chiar a doua zi în sat începură să circule diferite zvonuri și birfe. Soția pădurarului îi trimitea vorbe deșucheate Lănuței, îi zicea să părăsească Ineasca, împreună cu Alistar, dacă nu vrea să înfunde iarăși pușcăria...

– Nu îndrăznesc s-o iau cu mine, zise Alistar cînd cineva îi aduse la cunoștință amenințările cucoanei pădurarului. E periculos...

Bîrfele și vorbele sătenilor ajunseră la urechile Lănuței și... într-o zi, la început de toamnă, ea își depăși orgoliul și veni la poarta lui Alistar.

– Nu vrei să mă ei că ți-i frică de mine sau acolo, în Yacutia, e război?..

– Nu, desigur. Dar ești prea pirpirie ca să poți rezista în acele condiții... Nu vreau să risc. Ș-apoi cui rămîn copiii?..

– *Buburuzele* le voi duce înapoi la mătușa mea, la Bănești, insistă ea. Fii înțeleghător! O femeie îl roagă pe un bărbat!

– Femeie dragă, cum o să ții piept unor temperaturi de minus 60 de grade?! Știi ce-i asta?... Unii oameni ai locului și nu merg la vînătoare în taigauă. Unde mai pui că ești prea inimoasă! Mai n-ai omorît pădurarul, dar mite pe mine, cu care vei fi nevoită să dormi alături...

– Pădurarului?! Zică mulțumesc că n-am făcut-o pe nevastă-sa să mănînce colivă, se îndârji ea și mai tare.

– Calmează-te, îi opri revolta bărbatul.

– În ultima vreme îmi găsesc liniștea doar citind lîngă *buburuze* Sfînta Scriptură. Așa făceam și la Rusca. Ca să scap de neazuri. Citind Biblia, îmi găseam împăcarea. Și acum merg la Biserica Sfinților Arhanghel Mihail și Gavriil, dar rudele soțului mă condamnă, recunosc Lănuța. Trebuie să plec cît mai departe ca să nu mă scoată din sărite. La Cucioaia am încercat să lucrez profesoară, dar directorul m-a dat afară de cum a aflat că am fost

judecată... Mă tem ca într-o zi să nu mai fac vreo prostie. Ori să-mi pun capăt zilelor, i se destăinuie ea bărbatului cu chip de călugăr. Ai avut vreodată asemenea povară pe suflet? îl întrebă ea, tonul vocii fiindu-i mai mult o interogare.

– Cândva lucram și eu medic în orașel, zise el necăjit că i s-a amintit de trecut. Aveam autoritate, dar într-o bună zi am fost acuzat că aș face dragoste cu morții... Numai că eram beat criță și mi-am permis s-adorm lângă un cadavru! Vîntul de-afară și vorba lumii n-o oprești. Am dispărut atunci subit, lăsînd toate baltă, să creadă oamenii că am murit... De-atunci au trecut mai bine de 20 de ani.

– De ce îmi spui asta?

– Ca să știi că sunt și eu în pielea ta.

– Mă iei cu tine în Rusia?.. Am studii superioare, înțelegi, mă aflu în pielea de Drăgaică și în viața mea nu se va schimba nimic. Nu am nici o dorință să plec la munci în Italia, Franța, Spania sau Israel, să îngrijesc de vreun babalic, cum o fac multe femei... Mă iei ori ba?!

– Mai există un motiv pentru care n-aș vrea să mergi cu mine. Vrei să-l știi? De cum te văd... mă înfricoșez. Ești simpatică, numai că în inima ta s-au cuibărit toți demonii! Dăunăzi, dacă nu era atent pădurarul, i-ai fi retezat scăfîrlia cu toporul chiar în fața mea...

În acea clipă Lănuța simți că bărbatul îi insuflă încredere, chiar dacă acolo, în Rusia poate fi pusă la zid: să doarmă cu el în aceeași încăperel! Însă era obligată să evadeze din atmosfera sufocantă a satului, avea nevoie de bani cinstiți pentru a-și ridica buburuzele... Va munci și... alături de ea totdeauna se va găsi un topor sau o furcă... O dată cu apropierea toamnei cu zilele ei răcoroase și nopțile înstelate, Ineasca fu șocată de vestea că Lănuța pleacă împreună cu boșorogul Alistar la muncă în Rusia, după cîștig.

O săptămînă întregă, înainte de plecare, Alistar și Lănuța plecau în văgăuna Bordocenilor, o dumbravă pitorească din marginea satului și el o învăța să facă trageri cu arma, de la distanță, să aprindă focul în condiții de pădure, cînd ai numai chibrituri și multe alte lucruri, necesare pentru viața ce o aștepta.

– Poate să aprind și lumînările? Simți că îți vine sfîrșitul? îl întrebă ea, zîmbind malițios.

– Încă nu, dar am o dorința ciudată de a-mi sfârși traiul pămîntesc, care odată și odată va veni. De murit, o să murim cu toții... Știi cum aș vrea eu să mor? Și tot el o surprinse cu-n răspuns direct: Vreau să am un stop cardiac! Să pășesc pe drum și dintr-odată să cad fără suflare. Cum am venit pe lume neîntrebat, așa să plec. Acolo banii n-au atîta importanță și de lucru o să-ți gădesc. Dacă stai în cumpene, determină-te. Eu totu-na trebuie să plec. În caz că mă însoțești, vei munci la întreprinderea de prelucrare a pieilor. Dacă o să vrei să mergi la vînătoare în taiga, o să fii nevoită să dormim într-o odaie...

– O să mă mai gîndesc. Neîncrezătoare, totuși continua să se antreneze în orele de răgaz. Nu o deranja faptul că prin sat începuseră a se răspîndi vorbe urîte despre relația lor. Se străduia să-l descoase în ce constă munca la vînătoare, însă Alistar era zgîrcit la explicații, limitîndu-se doar la una singură: „N-are rost să-ți povestesc, vei vedea acolo pe loc!”

Vara luă sfîrșit și peste podgoriile satului frunza începea să se îngâlbească. Alistar se pregătea de ducă. Plecă mai întîi la Chișinău, cumpără cîteva bidoane cu spirt, lumînări de parafină, lampă de ardere cu benzină, funii, două trolii, rulete și alte chițibușuri de uz casnic.

– M-am hotărît. Te voi însoți, zise Lănuța privind claiă de cumpărături, presimțind că alături de acest bărbat nu se va pierde.

– Mai avem cîteva zile și pornim la drum, zise dînsul, apoi, după o pauză scurtă, parcă-i ordonă: Vei lua și tu două galoane cu spirt. O să ne prindă bine.

– N-am de gînd s-o țin acolo în beții.

– Fă ceea ce-ți spun și nu întreba nimic.

– De care haine să iau?

– Călduroase. Dacă va mai trebui, le vom procura pe loc.

În zilele rămase pînă la plecare Lănuța se ocupă de fete. Le duse la mătușa ei, o femeie credincioasă, blajină, care nu avusese nicicînd familie și avuse grijă de fiicele ei, tot timpul cît nepoata a stat la închisoare. Mătușa se deprinsese cu nepoțelele și Lănuța avea siguranța că în cele cîteva luni cît o să lipsească vor fi la adăpost.

– Doar să ai grijă să-mi trimiți ceva parale, zise mătușa. Se apropie iarna, nu prea am lemne de foc.

– Cum ajung la fața locului, îți trimit primul salariu, o asigură ea.

– Să iei seama acolo. Eram ridicăți, eram mititică, dar țin minte gerurile celea, îi aminti mătușa. Sunt aspre dar sănătoase. În familie s-a vorbit multă vreme în șoaptă despre rudele deportate după război în Siberia, de unde se întorsese doar ea. Lănuța rîvnea să meargă pe acele meleaguri misterioase, unde zac osemintele rudelor, ca să cîștige un ban, să se simtă sigură și independentă. Înainte de a pleca în necunoscut se duse la cimitir, hoinări printre morminte, de parcă se simțea obligată în fața propriei conștiințe să recapituleze istoria zburciată a familiei. Vizitînd tăcutele alei ale cimitirului vechi, cu bisericuța bătrînă, de o vîrstă cu Ineasca, avea senzația că visează. În acele zile recapitulă și clipele legate de evenimentele procesului ei, cînd stătea pe banca acuzaților urmărită cu dispreț de toate rudele, avînd impresia că va încasa ani buni și, dacă va reveni vreodată la Ineasca, va fi privită ca asasină. Va rămîne singură cuc, apoi amintindu-și că are două mici buburuze, se mobiliză și își zise cu hotărîre: „E o situație firească, tragică, dar trebiue să supraviețuiesc! Sunt datoare! Altcineva nu are cine să mă înlocuiască!” Deseori i se părea că aluneca din lumină în întuneric. Se scutura ca un ciine ieșit dintr-o apă tulbure, alungînd tristețile cuibărite în sufletul ei, și mergea mai departe. Trebuia să meargă numai înainte! Chiar dacă nu va deveni niciodată Drăgaică! A învățat și a fost eminentă la școală, la colegiu, a citit multe cărți, a acumulat cunoștințe, dar soarta la o cotitură o abătu pentru totdeauna de la calea normală a unui om cu o biografie obișnuită.

Petrecu doar cu fetițele – buburuze ziua ei de naștere, după ce a stat la masă cu mătușa, se retrase în cămara casei și, răscolind prin cliturile de fotografii vechi, din tinerețea părinților, din anii copilăriei, se simți cotropită de amintiri. „Cel mai miraculos și aprig fenomen pe care îl trăiește omul în viață este timpul. Acest fenomen trece prin noi și noi trecem prin el, adesea fără să ne limităm în porniri, ambiții egoiste. Nu conștientizăm că suntem ca niște scînteii desprinse dintr-un rug în toi de noapte. Ne avîntăm după bani, avere, realizări nechibzuite, dar pe pervazul ferestrei stă clepsidra vieții și firicelele de nisip tot picură și picură, menținîndu-ne în eternul prezent.” Dorea, în imaginație, să devină o Drăgaică, despre care citise în acea carte. Nu-l mai vedea ca în primii ani cînd stătea la închisoare pe soțul ei, dar îi simțea prezența oricît nu și-ar fi dorit acest lucru. De aceea voia să se strămute fie și pentru o cît de mică perioadă în alt mediu, cu alți oameni. Ca să uite de toate, își zise noapte bună sie și fetițelor care dormeau

pe aceeași pernă, dorind ca îngerii să le sărute în cele mai frumoase vise ale copilăriei lor... Avea impresia că trecutul ei este îngropat, că deja trăiește cu prezentul. Cum a fost capabilă să-și complice viața, așa trebuie să și-o limpezească. Să revină la acele vremi luminoase, din anii de studenție petrecuți în preajma păduricii de la Ciocana, la Colegiul Financiar-Bancar, cu fetele de seama ei. Pădurea de la Ciocana rămânea pentru ea o poveste, cu ierburi și flori mirositoare, cu o lume curată și lipsită de griji. Nimic mai sfânt decât pădurea Ciocanei, pe care i-o dăruise Dumnezeu în adolescență! Celelalte lucruri s-au schimbat în stări tensionate, într-o căsătorie nereușită, în alte rele pe care le făcuse și ea, dar de care nu se mai putea izbăvi. Înțelegea că e nevoie ca timpul să-i cicatrizeze rănile, dar cel mai important era că nu pierduse pofta de viață. Chiar dacă satul prinse a se șoșoti, bănuind că s-a legat cu un bărbat mai în vârstă, ea se decise să-l urmeze. Nu-și putea explica de ce, dar avea încredere în el. Își închipuia, vedea aievia, acele plaiuri despre care Alistar îi povestea vag și reținut, dar de unde după vânătoarea de vulpi argintii avea să se întoarcă cu o sumă de bani și să nu depindă de nimeni... Nu o puteau opri de a ajunge acolo nici vorbele mătușii:

– O să te prăpădești cu zile acolo, fată hăi! Ești firavă, iar cu Siberia nu-i de ghlumit... Unde te pornești?! Îți dai seama că trebuie să rezisti la minus 60 de grade?

Lănuța o privi mirată și pufni:

– Nu mă tem! Sunt deprinsă cu greutatea. Principalul să mi se plătească bine.

La finele lui septembrie, cu zile însorite, nopți senine, lună plină, când oamenii purceseră la cules poama, Alistar și Lănuța au luat trenul spre Rusia.

Pînă la Moscova au călătorit două zile și o noapte, apoi la aeroportul Șeremetievo, în așteptarea avionului, Lănuței i se păru că a nimerit într-o altă lume. Pe peron erau o mulțime de pasageri cu chipuri asiatică, majoritatea purtînd haine diferite de cele pe care le avea ea cu Alistar. Această schimbare o simți în special, cînd s-au îmbarcat în avion care își luă zborul spre Yacutia Saha. În acel mijloc de septembrie la Moscova și în Moldova stăruia timp ușor, iar populația cu fețe tuciiurii, ochi asiatici purta tunici îmblănite și pîsle. Avionul a zburat spre Viliuisk cîrca 9 ore fără escală. Aproape de aterizare, Alistar i-a dat să îmbrace o cojocică și o căciulă de samur. Astfel reechipată, avea senzația că poartă atributele unui cosmonaut. Prin

hubloul navei văzu vârtejuri neobișnuite de zăpadă. Peste tot domnea albul unei iernii adevărate. După ce motoarele avionului amuțiră ea îi urmă pe ceilalți călători spre ieșire, coborînd trapele jucăușe, pomenindu-se în altă lume și în altă civilizație. Deși termometrul din fața aeroportului indica minus 23 de grade, gerul cumplit o încleștă nemilos, fiind salvată doar de hainele groase ce i le pregătise și i le dăduse Alistar. Băștinașii care întâlneau rudele erau îmbrăcați lejer de parcă era toi de toamnă europeană. La ieșire din aeroport au fost întâmpinați de către un oarecare Iurii, un vechi prieten de al lui Alistar. Au încărcat bagajele într-o remorcă trasă de un tractoraș și curînd în benă, în iureșul complimentelor reciproce ale celor doi bărbați, au mers pe drumul întroienit cu pîrtii pe lîngă clădirea aeroportului, unica construcție cu mai multe nivele din acea localitate, construită pe timpul cînd americanii duceau avioanele de vînătoare din Alaska pe frontul rusc. Despre aceasta Lănuța reușise să citească pe o placă comemorativă de pe frontispiciu. Călătorind în bena aceluia tractoraș mai departe pe străzile cu cocioabe din bîrne, înnegrite de vreme ale localnicilor, Lănuța deodată avu presimțirea că a nimerit într-o capcană, regretînd că viața cu peripețiile ei n-au făcut-o să înțeleagă că a avut destulă vreme să cunoască un viitor bărbat acolo, la Ineasca, să înjghebe o familie și să nu ajungă la prezenta stare de a se aventura și a fi călăuza unui aventurier prin aceste pustietăți nefaste în căutare de ciștig. Parcă pierduse vocea și urmărea iacutul josuț, cu barbă, mustăți, obraji roșii, într-un cojocel din blănuri scumpe, de o cusătură anapoda, bucuros nevoie mare că și-a întîlnit prietenul, pe ea nici n-a luat-o în seamă. Alistar discuta cu omul scund, de la care adia o miasmă neobișnuită, pînă au ajuns la o casă din bîrne ce avea o înfățișare lucioasă, frumoasă la razele aspre ale acelei dimineți. Coborînd din benă, Lănuța simți că-i ard obraji și se sufocă de frig.

– Ai grijă să-ți acoperi urechile cu clapele căciulei, o preveni Alistar. Dacă nu iei seama, cît ai clipi îți îngheață urechile, nasul... Un cunoscut după ce i-a înghețat un lob l-a atins din neglijență și toată urechea s-a risipit în cioburi. Cînd vei simți ceva suspect, să-ți acoperi capul și s-aștepți să se dezghețe. Alistar împreună cu Iura descărcau bagajele aduse din Moldova, ducîndu-le în casa de bîrne, în geamurile cărora se vedea lumină. Curînd în jurul lor apărură o adevărată haită de ciini, care se gudurau pe lîngă cei sosiți.

– Unde-am venit? se întrebă ea, simțind cum îi clănțanesc dinții de frig.

– De-acum nu-ți dau nici o cruțare. Așa ai dorit... o privi cu o ușoară asprime Alistar.

– O să te deprinzi, încercă s-o consoleze Iura, observînd cum Lănuța se chinuia cu gerul de-afară. Intrați în casă. Acolo e cald..

– Am ajuns la prietenul meu. Are o familie bună și sunt oameni de treabă, o netezi pe umăr Alistar. Intra în casă...

Pînă a urca scările acelei izbe, Lănuța observă în preajma cerdacului vrafuri de bușteni, alături de care stăteau clădite cuburi mari de gheață, acoperite cu o plapumă de zăpadă căzută peste ele. Văzînd că ea nu se grăbește la cald, el găsi de cuviință să-i mai explice:

– Buștenii sunt pregătiți pentru foc, iar cuburile de gheață au fost tăiate cu beschiile de pe rîu și aduse ca să servească drept apă potabilă pentru gospodărie.

Casa familiei lui Iura număra o tindă și o odaie largă, cu o sobă la mijloc, în care ardeau buturugi de lemn aduse din stocul de-afară. Pe un pat de lut ședeau cîțiva copii și o femeie josuță, cu ochii strălucitori, care le puse pe masă un castron cu carne fiartă, ceapă, usturoi, piine și o sticlă cu rachiu. După ce au luat masa cu toții, Alistar voind parcă s-o îmbuneze pe Lănuța, care nu izbutise să spună un cuvînt, scoase din valize două din cele trei damigene cu spirt aduse pentru amfitrion.

– O! exclamă Iura încîntat. E cea mai așteptată marfă. Te-ai ținut de cuvînt! Ea lecuiește, zicea el netezind vasul ca pe un obiect scump. Mulțumesc...

– Sunt ale femeii. Cu ea trebuie să te achiți, zise ca printre altele Alistar. Are acasă două copilițe, e singuratică și nevoiașă...

Se simți un pic incomod că nu a numit-o nici soție, nici logodnică.

– Nu-i nimic deosebit, rosti bărbatul. Fața soției lui, de asemenea, exprima încîntare că au în posesie această comoară alcoolică, ajunsă ca printr-o minune în casa lor. Iura luă damigenele, le duse în iatac, de unde reveni cu două teancuri de bancnote nou-nouțe. Fără să le numere, scoase dintr-un teanc o sumă impunătoare și i-o dădu Lănuței.

– Cam modestă achitare, făcu de colo Alistar, după care prietenul iacut luă restul banilor și celălalt teanc și le puse pe brațul Lănuței, buimăcind-o.

– Nu-i prea mult? întrebă ea fistîcîtă.

– Banii sunt ai tăi, zîmbi Alistar. Mîine te duci la poștă și-i expediezi acasă.

Lănuța se trezi deodată bogată, dar fu cuprinsă de bănuiele că cineva poate să-i întindă o cursă. Își porunci însă să se călmeze. Involuntar, își turnă din garafa albă o cinzeacă, își trase nasul, de parcă i-ar fi avertizat pe toți: „Încercați să vă bateți joc de mine și o să vă convingeți ce sînge de viperă am!...” Copiii lui Iura după o mica hîrjoneală, s-au dus la culcare. În Europa de unde veniseră, era amiază, aici miezul nopții. Alistar și Lănuța, surmenați de drum, aveau nevoie de odihnă. A doua zi dimineată trebuiau să treacă pe la poștă, ca să trimită banii la Ineasca, după care să plece la Capul administrației din Veliuisk. Tăria o amețise nițel pe Lănuța, dar conștientiza că vine momentul să se culce și va cere un așternut separat.

Bărbații vorbeau agitați, punînd ceva la cale. Pentru Lănuța nu era clar ce va face a doua zi, nu-i venea să creadă că Alistar a făcut-o să cîștige pe loc gol o sumedenie de bani și dacă mîine cu adevărat îi va trimite la buburuzele ei, atunci ce rost ar avea să mai zăbovească în sălbătăcia asta friguroasă? Deocamdată însă trebuia să se odihnească. Pentru cei doi bărbați ea parcă nici nu exista. Cîsteau și discutau. Deodată Iura îl netezi pe creștet pe comeseanul său și-i spuse:

– Eu voi dormi cu capul pe masă, iar tu, dacă vrei, du-te la nevastămea... După o lungă tăcere confuză, iacutul o privi pe Lănuța și cercă să-i explice: Poporul meu are o tradiție ca unui oaspete scump să i se propună nevasta, pentru îmbunătățirea sîngelui...

– Sunt cununat cu soția pe vecie și nu pot, îi răspunse Alistar, privind-o șăgalnic pe Lănuța. El știa că această fire războinică într-o clipă de revoltă e în stare să pună mîna pe toporul ce sta sprijinit de ușă și o calmă: La iacuți și iucaghiri de bună seamă se îngăduie ca oaspetele să se culce cu soția lui. Mergi de te odihnește pe laița din colț. Iacuții știu obiceiurile europenilor, dar nu devin violenți dacă li se refuză...

Lănuța se culcă pe o saltea, iar peste o vreme simți că Alistar se întinse pe patul din camera vecină. Afară se stîrni viforniță și un vuiet înfundat le însoți somnul. Dimineata soția iacutului îi ospătă cu blinele și bucăți de pește înghețat, apoi cu cîte o ceașcă de *kilceac*, băutura tradițională din partea locului, preparată din smîntîna laptelui bătut de iapă, amestecat cu dulceață. Copiii se sculară și ei și, parcă în cinstea oaspeților, făcură ceea ce nu li se permisesse seara trecută din cauza orelor tîrzii. Toți cinci cîntară la *homos*, cum se numește drîmba la iacuți, considerată instrument muzical național.

Două fete cu ochii înguști, cu gîte negre ca tăciunile, în haine din blănițe de samur prinseră a dansa și a cînta, apoi îi salutară pe Lănuța și pe Alistar cu *Утукунунэн!* (Bună ziua!) Stăpînind în mîini tobe din piele albă, sunară și făcură mișcări dibace în ritmul unui dans ce exprima duhurile vechi. Aflară că familia lui Iura era de etnie yiucaghiră și toți membrii se mîndreau cu *Techi Ogulok*, cel mai iubit dintre pămînteni care a dus faima neamului în lume, portretul căruia atîrna deasupra ușii de la intrare ca o icoană. Înainte de a pleca la administrația de lîngă oficiul poștal, Iura potoli alaiul copiilor și le povesti oaspeților cum a învățat în tinerețe la universitate.

– Am însușit pilotajul, radiotelegraful, dar după terminarea studiilor, în loc să-mi caut de treabă, am nimerit la zdup. Eram tînăr și o țineam într-o beție. Odată am comis un act de huliganism într-o bodegă de noapte... La noi, prin părțile locului rar bărbat care să nu fi stat la pușcărie. După eliberare am pus capăt băuturii și acum cresc copii.

– Te înțeleg... zise Lănuța. Am trecut și eu prin asta.

– Dar nu ai stat în mijlocul unei naturi crîncene, între minus 40-50 sau chiar 60 de grade la Oimeakon... Acolo dealurile sunt pitice, e o pustietate copleșitoare, molizi și mesteceni înzăpeziți, amestecați cu nori grei infiniți... E frumos, dar lume fără păcate nu există... îngînă iacutul și, chibzuiund, îi zise: înainte de a cere la administrație să-l urmezi pe prietenul Alistar în taiga, gîndește-te bine... Acolo nu cred că sunt condiții pentru o femeie ca tine...

– Eu hotărâsc, spuse ea ferm.

– Dacă ai hotărît, și tu atunci... zise iacutul nedumerit, rămînînd afară.

În cabinetul amenajat modest îi întîmpină un rus albinos, încotoșmănat într-un cojoc de culoare albă, șeful administrației locale. Alistar îl salută prietenos. Acela îi studie formal actele, o măsură cu privirile pe Lănuța:

– Mergeți la vînătoare împreună, la căsuța unde-ai fost anul trecut, Alistar? se miră administratorul, holbîndu-se la femeia care avea de gînd să-l însoțească. Ea își dă seama ce face?

– Dorește să muncească cu mine, zise Alistar. Avem pregătire de vînătoare...

– Așa ceva n-am întîlnit în practica mea. E cu neputință, clătină administratorul din cap. Legea nu-mi îngăduie s-o las pe însoțitoarea ta să exerseze în condiții extreme. Port răspundere persoanelor de viața ei. E femeie

și, după cum văd, abia mai respiră de condițiile noastre climaterice... I-aș propune educatoare la grădiniță, bucătăreasă sau șlefuitoare la combinatul de prelucrarea peilor. Avem o mulțime de locuri vacante bine plătite.

– Am decis să plec cu el, insistă Lănuța. După câte știi, o s-avem acolo tranzistor să aflăm noutățile, o să avem rație... În caz de ceva, poate veni avionul după noi. Nu-i așa, Alistar? îl întrebă ea deodată de parcă era condamnată la moarte de cineva și unica ieșire, era să-l urmeze.

– Cred și eu, confirmă bărbatul ce stătea în fața ei la masă, uimit de curajul femeii.

– Pentru asta am și venit aici, în Yacutia, spuse Lănuța. Credeți că numai voi bărbații sunteți în stare să confrunțați toate deficiențele naturii?

– Îți asumi răspunderea ca ea să te însoțească? îl întrebă demnitarul pe Alistar.

– E mamă a doi copii. Dacă cineva dorește ceva foarte mult dorința i se împlinește.

– Atunci foc la papuci, zîmbi administratorul și, semnînd contractul, i se adresă Lănuței: Doar pentru că îl cunosc de peste douăzeci de ani pe Alistar, îi acord toată încrederea. Iar planul de colectarea peilor nu poate fi ignorat de nici un factor.

După noaptea petrecută în familia lui Iura, Lănuța și Alistar, cu mai multe baloturi, lăzi încărcate cu diferite lucruri, dar și cu 6 ciini de tracțiune plecară la aeroport unde mai așteptau câteva echipe de vînători, cîte doi bărbați cu bagajul lor. Doar Lănuța, unica femeie din cohorta vînătorilor, trezea bănuială. Toată confuzia o dezlegă aviatorul Iura și cele două stuardese care după ce au încărcat bagajele și motoarele s-au pornit, observînd damigeana de aluminiu din mîinile lui Alistar, întrebă:

– Ce ai acolo?

– Spirt

– Ne servești?

În cîteva clipe vînătorii, aviatorii și stuardesele, și-au umplut cîte-o căniță de aluminiu cu tărie. Văzînd cum condrumetii beau spirt, Lănuța fu cuprinsă de spaimă, cînd elicopterul gălăgios se ridică deasupra orașelului și zbură în direcția taigalei.

– Nu îți face griji, o liniști Alistar, observîndu-i neliniștea. În această junglă domină alte legi în privința băuturii...

Timpul se depăna pe unda acelei zile mohorâte, acoperite cu nori gri. Elicopterul ținea calea deasupra fostei căi ferate ce șerpuia prin taiga.

– Pe-acolo a trecut odinioară drumul oropsiților, aduceau minereu de uraniu cu vagonetele spre Veliuisk, lămuri cineva. În Yacutia, Uniunea Sovietică și-a dobândit bomba atomică, ca să pună toate Americile la respect... Azi sunt descoperite alte mine mai bogate și deaceia și-a pierdut însemnătatea.

– Era pe timpul lui Stalin, dar îndată ce tiranul și-a dat duhul deținuții au fost puși în libertate de Beria, calea ferată și stațiile ei demontate, iar silueta drumului a rămas și acum prinde bine ca orientare prin taiga.

– Îndeosebi pentru aviatori: după acest semn se știe de unde pleacă și unde trebuie să se întoarcă, glumi Alistar.

Curînd mașina aeriană ateriză în taiga și lăsă prima echipă de vînători în vecinătatea căsuțelor, precum și multe bagaje și cîteva butoaie metalice pline cu benzină. Frigul se întetă. Alistar și Lănuța aveau destinația în locul cel mai îndepărtat al nordului. Simțind că se întetăște gerul, Lănuța deveni din nou tăcută, ușor dezorientată. O nălucire începu s-o turbure, ea scutură din umeri, parcă dorind să scape de spaimă, cu o vădită nemulțumire în ochi, pe care o camufla intenționat să nu observe Alistar. Apoi își aminti că a izbutit să trimită bani buburuzelor și se calmă. Din cabina lor aviatorul, împreună cu stuardesele le zîmbeau ca și cum nimic deosebit nu se întîmpla. Mai cerură să fie serviți și după ce băură cu aceeași căniță spirt, Iura îi aminti lui Alistar că anul trecut l-a condus exact cu aceeași misiune la locul de vînătoare în taiga. Lănuța era uimită cum un aviator aflat în stare de ebrietate mai are curajul de vorbă veselă, iar stuardesele aduseră niște nucușoare sărate și o serviră.

Într-un amurg, elicopterul ateriză pe un platou, învolburînd zăpada în jurul lui, de nu se vedea nici cerul, nici pămîntul... Se făcu liniște și Alistar îi declară triumfător:

– Am ajuns la destinație

Afară gerul părea că se înășprește, dar echipa era veselă ca în toiul unei nunți. Aviatorul Iura aruncă în aer apa dintr-o cană și ea se prefăcu imediat în bucățele de gheață, împrăștiindu-se pe jos ca o grindină.

– Aproape de minus 40, zise el. Se întronă un adevărat templu al albului și al cristalelor scînteietoare de pe ramurile copacilor de molizi și mestececi. Alistar descărcă bagajele și tot de ce era nevoie pentru aflarea vînătorilor în taiga, Lănuța zări într-o mică dumbravă o căsuță joasă de birne, cu

acoperișul înzăpezit. Degrabă elicopterul plecă în țăriile cerului, iar lucrurile fură duse lângă căsuța cu o singură ușă ce își avea zăvoarele ferecate cu sîrmă neagră și groasă. Intrară într-o tindă ce dădea într-o chilioară, apoi într-o încăpere în mijlocul căreia stătea o sobă cu o plită de fontă cu gura largă, arcuită ce se închidea c-o ușiță de tablă. Soba era de fabricație străină, cu inscripții neînțelese. Evacuarea gazelor din plită se efectua printr-un burlan cu tiraj forțat. Alistar o preveni din capul locului:

– Soba trebuie curățată zilnic. Asta e viața de aici. Și prinse a scoate cu o cociorvă cenușa, turnînd-o într-o căldare. După ce scoase afară căldarea, reveni, adună vreascurile pe care le lăsase acum jumătate de an, crenguțe, coji de mesteacăn și aprinse lemnele, aruncînd deasupra flăcărilor bușteni ce se încinseră și răspîndeau căldură. Încălzi apă și în fața oglinzii din colțul încăperii se bărbieri. Lănuța stătea întepenită pe patul de lemn cu lenjeria veche, cu două scaune, o masă pe care se vedeau tacîmuri de aluminiu. Pe partea celtă de sobă se mai vedea un pătuc cu o saltea goală, de parcă o aștepta pe ea. Pe pereți atîrnau arme de diferit calibru, pe suporturi – cîteva lămpi cu gaz.

După ce își dădu barba jos, Alistar parcă deveni alt bărbat – mai tînăr și mai chipeș deși amprentele bătrîneței nu se putea ignora. Lănuța. Care nu-l văzute niciodată adus în ordine, îl fură cu privirea și scoase din valiză un mic covoraș pe care-l prinse pe perete, parcă pentru a-i ridica dispoziția.

– E în regulă? îl întrebă ea pe Alistar, simțind că nu-i mai clănțnesc dinții, că poate să-și scoată jococa.

– Totul s-a păstrat neatins ca în anii trecuți, cînd lăsam ușa de la intrare închisă doar cu lacătul. Urșii, lupii distrug orice încuietoare cînd caută hrană. Sîrma n-au putut s-o sfărîme... E bine! Îmi place covorașul...

– L-am țesut împreună cu mama, pînă a mă căsători. Se cheamă Drăgaica!

– Știi a țese covoaie?

– Abia începusem a mă învăța, dar am fost condamnată, mama a decedat de scîrbă și n-am mai avut de la cine învăța. E unica mea lucrare...

– Acum, să vedem ce-i în zămnic, zise Alistar.

Ieșiră din casă, traseră zăvorul unei uși metalice, ridicară un oblon și coborîră în încăperea subterană unde stăruia înghețul veșnic. Acolo găsiră produse alimentare: carne, unt, ulei, făină de grîu, de porumb, conserve, cununi de ceapă, mărar, pătrunjel, usturoi, cartofi înghețați. Adunară

alte câteva baloturi cu merinde abia aduse și se întoarseră în casă. Alistar instalează rația și pusează tranzistorul pe baterii, dar sunetul era foarte slab. Când încăperea se încălzi, lăsară de pe ei hainele ce-i ținuseră pînă atunci încotoșmănați. Frigul parcă intra în oasele Lănuței ca să se cuibărească acolo și dînsa să nu mai simtă căldură. Pentru o clipă își imaginează că bunicii deportați încercaseră aceeași senzație.

– Aș vrea o sută de grame, îl surprinse ea cu o rugăminte și Alistar imediat îi turnă spirt din damigeană.

– Luasem spirtul pentru frecție.

– Vreau să mă îmbăt.

Alistar nu zise nimic. Desfăcu boarfele aduse, hrăni cîinii cu bucăți de carne înghețată, inspectă încăperile auxiliare, unde se depozitau butoaiile cu benzină și motorină, troliurile, funiile, cuiele, capcanele, munițiile acumulate acolo încă din timpul primului război mondial. După ce se convinge că toate sunt la locul lor și pot să se simtă în siguranță, o chemă pe Lănuța în pragul casei. Deși gerul le ardea obrazii, îi arată mormîntul unui anonim pe care erau cioplite în lemn literele: „Trecătorule! Prețuiește orice zi, orice clipă în frumuseța unde te afli. Aici unde am ajuns, nu am găsit nimic din viața conațională... Doar veșnicia”.

– E o victimă a deportărilor. Și-a aflat aici sfîrșitul. A evadat din lagăr, dar a fost găsit înghețat într-o grotă, spuse Alistar. Aici trebuie să te miști. Dacă stai pe loc, te faci bocnă... Ce păcat că o țară atît de frumoasă ca Yakutia a fost transformată în cimitirul pămîntului, în închisoare și executare a pedepselor pentru sute de popoare!

Lănuța nu prea prinse sensul celor rostite de Alistar, dar, privind inscripția, gîndi că și ea poate avea același destin.

– Avem vreo șansă de a ajunge vii pînă în primăvară?

– Sigur că avem. Ne vom aproviziona cu lemne, cu cuburi de gheață din rîu, zise cu voce apăsată bărbatul. Nu cobii și nu bocii! Nu suntem prizonieri. Fixează-te trainic pe picioare și viața va fi de partea ta!

Gerul se înăsprea din clipă în clipă. Pădurea de molizi în acea clipă i se păru înnegrită, trunchiurile încătușate într-o liniște amorțită. Memoriză vorbele lui Alistar că aici viața este mișcare. Genele, buzele i se acoperiră cu cristale reci, transformîndu-se în măști fantomatice. Își dădea seama că a nimerit în mrejele unor aventuri, însă bărbatul acesta care anterior s-a aflat

aici mai mulți ani și nu s-a pierdut, îi inspira încredere! Ciinii albi și suri, obișnuiți cu gerul, făceau larmă, alergau mirosind tulpinile, ca și cum se familiarizau din nou cu locurile de unde pleaseră cu un an în urmă, se gudurau, se culcușeau, o tureau prin zăpadă, apoi iarăși reveneau, mulțumiți că aveau să confrunte greutățile ce-i așteaptă. Lumina cenunșie a zilei se păstra în văzduh. Alistar mai aduse un braț de lemne și erau pregătiți să doarmă în căsuța vânătorului din inima taigalei.

Lănuța schimbă cele două așternuturi cu o lingerie de pat adusă din Moldova și în încăpere se făcu parcă mai multă lumină. Se culcă fiecare în patul lui, de o parte și de alta a sobei. Nu putu adormi multă vreme, o încercau gânduri confuze, dar o impresionase bărbatul harnic care acum dormea în cealaltă parte de sobă. Ca să vezi; apucase să taie lemne, să aranjeze buclucurile aduse cu elicopterul, să stropească toată casa pe dinafară cu apă încălzită, pentru ca pereții de bîrne să se acopere cu gheață lucitoare, spunînd că astfel căldura se va păstra mai bine înăuntru. Voia să se obișnuiască cu această viață de peșteră, să facă față situației ce i se cerea. Noaptea Alistar s-a trezit, a aruncat cîțiva bușteni în plită și soba îndată începu să vuiască, trăgînd lacom pâlălaia. Gestul lui parcă era o chemare ca ea să facă același lucru pe viitor.

Dis-de-diminează de cum se trezi Alistar făcu un ceai, aduse din zămnic o așchie de unt, o topi într-o tigaie, cu bucăți de carne de iepure înghețată. Într-un ceaun puse de mămăligă și așteptă ca Lănuța să se trezească.

– O să te speli cu apă caldă din ceainic, apoi... și el păru că se rușinează, adăugă: Aici, în taigauă e o problemă cu veceul. În tindă este un hîrdău, o să-ți faci acolo nevoile... Afară e imposibil. Totul îngheață momentan sub tine.

Lănuța îi dădu ascultare. Întorcîndu-se, după ce se ușurase în hîrdău, se încălzi de-a binelea și se apucă să facă ordine în încăpere. Găsi ac, ațe de diferite culori își prepară mănușile, pantalonii din blănuri, pîselele, făcu și o mască improvizată dintr-o blană de bizam, pe care și-o puse peste gură și nas, lăsînd să i se vadă doar ochii. Dădu și de o cușmă cu clape din blană de vulpe argintie. Alistar pregăti lemne de foc, apoi reveni cu vreo patru feluri de arme, muniții, funii și capcane. Verifică dacă sunt în ordine, după care, împreună cu ea, mîncară carne călită pe tigaie și băură cîte o cană fierbinte de ceai. După dejun ea îl întrebă din nou:

– O să supraviețuim în sălbăticia asta?

– O să supraviețuim, dar depinde și de tine. Dacă te vei simți rău, peste o lună, când va sosi elicopterul să ia o nouă partida de blănuri, vei pleca acasă, zise el hotărît cu voce dură. Taigaua nu suferă oamenii șovăielnici...

Simțindu-i supărarea după multe minute de liniște ea îl întrebă:

– De câți ani vii aici?

– Cu întreruperi mici, de 20 de ani, răspuse el.

– Eu sunt la început de cale, parcă îi aminti ea cu voce vinovată...

Ieșind afară văzu că Alistar pregătise sania, schiurile și încărcase tot ce se cuvine pentru a pleca la vînătoare. Cîinii se hîrjoneau. Privelișta o calmă, era convinsă că Alistar o va ajuta, îi va fi sprijin.

– De unde aceste bucate gustoase? îl întrebă ea aflîndu-se sub impresia dejunului de adineaori.

– Unele produse sunt depozitate de vînătorii care-au fost pe aici, îi lămurii el. Alimentele să păstrează ani de-a rîndul, fără a se supune pericolului. Nu uita că ne aflăm în zona înghețului veșnic. În zămnice e mai ceva ca în frigider, chiar dacă în timpul verii, care durează o lună, temperatura ajunge pînă la plus 30-35 de grade... Să te obișnuiești, pe viitor, să mănînci carne crudă, ceapă, usturoi, semnițe. Vitaminele sunt necesare împotriva scorbutului.

– Știi, am citit în cărți despre bucătăria nordului, spuse ea, fiind ajutată să se echipeze cu haine groase. Alistar îi înfășură un fular călduros peste obraji, o ajută să îmbrace mănușile, îi puse arma pe umăr și brîul din piele cu muniții.

Înhămă cîinii la o sanie ușoară, cu tălpile late de aluminiu, urcară și, îndemnînd animalele, porniră pe potecile înzăpezite, trecînd un medean împădurit cu copaci de mesteceni. Ajungînd într-o vîlcea cu maluri abrupte, neacoperite pe alocuri de zăpadă, se opriră.

– O să te învăț să schiezi, zise el, punîndu-i la picioare două schiuri late ca ale lui. O să te deprinzi să folosești arma ca să împuști animalele corect, căci avem nevoie de blana lor. Blănurile ce le vom colecta, fie iepuri, vulpi, bizami, în mod deosebit zebeline sunt cele mai prețioase printre milionarii din America, nu trebuie să aibă niciuna defect. De aceasta depinde calitate lor, prețul și dacă nu respecti regula, geaba mai vii să te chinui aici. Pricepi?

Printre vălurile de ger cumplit Lănuța nu vedea cărări, drumuri, ci doar urme de animale. Se trezi într-o pădure pe unde nu mai călcase picior de om.

Peste tot vedea *larice Dahurian* cu multe conuri pe ramuri, copaci de cedru siberian, molid, mestecăn, cu crengile distruse pe alocuri, căci anume ele buhneau noaptea trecută din cauza gerului, apoi iarăși copaci de cedru, în locurile deschise treceau pe lângă o adevărată împărăție de arbuști, caprifoi, păducel, sălcii, apoi iarăși mesteceni, plopi, cedri mari, cu tulpina grosă. O jumătate de zi, au tot pășit prin desișurile copacilor înzăpeziți, ca într-un templu al Împărăției Albe. Lănuța era uimită, frapată de dibăcia lui Alistar, care schia înaintea ei și vîna întruna diferite animale. Cele mai multe erau veverițe cu cozi stufoase. Animalele se salvau printre ramurile și tulpinele copacilor și cădeau de la înălțimi în zăpada puhavă. Cîinii înaintau avan prin troene și aduceau toate leșurile vîinate pe care ea le încărca în sanie. Vreo cîteva leșuri de zebeline fură găsite bocnă în capcanele pe care altcineva le pusese poate demult în preajma rîului. Mai tîrziu, Alistar o îndemnă și pe ea să caute, apoi să vîneze animale. Și ea reuși, simțind plăcerea vînatului. Zăpada o împiedica, dar ea era atentă, ochea încordată și trăgea. Cîinii zburdalnici alergau prin troiene și aduceau leșurile la sanie. Gerul însă se înăsprea și Lănuța simți în nări boțuri de gheață. În drum spre casă, cu leșuri multe în sanie, în vecinătatea căsuței vînătorești Alistar porni beschia electrică, hașură gheața din rîu, extrăgînd cubușoare, apoi tăie cîteva copaci, iar Lănuța, cu o prăjină, la capătul căreia era fixată o scîndură în formă de teu, împingea din răsputeri tulpinile înghețate în partea opusă. Doborînd cîteva molizi, pe care aveau să-i pregătească pentru lemne, Alistar culese de pe ramurile înghețate crenguțe și mugurași pentru ceai. Ajunși la căsuță, descărcară sacii cu leșuri, cuburile de gheață, descoperiră și un iepure vînat în văgăună.

– Vei face o friptură, zise el, ca s-o trimită înăuntru la cald... Eu rămîn să desham cîinii, să-i hrănesc, apoi să duc leșurile animalelor vîinate.

– O să te-aștept cu masa pusă...

El rămase a înșirui pe sîrmele lungi aninate de grinzile încăperii ce prelungea casa vînătorească, tot vînatul adus. Într-un colț erau două sobe de metal în formă de butoaie pe care începu să le încălzească pentru a scoate mai ușor pelicelele. Le clădea în stocuri iar leșurile le dădea animalelor de afară. Nu se opri din muncă pînă noaptea tîrziu: ba ascuțea beschiile, ba spărgea bușteni și îi clădea în fața sobelor. Puse două bidoane de aluminiu pline cu zăpadă și gheață pe plita fierbinte, iar cînd apa se prefăcu în uncrop, aduse albia de metal și-i porunci Lănuței:

– În fiecare seară să-ți speli picioarele în apă fierbinte. O să eviți răcelile și alte boli.

– Ia loc la masă. Azi nu ai pus nimic în gură.

– Să-ți speli picioarele ori de câte ori vii de afară, insistă bărbatul, turnînd uncropul în albie. Fă ce ți-am spus, după care vom lua cina.

În încăpere se ridicară valuri de aburi calzi. În timp ce ea își spălă picioarele, Alistar mai ieși odată afară, unde începuse să ningă abundent, punînd la adăpost sania și toate instrumentele cu care lucrase ziua. Lănuța după baie se simți mai relaxată. Aruncă lemne în gura lacomă a plitei. În colțul peretelui unde era o icoană aprinse candela și-l aștepta pe Alistar să stea la masă. Înțelese că mai important decît mîncarea aici este munca. Prin geamul mic urmărea cum afară se limpezea o frumusețe albă, cu un ger cumplit. După ce Alistar se întoarse în casă, își spălă picioarele, și se așeză la masa. La urechile ei ajunseră niște bubuituri neobișnuite, semănînd cu o explozie de grenadă.

– Ce-i asta? întrebă ea.

– Se înăsprește gerul. Explodează tulpinile copacilor!

– Prin locurile-acestea, în afară de vînători, au mai trecut vreodată și alți oameni?

– D’ apoi cum. În afară de localnici, vin sezonieri după bani lungi, cum se exprimă rușii, dar nu fiecare rezistă, mai ales dacă nu iubește munca. O tulesc repede de unde vin... Alții, ca mine se acomodează... Mi se pare că, nimerind aici, oamenii se vindecă de frica morții.

– Nu-mi vine a crede, se împotrivi Lănuța.

– La început, cînd am nimerit aici și eu, credeam c-o să mor subit. Însă, după ani, deprinzînd tainele de supraviețuire, am prins să mă agăț de orice posibilitate ca să rămîn în viață. Am simțit că viața mea este numai în dorința mea de a o păstra!

Lănuța îl privi, cu un suris trist în colțul gurii și se gîndi: „Iată așa. Moartea unora este comemorată prin reportaje, omagieri pompoase, iar a altora rămîne la propria discreție. Eu trebuie să fiu alături de acest bărbat dacă vreau să mă întorc vie și nevătămată la copii.”

Într-un tîrziu, cînd Alistar, parcă absent, se culcă cu fața la perete, ea totuși îndrăzni să se intereseze:

– Pe-aici există vreodată căldură?

– Vara. Atunci țințarii te omoară. Dacă nu te protejezi cu un fel de unguent special, poți să-ți dai duhul. Se spune că pe vremea lui Stalin deținuții nu erau păziți cu strictete în ocolurile lor de detenție. Iarna dacă riscau să evadeze, mureau de frig, iar vara mâncați de țințari... Înceau să se ascundă în iarba care crește cât casa, dar aceștia și acolo îi găseau... Astăzi iarba ce crește vara le e de folos oamenilor. Toți locuitorii împrejurimilor ies la coasă, pregătesc nutreț pentru animale. Caii se simt ca în rai. Iarba le-ajunge și iarna, răscolind-o cu copitele sub zăpadă... Alistar își curmă vorba printr-un sforăit ușor și dulce și noaptea se adânci în liniște. Ea adormi tîrziu, abia o fură somnul, cînd se făcu dimineață și fu trezită de bărbatul care deja se îmbrăcase, curățase zăpada din pragul casei, pregătise toate sculele pentru vînătoare. Prinse cîinii și-i înhămă la sanie, așteptînd ca ea să se decidă: merge cu el sau rămîne acasă? Noaptea i se păru foarte scurtă. Nu se satura de somn, dar sări din pat, se spală în grabă, înțelegînd că nu-i de glumit cu Alistar, se îmbracă, mai puse cîteva lemne pe foc și îl chemă la ceai.

– O felie de pîne și o cană de bătură caldă la drum nu strică, zise ea.

Plecară la vînat departe, trecînd printr-o văgăună despădurită, în apropiere de rîul cu malul stîncos de partea cealaltă. Pe alocuri, unde zăpada nu era înaltă pășeau, iar unde se ridicau troienele, schiau. Altfel picioarele puteau să se împotmolescă cu totul. Cîinii deveneau din ce în ce mai zglobii. Nu zăbavă și ei începură să latre cînd trecură prin cîmpia unde întîlniră o herghelie de *cai iacuteni* de diferite culori: cafeniu, dafin și gri, cu cap mare păros, vînjoși, mici de statură, cu picioare scurte, cu coadă și coamă bogată, greblînd în zăpadă, dobîndind iarbă uscată. Lănuța încercă să se apropie să-i mîngîie, dar ei se feriră de ea.

– Sunt sălbatici. Carnea lor este foarte apreciată, în special în Japonia, o informă Alistar și continuă: Trăiesc în diferite locuri, iar aici, în valea Dracului, vin cînd iepile trebuie să fete.

Avură un drum lung. Zăpada scîrțîia sub picioare și ea aștepta să intre mai degrabă în pădurea din apropiere, acolo e ceva mai liniștit, nu bate atît de puternic vîntul. Aproape de sfîrșitul cîmpiei, Alistar strînse cîteva leșuri de animale înghețate prinse noaptea în capcanele puse de el în ajun, le băgă în sac. Îndemnară cîinii și sania intră printre molizii înalți, alternînd cu mesteceni și brazi josuți pe-alocuri. Cu mișcări dibace, parcă dîndu-i exemplu, Alistar vîna două veverițe neobișnuit de mari.

– Concentrează-te, îi spuse el, ține ca și mine arma. Când observi vreun animal, nu vorbi, ci pîndește, ochește și apasă pe trăgaci. În aceste locuri putem întîlni vulpi polare, zibeline, veverițe, chiar și lupi. Blana de lup se prețuiește cel mai mult.

Deși era încotoșmănată, cu o căciulă călduroasă, un fular gros ce-i acoperea nasul și obrajii, simțea cum o pătrunde pînă la oase frigul. Totuși reuși să vîneze cîteva animale ce se iviră printre ramurile înzăpezite ale copacilor cu tulpinile înalte. Alistar, care vînase mai multe animale, fu foarte bucuros cînd Lănuța, copilăroasă, se bucură că împușcă prima fiară cu blană scumpă.

– O zibelină! aprecie el. E cel mai deștept animal al taigalei și este foarte greu de prins. Se ascunde mereu între ramuri sau în scorburile copacilor. Blănurile de zibelină sunt, precum ți-am mai spus, cele mai căutate și mai bine plătite. E o blană de lux la confecționarea hainelor de damă. Bogătanii din America achită sute de mii și chiar milioane de dolari ca să-și îmbrace soțiile și amantele. Însuși președintele Americii își alintă duduia!...

Trecură pe lîngă albia largă și înghețată a unui rîu unde se opriră. Norii pe cer se tulburaseră, bătea un vînt năpraznic dinspre nord, slobozind un vuiet ce semăna a drîmbă, de cealaltă parte malurile erau înalte, priporoase, cu balauri de ceață. Lănuței peisajul i se părea misterios, aducea a antichitate! Alistar mai vînă vreo două potîrnichi, apoi coborîră în văgăuna din apropiere unde vîntul se potolea și meșteriră din buturugi și crengi un stativ pe care așezară o greutate formată din altă buturugă masivă, în mijlocul căreia fixară o momeală din potîrnichile vîinate. Lîngă locul unde un pîrăiaș ce curgea din taiga sub un strat de gheață ca să se reverse în fluviul de asemenea înghețat, între tufișuri instalară cîteva lațuri pentru iepuri.

– Blana de iepure nu-i prețuită, zise Lănuța.

– Așa e, însă leșurile urecheaților vor servi drept momeală pentru vulpi și pești. După ce jupoiem leșurile, le aruncăm pe gheața rîului, iar în primăvară, dacă nu le mănîncă lupii, apa le înghite și le servesc peștilor. Capcanele sunt pentru zibeline, pe care e greu să le vînezi cu arma...

Și iarăși porniră prin pădure, pe malul rîului. La un moment dat se pomeniră pe o colină, în care se ițea soarele tulbur, înghițit de valuri imense de aburi negri. Torentul de privesți nu părea deloc încurajator. O pustietate copleșitoare, un frig cumplit în jur. Poate din cauza aceasta bărbatul era zgîrcit la vorbă. Gheața fereca bulboanele, rîul, gerul le ustura fețele,

dar răbdau. Lănuța îl urma pe Alistar, schiind prin zăpada înaltă, învingînd obstacolele. Făcură cale întoarsă, cînd globul cețos al astrului ceresc pogora undeva departe peste vîrfurile copacilor. În lumina șovăitoare a amurgului ea, la îndemnul bărbatului, reuși să ochească un jder strecurat printre crengile unui molid. Animalul căzu fără suflare și fu adus la picioarele ei de un ciine, apoi mai împușcă un cocoș de munte apărut printre ramurile pinilor. Deși era moartă de oboseală, porniră mai departe, trecînd printr-o luncă, unde auziră o răsuflare zgomotoasă. Era un ren rătăcit cu mugetul său sinistru. Alistar mai vîină două vidre și cînd sania se umplu cu de toate, porniră la drum spre casă. Lănuța luneca tot mai anevoios pe schiuri, hainele ei semănau cu niște balamale ruginite la încheieturile picioarelor. Părea că încă o clipă și trupul ei se va transforma într-un sloi de gheață. Dar în aceeași clipă prin fața ei trecu o vulpe polară, cu un tarmigan în dinți, pe care ea imediat o doborî. După ce o aruncă peste celelalte leșuri din sanie simți din nou că e vie. Merseră mult, dar deja avea încrederea că pe toate le va învinge. Înțelese definitiv cît de complicată e vînătoarea în taiga și cît de mult trebuie să te sacrifice pentru un ban. Obosită, totodată era convinsă că va prelua experiența lui Alistar...

Alistar părea că nu obosește niciodată. Porni motorul beschiei, sparse un produs și curînd la suprafață țîșniră vîrtejuri domoale de apă și cîțiva pești mășcați, care în cîteva minute încetară să se zvîrcolească și înghețară. În acel loc mîinile harnice ale bărbatului puseră o plasă de metal, așezînd cîțiva din acei pești, înconjurîndu-i cu capcane și lațuri.

– Pentru momeală?

– Bizamii, vulpile argintii și ceilalți prădători deopotrivă cu lupii au să se prindă, în timpul nopților, zise Alistar.

Strîngînd toate sculele, porniră mai departe. Lănuța după o zi de muncă tot mai des cădea prin nămeți. Observîndu-i oboseala, Alistar îi făcu semn să se oprească de schiat, spunîndu-i:

– În taiga, pe asemenea frig e periculos să cazi asudată. Gerul poate să te prefacă pe neobservate în sloi de gheață. Puterile trebuie repartizate cu măsură.

Ea făcu mișcări mai domoale în urma saniei, luminîndu-se la față cînd în depărtare, printre copaci zări acoperișul țuguat al căsuței. Bărbatul rămase în ogradă să deshame cîinii, să stivuiască lemnele aduse.

Seara, focul pîlpii în plită. Și-au spălat picioarele în apă fierbinte, apoi Alistar ca de obicei prinse ba să cioplească, ba să împletească capcane, fără a scoate o vorbă. Lănuța mărunți într-un ceaun cuburi de gheață care curînd se topiră, puse crenguțe, mugurași în apa dată în clocot. Curînd tinctura răspîndi un miros plăcut, aromat. Prăjiră un crap, făcură mujdei, mămăligă. După ce luară cina ea se dezbracă de hainele grele, rămase în maioul roșu cu mînele scurte și în pantaloni sportivi. Se simțea istovită, cu urme de resemnare pe chip. În acele clipe de tăcere, gîndurile o purtară spre Moldova. Acum acolo erau sărbătorile de iarnă, femeile găteau tot felul de bucate... La ei începu să ningă din abundență și ea avu nălucirea că în pragul casei vin colindătorii.

– A fost o zi reușită, zise ea ca să întrerupă tăcerea.

– A fost, încuviință Alistar și o surprinse, prinzîndu-i la gît un lanțujel de argint cu amuletă, explicîndu-i: iacuții îl numesc *esekeen*. Ajută la vînătoare. Dacă o să-l porți, vei avea har, vei face mulți bani de care ai nevoie.

– Împreună cu dumneata... răspunse Lănuța emoționată, cînd mîinile lui cu palme bătătorite îi atinseră părul și lunecară pe lîngă urechi. Un fior îi cuprinse toată ființa. Apoi se culcă în patul ei. Trase peste ea plapuma călduroasă, iar bărbatul murmură ceva, se dezbracă și el și, stînd cu spatele la ea, adormi cu fața la perete. În plită focul se răfuia cu lemnele care începură să trosnească. Noaptea trecu ca un vis și dimineața, ca de obicei, fu trezită de Alistar. Scosese cenușa din sobă, înviorase focul în plită și trebuia lîngă un bidon mare, în care puse cuburi de zahăr și bucăți de drojdii. Deși ordinea traiului lor sermăna mai mult a rutină, Alistar mereu o uimea cu vreo surpriză fie seara, fie dimineața.

– Ce faci? întrebă ea întinzîndu-se bine dispusă de pe somn.

– Drojdiile vor dospî în zahăr și vom obține o bragă! După ziua de muncă e băătură de leac!

Afară vîntul ba se stîrnea, ba înceta, dînd semne că prin aceste locuri natura nicicînd nu se astîmpără. Cîinii se îngropaseră în zăpadă și li se vedeau doar boturile negre. Pe stivul de lemn înnegrit ardea mucul lămpii, deslușind culorile vii ale lăicerului cu Drăgaica.

– Spune-mi mai mult despre oamenii din părțile locului. Cum își duc aici traiul? N-am apucat să aflu nimic despre ei, doar că sunt băutori de alcool.

– Iacuii sunt un popor interesant. Cu o istorie milenară. Se mai numesc pe ei *saha*. La mînie e un neam de temut ce se confruntă cu această viață extremală! Au o tradiție și o religie bazată pe șamanism cu o vechime de peste 12.000 de ani. În Sana, în ghețurile veșnice au fost descoperite schelete de mamuți... Au un folclor bogat. Iacuii sunt convinși că natura ce-i înconjoară este vie. Cel mai important duh este socotit *Baai Baianai*, de care depinde harul și succesul vînatului. Cînd pornesc la vînătoare, saha se roagă acestui duh, aruncînd în foc bucăți de grăsime, purtînd cu ei o amuletă, numită *esekeen*, pe care ți-am dăruit-o. Orice iacut crede că pentru fiecare om există un animal sfînt pe care nu trebuie să-l omori ori să-l folosești ca hrană. Asemenea vietăți sunt lebăda, gîsca, cioara, vulturul, șoimul și alte păsări, precum socotesc ei, care le-au adus focul cînd neamul le era în pericol de dispariție. Vulturul e considerat fiul divin al cerului! O atitudine deosebită au față de urs, numit „bunicul”, *esă*. Se presupune că ursul a fost cîndva femeie, iar universul se împarte în lumea superioară, mijlocie și inferioară, cu oamenii și zeitățile lor. În lumea superioară se află Atotputernicul, creatorul cerului și al pămîntului. Din lumea mijlocie Atotputernicul trimite spre pămînt căldura și lumina. Concomitent cu omul, el a creat pe pămînt calul, și atunci cînd calul moare, craniul lui este atîrnat într-un copac. *Ulu Toion* este zeitatea ce a creat sufletul, căruia i-a trimis focul, care judecă oamenii pentru greșelile săvîrșite. Copacul lor sfînt este mesteacănul. Iacuii mai cred că acești copaci dau suflet copiilor...

– Cînd ai izbutit să-i cunoști atît de bine? întrebă Lănuța.

– Îi cunosc doar din cît m-am aflat printre ei. Istoria acestui neam e cu mult mai interesantă decît știm...

Se însera. Cerul era înalt și senin. Focul pîlpîia liniștit.

– Începe să-mi placă și mie Yakutia, zise Lănuța într-un tîrziu.

– Mîine nu vom merge la vînătoare. Frigul afară se întetește. O să ne ocupăm de jupuirea animalelor vîinate, depozitate în magazie. Pe asemenea temperatură conducerea ne interzice să vînăm...

Lănuței i se nălucea că aude afară urletele lupilor, amestecate cu exploziile tulpinelor mestecenilor prinse în chingile gerului. Lumina se agita în sticla lămpii cu gaz de pe pervazul ferestrei lîngă icoana cu chipul întunecat al Domnului. Multă vreme ea nu putu adormi, imaginîndu-și că gerul cumplit se va năpusti asupra lor și-ntr-o clipită îi va preface pe amîndoi în

statui de gheț. Dar Alistar avu grijă să adune clituri de lemne lângă plită și focul nu înceta nici ziua, nici noaptea. Se obișnuia cu greu, înțelegînd că în aceste împrejurări sălbatice o simplă nepricepere, o mică neatenție te poate arunca în ghearele morții. Convinsă că nu se va întâmpla nimic cu ea atîta timp cît alături se afla Alistar își aminti de buburuzele ei, iar odată cu ele îi apărură acea seară cînd în viața ei s-au schimbat toate.

În acea zi de ajun au fost la frigărui în pădure mai multe perechi tinere. Soțul se îmbătase și nu o lua în seamă. Pusese ochiul pe o tînără studentă, ce-i răspundea cu aceleași gesturi... Seara au venit acasă, dar curînd soțul urcă la volan și dispărură. Lănuța rămase cu fetițele. L-a căutat toată noaptea, dar el deconectase telefonul. A apărut în zorii zilei mulțumit de sine. Cînd ea i-a cerut socoteală, el a lovit-o cu putere încît i-a țîșnit sînge din nas. O bătuse și înainte, dar de data asta o trînti și la pămînt. Apoi o ridică, își înfipse mîinile în părul ei, și cu insistență voia ca dînsa să-i mîngîie mădu-larul cu gura... Nici pînă acum nu-și putea da seama cum l-a înjunghiat drept în inimă. Parcă o antrenase cineva... Era cel mai greu gînd care o chinuia. A făcut închisoare acum iat-o în altă lume, aici, în taiga... Ce soartră!?

Alistar îi trezea curiozitatea tot mai des. Cum se decise, ca o aventurieră, să lase doi copii în Moldova însorită și să vină într-o lume complet necunoscută? Doar între ea și el era o mare diferență de vîrstă. Numai că nu se știe de ce, ea credea că doar el poate să o scoată din orice nevoi. Se convingea de acest lucru în fiecare zi. Alistar se dovedi a fi un prieten de nădejde. „Oare cum poți iubi un bărbat, la care nicicînd nu m-aș fi gîndit? Ce inimă poate avea o femeie după care mai ieri o curtau toți bărbații de vîrsta ei, ca să-l aleg pe cel care nu a vrut să mă prețuiască, iar acum simt că mă atrage un moșneag? se întreba ea mereu dar nu găsea nici un răspuns. Oare acest sentiment îl trimite Dumnezeu din univers și aceasta se numește dragoste?”

– Peste cîteva săptămîni o să vină un elicopter, să rechiziționeze blănurile. Așa că azi vom pregăti marfa, îi aminti Alistar.

În ajun pregătise destule lemne pentru două sobe, curînd căldura dezmoști leșurile și el îi arată cum, cu ajutorul cuțitelor și a unor clești speciale, să despoaie blănurile. A fost o muncă neobișnuită, migăloasă, dar pînă seara au clădit blănurile clasificîndu-le fiecare aparte: bizami, veverițe, vulpi argintii... Leșurile despuiate Alistar le încarcă în sanie și le duse în

văgăuna Dracului, o parte o dădu cîinilor, pe care ei, chiar dacă erau tari ca fierul, le ronțăiau cu poftă.

După o zi plină de muncă, în acea seară Lănuța dori să-i facă o surpriză lui Alistar. Pe cînd el mai trebăluia pe afară, ea găti un iepure copt și-l aștepta să revină cu gerul în spate. Deodată se auzi chemată:

– Vino să vezi ceva frumos!

Ieșind în prag, Lănuța rămase frapată de... aurora boreală, fenomen spectaculos, cu lumini colorate pe cer, în acel colț de lume, cu stranii nuanțe ce se intensificau ca niște explozii scînteietoare în galben și verde, apoi jucau în trandafiriu, violet și albastru, ca erupții solare ale cîmpurilor magnetice ale pămîntului... Vîntul parcă le dădea cu glaspapir peste obraji.

– Da, e o priveliște de nedescris! exclamă ea... Mîine mergem iarăși la vînațoare? întrebă ea... cînd el revenise și se așezară tăcut la masă.

– Vom merge, zise el liniștit. Acum vom cina și ne vom odihni... Mîine vine poșta și vom afla noutăți de pe marele continent. Vom da în primire și blănurile...

Dimineață, înainte de sosirea elicopterului Alistar se bărbieri, făcu tot ce se cuvine pe-afară, apoi reaprinse focul. Lănuța se ridică și ea, se spală, furîndu-l cu ochii, trăgînd cu urechea. De-afară din cînd în cînd se-auzeau trosnete de copaci și stranii vuiete de crengi doborîte. Ea se îmbracă precum fusese învățată, dar ieșind în ptrag, simți gerul deveni mai cumplit, iar termometrul de lîngă ușă indica minus 65 de grade celsius. Alistar o sili să intre în casă. Peste o vreme, cînd afară se mai potoli gerul, ea zise bucuroasă:

– Mi se pare că s-aude vuiet de motor. O să punem la masă piloții?

– Da, vor fi flămînzi și vor dori și cîte o cinzeacă.

Cuvintele parcă se intercalase cu prezentul și trecutul senzațional al întîmplărilor... Își aminti că procesul de judecătă s-a petrecut la clubul din sat. Sala era arhiplină. Se auzeau vociferări dintre săteni, condamnînd-o, cerîndu-i cea mai aspră pedeapsă. Procesul era condus de un judecător mustăcios bătrîn și gras. Pe băncile din fața stăteau rudele victimei, iar la o parte, în văzul tuturor – rudele apropiate. Înainte de a citi sentința de condamnare, judecătorul a vrut să afle cine din rude vor lua fetele la îngrijire în vreme cît Lănuța își va ispăși pedesapsa sau să le determine într-o instituție de stat... A durat o lungă tăcere ca numai după o vreme o prietenă veche de la Bănești a ridicat un braț și a cerut ca fetele să de-

termine la îngrijirera ei, fără ai duce la casa de copii... Un om aproape strain a căzut de acord să-i ia buburuzele la îngrijire o prietenă a mamei, pe carer copilele au numit-o „mătușa”... Cît timpul a purtat-o prin vălul aceste amintiri, ea puse masa...

Curînd în ogradă, cu zgomote infernale, ateriză elicopterul. Apoi apărură oameni care debarcară diferite mărfuri, produse alimentare, muniții și balere cu benzină, motorină. Trei inși intrară în magazia unde în ajun fusesese jupuite animalele. Numărara pe categorii toate pielicelele, apreciară valoarea lor, lăudîndu-i că au lucrat bine. Semnară registrele, actele de predare-cumpărare, iar Lănuța pofți oaspeții la masă.

Alistar scoase o sticlă cu spirit, Lănuța le înșiră bucatele pregătite. Masa se încinse. Oamenii din partea locului, trăiau modest, dar erau prietenoși... La un moment dat unul dintre oaspeți le aduse la cunoștință:

– Gata! Uniunea Sovietică și-a dat obștescul sfîrșit.

– Ce înseamnă asta? se miră Alistar.

– Din faimosul imperiu a rămas doar Rusia. Într-o singură noapte totul s-a prăbușit ca un castel de nisip, la Belovejskaia Pușcea.

– Banii au rămas aceiași? se grăbi să întrebe Lănuța pe unul care se dăduse drept contabil.

– Deocamdată.

– Atunci... Alistar îi puse în față teancul de bancnote și un bilețel, o scrisoare cu numele și prenumele Lănuței, vei trimite banii la poșta din Veliuisk, pe adresa aceasta.

– Nici o problemă, se învoi contabilul, dînd pe gît încă un pahar de spirit.

Banii pentru ei însemnau clituri de hîrtii, nimic mai mult și Lănuța înțelese că în inima taigalei ei nu valorizează mare lucru, în schimb dacă vor ajunge la Ineasca ei vor fi o întregă bogăție. Mai ales că Alistar îi dăruise și cîștigul lui. Surpriza cea mare au fost scrisorile de-acasă și după ce elicopterul a plecat, ea, nerăbdătoare, citi veștile de la scumpele ei buburuze. Noutățile erau îmbucurătoare. Copilele frecventau școala, mătușa avea grijă de ele. Nu duceau lipsă de nimic. Doar că doreau ca ea să se întoarcă acasă cît mai curînd...

În următoarele zile gerul din nou se potoli, revenind sub minus 45 de grade și ei plecară iarăși la vînătoare. Lănuța se obișnuise, deja putea să se descurce singură și să vîneze aproape tot atît de bine ca și Alistar. Într-o zi

fu surprinsă, văzînd cum într-o văgăună, pe acel ger, cînd crăpau lemnele, o iapă din herghelia de cai a fătat. De îndată ce plodul ieși, iapa trase cu copitele peste el zăpadă, iar mînzul nu zăbavă se ridică în picioare, căutînd țîta mamei. Ieșeau aburi din el, dar nu a înghețat, cum îngheață orice vietate pe asemenea crivăț. Priveliștea o făcu să creadă și mai mult în forțele divine ale naturii, însă nici omul nu-i poate ceda ca putere unui animal, văzuse cu ochii ei ceea ce nu-și închipuise vreodată să vadă la polul frigului. Din acea clipă conștientiză și mai mult rostul aflării ei pe aceste meleaguri. Merită să se jertfească, mai ales după ce bărbatul ieri îi dăduse tot cîștigul de la vînat, iar aviatorii aveau să transfere banii în Moldova. „Cît de simple și clare devin uneori bucuriile, cînd fericirea vine atunci, cînd nu o aștepți”, gîndi ea...

Acum pleca zilnic la vînătoare, confruntînd toate greutățile. După fiecare zi calcula rezultatul vînatului și se bucura că bărbatul o susține în toate. Îi era datoare cu multe. După o vreme vînătoarea din apropierea căsuței lor secătui, animalele se retraseră departe de fluviu și ei erau siliți să schieze, tur-retur, ceea ce îi sleia de puteri. Revenind acasă, își spălau picioarele în apă fierbinte, puneau lemne pe foc, mîncău te miri ce și cădeau răpuși de oboseală.

La finele săptămînii, în magazia mare încălzeau cele două sobe, jupuiiau leșurile, adunau din ce în ce mai multe blănuri. Drumul îndepărtat, pe care se observau doar urmele lor, peste o vreme îi duse la o fișie defrișată a taigalei unde cîndva fusese montată, apoi demontată calea ferată de către pușcărișii ce cărau cu vagonetele încărcate cu producție forestieră spre Viliuisk.

– Pînă la Viliuisk e o distanță mare de la podișul Dracului, spuse Alistar. Odinioară aici erau zeci de barăci cu deținuți, acum nu mai este nimic.

Ajungînd la locul unde fusese calea ferată, se pomeniră pe o porțiune îngustă, întroienită pe-alocuri. Acolo reușiră să vîneze cele mai multe animale. Se întoarseră acasă cu sania plină de leșuri înghețate. În văzduh parcă suna o drîmbă, răspîndind sunete antice, cîinii păreau mulțumiți, trăgînd povara în curele pe cărarea de sub ramurile molizilor încărcăți de zăpadă. Un vîntuleț proaspăt dezgoli cîteva ramuri, drumul li se îngrelă, dar se luminează și mai mult. Tăcerea părea o aventură. Alistar era scump la vorbă și atunci Lănuța începea să cînte abia auzit, măcinată de dor:

Prin străini am stat la masă

Și cu ei am ospătat,

Dar gîndind la mine-acasă

Lacrimi multe am vărsat...

Cînd ajunseră la căsuța lor, descoperiră că avuseseră „oaspeți”. Se observau urme de gheare, lacătul era smuls din belciuge. Spre magazie duceau urme. Erau ale lupilor care năvăliseră în absența lor, sfișiaseră ceva din bucățile de carne pe care Alistar le pusese data trecută, cînd îi vizitase expediția oamenilor cu elicopterul. Pe lîngă cele cîteva șolduri, alte produse alimentare, haita de lupi a distrus rația prin care ei comunicau cu lumea exterioară. Alistar regreta că a comis o mare greșeală plecînd la vînătoare fără să lege ușile cu sîrmă, punînd doar lacăte nichelate.

– Totuși au îndrăznit canaliile înfometate, zise el supărat. S-au defectat și acumulatele rației. Am pierdut legătura cu „pămîntul mare”. Nu știu ce vom face!

– Există grafic, cînd rechizitorii de blănuri o să ne viziteze... încercă să-l liniștească Lănuța.

– Dar cum îi vom înștiința să vină după ele?

– Să ne rugăm să fim sănătoși.

– Ce greșeală am comis! Lupul flămînd e periculos, e bestie. Se repad și la oameni. Nu-l oprește nimic... Am mai pățit-o odată cu ei. Unul chiar s-a năpustit asupra mea și dacă nu aveam arma în mîină, mă sfișia. A apucat doar să mă rănească, arătă el cicatricea de pe obraz...

– Doar tăietorii de lemne la Ineasca, ziceau că te-a înțâncușat un urs?

– Au născocit, murmură Alistar.

Lumina devenea cenușie, ziua se epuiza și ei se grăbiră să deschidă zăvorul și să intrte în casă. Alistar își pregăti pentru ziua viitoare două arme, una cu țevă lungă, o lunetă, muniții, beschia, toporul, o secure, troliul, un felinar, și o prelată cu o sobiță. Lănuța pricepu că bărbatul se pregătește să plece la vînătoare pentru cîteva zile.

– În valea Dracului s-au ivit haitele de lupi. Acolo curînd vor sosi renii sălbatici... Vom avea blănuri scumpe. Numai eu știu să atrag lupii la nadă.

– Te voi însoți!

– În nici un caz. Vei rămîne să jupoi animalele colectate azi, zise el cu voce hotărîtă și ea își dădu seama că nu are nici un rost să insiste. Mîine o să iau cu mine 2 ciini. Pe ceilalți îi las cu tine, de pază. În caz că vor mai veni lupii și aici, să-î împuști cu luneta cea nouă, zise Alistar și adăugă: Să

ochești bine drept în cap. Sunt fiare puternice și imprevizibile! Blănurile lor costă scump anume pe gerul polar de acum.

– Nu mi-aș dori să rămân singură, se plînsese ea, dar simți că nu are altă ieșire...

– Voi lipsi doar câteva zile, o liniști el.

Dimineața Alistar, scoțînd un șuierat prelung, plecă pe schiuri însoțit de cîini. Lănuța toată ziua se strădui să se abată de la gîndurile triste. Hrăni cîinii, sparse buștenii mici tăiați de Alistar în ajun, stocă lemnele. Era într-o așteptare ciudată, dorea să se schimbe ceva în viața ei monotona. Puse bidonul de 40 de litri pe plită, încălzi apa. În această tabără sălbatică nu se îmbăise de o lună de zile. Lupii nu au venit, cum se așteptase. Către amurg, cînd gerul se înteti pe neașteptate, Alistar se întoarse cu sania plină de leșuri înghețate.

– Cred c-o să plec peste o zi... Am uitat să am grijă de ultimile iepe care trebuie să fete.

Lănuța se bucură de revenirea lui neașteptată, chiar dacă luara cina în tăcerea lor obișnuită.

– Ai dori să faci o baie? îl întrebă ea timid.

– Mai întii spală-te tu, apoi eu, zise bărbatul și se întinse pe pat.

– Aș vrea să ne spălăm unul pe altul, își făcu ea curaj.

– Să schimbăm cărarea? întrebă și dînsul sfios...

După paravan Lănuța turnă în albie uncrop din bidon, se dezbracă și, savurînd plăcerea, începu să se spele. În bătaia luminii slabe a lămpii se profila silueta ei subțire. El observa cum ea își toarnă apă pe cap, apoi se așază în cadă și plescăie tot mai lenes, tot mai lenes. Îl chemă pe bărbatul care o admira. Se lăsă atinsă și spălată de mîinile lui și săpunul lunecos simțîndu-i palmele aspre pe pielea catifelată. Urmărea cu ochii ei frumoși, cum i se masează spinarea. Deodată se trezit în ea femeia... Alistar la rîndu-i adu-meca mirosul corpului de femeie tînără și după mulți ani se trezi și în el bărbatul. Îi săpuni capul, i-l clăti. Dorința lui se îmbina cu o teamă nesigură. Punea la îndoială dacă mai are vlagă să posede o femeie. Luă un prosop, îi sterse trupul, apoi parcă inconștient, înfricoșat, o luă ca pe un copil în brațe și o culcă în patul ei curat. Dînsa nu se împotriva. I se păru o minune această copilă cu chipul și un corp de fecioară. Ea întinse brațele către el... În sobă vuia focul, afară ninge ușor și-n lumina ferestrei se jucau fulgii...

– Acasă, în Moldova e Anul Nou pe vechi, zise ea, ghemuindu-se la pieptul lui.

– Acolo e altă lume. Oamenii umblă cu Plugușorul, li se dau colaci, adăugă el, stînd culcat alături.

– Ce mi-ai dărui dacă te-aș colinda?

– Dragoste! o surprinse el cu voce tremurătoare...

Din acea seară Alistar începu s-o privească pe Lănuța cu alți ochi. Era gata să-și jertfească pentru ea, și viața lui căpătă alt sens... Vlăguit de-a binelea, Alistar îi propuse într-un tîrziu:

– Poate servim cîte o halbă de bragă în ajun de Sfîntul Vasile?

– Că bine zici. Pentru ce servim?

– Pentru a pleca vîi de-aici. Vîi și nevătămați.

– Împreună, îl surprinse ea.

– Cu ajutorul bojicăi, ne vom descurca.

Afară ninge domol, vîntul se potolise, cîinii la fel.

Mai trecură cîteva săptămîni. Lănuța se obișnuise de-a binelea vîinînd cu aceeași sprinteneală în timp ce Alistar era plecat în văgăuna Dracului. Visa să acumuleze bani, să se întoarcă acasă, să pună pe picioare buburuzele și să nu mai depindă de nimeni. Cum adică să nu depindă? Simți deodată că începe să se atașeze de Alistar care o tratează cu duioșie și o ocrotește ca pe un copil. „Cea mai mare comoară pe care mi-a dărui-o destinul sunt totuși oamenii din jurul meu. Fiecare dintre ei este o nestemată. Nimeni nu este veșnic, toți vom pleca în eternitate. După noi urmează alte generații care au dreptul la fericire.” Parcă mai ieri dorise să pună un punct mare vieții sale, dar iată că pofta de a trăi îi revine și ar vrea, să strige ca s-o audă toată lumea: „Oameni, căutați și iubiți frumosul pe care îl avem în suflete. Viața are capacitatea să schimbe răul în bine!” Se bucură că a nimerit în nordul Yacutiei, deoarece aici numai proștii nu se căpătuiesc. Regreta doar că s-a defectat rația. Ar fi chemat chiar mîne un elicopter după stocul de blănuri. Oare Alistar s-a bucura aflînd că începe să prindă pofta de viață? – se întreabă ea. Dar, dacă?” îi veni și un alt gînd „Dacă rămîn gravidă?”

De cînd Alistar plecase în văgăuna Dracului trecuseră cîteva zile. Stătea mereu cu urechile ciulite, pîrîindu-i-se că îl aude întorcîndu-se... El însă nu revenea. La un moment dat fu cuprinsă de spaimă, voia să se echipeze, să ia din magazie luneta și să iasă în căutarea lui. Descumpănită, nu cunoștea

pe ce drum plecase și pe care se va întoarce. Ziua ninsese, orice urmă de om sau animal se ștersese. Focul în vatră vuia nepăsător. Aprinse cele două candelă ce i le dăruise vecina întoarsă de la mormîntul Mîntuitorului din Ierusalim și îngenunche să se roage pentru ea, pentru copilele ei, pentru bărbatul care o ocrotea, așa cum o făcea în taină la Rusca:

*Tatăl nostru
Carele ești în Ceruri
Sfîntească-se Numele Tău,
Vie împărăția Ta,
Facă-se voia Ta
Precum în cer așa și pre Pămînt
Piinea noastră cea de toate zilele
Dă-ne-o nouă astăzi
Și ne iartă nouă greșalele noastre
Precum și noi iertăm greșiților noștri
Și nu ne duce pre noi în ispită
Și ne izbăvește de cel viclean
Că a Ta este Împărăția,
Slava și puterea
În Numele Tatălui,
Al Fiului și Al Sfîntului Duh
Amin.*

Apropierea de Dumnezeu este un lucru sacru de care omul are nevoie la bine și la greu, la viață și la moarte.

În această încordare și spaimă auzi lătratul cîinilor în depărtare. Ne-maiputînd răbda, se încotoșmănă în cojocul de blănuri și ieși afară ca să ghicescă de unde vine gălăjia. Luase cu ea și lampa cu sticlă specială ca să nu crape de ger. I se păru că patrupezii trag trăsura goală, apoi îl văzu pe Alistar. Stătea culcat în sanie, alături de multe animale vîinate, învelit cu două leșuri de lupi cu boturile însîngerate și limbile mușcate. Fu surprinsă de un geamăt înfundat al bărbatului.

– Ce s-a întîmplat? întrebă ea înspăimîntată.

– M-am salvat eu singur cu canga și troliu, continua el să geamă. În drum spre casă am căzut într-o grotă camuflată de zăpadă.

Lănuța îl ajută să intre în casă. Alistar își fracturase un picior într-atît

de serios că nu putea să calce pe el. Ea îl pipăi și înțelese că e ceva serios la mijloc. Îl dezbracă cu chiu cu vai, și la îndemnările lui, îi fixă două scînduri de-a lungul osului fracturat. Alistar continua să geamă.

Deznădăjduită, Lănuța încercă să-l îmbărbăteze:

– Mîine dimineată vom chema elicopterul...

– Rația e defectată, îi aminti el.

În inima ei deodată se strecurară fiori de groază.

– O să plec eu la Gheliuki, hotărî ea. Locul despădurit, pe unde cîndva trecea linia ferată mă va duce într-acolo.

– Imposibil! Ar trebui să parcurgi vreo 150 de kilometri. Cum o să ajungi...

– Cu sania, pe schiuri. N-o să te las, o să fac tot ce pot...

Oricît Alistar se împotrivi, trebui să recunoască că vremea nu așteaptă, că e singura soluție. Dacă nu va fi internat în spital, va fi mai rău, iar peste o vreme poate surveni și cangrena.

Lănuța rămase și ea neclintită în decizia ei.

– Unde te pornești? Ca să ajungi acolo, e nevoie de cel puțin două zile...

– Nu-mi este totuna de soarta ta. Ce mă fac fără tine?

De cum se miji de ziuă Lănuța se echipă în tăcere, adunînd cele necesare la drum, bău un ceai, încărcă o armă și luneta, după care îi lăasă demîncare, o grămadă de lemne, așa ca el să poată să le pună pe foc, apă pentru o vreme, netezindu-i creștetul, fruntea, sărutîndu-i părul cărunt, și plecă cu sania înhămată de cîini. Era o nebunie ceea ce hotărîse, dar timpul o grăbea. Porni spre văgăuna Dracului, trecînd pe lîngă stîncă acoperită de mesteceni, nu departe de malul rîului, ocolind hățîșurile, unde vînaseră amîndoi prima dată. O ținu spre asfințit pînă la tăietura molizilor, unde descoperi urmele fostei căi ferate, ce ducea spre Gheliuki. Schia ușor din urma saniei. În văgăuna Dracului văzu cîteva animăluțe prinse în capcană, urme de vulpi, dar vînatul n-o mai preocupa. Căuta stîncă cu molizi printre vălurile de ceață ușoară de unde își lua începutul albia rîului. De-a lungul malului pornea fișia defrișată a taigalei, unde cîndva trecuseră șenilele. Simțea că poate să înceapă să transpire și se așeza rareori în sanie să se odihneasă ea și cîinii. Apoi, pornea din nou să lunece pe schiuri cît stăruia lumina afară ca să acopere o cît mai mare distanță, să ajungă cît mai departe... În asemenea ritm a parcurs toată ziua o distanță impunătoare fără surprize din partea lupilor

sau urșilor. Gîndurile i se învălmășeau și odată cu lăsarea întunericului începură să sleiască de puteri și cîinii. Trebuia să-i hrănească, să le pregătească locul de culcare, să aprindă focul. Avea într-un pachet motorină ce semăna cu tremuriciul de răcitură. Voi să aprindă rugul. Potrivi locul la poalele unei stînci, care-o ocrotea de ger, de vînturi și spulbere și hotărî să rămînă aici. Tăie cîteva ramuri cu fereastră din copacul din vecinătate. Cel mai mult însă voia să schimbe cîteva cuvinte cu Alistar. Îl lăsase singur în casă și își dădea seama, dacă se pierde prin taiga, cu siguranță va muri și el. Deci în fața ei era numai o ieșire; să meargă înainte spre orașelul îndepărtat unde era spital, erau medici care-l vor salva pe Alistar. Ce păcat că se defectase rația. L-ar fi chemat pe Iura și ar fi rezolvat totul. Dar deocamdată ea avea de confruntat noaptea. Vînturile se potoliră și focul se încinse. O încălzea și o liniștea. Pe cer apăru aureola boreală. Păcat că în toată acea împărăție sălbatică lipseau oamenii. În vecinătatea unde hotărî să doarmă pe noapte era un povîrniș domol, pe o coamă lină a unei pădurici era un medean golaș pe care stăteau înfipte în zăpadă... schelete de oameni, probabil deținuți care au participat la construirea căii ferate, cum îi povestise Alistar. Muriseră pe timp de iarnă și nimeni nu s-a ostenit să-i predea țărînei înghețate. Scheletele întîlnite în cale o lăsau indiferentă, doar pe o clipă o fulgera gîndul că aceeași soartă ar putea să o aibă și ea cu Alistar. Dacă vor muri acum, nimeni nu va da peste cadavrul lui. Cînd se va lăsa vreme caldă, mai întîi vor putrezi, poate devorate de animale și iarna viitoare v-a deveni același schelet. Yacutia, cu frigiditatea ei, este locul mormintelor deschise, dar ea se va mișca doar înainte, se va opune sinistrei naturi înghețate... Hotărî să se odihnească în vecinătatea cîinilor, lîngă foc. Își făcu din zăpadă topită în cratiță un ceai, îl bău încălzindu-se, apoi se culcă în sanie, acoperindu-se toată cu blănuri. Multă vreme nu putu să doarmă. „Oare cum se determină fericirea omului?” se întrebă ea. Își aminti că citise undeva cum un om de afaceri prosper din Anglia, absolut sănătos, cu familie, feciori și nepoți într-o bună zi, văzînd că i se clatină afacerile a urcat pe acoperișul unui bloc de 30 etaje și s-a aruncat în hău... Deci care este criteriul de apreciere a fericirii? În lumea noastră există vreo facultate în vreo universitate pe care ai absolvit-o și gata, obții pe viață o diplomă de om fericit?! Nu cunosc răspunsul. Știi doar ce ar trebui să se întîmple cu mine pentru a fi fericită. Să scap de calvarul acestui drum. Să-l ajut pe Alistar. Să-l salvez pe el și să mă salvez pe mine.

Stătea de veghe avînd grijă ca focul să nu se stingă, aruncînd lemne ce răspîndeau roiuri de scînteii. În așteptarea zorilor apărură nori răzlețiți și printre ei se ivea luna. Gerul parcă se întetea...

Așa e construită viața că el nu poate ca să mediteze mereu, pătrunzînd în lumea visurilor în momentele cele mai dificile. Gîndurile o năpădeau haotic, trecînd de la o amintire la alta. Îi apăru în față copilăria, părinții. Mama o învăța a coase, a broda. Făceau seara șezători cu femeile din sat. Venea și prietena ei, ca să ajute la instalarea stativelor. Apoi în iatacul înalt țeseau lăicerul cu Drăgaica, cel pe care Lănuța îl aduse cu ea în taiga...

Mama era femeie sociabilă, harnică, lucra și spunea povești, cea mai îndrăgită fiind despre fata cea de basm. Drăgaică putea deveni tînăra care deja însușea toate lucrările, tradițiile, putea meșteșugări și găti bucate delicioase. Asta însemna că e bună de măritat... Cînd veni timpul și părinții o pregătiră pentru a înfiripa o familie, Lănuța, absolvind tehnicumul financiar-bancar, se întoarse în sat. Se mărită cu cel mai chipeș flăcău din Ineasca, născu două fetițe. Suratele o invidiau. Dar veni o primăvară, părinții se călătoriră unul după altul. Apoi ca un trăsnet se abătuseră nenorocirea, dintr-o întîmplare nefastă și-a ucis bărbatul. A făcut pușcărie, lăsîndu-și buburuzele în grijă străină. Cam aceasta era toată biografia ei. Acum se războia cu natura asta crudă. A visat să fie Drăgaică, dar realitatea a adus-o la capătul lumii.

Totdeauna m-au impresionat copacii, gîndi ea deodată, privind cum buștenii ard în văpăi și aduc căldură. Mi se pare că ei gîndesc ca și oamenii. Așa cum cred și iacuiții. Doar că ei niciodată nu se nimicesc unii pe alții. Teren în pădure ajunge pentru toată lumea și pentru toată vietatea.

O boare de vînt năvăli peste prelată și ea se cutremură, încercînd să se convingă că nu a înghețat, că e vie. Reveni la alte gînduri legate de Alistar... Ciinii, care stătuseră încolăciți lipiți unul de altul, încălzindu-se la pălălaia focului, se treziră și veniră lîngă ea, avertizînd-o că se apropie zorii și trebuie să-și continue drumul. Se ridică, deși picioarele abia o mai țineau. După o mică înviorare, porni mai departe ca să schieze aproape toată ziua din urma saniei trase de ciini. Pînă în seară potrivea că va ajunge la Gheliuki.

Lănuța urcă un deal, coborî într-o vale și, cu întreg alaiul, se apropie de rîu, pe gheața căruia trebuia să treacă în direcția unde orașul lumina cerul. Mai rămîneau cîțiva kilometri, după calculele ei. Dar nu mai avea putere. Se opri. Deodată în cale se ivi o haită de lupi. Gata să-i sfișie pe ciini... Împotri-

virea cîinilor deveni mai avană. Surprinsă de asemenea turnură, Lănuța fu cuprinsă de spaimă. Distanța dintre ei se micșora, colții lupilor se înfipseră în unul dintre cîini, apoi în altul. Lănuța coborî de pe umeri arma și trase câteva focuri în direcția lor... Cele mai avane fiare ale haitei se prăvăliră însingerate zbatîndu-se în convulsii. Izbuti să reîncarce arma și mai trase cîteva focuri. Alți lupi căzură secerăți alături de cei doi cîini răpuși. Ceilalți cîini, încurajați, se năpustiră asupra invadatorilor care o luară la goană spre malul rîului înalt. În imensitatea albă se întronă liniștea. Lănuța observă linia joasă a orizontului, stîncile sinistre înainte de a trece gheața pe celălalt mal. Mai departe știa că vin cîrduri de reni domestici, prin urmare va întîlni și oameni, păstori iacuci... Cu pădurea siberiană în spate, ea schia în apropierea rîului. La mici distanțe întîlnea cîte un stîlp negru de telegraf fără fire. Se îndrepta spre o localitate populată. Mai avea de traversat rîul înghețat, schiind alături de sania, trasă de cîini... Curînd simți un val de greață venindu-i să vomite. „Ce-i asta? Să fie adevărat, să-mi deie Dumnezeu și un fiu? – se întresă ea, apoi continuă: Ce minune e timpul, ce vindecător! Natura, are și ea trecut, prezent și viitor! Prin natură și timp pe-aceste locuri existaseră alte lumi, alte civilizații. A fost climă caldă, tropicală, apoi au dat înghețurile. Unele ființe au dispărut, altele, bunăoară mamuții, își păstrează cadavrele în înghețurile veșnice, iar oamenii care au avut putere să reziste, s-au luptat și se luptă pentru supraviețuire, unii dintre ei devenind recordmani mondiali în longevitate!”

Curînd în zare se profilă clădirile orașului. Oameni însă nu se vedeau. „Probabil e din cauza gerului, își zise: Totul e trecător. Poate voi naște un copil, îl voi crește, voi îmbătrîni, apoi și eu... voi muri. Mă voi duce acolo, unde există raiul și iadul. Iadul doar tot e undeva sus. După mine, ființă neînsemnată, vor veni generații, care vor fi la fel de cumiți și la fel de rele... Omul nu se astîmpără niciodată. Peste o sută de ani nimeni nu-și va aminti de noi, precum rar cine își amintește de milioanele de morminte anonime din Yacutia și de pe tot globul. Nu are mare importanță dacă cineva își va aduce sau nu aminte ne noi. Viața e mișcare pentru tot ce-i viu, iar moartea face curățenie. Totul perpetuează, iar cum se vor comporta, cum vor păstra planeta generațiile viitoare depinde de legea implacabilă al zilei de mîine. Eu n-am putut să devin Drăgaică cum au dorit părinții mei, dar nădăjduiesc să le pot face Drăgaice pe fiicele mele, ori cînd ai o speranță în față, ai neapărat și un viitor”...

Frământată de gînduri, Lănuța întîlni o turmă de reni în cale. Unii se boncăluiau și răscoleau cu copitele mușchii și lichenii de sub zăpadă. Văzu cîțiva păstori încotoșmănați ca și ea, stînd lîngă un leș abia sfirtecat, sorbind cu o cană de aluminiu sîngele cald.

Ea le spuse de unde vine și că are nevoie să ajungă urgent la spital. Unul dintre bărbați, începu să strige și să-i facă cuiva semn să se apropie. Imediat de ei se apropie un tractor cu remorcă. Prin telefon Lănuța luă contact cu Iura, care făcu legătura cu spitalul și curînd doi medici, zburau cu elicopterul la locul din taiga unde se afla Alistar...

Era viu. S-a pus piciorul în gips, a fost splat cu apă fierbine apoi, a fost îmbrăcat în haine călduroase și transportat la spitalul din Gheliuki...

– Va trebui să stea o vreme internat, zise unul dintre medici. E la o vîrstă cînd deja e greu să muncești în condițiile noastre.

Peste o zi, înzestrată cu o rație nouă, cu sanie și cîini, Lănuța se îmbarcă în elicopter și se întoarse la căsuța din taiga ca să dea în primire totul. Așa se cerea prin contract. Alistar rămase în grija lui Iura.

Lănța zăbovi încă o lună în această pustietate necruțătoare. Jupui animalele depozitate în magazie adunate împreună cu Alistar, predă peile la stat, făcu ordine în căsuță și pregăti multe lemne de rezervă, apoi zăvorî toate ușile. Ea se gîndea mereu la Alistar și era recunoscătoare că a devenit puternică, deopotrivă cu natura, datorită lui. Viața o trecuse prin multe încercări, o călise, o purificase oarecum. Se va întoarce la buburuzele ei și, cu banii cîștigați, se va strădui să-și cumpere o casă nouă la Ineasca.

După o săptămîină, amîndoi, Lănuța și Alistar se întorceau la patrie. Erau în bună dispoziție. Doar că chiar a doua zi, bărbatul începu să cheltuie toții bani, procurînd cele mai scumpe materiale de construcție. Obținu de la primărie un loc pitoresc lîngă pădurea de la Chitca și proiectă planul unei noi gospodării, așa cum visase toată viața. Același lucru îl făcu și Lănuța, la îndemnul lui Alistar, fiindcă peste numai un an bani se devalorizase catastarofal...

Se călătoriră doi ani. Băiatul deja îngîna primele cuvinte și mereu se lupta să mîie bobocii la rîușorul de la Chitca... Lenuța și Alistar trăiau în bună înțelegere, împreună cu cei trei copii, în casă modernă, construită de cei mai iscusiți meșteri, care le bucurau și le alinau sufletele... După necazurile prin care trecuseră. Dumnezeu se îndurase de ei și le trimise pacea pe care și-o cîștigaseră după multe și grele încercări...

POEZIE

Femeie de foc...

Într-o clipă scaldată-n noroc
Mă închin la zori de lumină
Cînd în viața-mi femeia de foc
Cu-a ei raze de vis vrea să vină.

O visez, o doresc lîngă steaua
Ce demult dispărută, s-a stins
Doar amintirea e vie ca neaua...
În eternul frămînt necuprins.

Te rechem să apari din miracol
În amurg, miez de noapte, în zori
să renaști în mine speranța
pentru-o viață de ani călători...

E nostalgică pierdere, sufăr
Tinerețea deja a plecat
Dar mai sper într-o floare de nufăr
Mîngîiată de vis parfumat.

Doamnei procuror T.P.

Ești și miere, și venin
Ești frumoasa lumii!
Știu deja să nu-ndrăznesc

Ca să mă îndrăgostesc
Cum o fac nebunii.

Să-mi știi locul de demult...
Ochii tăi doboară!
Cerc dojana să-ți ascult
Care mă-nfioară

Mă îndemni să plec în hău
Acolo mi-i locul!?
Îmi condamnă Dumnezeu –
Dragostea, norocul.

Încercat-am potrivit
Să te duc departe
Într-un gând... dar am simțit
Sîngele-ți de șarpe!...

M-au lipsit anii de ani
Ceea ce îmi place
Sunt îndrăgostit, sărman...
Ești război și pace!

Ai dumnezeiescul dar
Pentru-o fericire
De mai vreau... cad în coșmar
Mă duc în neștire.

Chiar un veac de-aș încerca...
Nimic n-am a obține
Ești cu soțiunea ta
Cu a ta iubire!

Aventuri, biografii...
Condamnat mi-i drumul

Cînd doresc muză să-mi fi
Seamăn cu nebunul.

Să lăsăm atunci cum este
Viața ta într-o poveste
Nu mai vreau nesomn și chin –
Rămii miere și venin...

Decît să blestemi pe-ntunerici
Mai bine-aprind o lumînare
Nu mă dau visului himeric.
Femeilor vin co-ntrebare:

Unde-ați pierdut acea mîndrie
Ce le-au avut bunici și mame
Văzute în copilărie
Subțiri, mărunte, niște Dame!?

Azi nu vezi una subțirică
Mai toate-n formă de butoaie,
Cu burduhan, țîțele pică...
Tot gîfîind, pășînd se-ndoaie!

Ce sa-ntîmplat dragele noastre
Doar sunt diete, posturi stricte...
Folosul sănătății voastre!
De ce vă îngrășați... adică?

În rînd... la mese copioase
Măligă, brînză și friptură!
Mîncînd.. doriți să vă iubească
Și vorbe dulci să vi se spună.

Ce vrem? subțiri și corpolente
Nu hoituri! Măsurați rochițe...

De vreți stimate și iubite
Nu deveniți... elefânți!

Nu stați ca găștele pe ouă
Nu dați pe noi, bărbați de vină
Mîncînd cu bolfele-amîndouă
Obțineți chipuri de slănină!

Nu zic... Da, unele-s păstrate
Frumoase foc! Au chip vioi!
Dar cele din majoritate
Vă-ntreb ce sa-ntîmplat cu voi?

Am văzut-o-n vis pe mama,
C-am venit la casa ei,
Unde buruieni de-a valma
Cresc sub florile de tei.

Dragii mei părinți țin steaua
Cimitirului hotar;
Foarte vag o văd pe mama,
Iar pe tata – și mai rar.

Undeva colo, pe-alături
Dorm strămoșii și bunicii
Triști, cu mama împreună
Mă salută și amicii.

Ce-au plecat în veșnicie
Pentr-o palmă de pămînt.
Azi ei vin și mă îmbie
La al strămoșilor mormînt.

Totul a trecut ca gîndul,
Preotul în patrafir
E convins că însuși vîntul
Este-n fine-un cimitir.

În destinul împlinit
Femeile chiar m-au iubit?
Sau le-am fost o pasiune,
Atractiv, înțelepciune?

Astăzi nu mai știu nici eu
Chiar de cred în Dumnezeu
Buzunaru-o-nterează –
Altele nu mai contează...

Cînd iubire-am căutat
Pe la Verde Împărat
A glumit pe seama mea
Femeia ce nu mă iubea...

Condamnat îmi este azi
Capul limpede și treaz
Limitează pacostea
Ce-i iubirea, dragostea?!

M-am convins, pînă la moarte
Toate, în majoritate
În vecie vor minți...
Nu știu sincer a iubi!

Pasiunea și iubirea
Răzlețește împlinirea
Cu luminile pasive
În momente depresive!

Icoana

În veacul nostru plin de superstiții
Adie pronunțat atacul termonuclear
Iar omenirea-mpotmolită-n contradicții
Zidește-un cimitir sentimental!

Speranțele de ieri au fost ucise
De carii lemnului contemporan
Mulțimi de uși au devenit închise
Evenimente făuresc în subteran.

Se-încinge vremea în erupții, ca vulcanul
O atmosferă-haos ne duce-n viitor
Lumea de-acum nu va mai fi la anul...
Icoană-i coșul... amintirilor!

Oglinda vieții

A noastră viață de oglinzi, reală
Mereu e-n zbucium, dar sentimentală
Ne-acomodăm cu azi, ne-acomodăm cu mâine
Ne plac schimbările și evităm suspine.

A noastră viață-i floare trecătoare.
Semănăm trecutul pe-o oglindă mare.
Convinși că dominăm eternitatea
Ne stingem ca lumina în cetate!

Ne revoltăm când se vorbește de mîhnire
Oglinda vieții cere optimism, iubire.
Realitatea însă-i simplă, chiar banală,
E-o frunză-n vînt plutind... sentimentală!

Satiră politică

Avem un „voievod” de viță nouă
E arogant, un cap cît globul, e obtuz!
O hulă slavă de mistreț... cu patru ouă!
E cel mai falnic, onorific găgăuz!

E de-al nostru, tare ca și bradul!
Limbaju-i de văcar, e proorocul !
Povețe dă! deștepte ca și... gardul
Ne-a prevenit: „Nu vă jucați cu focul!”
Se *kătăia* mai ieri la vila-i cu mașina
Cu Filea el cînta în beci ca la Kremlin...
Era-ndărătnic, iute ca beșina!...
Și azi ne-ndeamnă să ne-amintim!
Că este un nepot de Ștefanache
Din șatră-și are viță. E cumplit!
El e mesia a lui Fîsu Beșinache!
Stă-n dreaptă la Mitropolit!
Ochii lui de bou în prăvălie
Avid după putere, vine să ne-ajute
Cu miere și căpșune... și chiar de mîine –
V-om sta pe pîntece, nu pe... șezute!

Omul în esență e-atît de mic
Mulți în viață se consideră... buric!
Suntem mereu fosile gînditoare
Unul decît altul e mai mare.

Omeneasca masă e-o făptură
De le pute-a usturoi din gură
Stau în capul scenei anarhist
Acoperiți cu-n zîmbet șovinist...

Unul ce se vede-ntr-un vis discret
Merge falnic la al lui... closet
Și mă-ntreb atunci: cine-i mai mare
În piața neamului de vânzare?

Mă întreb: în fața cui să mă închin
Ăstora ce sunt siguri și la țintirim
Cu odraslele plecate peste hotare
„Patrioți” de popor și de „onoare”.

Și-atunci: în fața cui să mă închin?
Pe cine să consider că-i buric
Moldova cui acum s-o oferim
Diasporei pestrițe, pe colnic?

Sau rămînem noi cu demnitate
În scundă gravitate să supraviețuim
Fiind o turmă hăulită în străinătate
Acasă eroic noi să ne unim!

Mi-e dor...

Mi-e dor de răutatea și ranchiuna ta,
de pașii tăi la ușa mea mi-e dor,
care pășeau ca felina înspre lumină...
Mi-e dor de întîmplările cu tine,
în care eu iubit eram, dar și neprețuit.
Da, mi-e dor de tot ce îmi vorbeai,
de-ale tale fapte răzbunătoare,
de umbrele șterse de pe planeta noastră,
de geamul unde sta un Cupidon de porțelan,
cu săgețile de tine dăruite...
Mi-e dor de infinitul frumosului nostru
de moartea ce-ai chemat-o peste frumoase vise.
Mi-e dor...

În așteptarea Legii lustrăției

Cu spirit și abnegație
Doresc să vină... cu a lui ciomag
Adoptarea legii lustrăției
Năpîrcile să fie scoase-n vileag.
Pe cei infiltrați prin guverne
Pe cei ce ne-au tratat, „naționalişti”
Mega-patrioți prin taverne
Cu Domnul în gînd pe chip
de-antihriști.
Aștept ca să văd realele lor mutre:
Carierişti, cu zel, averi și-au făcut
Alură de trădători și de cutre
Pe spatele neamului meu pătimit!
De nu s-a-întîmpla-n a mea veață
Secătuiți de-a neamului iubire
Nepoților le va fi greață
Să-i știe-n arhive și-n cimitire...

Unor preținși martiri

Totul, pe neprins de veste
Pe furiș, neobservat
Parc-ar fi într-o poveste
Miliardul s-a furat!
Între neamuri de pitici
Acest cerc de potlogari
Mizerabili, fiind mici
Ei se văd enormi și mari!
Ei se-nghesuie-n istorii
De e javră – e martir !
Scriu și publică memorii
Să-i pupăm și-n... cimitir!

În acele vremi banale
Fără ploi torențiale
Insistent și galanton
Cu chitara sub balcon.

Îți chemam numele tău
Să fii îngerașul meu!...
Însă tu, tu Măriuca
Arătai spre mine... ciuca!

Și-mi spuneai parcă în hău:
– Tu nu ești pe gustul meu!
Așteptai cu tot dinadinsul
Pe un cal să vină Prințul!..

Au trecut la mijloc anii
Calul l-au furat țigani
Prințul fără de secret
A căzut într-un... closet!

Azi, în serile banale
Fără ploi tortențiale
Babă ești tu, Măriuca
Iar în prag îți bate... ciuca!

Un poștaș bătrîn, ursuz
Pensia iar ți-a adus.
Apoi pleacă-n treaba lui
Să rămîi a nimănu.

În frecvente stări pasive
Cu momente depresive
S-a topit junețea-n văi
Printre chiot de flăcăi!

Bucurii cu fețe-acoperite
De e ploaie, de e vînt ușor;
Viața pleacă-n clipe risipite
Prin destinul lin și trecător.

Iubirea cea de ieri e-mbătrînită,
Astăzi șchiopătează de-un picior;
S-a îngrășat și e neliniștită –
Prin străini e-o fiică și-un fecior.

Fiica evită azi să mă salute,
A uitat cum mă dorea cîndva...
Ține supărări necunoscute;
Nici nu știe, biata, ce mai vrea.

Mă împac cu-aceste situații,
Nu mai am puteri să le înfrunt.
Vîrsta-mi doldora de ecuații
Mă lasă în trecutul de demult.

Cînd zăpada-n lacrimi
Se preface-n nori,
Freamătă la geamuri
Anii trecători,
Apar vesel iarăși
Lăcrimioare vii...
Dulce-ai fost tu, mamă,
Ai făcut ce știi:
Mărțișoare fine
Ce-or împodobi
Fețele senine
Pînă-or înflori!

Tineretea pleacă,
Devenind o stea,
Noi raze de lumină
Vin în viața mea!
Amintirea noastră
O purtăm în doi,
Peste floarea-n glastră
Cern frumoase ploi...
Mă alin cu gîndul
Că vom fi cîndva
De mîna cu vîntul –
Pe sus vom zbura...
Tu ești primăvară
Veșnică, din veacuri.
Dorul mă doboară
Cu zăpada-n lacrimi.

Noapte de revelion

Se cerne timpul, anii pleacă
Cu remușcări în amintiri;
Incomodat de-a vieții geacă
Regret ratatele iubiri!
Adaog stihuri în catrene,
Clădesc ambiții reușit...
Prezentul migălos îmi cerne
Tot ce-am trăit și suferit.
Nu pun nimic la îndoială:
E început de an, plutesc
În seara asta legendară...
Admir prezentul ei firesc!

Aș vrea să mor chiar în această seară
Cînd rugul meu adormi-va înghețat
Într-o așteptate a dragostei eterne
Clădită de-o femeie și-un bărbat!

Invidia îmi este colosală –
Între poeți, artiști și pictori talentați!
Sunt agramat. Rău am învățat la școală
Pe cînd ei și-n politică s-au consacrat!

Securitatea le-a fost sprijin, slăbiciunea...
Lustrația prin gloriei faima le-a purtat
Bogați ei sunt ca dihorii... de putoare
Ba academici, cu distincții de laureați.

Iar eu untr-un halat de noapte-ntunecată
Zadarnici cerc lumina să adun...
Exist doar cu spreanțe nerealizate...
Determinat – un mediocru și-un nebun!

Învață-te frumos să... ieșuiezi
Să poți frumos a pierde e o artă
Să n-aduci suferințe și să nu lezezi
Iubirea, simpatia ce-ai avut odată.

Mi-ai interzis alătura să-ți fiu
Chiar dacă dragostea încă nu m-a săturat
Doresc mereu să fiu cu tine, și să-ți scriu
Nu vreau biserică s-o schimb cu un palat.

Femeii ce a plecat ca să revină

Cînd ochii tăi cerșeau tristețea...
Într-un ajun de noi ninsori
Tu ai plecat nedumirită
Surprinsă-n mreje de fiori.

Ai blestemat cu-nverșunare
Culorile de pe tablou...
Iar sufletul de indignare
Se risipea într-un ecou.

Noi zile vor veni degrabă
Te-or alina, te vor convinge
Că viața este o comoară
Cînd toate vesel ve-i învinge.

Nu arde podurile vieții
Cînd amiciția se propune
Doar trece viața, tinerețea...
Ca stelele de-asupra lumii!

Rămii o floare-nmiresmată
Presoară calm bunătare,
O eleganță adorată
În cercul tău cu demnitate!

Veronicel

Fermecătoare este viața
În fragedă copilărie;
Mă bucur seara, dimineața,
Simțindu-mă în veșnicie...

De am trăit o bună parte
Din viață, avînd har divin, –
Sunt împlinit – anii mă poartă
De mîna cu al meu destin.

Atunci cînd plouă și cînd tună,
Cînd medităm sau cînd vorbim
Ne este viața ca și o furtună
Cu fulgere ce cad din cer senin!

Vreau să plutesc pe-aripi de dor,
S-admir a dimineții rouă,
Să nu mă tem că am să mor;
Asta vă doresc la toți și vouă.

Tăinuind luminile
S-au ascuns albinele
Domolind tristețea...
Vine bătrînețea!

Bilanțul vieții

Par un furișat pe-acest pămînt,
Și am trecut scînteii în astă lume,
Lăsat-am umbre și cuvînt
Fără a-mi crea un nume.

Am scris noapți, pe nedormit
Și-n zile sclipitoare.
Visul mi-am îndeplinit –
Cărți am scris cu-a lor valoare.

*Pentru Leanca Grîu,
actriță de talie mondială,
cu origine românească*

De ce mă bucur cînd acasă-i primăvară
Chiar dacă ning petalele în părul tău?
Privirea ta dintr-un trecut mă înfioară
Șoptesc nestăpînit: „O, îngerășul meu!”

Fermecătoare, dulce ești ființă
Trăi-vom noi mai mult decît un veac.
Să ne complacem într-o singură credință
Să-mbrățișăm ani buni același liliac.

De ești departe, tot înflorind coline...
Mă pomenesc mereu cu steaua ta de seară
Și-un gînd frumos de tinerețe mă menține,
Sunt fericit! Acasă-i... primăvară!

Expromt de ... singurătate

Singurătatea-i crudă, de cînd lumea
Înaltă noi construcții, dărîmă cele vechi
Luptăm cu sufletul, cu patima din vise
Și toate se termină cu-n... priveghi!

Sperăm că vor fi altfel zilele de mîine
Desigur, o să fie – binele dorim...
Ne-a ține timpul într-o sărbătoare,
Doar pînă cînd... îmbătrîniți ne pomenim!

Se-ndepărtează tot ce-a fost aproape
Prietenii de ieri de-au devenit bogați...

Copiii și nepoții ajunși la maturitate
Ne uită-n zbor... ne lasă-nsingurați!

Și nu sperați, de-a valma generații
Ce ne urmați pe raze în cetate
Pe umbra unui cer al veșniciei...
Acolo totu-i risipit de singurătate!

E viața – uriașa roat-a vremii!
Ne poartă crîncen prin minciună și dreptate
Mereu plutind din clipă-n clipă
Călăuzindu-ne cu-a ei singurătate!

Invidioasa floare

Mă îndemînai să știu... trădarea
Valoarea umbrelor ademenită de o stea
O adunai cu dragoste-n petale...
Vigoarea despărțirii respingea!

Chemai ca să revin din al meu sat
Pentru o clipă-al meu trecut te-interesa
Convingerea credinței intuiai
Să sfarm invidia atunci m-ai îndemnat!

Credeai că bătrînețea-i umbra ce dispare
Cu razele de stele tot mîngîiai iertarea
Acele căi, frumos amenajate,
În cimitirul vechi cu flori-nflăcărare!

Nu pot obține un trecut închis de severitate
Lumina-i umbra într-un dans de păpădie
Nu sunt în stare cerul să-l șterg de lacrimi
Destinu-și are înveșnicit-ai... invidie.

Domnișoarei N. C.

Mereu în căutarea celor vechi
M-am pomenit la tine, la... priveghi
Feerică, ca totdeauna. Chip dorit,
Nostalgic și mereu îndrăgostit!

Albinuță-n flămînzire îmi cerșeai nectar
Pe-un colț de curcubeu îmi surîdeai amar
Te-npotmoleau culorile străvechi...
Lipsit de șanse, eram coroană la... priveghi.

E trist să văd un sufletel de sticlă
Ce-i încîntat de felul lui de-a fi:
Picioare epilate, tatuaje pe burtică
Și-o iconiță-n gît – semn că se va trezi?

Îmi amintesc de mama cum era
În tinerețea ei frumoasă;
Covoru-i pe perete ne zîmbea,
Cînd ne-aduna pe toți la masă;

Piine prea mult gustoasă ne cocea,
Și-atîtea bunătăți de sărbători!
Încă torcea, țesea și croșeta –
Avea pricepere-n culori!

Au fost adevărate sfînte
Ale noastre mame cu credință;
Toată viața eu țin minte
Cum mama mă păzea de suferință.

Iar modă pentru ea era
Munca și înțelepciunea,
La greutatea se descurca
De o admira și lumea.

Durerea are umbră.
Necazul e lumină?
Tristețea are soare
Speranța este-n humă...

Trăiesc și am dorințe
Cu un cuțit în spate...
Văd multă umilință
Și falsuri în palate...

Mă năruie dreptatea
Cînd lunecă-n minciună
Cînd toată falsitatea...
Regretele adună!

Salvările senine
Un farmec de scînteie
Eu în aceste zile
Te am scumpă... FEMEIE.

Tu mă îndemni în viață
Cu optimism să zbor
Spre zarea cea măreață
Și azi... și-n viitor.

De legea dublelor standarte
Depinde nemul meu demult
Cu slavi-n spate-n agresivitate
Eu lacrima mi-ascund.

Cu permisiunea lui... Beethoven

Păpușa a fost uitată în colb,
Cînd a pornit să plouă...
Era un început de toamnă:
Pe drumul noroios
Se crea poezia impresionistă...
Cîntai la pianul vechi,
Melodii amorțite
La obnloanele închise.

Clepsidra neamului meu

lui C. Brîncuși

Ai răsărit din gloria trecutului
Cu șipot de izvoare mîngîiate
Coloana-n infinit și poarta sărutului
Ne-alină neamul din... antichitate!

Tot năvălesc dușmanii
Pămîntul nostru e mînos
Năpăstuit de ruși și găgăuzi
Cu toate celălalte puhoai slave.

Copiii noștri de miine
Vor fi gospodari, femei gospodine
Bărbați vor fi cu musteață
Ei, ne vor înlocui în viață!

Nostalgia strunelor de chitară

De-acuma sunt convins că n-ai iubit
Că ești alergătoarea micilor distanțe
M-ai admirat comod, dar vai, te-ai obosit!...
Plutind în visele ratatelor speranțe.

Poți să te superi, chiar rupe-mă-n bucăți
Astfel o să te simți ceva mai bine
Te vei convinge-acum, ca alte dăți
Tu n-ai iubit, doar te-ai impus pe tine.

Să înțelegi ce-nseamnă a evada
Din seri neclare, pline de rutină
Avînd-o ani de zile-n casa ta
Cu geamuri oblonate fără de lumină.

Credeam cîndva – naivul ce eram –
Că ești vioara strunelor sonore
C-am să le-ascult în anii ce-i mai am
În simfonia notelor majore!

Acum în anii din ajunul iernii
Păstrez cu pietate zîmbetul tău dulce
Rămîi steluța din splendoarea verii
Și calmul meu în amintiri te duce...

Oameni singuratici

Pentru-o frunză căzătoare cel mai greu,
Sunt aripile împrumutate de Prometeu.
Fulgerați de săgețile vieții am voie să strig
Accept singuratatea – ultimul val de frig.
Odaie pustie, numai lucruri care mor

Tumultul de vânturi, răniutul meru zbor
Umbra unicului ciob de tacîm
Mă pomenesc siguratic pe al vieții tărîm.
Boala depărtărilor e profundă de tot
Nu vin copiii, nu vine-un nepot...
Murit de multe ori obsedat de vise
Planetă secretizată de război încinsă.
Cutiile poștale poartă dorul după scrisori
Omagate cu facturi comunale, somații uneori
E mort telefonul sau ni se sună greșit
Puntea-ntunecată între pîini și-un cușit.
E constatare, nostraligic poem
De pe planeta iluziei chem
Mîngăiați viitorul ce va fi pe pămînt
Icoana icoanelor cu chipu tău sfînt.
Sfîrșitul căii ce vine prin nimic nu e grea
Singuratarea demult seamană cu ea.
Oameni singuri, ce vrei să-mi mai arăți?
Te știi pe de rost cu a ei singurătăți.

Mereu percep frumosul care mă înconjoară
De flori, cu mirosul lacrimilor tale
În vestimentația nopții înstelate
Te admir cu sufletul ce coboară în eternitate.

Ești floarea neagră născută din soare.
Parțial vieții prospețime te percep mereu
Un fluturaș poleind zorii universului
Cu împlinire, alină starea de-așteptare.

Floare neagră, ești atît de luminoasă,
Cu-albine ce adună polenul de aur
Mă-ademenești cu mîngîierea ta firească.
Rămîi, te rog cu liniștea de dragoste în casă.

E toamnă iar în calendar

Nu încerca să te răzbuni
Pe-o dragostre ce te-a trădat
Ea este dulce-n amintiri
Și demnă de... A fost odat'!

Nu încerca să te-nrăiești
Pe clipele pierdute-n van
Iar tot ce-n viață dăruiești
Se-adună-n toamne an de an,

Nu încerca să mă convingi
Că dragostea ce te-a lăsat
Te va-ajuta ca să învingi
Trecutul tău îndepărtat!

Trăim un secol isprăvit
Precum a fost în alte lumi
Cînd te convingi că n-ai iubit
Nu are rost să te răzbuni!

Mă frige sufletul, mă frige
Lipsit de dragoste și-amor
De nu-s distrus, simt, mă învinge
Tristețea, vîrsta anilor,

Oribilă e vremea-n care
M-am pomenit, ca niciodată
Cînd bătrînețea-ncarcerare
M-a ferecat și nu mă iartă.

Nu ești al meu, deși eu te ating;
Te și cuprind cu brațe fine;
La piept, cu dragoste te strîng ...
Străină-i soarta mea haină.

Pustie-i inima cînd pleci,
Ca să revii la a ta viață.
Să schimbi ceva nu mai încerci,
Lipsindu-mă de ultima speranță.

Privește cerul meu în zori
Cu ochi prea triști și foarte reci
Cum astăzi treptele cobori
În satisfacții să petreci.

Cînd vine însă înserarea
Îmi lași în suflet numai dor
Și lacrimi ce-ar umple marea...
Mă treci în anul următor.

Mi-i dor de lumea de afară,
Unde devin un visător;
Aici respir făr' să mă doară,
Aici pășesc încetișor.
Ba uneori zîmbesc timid,
Îngîn în șoaptă al meu dor,
Sau m-adîncesc citind o carte,
Îmi amintesc de-acel fior.
Mi-e dor de viața printre stele,
De aripi... Ce păcat că dor.
Cît am zburat prin vis cu ele
Și am ajuns pînă la nor.
Ah dor, de bune și de rele,
Din amorțire să cobor,

Cînd evadează printre gene
Un gînd sonor, un dulce dor.

Balada ploii

Cerne, cerne ploaia picuri argintii,
Clipele adună amintiri...
Cu aleiele în toamnele tîrzii,
În miros senin de trandafiri.
Dar, te-ai dus să fii cu altu-acum
Nu regreți de cele întîmplate
Dorul nostru-i prefăcut în scrum.
Speranțele de vînt sunt spulberate.

Noaptea și zilele eu te-așteptam
Să revii tu, Înger Păzitor!
Galbenele flori. Speranțele ardeam
Cu sărutul otrăvit de dor...

În acele aspre întîmplări
Ai plecat pe veci, nechibzuit
Ne mai dor acele depărtări!
Ele ne-au și despărțit.

Cerne timpul, clipele ce vin
Să păstrăm a noastre amintiri
Despre chinul cerului senin
Ca simbol al marilor iubiri!

Suntem abili în visele păgîne
Și infiniți în dragostea dintîi
Sperăm și azi, sperăm și mîine
Indiferența ne este căpătîi.
Suntem popor, demult pierdut-am

Mîndria ce ni se cuvine
Ne ignorăm identitatea
Cînd frunzele ne zboară-n lume.

La nord Caucazul are sate
Ca și-n Siberia, cu moldoveni
Dar dup-a treia generație
Am devenit toți... coreeni!

Nu recunoaștem românimea
Că circulă-n a noastre vine
Ne vindem crud identitatea
Mancurți să fim nouă ne convine!

Nu ne uităm ce fac amicii
Armenii, sau slăviți evrei
Chiar de le-au ars bunicii
Ei se mîndresc pentru vecii.

Așa sunt romii, slavii, curzii
Chiar de-i destin ucigător
Ei toți rămîn cu demnitate
Și nu trădează neamul lor.

Bilanțul vieții

M-am furișat pe-acest pămînt
Am scînteiat în astă lume
Lăsat-am umbre și cuvînt
Și-un anonim fără de nume.

Am scris în nopți împotrivit
De zilele ornamentale
Și soarta parc-am împlinit
Cu cărți lipsite de valoare.

Oițele noastre domestice

Unele oițe-ale noastre... domestic
Fără careva pretinse merite
Se doresc mîngîiate, sponsorizate
De la viață pretind tot felul de vrute
Deseori nu știu ce vor, deși vor foarte multe
Berbecii să le potolească zeci de capricii
Ele negînd ale lor neajunsuri și vicii.
... dar vor și tot vor vînzolite în strungă
Masculi viguroși, cu avere în pungă!
Altminteri... e în lipsă de har
Dragostea nu e în suflet ci-n... buzunar!
Tendențele lor spre iubirea cea mare
Victimizate se vor, pășunite... la mare—
Posedă esențiala lor deosebire
Între picioare e a lor tăinuire!
Pe care berbecii comoară caută-n nemurire...
Nu dori de la ele un piculeț de dragoste
Fără comînd e totul privit ca o pacoste.
Slăbiciunile lor devenit-au profetice
Se vor nefătate. Să o mai facă berbecii!
Să nu stea tupilați în găoacele lor ca și culbecii
Oițele noastre domestic merită printre străini măritate
Acolo cu mult zel să fie remunerate
Să aibă multe daruri cosmetice
Doar sunt ale noastre oițe domestice!

Grozav sunt astăzi, permanent de rău
Se sperie și florile de mine
Deși credem cu toți în Dumnezeu
Eu nu-mi găsesc în suflet liniștire!

Amicii mei din jur mai știu să tacă
Atunci când nedreptatea-i evidentă
Ei pe șoptite vremea o împacă
Au educație inteligentă!

Iar eu tot mă revolt, devin cumplit
Căci porcălăii de ocupă ani de ani
Că ne-au răpit cu zîmbet de bandit
Iar munții mei, i-au dat la slăninari!

Azi când pornesc la mare să mă scald
Trec vămile – împuțite de la sud
Sunt umilit trecînd Troianul Vad
De slăninari tristețea să-mi ascund!

O, Doamne, de ce sunt atît de rău
Cînd îndrăznesc să spun că-s ocupați
Din 1812 și la Chișinău...
Toți porcălăii sunt numiți că-s frați?

Mai strîng țărîna-n palme cu semințe.
Și sper, veni-va ziua luminoasă
Cînd moldovenii prinde-vor la minte
Ca să dorească liberi a lor casă!

Iar pîn-atunci sunt unul ne-mpăcat
Și mă revolt și strig ca într-un hău.
Treziiți-vă popor îngenunchiat!...
Nu mă lăsați prin vocea mea să fiu atît de rău –
Numai eu!

Sunt lacrima viselor tale
Tăcerea strigătului tău
În țara unde se ieftinesc,
se devalorizează aforismele.

Nu vă risipiți de jale
Ce-i sortit se va-ntîmpla
Petrecem calea fiecare
Cu drum lăsat în urma ta.

Cînd ne-ascundem sub movilițe
Etern dau ghes alții să vină
Cu optimism și cu credință
Zidind specifice destine.

Unei dragoste eșuată

Ai plecat într-o amiază
De mi-ai spus că-i consumată
Dragostea ce-o cîntai ca trează...
Dragul meu, a fost odată!

Ai plecat din viața mea
Banală întîmplare
Și n-ai lăsat măcar ceva
Ce nu s-ar da-n uitare

Și ca o simplă... coțofană
Mă îndemnai de-a te-nțelege
Că ai bărbat, copil acasă
Fidelitatea-ți este... lege!

Ucrainei

Și iar e primăvară
Eternul anotimp
Cu verdea-i dumberăvioară
Ucrainean olimp!

Cu-alei îmbătătoare
E cald și bine-afară
Cu ape curative
Un dulce mă-nfioară!

Străduțe înSORITE
Ca-n vremile școlare
Ca în adolescență
Sunt blînde-le-i izvoare.

Frumoasă amintire
Și proslăvită glie...
Dar, Ucraina dragă
De ce-ai luat moșia?

La sud luat-ai marea
La nord furat-ai munții
Dar plîngi acum Crimeea
Că ți-au răpit-o rușii!

Eu sper cu-nțelepciune
Vei restitui Bucovina
Hotin, Cetatea Albă
La Patria-mi să revină!

Și suferința-ți șterge
Cu toat-a mea durere
Întoarce-ne furatul
Și fii în veci putere!

Învăță-te frumos să... ieșuiezi
Să poți frumos a pierde e o artă!
Să nu faci suferințe și să nu lezezi
Iubirea, simpatia ce-ai avut odată.

Mi-ai interzis alătura să-ți fiu
Chiar dacă eu de tine nu m-am săturat
Doresc mereu să fiu cu tine, și să-ți scriu
Și în biserică și în alt civil palat.

M-am copt pentru-o iubire din trecut
O văd altfel, și o-înțeleg mai bine
Din partea ei a fost un otrăvit sărut,
Din partea mea o grea dezamăgire!

Poate n-am fost nici sinceri, reciproc
De luni și vineri ne plimbam cu timpul
Tot balansînd cu o senzație de noroc
Singurătatea învingîndu-ne ne-a pus nimbul!

Meditații de Cernăuți

Parcă oftează Eminescu
Demult Maistrul este trist.
Și plîng stejarii Bucovinei
Înstrăinați de Antihrist.

Rușinea e a ei intelectualitate
Care demult s-a ipocrit
Vînduți rusinilor, acceptă-ntruna... moartea
Zîmbind fugar ei patriotismul-au risipit.

E o planet-a morților de frică
Azi din Hotin la Herța cea firească
Domină a rusinilor tunică
Vădit e ignorată limbă românească.

Bucovinenii buhăiesc pe Dîmbovița
Cer îndurare chiar la Chișinău
Suntem ucraenizați, dorim o umilință!
Purtînd un chip sărman de moș Plîngău!

Nu pun deget pe deget să protesteze
Să izgonească gunoaietele, s-aducă firescul
Ca să triumfe ce e român, și să vegheze
Să îl lase lăcrimînd pe Eminescu!

E dificil, e greu în ultimile clipe ale vieții
Recapitulînd încerci să depeni amitritiri de palmares
Copiii tăi demult sunt amplasați pe locul tău
Care mai bătărași, care mai geniali
Dar au venit și-i natural să-ți ieie locul!
Cine poate să conteste acest adevăr
Cu florile albe de măr
Aprig, în frumusețea lui de primăvară
Admirînd amurgul de seară?
Apoi... ploaia mi se părea supărată
Cînd asfaltul ca smoala se înnegea.
Deja nu ne mai rămîne decît s-adunăm gînduri,
Să pronunțăm cuvinte, disciplinați să avansăm!

Bătea crivățul de faur la Roma
Coliseum era pestriț, precum citadinii
Columna lui Traian menține Eternitatea
Lupoaița e falnică, nu se lasă o hăituită de cîini.
În orașu-mbătrînit de tinerețe
M-am alăturat subit vîrstei de 60 de ani
Și am plecat în acea zi mohorîtă
Zicînd nevolnic: Bună ziua bătrînețe!
Venind la Montecatini Termini
Simțînd cum bîntuie istoria pașilor

Lui Leonardo, Michelangelo, Rafaello
A trilurilor lui Djuzeppe Verdi,
Depășindu-mă pe mine în impresii
Recreat de natură în ziua jubiliară cu gândurile bune
Fredonând pe aleile acelor pași de genii
Simțind fiorul inspirației, admirației
Pentru Galileo Galilei și Dante Aligieri
Cu peisaje și caldarîmuri anitice.
Gânduri luminoase mă copleșeau la Montecatini.
Unde stelele, parcă însuflețeau pe îngeri
În acel divin colț de rai italian.
Doar un semn de-ntrebare ardea fantezia ce venea mereu
Să coboare peste umbrele viitorului meu
Luminate de erupții vulcanice
În epicentrul universului meu nevinovat
Văzîndu-mi nimicnicia și steaua mea neînsemnată,
Dat mereu în căutări de vînt
În ferbințeala prostiei speranțelor...

La Truscaveț

Înfrîng melancolia magnoliilor de seară
Să se-ofilească în tumultul capriciilor
De ce realitatea mă sfarmă?
De ce nimicnicia mă-nfioară?
Lumea visurilor mele
Cere condamnarea istoriei Patriei mele – România,
Ucrainenii susținuți de moscalii
Nu vor să condamne trecutul
Făurit de acțiunile lor hidoase
Susținuți de germanii civilizați totdeauna!
Parcă n-ar fi vina lor de bandiți la drumul mare
Cînd ne-au ciordit munții și marea...?!
Întreb pe Dumnezeu și imensitatea cerului
Chiar dacă azi compatrioții mei
N-au entuziasmul să de-a delicvenții la socoteală?

II

Umbritu-s-a o rană sîngerîndă
Și viitorul pare nedeterminat
Cînd timpul pare că stagnează
Cu patriotismul nostru-atrofiat!

Cereșește visul, floarea primăvara
Nici azi, nici ieri, nici mîine – nimic nu s-a schimba
Bucuria rînduiește-amărăciunea.
Doar Dumnezeu printr-o minune poate-a ne salva,

Mai există-un fir de mac cu semn de-nțelepciune
Avem în noi putere să trăim și să sperăm
Doar nu toți compatrioții sunt axați pe-nșelăciune.
Nu-i năruită casa. Mai putem ca s-o salvăm.

Să ne-amintim cu cît necaz și suferințe
Strămoșii și părinții noștri plecați în veșnicie
Au ocrotit pămîntul prin sudoare și credință
Și nu ne-au dat dreptul să-l lăsăm în anaghie.

Oceanul planetar e ocrotit de cosmos, nu-i secăt
Absurditatea gîndului nu-i fluviu contopit de un sublim
Chiar de pămîntul Basarabiei mereu e blestemat
Salvarea noastră e la patriotism să revenim!

III

Sortit singurătății
Pe-aleile-nflorite
Cu multe veverițe
Aici, la Truscaveț.
E liric-a cetății
Mickewici ce-a creat-o

Pentru ceresul cosmos –
Un patriot măreț!
Trecu-ta pe-aici Movilă
Etern mitropolit
Ce-a ajutat Lexia
Înțelepciune multă
La Kiev să creieze.
Dar astăzi ei, hoholii
Demult asta uitat-a
Icoanele-s furate
S-a lor, din antichitate!
Sortit singurătății
Profunda mea gândire
Îi cheamă la rațiune
Moldova să-mi întreagească.

Frumusețea Truscaveț

Aici sunt flori de pădăie
Îngălbenesc privirile
Petalele de măr coboară
Covor ca să-mpletească-n cer.

Cu soarele pe ceru-albastru
Cu pomii falnici de stejari
Care se-ntrec mereu în vîrstă
Cu ramurile de seculari

De multe ori dorim mai multe
Decît destinul îți oferă
Ne par secunțele durute
Și clipa este efemeră.

Nebunii agricole de la Ineasca

Iaca so-mplinit și luna
Cînd am fost și eu la una.
M-am mai dus pe înserat
La femeie cu bărbat.

Cînd pe la un miez de noapte
Cineva la ușă bate...
Am crezu-i că-i Necuratul
Da ea-mi spune că-i bărbatul!

Am dat s-aprind o lampă
Cineva-mi aprinse-o labă
Nu știi labă sau lăbău
Da s-ontunecat mereu!..

Am sărit ca un cucuș
Peste-o puțină cu borș
Și de frică să vedeți
Dam cu capul de pereți.

Și țîșni-i ca o furtună
Peste noaptea cea cu lună
Ce noroc eu am avut
Ion nu m-a cunoscut!

...Tot prin hudiți, pe furiș
Prin înțepături de-agriș
Chinuit, puțin plîngău
Am ajus pe Lipăgău

La căsuța mea frumoasă
Unde-i soața dragostoasă!
Ostenit ca vai de mine
Fără nasturi la izmene...

Fraților să mă ascultați
Noaptea voi să nu-mblați
De cum dă pe înserat
La femeie cu bărbat!

În templul auriu al toamnei
Aveam statutul de amant
Destinul nu-mi dăruise dragoste...
Eram în colaps degradant!

Cobori din petala de floare
Înșiră-te plete în raze de soare
Evită al tău întuneric
Avînd în posesie caraterul holerici.

Revino la normele zilei
Adună în firul de mac slăvitele zări
Evită a sta în mrejele... milei
Avîntă-te iar în străvechi căutări.

Chiar de vei pleca fără de voie
În naufragiată Arc-a lui Noie.

E noapte și nu pot să dorm
Să las în voie liliacul
Să te dedici cu tot noptatul
Căci viață are viciul enorm!

Versurile mele-mă întristează
Cu ele eu zilnic trăiesc
Ele îmi mîngîie zbuciumul
Prin ele prieteni îmi regăsesc
Sunt bucuroase cînd sunt citite
Din suflet prieteni vă mulțumesc
În ele îmi sunt clipe trăite
Prin ele simt cît trăiesc și iubesc
Îmi scriu poezia vieții amare
Pentru unii chiar lipsită de sens
Însă inima mea hotare nu are
Deși e mică cît un univers
Mai scriu azi cît sunt aici
Mîine alții v-or mai scri
Despre mari despre pitici
Despre viața ce-a mai fi

Se-ntrec măsurile
Mă dau căldurile
Sosesc tristețile
Adorm binețele!

Dedicație Italiei

Eterna mea mireasă
Cu albe haine, plete-ntinerite
Cu multă prospețime
Altar al inspirației!
Florența... Ponte Vechio de Arno!
Rămîn acolo pentru totdeauna
Avînd în suflet dinastia Medici
Veneția, Pizza, Bolonia, Napoli,

Padova

Și Vaticanul în capul mesei!
Masa de sărbătoare a lumii
Cu miri și mirese
Exista-va cât va dăinui viața pe pământ
Iuta mea mireasă – Italia!
Îți mulțumesc că ai găzduit și găzduiești
Zei miracolelor și al frumosului!

Pădurea de la Ineasca

Mi-a-mbogățit cu paradis copilăria
M-a îndemnat la faptele frumoase
Zburdam desculț pe drumurile hleioase
Folclor, tradiții, cântece și poezia.

Îmi îndemna natura cu-alinare
Să făuresc destoinic și să construiesc,
Pe toate-obișnuisem ca să-ndeplinesc
Un zmeu plin de culori plutea pe vale

Demult trecuta-amar de vreme
La vremile nocturne nu mă recunosc
Cînd revenim la codru cu poene.

În depresie

Sunt sigur că bine nu a fost ieri,
Nu este azi și nu va fi nici mîine.
Poate poimîine, îmi voi reveni
Din vîrsta anihilată de vinovăție.

Setos de-a zăbovi pe pajiștea juneței
Noi generații se adună-nghesuind destinul
Plutim pe rîul tulburat, în valuri de tristețe
Nu-i bine azi, cum ieri și nu va fi nici mîine.

Bătrînețea

Vine vine, iat-o vine rușinată
Zîmbitoare, ușuratică, asigurată
E fățarnică, vicleană... îmbătată
Viitoru-i aparține, aroganta!

Este ea, „Măria sa, Altețea!”
Valoroasă-n uriciune – Bătrînețea
Vîrsta ei e mai eternă decît viitorul
Întrece-n fiecare dintre noi pe „Muritorul”.

P-i slăbit auzul, mișcarea îngrelată
Privirile-s miopie, vorbirea tremurată
Ești un copac cu ramuri corogite
Inel de cununie cu margini ruginite.

Sarcastică, obraji îngălbeniți de cancer
Deloc fricoasă: vine și tot vine
Ne dogește și... ne cucerește!
Cernobilul nu-nseamnă pentru ea, firește...

Ești muzică-acoperită de-o surdină
Bunătața-ți este, flori negre în grădină
Tu vii și vii, deloc nu ești rușinată
Nu te-așteptăm, dar vii ca azi ca și odată.

Nestingherită, dar arhiînsemnată!
Ești Doamnă! Unică în lume
Cu bogății enorme devii tot mai bogată
Respectul nostru pentru-al tău nume!

Țări mari – glorii enorme!
Popoare mari – fapte mătețe
Recunoștințe, onori deosebite
Popoare mici – ignoranțele vădite...

O țară mică – prestigii neînsemnate
Istoria trecutului mereu e ignorată
Chiar de-a fost Ștefan, apărînd creștinii!
Rusia te socoate... o pată a rușinii.

Pe mine nimeni nu mă mai petrece
Demult acasă nimeni nu mă mai așteaptă
Demult, demult nimeni nu mă-ntîlnește
Destinul mi-i stăvilît piatră cu piatră.

Se sting pe-alei umbrite felinare
Sculpturi-acoperite de-a timpului negreață
Adamowe Mițchevici la Truscaveț nu moare
Străluce a Poloniei planeta cea măreață.

Guțulia, Pocuția, Galicina, Rusina,
Carpați știrbiți, în lacrimi România.
Istoria hoholi, mereu ne-o camuflează
Nimic nu ne petrece și nu ne mai salveaz

Uitat-am ușile în timp
Aș vrea să mor dar moartea mi-i străină
Mă ține strîns în chingile prinsorii
Pe umbra ta mai porți coroana

Oricît de greu sau complicat
Au fost și de-acum o să rămînă
Cel adevăr adevărat
Avem nevoie de unire!

Nu-mi este chiar deloc interesant
Că viața trece lin, înșiruită
Că fără dragoste eu sunt un agramat
Columna dragostei mi-i părăsită

Nu vreau să cred că totul e-n trecut
Și nu am dreptu, chipu-mi hîd să ceară
Romantică, femeie și-un sărut
La umbra nucului de seară.

Ți -am scris de atîtea ori scrisori
În lista neagră ca apoi să le păstrez
În gîndul meu veneai de-atîtea ori
Și eu nu mai reușeam să le expediez
Trăiai în zi de zi cu mine
Prin amintirea timpului trecut
Cît mi-aș dori să mă trezesc și azi cu tine
Dar ai plecat și drumul e pierdut.
Chiar de va fi să rămîn fără tine
Eu cu speranța mă îmbrățișez
Căci nu se știe ce va aduce ziua de mîine
Zimbind spre viitor mă îndreptez.

Mii dor de lumea de afară
De tot ce-njur e visător
Ca să respir fără să doară
Sa pot păși încetișor.
Să mai zîmbesc cîteodată.

O șoaptă și un singur dor.
Să m-adîncesc citind o carte
Cînd mi-amintesc acel fior.
Mii dor de viața printre stele
De aripi ce păcat că dor
Cît am zburat prin vis cu ele
Și am ajuns pînă la nor
Ah dor, de bune și de rele
Din amorțire să cobor
Cînd evadează printre gene
Un gînd sonor, un dulce dor.

Pocăință

Mi se tînguește sufletul meu Doamne
Sacul mare plin și greu este de-acum
Viața mea se stinge ca o lumîinare
Îngerul s-a rătăcit pe undeva în drum

Vino suflete al meu la pocăință
Tu postind și tînguind cîntări plîngînd
Heruvimi și Serafimi cu-a mea ființă
Crucea ta cea dreaptă cu buze păcătoase sărutînd.

Să se înalțe sufletul spre tine Doamne
Primind a ta milă, eu să mă smeresc
Să-mi pun nădejde că doar trupul moare
Viața să primească darul îngeresc.

M-ai alungat din viața ta
Ca pe-o naivă și-o străină
Iar ochii care te priveau
Te implorau să-ți fie milă
N-am fost prea bună pentru tine
Sau poate nu de-ajuns te-am așteptat
Te-ai supărat tu rău pe mine
Te-ai dus și-o lacrimă-am scăpat
Și azi privesc lung telefonul
Poate un mic salut îmi scrii
Dar ziua trece în neștire
Totu-i pustiu nici tu nu vii
Te văd în lumea de pe stradă
Crezind că tu pe-alături treci
Iar ochii caută să vadă
Cum iarăși vii și nu mai pleci.
Mă doare mult astăzi privirea
Spre telefon tot căutînd
Sperînd că poate îmi dai știrea
Că ești real și nu doar gînd.

Rusia poartă războaie

E unică țară în lume
Cu ifos de mare cultură
Ea e tratată cu mult-anvergură
Și e slăvită de ei printr-un nume
Ea e salvată atunci cînd se-ndoaie
Cînd nouă ni-i greu, ea poartă războaie.

Pornirile ei agresive e-n sînge
Nimic nici o vreme n-o înmoaie
Mitropolitul lor ne convinge –
Existența Rusiei e să poarte războaie!

Este o țară de genii în glie!
Vecinii vor pace, fără văpaie
Dar ea ne învață ca o stihie...
Rusia poartă războaie!

Frământat-omernirea-n probleme
Durerea ni-i scrisă pe foaie
Numai Rusia prin combinații și scheme
Mereu ne-amenință și poartă războaie

Mereu te-aștept... Imagini obosite...
Chiar florile s-au plictisit în așteptare
Îmi dau tîrcoale doar femeii îmbătrînite
Și mă acuză de ce caut dragostea cea mare.

PUBLICISTICĂ

Despre poetul Nicolae Dabija

La începutul lunii septembrie anul 1975, după demobilizarea din Armata sovietică, am devenit student la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova. Mi-aduc aminte că ziarul *Tinerimea Moldovei* (publicație a tinerilor de la noi), inserase pe o pagină întreagă fotografiile unui tânăr care pășea pe aleile parcului, o carte cu denumirea *Ochiul al treilea*, și mențiunea – laureat al Comsomolului Leninist. La acea vreme încercam și eu timid să aștern pe hîrtie cîte ceva, de aceea tînărul mi-a atras atenția, considerîndu-l ca pe un frate mai mare ce a atins culmile succesului. Nu cunoșteam nimic despre el în afară de ceea ce povesteau studenții de la litere și ziaristică care susțineau sus și tare că absolventul facultății lor este un poet de mare perspectivă, iar statul i-a acordat o apreciere pe care o merită.

Ulterior, în aceiași ani de studenție îl urmăream pe ecranele azurii, cu microfonul în mînă, vorbind frumos, limpede, carismatic, în calitate de moderator al unei emisiuni (am uitat cum se numea). Purta un pulover de culoare întrunecată, cu gulerul alb al cămășii răsfrînt peste el, era suplu, avea plete lungi, ca mai apoi pe tot parcursul vieții sale. Nu-mi închipuiam că eu, student la drept, voi avea vreodată ocazia să-l cunosc mai îndeaproape.

Se întîmpla uneori să dăm ochii în plină stradă, ne petreceam cu privirea, dar ce putea să aibă în comun un student de la juridică, care nu publicase un rînd în presa periodică, cu un poet deja cunoscut, inclusiv la nivel de stat?! Spre finele studenției, prin 1978-'79 aflînd că dînsul e colaboratorul revistei *Nistru*, am îndrăznit să trimit pe numele lui una din poeziile mele. Foarte curînd, spre surprinderea mea, am primit o scrisoare de la prestigioasa revistă, cu analiza versurilor mele, prin care mi se demonstra că e nevoie să mai lucrez pentru a crea o poezie demnă de a fi publicată. Scrisoarea purta semnătura lui, renumita lui semnătură, (doar că atunci cu grafie

chirilică) – N. Dabija. Multă vreme am păstrat acea scrisoare dar în legătură cu schimbarea frecventă a apartamentelor din păcate am pierdut-o.

Nu pot explica de ce, însă mai mult nu m-am încumetat să trimit poezii la redacție. Frecventam doar din când în când seratele literare în sala festivă a Uniunii Scriitorilor de pe strada 31 August și ascultam luările lui de cuvânt, versurile pe care le declama cu deosebită inspirație. Semăna mai curînd cu un elev eminent, disciplinat, demonstrînd o înaltă cultură lingvistică, alături de corifeii literari ai vremii: *Andrei Lupan, Emilian Bucov, Bogdan Istru, Ion Constantin Ciobanu, Alexandru Cosmescu, Vladimir Beșleagă, Liviu Damian* și mulți alții din primele generații ale scriitorilor sovietici moldoveni de la Chișinău.

În anul 1980, cînd treceau ultimile clipe de studenție, într-o zi ne-am întîlnit ocazional în preajma Casei Presei de pe str. Pușkin și dînsul, spre marea mea mirare, mi-a întins mîna și mi-a spus:

– Mă bucur că, fiind la drept, scrii versuri... Scribe, nu înceta, m-a îndemnat el și dîndu-și seama de confuzia mea ușoară mă întrebă: Ești Boris Druță, nu-i așa?

– Întocmai, am răspuns surprins că dînsul mă ține minte, deși nu schimbasem niciodată vreo vorbă cu el.

– Numele de familie *Druță* e atît de vestit! Nu am putut să-l confund.

Ulterior mi-am amintit că fusesem în repetate rînduri la revista *Nistru*, prezentînd deja redactorilor Ion Gherman și Eugenia David proze scurte. Chiar dacă încercările mele literare erau respinse, se vede că între colaboratorii redacției de atunci, din componența căreia făcea parte și Nicolae, se discuta despre insistența mea de a-mi vedea numele în paginile revistei.

Cîțiva ani după absolvirea facultății nu ne-am mai întîlnit. Chiar dacă în vara anului 1980 revista *Moldova* mi-a publicat prima poezie, iar în 1981 la revista *Femeia Moldovei* mi-a apărut prima nuvelă, ambele fiind însoțite de poza mea, nu am îndrăznit să-i mai prezint poetului ceva pentru publicare. Absolvind facultatea m-am angajat consilier juridic la Ministerul Serviciilor Comunale și de Locuințe (așa se numea la acea vreme). Acolo am activat circa cinci ani, înainte de a deveni avocat cu acte în regulă. Munceam la minister pentru că aveam nevoie de locuință. Eram căsătorit, locuiam la gazdă și situația mă impunea. Totuși odată, iarăși ocazional, ne-am întîlnit în stradă și Nicolae mi-a spus:

– Am citit nuvela ta din revista *Femeia Moldovei*. Mi-a plăcut! Asemenea copilărie am avut și eu..., după care m-a întreat:

– Unde lucrezi?

I-am răspuns fără mare entuziasm, știind că funcția de juriconsult nu avea același prestigiu ca cea de judecător, procuror, anchetator, avocat, notar, unde activau majoritatea colegilor mei absolvenți ai facultății de drept.

– Ministerul are vreo legătură cu reparația locuințelor?

– Desigur.

– Aș avea o rugămintă. De curînd am primit apartament într-un bloc de la Botanica (era mi se pare pe strada Teilor, nr. 6 sau 8). Am nevoie de un specialist să-mi pună faianța în baie și bucătărie...

Bucuros să-l ajut, i-am spus că am un verișor de la Inești, stabilit cu traiul la

Chișinău, care se ocupă anume cu asta și dacă dorește pot să-i fac cunoștință.

Era timp de vară, cînd am convenit să ne întîlnim și să plecăm în vizită la vărul meu Gravriil Druță care tocmai primise apartament pe str. Albișoara și reușise să facă o reparație de zile mari. M-am întîlnit cu Nicolae care își ținea în brațe fiica și cu soția lui și am mers pe jos de la monumentul lui Gr. Kotovski pînă la apartamentul vărului. Prevenit din timp, verișorul și soția acestuia ne primiră cu multă amabilitate și ne serviră cu vin alb, plăcinte

și sarmale. Apartamentul era foarte frumos, iar baia și bucătăria aduse la o formă impresionantă cu pereții căptușiți cu faianță de diferite configurații. Am cinstit câte un pahar de vin, Nicolae, încântat de ceea ce vede, făcea planuri, iar consoarta (prima lui soție), o femeie simplă, drăguță, privea la toate absent și nu-și dădea cu părerea. În cadrul acelei întrevederi am încercat să iau în discuție cu el creația lui *Pablo Neruda*, pentru care aveam o pasiune deosebită, creația Gabrielei Mistral... Nicolae, ținând în continuare fetița în brate mă privea surprins că un jurist vorbește cu atîta ardoare despre poezia ciliană!.. Mai adunînd cîteva pahare de vin și de vorbă ne-am despărțit.

Nu știu dacă Nicolae ulterior a mai apelat la serviciile vărului meu, însă din acea clipă relațiile noastre deveniră mai apropiate ca dintre doi cunoscuți. Între anii 1980-1984 scriam întruna și am început să am și unele succese. Am publicat cîteva nuvele în săptămînalul *Literatura și arta*, ziarele *Tinerimea Moldovei* și *Viața satului*. M-am bucurat de ajutor și îndrumare din partea redactorului-șef Valeriu Senic ce stătea în fruntea publicației *Literatura și arta* și se dovedi un intelectual înnăscut, cult și competent în teoria literaturii, fiind unicul om care la începutul carierei mele de scriitor a avut răbdarea și talentul să analizeze fiecă lucrare prezentată la redacție, să-mi pună întrebări, să-mi dea sfaturi cum să tratez cutare sau cutare detaliu artistic. Am învățat foarte mult de la el și regret profund că nu am putut să-l păstrăm, el stingîndu-se atît de timpuriu. Alt dascăl la acele timpuri a fost Alexandru Cosmescu, mare cărturar și om de o nemaipomenită cumsecădenie, de serviciile căruia am beneficiat din plin...

Nicolae în acești ani parcă era undeva departe și nu comunicam cu el, îi citeam doar poeziile ce apăreau în diferite reviste și ziare. Între timp eu reușeam tot mai frecvent să conving redacțiile să-mi publice cele scrise, așa că în anul 1985 deja număram circa 10 povestiri, nuvele, articole în palmares. La acea vreme la modă erau publicațiile periodice, autorilor li se plăteau onorarii. Firește trebuia să treci prin mai multe filtre (inclusiv cenzura sovietică) pentru a obține aprobarea. Deoarece Moldova trăia mai mult cu informații și mass-media avea cititori, deveneam tot mai cunoscut printre colegi, chiar și printre scriitori.

Din septembrie 1985 am început cariera de avocat. Pare-mi-se tot prin anul 1985-1986 în Moldova apărea o nouă revistă pentru tineret *Orizon-*

tu], redactorul-șef al căreia devenise Nicolae Dabija. Am prezentat o năvelă scrisă încă pe cînd îmi prestam serviciul militar în trupele aeriene de la Luțk. În acele timpuri redacțiile aveau în statele lor o sumedenie de colaboratori, împărțiți în secții: publicistică, proză, poezie... Deci materialele ajungeau mai întii în secții, apoi la etapa finală, cînd era totul pregătit pentru publicare, ajungeau pe masa redactorului-șef. Așa era ordinea. La *Orizontul* năvela mi-a aprobat-o și mi-a redactat-o scriitorul Viorel Mihail. Cu Nicolae nu am avut nici o întrevedere și lucrarea purtînd titlul *Atunci, cînd noaptea nu dormea* văzu lumina tiparului. Indiscutabil m-am simțit fericit deoarece colectivul redacției era alcătuit din scriitori cu experiență.

Am mai publicat articole pe la alte periodice, însă ținta principală rămînea *Literatura și arta*, revista Uniunii Scriitorilor din Moldova. După anul 1985, nu știu cînd anume, redactor-șef al revistei deveni Nicolae Dabija. Pe Valeriu Senic l-am apreciat mereu deoarece a contribuit substanțial la consolidarea colectivului redacțional. Sclipitor de cult, frumos, elegant, părea întruchiparea inteligenței și generozității. În polemici de specialitate era înverșunat și venea cu contrargumente solide. În convorbirile mai intime își venera soția și unica fiică, parcă dîndu-mi exemplu cum trebuie să se comporte un bărbat care iubește femeile, viața... Reieșind din codul meu moral de a servi ca scriitor adevărului, de la înălțimea zilei de azi afirm cu certitudine că *Literatura și arta* a fost pregătită pentru perioada renașterii naționale anume de către acest intelectual, ulterior marginalizat pe nedrept și înjosit de cei pe care i-a ajutat și i-a susținut. *Literatura și arta* este mai întii a lui Valeriu Senic, apoi a lui Nicolae Dabija. Fără ca să mă cunoască, fără ca să-l cunosc, am avut tot sprijinul lui Valeriu Senic, în special cînd am publicat năvela *Închină-te tăcerii și povestirea umoristică Zi-i un marș că vine tata*, care se bucură de succes deoarece am aflat de la Alexandru Cosmescu că la o ședință a Uniunii Scriitorilor am fost remarcat, cineva afirmînd: „În literatura noastră a apărut un nou talent!”, după care altcineva a urlat în semn de protest: „Povestirea este agramată!” Fac aceste destăinuiri pentru că Valeriu Senic, după plecarea din funcția de redactor-șef, a fost învinuit de toate relele pe care chipurile le-ar fi comis în cadrul colectivului, fiind izgonit cu scandal de către „ai noștri ca brazil”. Au apărut mai multe articole calomnioase la adresa lui în presă cum se obișnuiește printre oamenii de creație cu referire la un om de cultură cu verticalitate!

Valeriu Senic a fost un mare cunoscător al literaturii, de o ținută lingvistică și intelectuală impecabilă, căruia istoria nu i-a oferit o dreaptă apreciere, în special după alegerea sa ca deputat al parlamentului unde a condus fracțiunea socialiștilor. A fost omul timpului și a promovat multe nume noi în literatura noastră...

Oricum după plecarea lui Valeriu Senic și venirea lui Nicolae Dabija s-au început și mari schimbări în societate, toate vînturile restructurării (*perestroika*) venind dinspre Moscova. *Literatura și arta* într-adevăr începu să insereze pe paginile sale materiale revoluționare pentru acea perioadă. Comunistul Nicolae Dabija, împreună cu ceilalți scriitori-comuniști atei peste noapte au devenit mari creștini ortodocși și democrați-liberali. Publicau în mass-media materiale senzaționale, adesea depășind limita și începeau să-și ponegrească colegii mai în vîrstă. La o adunare a Uniunii Scriitorilor, Grigore Vieru l-a criticat vehement pe Andrei Lupan care se afla în sală, în rezultatul căruia nu știu dacă bătrînul poet și-a mai revenit pînă la moarte. Dar, întorsătura epocii era împînzită de materiale publicistice în care erau ținuiți la stîlpul infamiei acei scriitori care împărtășeau alte puncte de vedere decît acei care se aflau în fruntea mișcării de renaștere națională.

În anii 1986-1987 Chișinăul a fost vizitat de Sofia Vicoveanca, apoi după mulți ani a venit și Ion Druță de la Moscova. A însemnat un adevărat eveniment cultural pentru noi. Cît am fost student numele lui Druță se pronunța cu anumită prudență, zvonindu-se că blestemata noastră conducere comunistă l-a exilat la Moscova. Eu, însă, avînd mereu convorbiri în laboratorul de creație (la apartamentul lui), cu iluministul Alexandru Cosmescu mi-a spus într-o bună zi nestingherit că ilustul scriitor Ion Druță, pe care-l cunoștea foarte bine, fiindcă în tinerețe au locuit într-un bloc la Chișinău, căruia îi redactase și pregătise pentru publicare primele povestiri, inclusiv *Frunze de dor*, nu fusese supus surghiunirii, ci plecarea lui cu traiul în capitala Rusiei, a servit căsătoria lui cu o moscovită... Această cauză am aflat-o chiar de la însăși Ion Druță cînd în calitate de avocat în 1987 am făcut o călătorie la Curtea Supremă a URSS la Moscova și avînd numărul de telefon i-am făcut un apel și am avut o discuție la o ceașcă de cafea. Întîlnirea noastră s-a petrecut la bufetul Uniunii Scriitorilor din URSS de pe stradela Serbiei, unde am stat de vorbă circa trei ore. Dacă cineva m-ar întreba pe cine din

adevăratele personalități am avut marea plăcere să le cunosc, indiscutabil l-aș numi în primul rînd pe Ion Druță. Despre această întîlnire am scris mai detaliat într-un material din cartea mea *Să evităm eternele căderi*. În acea discuție Ion Druță, care era în ajunul jubileului de șazececi de ani, mi-a spus cu un zîmbet ironic pe buze că scriitorii de la Chișinău în frunte cu Leonida Lari, Nicolae Dabija, Grigore Vieru mereu îl invită să participe la întîlniri, adunări în cele mai mari încăperi culturale de la Chișinău și nu numai. „Le-am răspuns, a zis maestrul, că nu sunt artist de estradă! Trebuie să aibă și ei simțul măsurii... Oricum voi veni la Chișinău, dar n-am să organizez atîtea întîlniri cîte cer ei.”

După anii 1986-1987 realitatea la Chișinău se schimbase și oamenii de la mic la mare îl venerau, doreau să-i asculte vorba deșteaptă, cumpătată. Și el a venit în acei ani semănînd înțelepciune, lumină. Îmi aduc aminte cu mult drag de adunările grandioase cu participarea lui la Uniunea Scriitorilor, la Palatul Octombrie (azi *Nicolae Sulac*). Sălile erau arhipline. Venerabilul scriitor era onorat cu cuvîntări elogioase ale colegilor, concomitent se desfășurau concerte patriotice, i se dădeau colaci și prosoape. Probabil nici el nu se așteptase ca Patria să-i acorde asemenea primire. Era un fel de revenire a lui *Aiatola Homeini* la Teheran în 1979 în rezultatul revoluției iranienne... E adevărat că el făcuse mai multe navete culturale, devenind adevărată stea îndrumătoare la începutul epocii renașterii naționale din Basarabia. La emisiunile radio-tv, la acele adunări deseori era însoțit de către scriitori cu titluri de la Chișinău, printre care și Nicolae Dabija, care de asemenea lua cuvîntul și sublinia aportul pe care l-a adus și îl aduce maestrul Ion Druță în cultura națională.

Eram martorul evenimentelor epocale în fruntea cărora se afla Uniunea Scriitorilor și regretam că nu sunt membrul ei, că nu e posibil să iau și eu cuvîntul de la tribune. Scriam zi și noapte, străduindu-mă să mă transform dintr-un scriitor în devenire în unul confirmat prin legitimație. Dacă după plecarea lui Valeriu Senic mă îndoiam că aș avea dreptul moral să-mi public creația, Nicolae Dabija mi-a readus încrederea în cele ce scriu și mi-a publicat mai multe lucrări. Astfel în anul anul 1987 a văzut lumina tiprului povestirea umoristică *Lăieșii din Meșnita*, pregătită chiar de el. Probabil am reușit să-l conving că merit să fiu luat în seamă. Treceam rar pe la redacție simțind că unii dintre colaboratori, aproape toți poeți și prozatori, încep să

mă vorbească ba în glumă, ba în serios că sunt jurist și nițel agramat... În calitate de redactor-șef pe Nicolae Dabija nu l-am văzut și nu am avut întrevederi directe cu el cîtiva ani în șir. În anii 1987-1988 m-am aflat cîteva luni, pe linia avocaturii, în Asia Mijlocie (Tașkent și Andijan din valea Fergana), apoi în Kamceatka. Acolo am scris nuvela *Abatorul* care ulterior a fost publicată la revista *Nistru* redactor-șef fiind Dumitru Matcovschi. Nuvela a fost apreciată de redactorul Eugenia David.

Peste ani Nicolae Dabija mi-a reproșat că nu am prezentat această nuvelă la rdacția *Literatura și arta*. Acest reproș mi-a dat prilejul să descoper încă odată faptul că mă urmărea, citea ceea ce îndrăzneam să public și la alte reviste. Către mijlocul anului 1988 deja prezentasem manuscrisul cărții mele de debut *La Ineasca* la Uniunea Scriitorilor, unde a fost discutat și aprobat de un grup de scriitori consacrați ca: Vladimir Beșleagă, Alexandru Cosmescu, I.C.Ciobanu și încă cineva pe care nu mi-l pot aminti. Țin bine minte doar că Nicolae Dabija nu a participat, deși majoritatea povestirilor, nuvelelor fuseseră citite și aprobate de el înainte de a fi publicate la *Orizontul*, *Literatura și arta*.

Revenit din deplasarea de serviciu în vara anului 1988, am găsit Chișinăul în plină declanșare a protestelor stradale întru susținerea decretării limbii de stat și a revenirii la grafia latină. Nicolae Dabija devenise unul din torționarii făcliilor acestei mișcări, ținînd discursuri înflăcărute la adunări, pe ecranele tv, la radio. Continuum și eu să public articole focoase, cîte o nuvelă în *Literatura și arta*. Din cînd în cînd treceam pe la redacție și în una din zile cineva m-a anunțat că sunt căutat de către Nicolae. La etajul 4 la care se afla pe atunci localul redacția mereu se îmbulzeau colaboratorii publicației periodice dar și de diferite persoane venite să încurajeze pornirile noastre patriotice. Precum am mai menționat, pe atunci colectivele redacționale erau numeroase, iar colectivul redacțional al *Literaturii și arta* întrunea vreo treizeci de colaboratori. Precum am mai afirmat, din diferite colțuri ale țării soseau tot soiul de persoane cu propuneri, sugestii, reclamații referitor la ceea ce se petrecea pe teren. Redactorul-șef Nicolae Dabija era mereu asaltat de către aceste persoane. Unii veneau cu propuneri și sugestii constructive, însă majoritatea se adresau cu fel de fel de probleme ce țineau de competența procuraturii, poliției, instanțelor de judecată. Pe coridor o vedeam adesea pe Leonida Lari, Leo Butnaru, Mihai Cimpoi, Gri-

gore Vieru, Dumitru Matcovschi, Vladimir Beșleagă, I.K. Ciobanu. Într-o zi apăru și Ion Druță, cu o suită de scriitori după el. Sosiseră de la Moscova cu o nouă misiune patriotică. Majoritatea roiau în jurul lui, așa că eu nici nu am fost observat de maestru, dar nici nu era cazul. Nu-mi amintesc exact anul, să fi fost finele lui 1988 sau începutul lui 1989, știu doar că a fost pînă la Marea Adunare Națională, cînd într-o zi m-am pomenit față în față cu Nicolae Dabija, care stătea obosit la biroul unde pînă la el stătuse prietenul meu Valeriu Senic. Mi s-a părut un pic dezorientat. Părea sleit de puteri, avînd atîtea poveri pe umeri.

– Primim zilnic saci cu scrisori, majoritatea cu tematică juridică, mi-a spus el. Nu reușim să le citim, să dăm răspuns, (la acele vremuri ziarele fiind obligate să reacționeze la scrisorile respondenților). Ce-ar fi să treci pe la noi cel puțin o dată pe săptămînă și să primești în audiență oameni simpli, de la țară mai ales, care vin cu diferite reclamații? Am scăpa de unele poveri, mai ales că ai putea să le analizezi într-o rubrică separată în cadrul săptămînalului nostru...

Propunerea mi se păru tentantă și am căzut de acord, cu atît mai mult că tirajul creștea vertiginos, iar eu eram dornic să public cît mai mult, devenisem înflăcărat și-mni doream să fiu cunoscut. Era o stare de moment cînd rîvneam să mă afirm cu orice preț. Prin urmare în 1989 am devenit foarte aproape de acel istoric colectiv care a contribuit enorm la trezirea conștiinței noastre naționale. În fruntea colectivului, precum am spus, stătea Nicolae Dabija, harnic, plin de inspirație și voie bună. Nu l-am auzit să ridicce vocea la cineva, să bruscheze vreun obraznic (erau și asemenea vizitatori) sau orice colaborator. Nucleul redacției îl constituiau oameni de litere cu experiență care făureau istoria. Redactorul-adjunct Axentie Blancovschi, un om de omenie, originar din satul Budăi, Telenești, dădea dovadă de mare cutezanță amplasînd articole curajoase pentru acele vremuri. Era membru al Partidului Comunist și într-o zi trecu pragul redacției Petru Lucinschi, cunoscut lacheu sovietic, funcționar de prim rang la cc al pcus venind cu misiunea oficialităților de a convinge colectivul să nu propage trecerea la denumirea limbii noastre în română (moldovenesti) din RSSM și nici la grafia latină. Chipurile alfabetul slavon, afirma el linia oficială a Partidului Comunist, e mai economic ca spațiu, mai rațional și exprimă voința majorității populației. La acea întîlnire, colectivul se pomeni într-o

ușoară derută. Cum să te opui concepției partidului comunist? Și numai Axentie Blanovschi, care reprezenta oficialitățile din cadrul redacției, s-a ridicat și a reproșat ferm că dînsul s-a născut la Budăi, pe timpul României Mari, a învățat la școală cu grafie latină, acesta este alfabetul nostru sfînt. Petru Lucinschi s-a holbat la el, s-a făcut roșu ca racul și a încercat să-i reproșeze. Atunci A. Blanovschi deveni și mai neînduplecat, declarîndu-i ceea ce pe atunci era neobișnuit sau chiar periculos să se declare:

– Dacă la comitenul centrul al partidului nu se dorește ca moldovenii să treacă la grafia latină, eu chiar azi mă dezic de acest partid și pun carnetul pe masă!

Acel lacheu de partiv, s-a lins pe buze, precum avea neghiobul obicei, și a plecat nemulțumit și înfuriat. Doresc să menționez că după acea adunare, cînd doi diriguitori ai partidului s-au luat la harță în cadrul redacției, Nicolae Dabija spre uimirea tuturor... l-a destituit pe conaționalului meu de la Budăi, Axentie Blanovschi din post. Redactor-adjunct deveni Mircea Blajinu, despre care colaboratorii se șușoteau că este agent sub acoperire al kaghebeului. Cu toate-acestea A.Blanovschi nu s-a descurajat. A continuat să contribuie la apariția diverselor materiale bătăioase, inclusiv ale mele. Colectivul în ansamblu prinse curaj publicînd articole înflăcărâte întru susținerea decretării limbii de stat și trecerii la grafia latină. Pe lîngă Axentie Blanovschi, nucleul acelei lupte din cadrul redacției îl formau: Haralampie Moraru, Vlad Olărescu, Dinu Mihail, Eugen Gheorghîță, Ion Cațaveică, Alecu Reniță, Boris Vieru, Alexandru Donos, Dumitru Trifan, Pavel Nică, Nina Josu, Valentina Tozlouanu, Rodica Iuncu, Nicolae Marciuc, Vlad Zbîrciog, Sergiu Nucă, Nicolae Bătrînu, Iacob Burghiu, Leo Butnaru și poate încă cineva pe care nu mi-l amintesc, toți ulterior susținuți de către Nicolae Dabija.

Un regret al meu, personal era că despre meritele predecesorului Valeriu Senic nimeni nu-și mai amintea. Veneam la redacție cu anumită temere că din cauza prieteniei mele cu el pot să fiu respins. Cu atît mai mult că nu aveam studii lingvistice și eram doar absolventul facultății de drept. Curînd însă m-am convins că am toată susținerea din partea lui Nicolae și mă integram în acel colectiv revoluționar, fiind cu toții într-o voce și împărtășind aceleași idealuri.

În august 1989 am fost prezent la Marea Adunare Națională ascultînd cuvîntările patriotice ale Leonidei Lari, Ion Druță, Grigore Voieru, Ion Un-

gureanu, Nicolae Sulac, Ion Vatamanu și ale multor altor oameni de cultură care deja au ocupat un loc de cinste în analele istoriei. În epicentrul întregii mișcări era colectivul ziarului *Literatura și arta* care făurea zi de zi epoca de aur a Basarabiei. Din zi în zi se vedea cum Nicolae Dabija din membru al pcus care era obligat să se conducă de anumite clișee partinice se transforma într-un luptător temerar și... antisovietic. Se afla mereu pe teren, la masa de lucru, primind diferite persoane, delegații, publicînd articole semnate de el și de oameni de bună-credință care pledau pentru decretarea limbii de stat și trecerea la veșmîntul ei firesc.

Vreau să mai amintesc de o personalitate notorie, pe nedrept uitată, care a adus o contribuție inegalabilă la trezirea conștiinței noastre naționale la acele vremi. Mă voi referi la Dumitru Trifan, un om blînd și înzestrat, pictorul ziarului, care prin caricaturile sale înaripa masele. Renumitele sale personaje cu cușmă țurcănească și oponenți în *ușancă* ce simbolizau românul și slavul au pus pe jar organele sovietice. A fost unicul caz în lume cînd procuratura generală i-a intentat proces celui care a îndrăznit să demonstreze că dragostea față de limba română și grafia latină a românului (moldoveanului) vine din suflet, pe cînd a slavului (sovieticului, rusului în cușmă cu clape) iese din burtă! Noi nu am mai avut un asemenea caricaturist ca Dumitru Trifan, fiu de țăran, de o modestie și un umor rafinat, despre care am publicat un amplu material în cartea mea *Să evităm eternele căderi*.

În acei ani istorici mă mîndream că realizam cîte ceva în ziaristica timpului și devenisem o pătînică minusculă a colectivului de intelectuali, care fără ocolișuri, făurea o epocă de aur! Săptămînalul la acea perioadă atinsese astronomicul tiraj pentru RSSM de circa 260.000 de exemplare! Eu continuam sîrguincios, răpînd din timpul personal, ignorînd chiar unele interese de familie să fac față în cadrul redacției. Din propria inițiativă am mers la arhivele de la Chișinău, Odesa și Kiev, studiînd dosarele cauzelor penale, descoperit activitatea criminală a lui Grigore Kotovski, revoluționar umflat în Moldova, numele căreia îl purta localitatea Hîncești, unica și prestigioasa școală românească nr.1 din centrul Chișinăului, apoi în toate localitățile urbane străzile îi purtau numele. Am pregătît un articol de senzație la părerea mea și nu-mi pot explica nici azi, de ce Nicolae Dabija nu a vrut să-l publice circa jumătate de an! Îl citiseră toți colaboratorii ziarului și deveneau uimiți de atrocitățile

banditului, care în mintea moldovenilor domina ca un erou legendar, însă publicarea lui se târăgăna. În una din zile Nicolae mi-a propus să-l semneze împreună cu Ion Cațaveică, pentru a se prezenta în fața cititorilor drept coautori. Pentru prima oară am fost principial și categoric, refuzind să o fac. Ba, chiar m-am îngrozit că îmi retrag materialul și-l voi prezenta altei redacții... Numai după acea convorbire, chiar în numărul viitor, istoria banditului, a fost publicată pentru prima dată în țara noastră! Articolul a produs o adevărată senzație în societate! În ziua apariției lui cu titlul *S-a pornit Kotovschi tînăr!..*, la școala nr.1 elevii au săvârșit un adevărat act de vandalism, distrugînd toate exponatele, butaforiile ce oglindeau *activitatea revoluționară* fabricată de sovietici, le-au aruncat de la etaje în curtea din centrul capitalei...

Eu devenisem deja vestit și eram mereu felicitat de către oameni cunoscuți și necunoscuți în plină stradă. La fel articolul *De ce tac juriștii* a fost comentat de către postul de radio *Europa liberă* cu referire la pasivitatea organelor de drept comuniste de la Chișinău față de sabotajul tiraspolenilor. După care am semnat materialul cu privire la „opera literară” a lui Aleksandr Pușkin din perioada aflării sale (1820-1823) în Basarabia... Am mai ticluit și o scrisoare șefului kaghebeului de la Chișinău, adresîndu-i niște întrebări la care nu am mai primit răspuns, dar care prezentau interes pentru societate. Tocmai după aceste publicații, în una din zile Nicolae Dabija m-a chemat la el lăudîndu-mi articolele... Era un compliment din partea unui scriitor consacrat care mi-a declarat sincer că mă pot considera și eu membru plenipotențiar al redacției alături de Axentie Blanovschi, Haralambie Moraru, Dumitru Trifan, Pavel Nică și alții.

În vara anului 1990 am trăit împreună cutremurul de pămînt în clădirea Uniunii Scriitorilor. Exact în acel moment mă aflu în incinta redacției la etajul 4 pe Str. 31 August. Pluteau scările, pereții, dușumelele în fața noastră și tuturor celor prezenți ni se părea c-o să fim din clipă în clipă striviți sub dărîmăturile blocului. Dar nu a fost ca acea catastrofă seismică aducătoare moarte pentru noi, însă spaima aproape ne luase picioarele. Nici nu izbuteam să coborîm în stradă. Abia cînd valurile curtemurului au încetinit și am ieșit afară, am observat sticlele ușii de la intrare sparte. Cică au fost sparte cu capul scriitorului Nicolae Esinencu care dăduse buzna afară cînd se declanșă calamitatea. În fața clădirii de bună seamă stătea marele prozator însîngerat, dar teafăr.

În anul 1989 revista a apărut pentru prima oară și în grafie latină. (Deși înainte de aceasta în una din Țările Baltice, cu concursul lui Vlad Pohilă, a apărut prima publicație în Moldova sovietică cu alfabet latin ce purta denumirea „Glasul”. Titlul publicației a fost propus înainte de publicare de către Ion Druță, iar redactor-șef desemnată Leonida Lari. Mă bucur că în acel prim număr a fost publicat și un articol semnat de mine. Pe atunci toate mașinile de tapat aveau alfabetul rusesc și Nicolae invitase (mi se pare din Iași sau Vaslui) o dactilografă care a ajutat mult la pregătirea materialelor cu grafie latină. Colectivul s-a acomodat imediat la noul alfabet și dactilografa a plecat fiind înlocuită cu fetele noastre. Apariția ziarului cu grafie latină constituia pentru Nicolae o adevărată satisfacție sufletească! Abia după o perioadă îndelungată (timp de un an) și celelalte publicații (*Moldova, Femeia Moldovei, Viața satului, Tinerimea Moldovei*) au urmat această pildă frumoasă și au început să apară cu grafie latină.

Îmi amintesc cu drag de ziua când Nicolae mi-a propus să plec împreună cu tot colectivul într-o călătorie pe la mănăstirile Moldovei și Bucovinei de dincolo de Prut. Ne-am pornit într-o dimineață cu un autocar. Mulți dintre colaboratorii redacției luaseră cu ei diferite obiecte, inclusiv televizoare, bechii electrice, rișnițe de măcinat cafea, termoplonjoare și alte drăcovenii deficitare pentru a le comercializa peste Prut și a face un ban de cheltuială. Cel mai activ era Mircea Blajinu care încărcase câteva televizoare produse la Chișinău. (Peste ani acesta a fost reținut cu trafic de icoane vechi la vama Leușeni, dar cazul a fost mușamalizat. Gurile rele vorbeau că era agent sub acoperire al serviciilor kaghebiste). Prin Iași doar am trecut și ne-am deplasat în susul Țării Moldovei admirând pentru prima oară peisajele mirifice ale țării mele de dor, ajungând mai sus de Botoșani, la Ipotești, baștina lui Mihai Eminescu. Nicolae ne însoțea, fericit că în sfârșit aveam prilejul să ne vizităm țara ținută pînă la 1989 sub lacătele Imperiului Rus. În acea călătorie am descoperit cît de săracă și nevoiașă este lumea care își revenea după dictatură și lipsurile materiale cauzate de perioada lui Nicolae Ceaușescu și care parcă mai simțea frică și era atentă în exprimări. Colectivul redacției era așteptat la locurile unde poposeam. Eram cazați peste noapte și asigurați cu hrană. La Ipotești, când am pășit pragul casei marelui poet, am încercat emoții nemaipomenite, am vizitat lacul din pădurea satului, ne-am plimbat pe ulițele șerpuitoare, obișnuite în orice sat din Moldova, încă sovietică.

Datorită fotoreporterului Boris Balan am realizat câteva fotografii, printre care una unde eu stau în fața casei de la Ipotești, iar în spate coboară pe scări Doinița, fiica lui Nicolae Dabija.

După vizita la Ipotești și Botoșani am vizitat renumitele mănăstiri Moldovița, Sucevița, Voroneț pînă am ajuns la mormîntul lui Ștefan cel Mare de la mănăstirea Putna. O mai mare frumusețe încă nu-mi fusese dat să văd, în special frumusețea neasemuită a Bucovinei, munților Orăștiei! Farmecul era cu atît mai mare cu cît auzeam populația vorbind doar românește în orașele în care poposeam! Toți cei din delegație eram încîntați de cele văzute, descoperite. Generația de azi nu-și poate imagina ce însemnat să te afle după cortina de fier rusească și să nu ai acces de a trece Prutul... În acea călătorie Nicolae era însoțit de soție, fiică și fecior. În autobuz aveam însoțitori-ghizi, niște intelectuali români amabili, prietenoși care explicau istoria mănăstirilor neamului meu. La Suceava am vizitat ruinele cetății voievodale, am vizitat muzeul de istorie unde am văzut attribute și hrisoave ale glorioasei perioade, am admirat monumentul ecvestru al lui Ștefan cel Mare. Cum am mai spus, peste tot eram așteptați, cazați, hrăniți cu mese calde. Nicolae la toate vizitele pe la mănăstiri, deși cunoștea mult mai multe decît mine cu privire la istoria lor, se alătura și asculta atent împreună cu toți ceilalți ce ne povesteau preoții și stareții. Eram cu toții adînc impresionați de fantasticul gloriei neamului, simțeam alături vocea, pașii lui Ștefan cel Mare, ai lui Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu și tot ce era al nostru, al sufletului românesc! La finele fiecărei vizite ne fotografiam cu ghizii și aplaudam frenetic ceea ce vedeam pe viu, la fața locului. Deși Nicolae mi se părea oarecum timid pe alocuri, la mănăstirea Putna cineva l-a enervat și deveni ușor irascibil, permițîndu-și să ridice vocea la cineva din membrii familiei sale. Pare-mi-se la fecior.

Revenind la Chișinău ne-am concentrat cu toții asupra problemelor zilei. Ziarul depășise deja apogeul popularității. Nicolae devenise deputat în parlament, dar îl vedeam mereu în cadrul redacției. Chiar dacă majoritatea materialelor erau pregătite de către calmul și chibzuitul Eugen Gheorghîță, pedantul, laboriosul Alexandru Donos și neînfricatul Axentie Blanovschi. Un eveniment aparte a fost venirea în calitate de secretară-dactilografă a Raisei Ciobanu, o femeie harnică, muncitoare și calmă în raport cu diferite persoane ce soseau zilnic la redacție cerîndu-se să dea ochii cu Nicolae.

Această femeie trebuia întruna să dactilografieze, să pregătească materialele pentru publicare curentă, dar deseori observam cum suportă vizitatori deseori nestăpîniți, iritanți că nu li se acordă atenție și nu li se permite să se întrevadă cu redactorul-șef. Era nevoită să asculte de multe ori replici acide din partea lor. Cu toate-acestea ea dactilografia ziua și noaptea ca la timpul stabilit să predea toate materialele numărului colaboratorilor Pavel Nică, Dumitru Trifan care și aceștia mergeau să stătea la tipografie ore istovitoare (pe atunci textele se culegeau de zețar) asigurînd apariția ziarului în ziua de joi. Grijile tehnice deseori erau cu mult mai grele decît viața mai multor membri ai redacției. O spun asta, fiindcă de la o vreme Nicolae prinsese gustul prosoapelor. Participa la ceremonii de tot felul și călătorea în calitate de deputat peste hotare, vizitînd diferite țări. Entuziasmul de dăunăzi, după ce Parlamentul decretase limba de stat și acceptarea grafiei latine începu să se potoale, se topise undeva. Firește editorialele apăreau cu regularitate, dar uneori începeam să aud replici de ușoară nemulțumite printre colaboratorii redacției. Apoi, unii colaboratori începură să plece din colectiv, înlocuiți de alții noi. Pe la 1991, poate ceva mai tîrziu, redacția trecu în clădirea de pe str. Sfatul Țării nr. 2 și în presa periodică porni o adevărată campanie de ponegrire a lui Nicolae Dabija care era învinuit că a acaparat abuziv imobilul, care de fapt trebuia să aparțină patrimoniului Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Conștientizăm că eu, ca avocat, nu eram membrul colectivului redacțional și, chiar dacă mă aflam zilnic la ei, nu intram în acele polemici și nu participam la tot soiul de birfe. Mă străduiam doar să am întrevederi cu cititorii care veneau la redacție cu diferite reclamații ori pentru o consultație juridică. Prin munca mea pe baze obștești descărcam întrucîtva volumul de muncă al redacției. Ulterior, cînd perioada mitingurilor s-a potolit, euforiile patriotice au scăzut, războiul rușilor împotriva noastră pe Nistru s-a terminat, în una din zile Nicolae mă chemă la el în birou și îmi spune:

– Boris am nevoie tot mai mult de prezența ta în cadrul redacției. Ce ar fi să abandonezi avocatura și să vii la noi?

– Nu pot, i-am răspuns. Îmi place libertatea, și apoi nu sunt eu specialistul de la care redacția ar avea vreun beneficiu. Întreabă de orice colaborator care-mi citește și îmi pregătește articolele, povestirile, schițele și-ți va spune dacă sunt eu capabil să pregătesc un text cît de cît...

După acea convorbire Nicolae nu a mai adus vreodată vorba despre capacitățile mele ziaristice.

Mai mult, pe la finele anului 1992 pînă în 1994 îmi slăbise entuziasmul și nu mă mai prezentam la redacție. În această perioadă nu am publicat aproape nimic, lucrînd la primul roman, scriind povestiri, nuvele. În anul 1993 am aflat că am fost primit în rîndurile US din Moldova...

Precum am mai menționat, Nicolae Dabija după 1989 publica din număr în număr articole la ordinea zilei, demonstrînd că este un administrator și gestionar iscusit. Poetul edita (inclusiv peste Prut) cărți de publicistică, poezie și proză coborîte de pe barricade și nu puteam fi indiferent pentru tot ce realizează în plan artistic și intelectual.

Colaborarea noastră luă amploare mai ales în anii 1993-1994, cînd redactorul-șef și alți membri ai colectivului prinseră să fie atacați tot mai vehement de către oponenți. Aceste atacuri de cele mai multe ori se refereau la persoană, ținta cea mare fiind firește, în primul rînd, Nicolae Dabija, îndeosebi după ce în viața lui personală parveniseră unele schimbări despre care am aflat mai tîrziu. La sfîrșitul lui 1994 am fost chemat la redacție și Nicolae m-a rugat să colaborăm mai prodigios, fiindcă situația nu poate să mai fie tolerată. A insistat (fără nici o remunerare, în temei de procură) să-l reprezint atît pe el cît și redacția, ca persoană juridică, în instanțele de judecată. Am mers umăr la umăr în procese de judecată, și el mi se părea din ce în ce mai deschis și mai sincer față de mine. Îmi amintesc, c-am pe la începutul lui 1995, de o discuție în care mi s-a părut exagerat de emoționat, oarecum descumpănit de o situație.

– M-am căsătorit cu o fată cu mult mai tînără decît mine și am probleme cu părinții ei, m-a surprins dînsul. Mai ieri am îndrăznit să vizitez socrii la Orhei unde socrul în mod ultimativ mi-a cerut... să-i procur automobil. La logodnă nu le promisesem așa ceva și am reproșat, dar socrul a sărit la bătaie!... Bănuiesc că la temelia acestui scandal stă proaspăta mea soție și această situație începe să mă incomodeze.

– Ce aș putea face decît să te îndemn ca să ai curaj și să te descurci singur, maestre!

– Eu cred că tu, cu experiența ta de avocat, fiindcă lucrezi permanent cu oamenii aflați în litigiu de acest gen, ai putea să mă ajuți. O să te rog, să vii la mine acasă. Poate o convingi pe noua mea soție să... divorțăm. Dacă se mai

include și această soție nouă în problemele mele patrimoniale de partajare, o să-mi ies din minți.

Maiestrul, probabil, avea dreptate. În acele zile se afla într-un scandalos proces judiciar cu Elena, prima lui soție, cu care se afla în litigiu de divorț, care îl șantaja prin diferite metode pentru a obține partea leului din averea în devălmășie. Dar despre această problemă, în detalii, aveam să aflăm mai târziu.

După ultima noastră convorbire m-am dat slăbiciunii insistenței lui și în una din zile am mers la adresa care mi-a dat-o la el pe strada Gheorghe Asachi, unde locuia cu proaspăta lui soție. Apartamentul constituia o odaie la bloc ticsită cu rafturi de cărți și alte lucruri înghesuite prin unghere, lăsând loc doar de o canapea desfăcută. Pe masă stătea un televizor și o mașină de dactilografiat. Lucrurile din apartament păreau a fi aduse de către refugiații ce li se cerea pentru existență. Atmosfera părea tensionată. Soața o tânără cu părul blond, ochii mari, expresivi care mi s-a părut mai tânără decât el cu vreo 15 ani, arăta îngândurată, panicată nițel. Mă cunoștea probabil din spusele soțului. Ea m-a urmărit cu oarecare suspiciune când la bucătărie ne-a servit cu cafea și felii de pâine prăjită în ou. Nicolae, fără multe ocolișuri, după ce servi cafeluța, aduse vorba că noua lui soție, cu ajutorul meu în calitate de avocat, am putea pregăti actele de divorț în instanța de judecată. La dolența maiestrului, am reușit să-i ofer o consultație juridică, stăruitor să-i spun că în cazul lor, dacă nu au copii și avere comună, pretenții unul față de altul desfacerea căsătoriei poate fi obținută fără proces de judecată. Va fi suficient de depus o cerere de acord comun la oficiul stării civile...

Soția lui Nicolae. O habă ochii ei copilăroși ne privise liniștită, însă cu fiecă clipă, simțind insistența lui Nicolae, dădu semne de neliniște și deodată ridică vocea:

– Nicu! Te rog, termină!

Simțind că spiritele se încing și se va isca scandal, am dat să apăs pe clampă pentru a-i lăsa să se descurce singuri în problema lor delicată, dar Nicolae mă prinse de mână, rugându-mă să mai rămân, rostind cu voce calmă, în scop de a aplana situația:

– O vezi! (arătă el migind cu ochii în adresa consoartei). E talentată, scrie poezii frumoase!... De aceea am și îndrăgit-o.

Soția pare că se calmă, cochetă ușurel, probabil din considerentele că soțul îi apreciază creația, dar deodată văzusem cum în colțul gurii i se contură un zîmbet malițios, zicînd hotărîtă, cu vocea plină de îndărătnicie:

– Nicule, termină, te rog să inventezi prostii. Doar știi că te iubesc și de la tine nu mă duc nicăieri!

Cu aceste cuvînte s-a închieat atunci toată discuția și la tema desfacerii căsătoriei lui nu am mai revenit niciodată. Ba mai mult, atunci l-am rugat ca pe viitor să nu mă implice în problemele lui personale de acest gen, fiindcă eu le aveam pe ale mele destule...

Eram deja la o discuție privată într-o cafeenea, la un ceai. Aveam impresia că aventura de odinioară, îl amuzase și pe el nițel, probabil impresionat de îndărătnicia noii lui soții, care îi declarase, atît de copilărește dar plină de fermitate, că îl iubește. Atunci, țin minte că Nicolae se strădui să mă calmeze și pe mine oarecum ca să ia vorba cu totul despre altele. Înveselit ca un ștregar deodată aduse vorba despre poziția marelui Ion Druță din ultimii ani, regretînd că prozatorul deși e o personalitate pentru cultura noastră, nu îndrăznește cît de cît să condamne invazia Rusiei în Transnistria, nu se pronunțase ferm referitor la Pactul Molotov-Ribbentrop, chiar dacă anume el a fost membru al comisiei de condamnare a acestuia în Sovietul Suprem al URSS. Balticii, finlandezii, polonezii au procedat altfel, au cerut repararea consecințelor actelor adiționale. Vocea prestigioasă la acel moment a lui Ion Druță, zise Nicolae, ar fi contat mult pentru opinia progresistă internațională !...

– Închipuiți-vă că Basarabia ar fi aparținut evreilor, armenilor sau cecenilor? Rușii ne-au încilcit atît de mult istoria, încît în negura timpului noile generații nici nu mai cred cu adevărat că acesta este pămîntul istoric al moldovenilor, că Moldova și celelalte principate au făurit un singur stat, precum au făcut aceiași ruși, unindu-și cnezatele vechi, aceiași germani, greci, italieni..

Maestrul vorbea sincer, cu multă durere în voce încît mi se părea că glasul lui cu multă meditație se aprindea și ardea ca flacăra unui foc.

Asemenea discuții le aveam și în timpurile ce au urmat. Prin anii 1995-1996 am participat împreună la multiple procese de judecată. Cînd se ivea vreo ocazie, întorcîndu-ne de la procese, în drum, dacă ne apărea vreo cafeenea în cale, Nicolae voia să discute și alte lucruri personale.

Îmi mai amintesc că la o asemenea întîlnire, îmi mărturisii:

- După ce am absolvit școala din Codreni, devenind student la Chișinău, am stat în gazdă împreună cu: Vasile Romanciuc, Silvia Celac și Ion Vicol... Eram tineri, dornici de carte, mereu mergeam la bibliotecă, studiam, iar în serile lungi de iarnă mai ales, discutam aprins, polemizând în jurul opinelor din literatura română, atingeam multe din problemele arzătoare ale poporului: ne refeream la aceea că limba noastră, la Chișinău și în viața publică este marginalizată, că în orașe și orașele în capul administrării sunt ruși. Rusia duce o politică de deznaționalizare, amplasând persoane de etnie ucraineană, bulgară, tătară, caucaziană, bașchiră și dracul știe de pe unde-i aduce, toți vorbitori de limba rusă. Urmărește vădit doar scopul schimbării procentului demografic în țintutul ditre Prut și Nistru. Regretam că nu exista nici o rezistență împotriva acestei politici de genocid intelectual, de deznaționalizare a românilor basarabeni.

Mai apoi am depistat că tot ce discutam noi privat, în cercul nostru restrâns, devenea știut de anumite persoane de la securitate. Când am fost chemat de către niște inși la o discuție într-un cabinet, la rectoratul universității ca să fiu avertizat, mi-am dat seama că cineva dintre membrii colectivului nostru este turnător la KGB. Chiar dacă era doar, o bănuială, totuși la înălțimea zilei de azi presupun că acea persoană putea fi Silvia Celac, fire băgăreață, carieristă.

La acea vreme ea se afla într-o serioasă relație de dragoste cu Vasile Romanciuc, aveau intenția să se căsătorească... Vasile scria poezii din ce în ce mai frumoase, iar Silvia scria o proză și mereu era acceptată să se publice în periodice de la Chișinău. Mai târziu relația ei cu Vasile s-a răcit și ea a fost trimisă la Moscova, la Institutul unional de literatură M.Gorki, unde nu fiecare putea să ajungă acolo, dar nu a realizat mare lucru în creație. A rămas o prozatoare mediocră și principalele ei opere țineau de domeniul trecutului ei. Dar aceste lucruri se întîmplară mai târziu.

Deocamdată revin la primii ani de studenție când eram cruzi în pricepere și intuiție, când ne aflam în supravegherea ideologică a comuniștilor...

În anii de studenție scria proză și colegul Ion Vicol, care ulterior a abordat cu mult sîrg tematica bisericească. L-am considerat om talentat, plin de vocație, însă nu s-a ridicat la un nivel mai mare decît cel de însemnătate locală...

După o discuție de la rectorat, mă străduiam să fiu mai atent, mai precaut în expresii și păreri, înțelegînd că pot ușor fi exmatriculat. Încă în anii de școală publicasem versuri în periodica raională și republicană, dar simțeam că este necesar să citesc, să acumulez cunoștințe pentru a mă perfecționa. La fel procedau și camarazii de facultate, avînd un scop nobil de a deveni prozator, poet consacrat. Pe atunci ca să devii membru al Uniunii Scriitorilor era un prestigiu deosebit. Tăinuind fiecare din noi realizarea acestui vis, eram activi, participam la cene, întruniri literare. Dar s-a întîmplat ceea ce nu mă așteptasem. La una din adunările comsomoliste colega noastră Silvia Celac a ieșit la tribună și spre surprinderea mea, și a celorlalți colegi m-a catalogat numai pe mine că am tendințe naționaliste în ceea ce gîndesc, în ceea ce vorbesc, în ceea ce scriu! Cuvîntarea ei semăna mai mult cu o amenințare, învinuindu-mă că sunt acela care pledez pentru revenirea limbii noastre la grafia latină, că deosebit de minuțios studiez în bibliotecă opera lui Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Nichita Stănescu, Zaharia Stancu și alții. Mă bănuia, și în taină, fără să mă prefac că nimeni nu înțelege, sunt mereu în căutarea publicisticii lui Eminescu, care pe atunci era interzisă la Chișinău. Iar la una din discuțiile noastre din odaia studentescă mi-am permis să recit un fragment din poezia Doina...

Nu-mi venea să-mi cred urechilor, dar m-am stăpînit să-i fac vreo replică tare, convins definitiv că Silvia este un veritabil agent sub acoperire al securității sovietice, iar în viitor trebuie să fiu cît mai precaut ce gînduri mă poartă și ce vorbesc în prezența ei. Eram chemat la rectorat în fiecare lună, iar la decanat în fiecare săptămînă, de către niște persoane anonime citindu-mi-se notații în scopul reeducării... Observasem că această colegă, după acea năpustire verbală asupra mea se căpătuisese cu un aparat de fotografiat și, cu fiecare ocazie, mă tot scotea în poze. De acum în zilele de azi, de mai multe ori am întreat-o dacă mai păstrează acele poze din tinerețe și dacă ar putea să mi le dea, dar ea totdeauna mi-a răspuns evaziv...

Silvia, după absolvire, mereu se foia pe lîngă clădirea Uniunii Scriitorilor, fiind favorita mai multor scriitori consacrați. Se vorbea că era amanta lui George Meniuc, dar eu nu dădeam mare însemnătate bîrfelor. Oricum ea prospera văzînd cu ochii, fără merite deosebite în creație. După ce a obținut uimitor de ușor o bursă la Institutul Unional de Literatură de la

Moscova, conducerea Uniunii Scriitorilor a ales-o membru deplin și i-a oferit gratis apartament în Chișinău. Înflorea fata! Iar eu cu ce m-am ales?

După cuvîntarea ei, susținută și de cîțiva demnitari și lachei, în anul doi de universitate, am fost exmatriculat și am fost nevoit să mă întorc în satul de baștină, la tata și la mama, unde am avut putere să nu mă descurajez, să nu pierd timpul în zadar.

Prinsesem gustul lecturii, aidoma unui consumator de droguri! Susținut de părinți, am acumulat cunoștințe noi, citind toate volumele din biblioteca satului și a școlii, chiar îndrăznesc să spun că în acel an am acumulat și multă inteligență scriitoricească. Am scris multe poezii, proză, publicistică, așa cum o concepeam la anii tinereții mele. Pot afirma fără echivoc: să nu fi avut acea pauză, poate nu apăreau multe din cărțile publicate mai tîrziu. Trimiteam nestingherit poeziile mele pe la toate ziarele și revistele din capitală, care spre surprinderea mea erau acceptate, publicate și dintrodată, spre finele aceluia exil, mi-am dat seama că am devenit cunoscut în lumea intelectualilor din republică. Ba chiar am fost susținut și îndemnat abil de către consacratul poet Petru Zadnipru!

Îndrăznesc să spun că m-am adresat dumnealui, mărturisindu-i cauza și rezultatul unei învinuiri nedrepte *pentru ieșiri naționaliste*, mi s-a întrerupt posibilitatea de a continua studiile la universitate și, atunci poetul a îndrăznit să expedieze o scrisoare direct la Kremlin, lui Leonid Brejnev, cerîndu-i apărare, menționînd, precum am aflat ulterior că la universitatea din Chișinău ce poartă numele lui V.I.Lenin sunt exmatriculate și marginalizate tinerele talente, avîndu-mă în vedere pe mine...

Scrisoarea lui Petru Zadnipru și-a făcut efectul. Curînd s-a efectuat un control de către Comitetul Central din Chișinău și eu am fost restabilit în calitate de student, doar că de data aceasta am fost impus a fi student la Facultatea de Litere și nu la Ziaristică. Aceasta s-a făcut în scopul ca pe viitor să devin un pedagog la vreo școală, unde vor dori comuniștii să mă determine cu munca după absolvire și, nicidecum la vreuna din redacții.

Oricum, m-am bucurat că m-am văzut din nou la *Alma Mater*. Tot atunci, încetasem să mai fiu hărțuit de către oficialii universitari, responsabili de ideologie. Nu mai eram chemat la rectorat în fiecare lună, la decanat în fiecare săptămînă, *pentru reeducare*. Continuam să studiez carte după carte îndeosebi cu caracter religios, cărți vechi, și firește să scriu mereu.

Nu aveam somn, zbuclumt de osînda căutărilor cuvintelor, metaforelor. Curînd am prezentat la uniune manuscrisul cărții „Ochiul al treilea”, care s-a bucurat de recenzii elogioase din partea mai multor critici și scriitori consacrați. Apariția acestei culegeri a avut și impedimente, deoarece persista vigilența securistă. Bănuiau că printre rînduri ar putea să se strecoare intenții naționaliste subversive. Și de data aceasta cineva îmi sugeră o idee, să mă adresez poetului Arhip Cibotaru, să-mi scrie prefața la viitoarea carte. Domnul Cibotaru era un om de bine, cu mult umor, dar membru al PCUS, se zvonea că e și el oleacă securist. Căzu de acord să-mi prefățeze cartea, dar cu condiția ca în capul manuscrisului să figureze, cîteva poezii dedicate partidului comunist și lui Vladimir Ilici Lenin. Era știut că pe atunci, fără respectarea acestor formalități nu prea aveai șansă să-ți vezi tipărit manuscrisul. M-am chinuit și am ticluit versurile cu tematica respectivă, în rezultatul căreia cartea a văzut lumina tiparului și a fost îndată primită cu căldură de critici și cititori. E adevărat că după o vreme Arhip Cibotaru, întîlnindu-mă în stardă, mi-a reproșat că de răul cărții mele a fost chemat la comitetul central al pcus și s-a ales cu o săpuneală zdravănă pe linie de partid.

Același lucru s-a întîmplat și cu volumul *În căutarea lui Orfeu*. Doar că la apariția cărții și-a adus contribuția președintele Uniunii Scriitorilor de atunci Pavel Boțu și pot confirma cu multă încredere că anume datorită curajului poetului de la Ceamașir, tirajul a evitat cuțitul...

La acea discuție Nicolae Dabija incepuse să poarte ochelari, și-i potrivea mereu pe nas, simțînd incomoditate. L-am întrebat de cînd are probleme cu vederea.

– Într-o noapte am citit o carte voluminoasă, fără întrerupere deoarece a doua zi trebuia să i-o restitui posesorului, iar în zori m-am pomenit că ochii mei nu mai sunt aceiași... Abia împlinisem 44 de ani! M-am adresat medicului, mi-a prescris niște picături, dar nu mi-au fost de nici un ajutor. De atunci iată, port ochelari pentru citire...

În frecvențele întîlniri și discuții pe diverse teme cu publicistul și poetul observam modalitatea lui de a-și așterne gîndurile pe orice petec de hîrtie pe care îl avea la îndemîină. Îi admiram capacitatea de a citi uimitor

de repede manuscrisele ce i se prezentau pe masă la redacție. Parcurgea fiecare material, își făcea notițe la prima vedere haotice, dar în care numai el se descurca. Uneori aveam impresia că este dus pe altă lume, lectura întruna, însă deodată, dacă cineva în preajmă spunea ceva, imediat începea să polemizeze, să dea replici adecvate. Nicolae avea capacitatea de a purta discuții inteligente, cu excepția cazurilor când era luat în derîdere, în special în timpul examinărilor litigiilor în judecată. Era necruțător și cu cei care îndrăzneau să-l atace în unele materiale ziaristice, publicate în cadrul altor ziare sau reviste. Dar despre aceste momente puțin mai la vale...

Voi menționa că cele descrise sunt impresiile mele culese pe viu. Posibil să comit unele imprecizii, inexactități deoarece au trecut ani, s-au produs evenimente, schimbări de situații în viața socială a Chișinăului, a Basarabiei. Mă strădui să scriu purul adevăr pe care l-am perceput și l-am văzut cu ochii mei. Nicolae Dabija în decursul ultimilor 3-4 decenii a fost cel mai activ ziarist și scriitor de la noi. Nu pot judeca adevărata valoare a operelor sale. O las pe seama timpului, eu însă eram martor cum se însăilau și se materializau gândurile lui pe care le exprima mai apoi în frecventele discursuri, la întâlnirile cu cititorii, elevii, studenții, în emisiunile radio, TV și tot felul de întruniri oficiale și private. În acea perioadă Nicolae trăia epoca, cu toate succesele și greșelile lui omenești. Pe paginile săptămânalului apăreau articole, în raport cu oponentii, din care săreau scînteii, publica poeme, eseuri. Muncea ziua, muncea noaptea, deseori avea probleme de sănătate, însă rămînea pe baricade și era mîndru că, spre deosebire de mulți intelectuali care plecau cu traiul în străinătate sau treceau dintr-o tabără politică în alta, urmărind scopuri de profit, el continuă cauza națională. Uneori se simțea atît de slăbit încît începea să-i curgă sînge din nas... În anul cînd a devenit deputat în parlament în cadrul fracțiunii PFD l-am felicitat împreună cu membrii redacției și alți prieteni. A organizat o masă pentru toți, dar pe chipul lui nu se vedea mare bucurie, probabil că obosise să se lupte cu adversarii săi politici.

O problemă gravă pentru el a fost litigiul cu prima soție. Nu pot spune cîți ani au conviețuit împreună, țin minte doar că acumulasera o avere bunnică, pentru care mass-media mereu îl scotea în prăjină. Eram avocatul lui și îi acordam consultațiile respective, luînd în calcul că deja înregistrase o căsătorie nouă. L-am apărat în instanța tribunalului Chișinău, cu sediul

în vecinătatea apartamentului de pe Strada Teilor unde locuise cu prima soție și cei doi copii. Nicolae avea încredere în mine, simțeam acest lucru și mă străduiam să-i fiu de folos cu ce puteam acestui om care aparținea ca valoare poporului, care se jertfea prin salahoria sa în numele lui. Părea că mulți tipi oficiali și anonimi (publicau cu pseudonime) intenționau să-l năruie, să-l nimicească. Aproape după fiecare polemică, critică adusă oponentilor se trezea acționat în judecată. Mai bine zis, era acționat în judecată săptămânalul pe care îl conducea și el, autorul, cu solicitările de a fi obligat să publice dezmințiri, să plătească sume fabuloase drept despăgubiri morale. În scurt timp se grămădiră o sumedenie de procese și eu mă simțeam obligat să-i fiu alături. Chiar dacă nu eram remunerat aproape deloc, deoarece redacția nu dispunea de mijloace, intrasem împreună cu el într-un joc hazardat. De la o vreme începusem, paralel cu poetul, să fiu bombardat și eu personal cu tot soiul de replici acide, telefoane de a înceta să-l apăr pe un ipocrit și un nesățios. Într-o zi, stînd la o ceașcă de cafea în cabinetul lui, i-am mărturisit:

– Să știi că poți miza pe mine! Orice s-ar întîmpla. Am și eu o preferință în viață, un principu dacă vrei, de a apăra un ziar național.

Mi se pare că Nicolae apreciasse această discreție și, cu fiecare ocazie, cînd prezentam un articol, o nuvelă, o povestire, cu toate că spațiul săptămînalului era limitat, avea grijă ca numele meu să apară. Poate că asemenea „colaborare” nu era prea corectă, însă sunt și eu om cu slăbiciunile mele. Într-o convorbire i-am recunoscut că nu mă consider scriitor dar îmi place să scriu și să public. Se vede că dînsul a apreciat sinceritatea mea și de fiecare dată îmi aproba materialele prezentate. Prinzînd curaj lucram la mai multe variante și îmi perfecționam scrisul. Pe alocuri făcea anumite corectări și maestrul, ceea ce mă obliga să fiu și mai responsabil. La redacție lucrau stilști, redactori cu experiență care corectau textele.

Totuși misiunea mea principală era să prezint interesele ziarului în instanța de judecată în temeiul unei procuri generale. Voi încerca să-mi amintesc unele procese pe care le-a inițiat și ziarul împotriva oponentilor. Unul a fost cu Constantin Munteanu, un tip care a urmat niște studii la Moscova, turnător la KGB, mai mult vorbitor de limba rusă. Adera la diferite orientări politice, permițîndu-și să-l insulte în presă pe Nicolae Dabija, amintind publicului că se judecă cu fosta soție, că a acumulat fraudulos

avere pe care nu vrea s-o cedeze, recurgînd și la injurii grosolane. L-am acționat în instanță și, cînd am început procesul, văzînd cîți bani cerem de la el despăgubire, Constantin o băgă pe mîncă și anunță că dorește să rezolvăm litigiul pe cale amiabilă. Nicolae rămase surprins. Era prima dată cînd i-am demonstrat că putem să îi punem la respect prin acțiuni judiciare și pe alți oponenți. Nicolae Dabija a căzut de acord să se împace cu Constatin Munteanu, doar că i-am dat un sfat:

– Înainte de a da acordul, ar fi de dorit ca Munteanu să publice la orice ziar dorește o dezmințire, să-și ceară scuze public pentru injuriile aduse, după care și noi vom retrage acțiunea împotriva lui depusă în instanță.

Nicolae își exprimă dezacordul.

M-am gîndit că e cazul să-l disciplinez un pic, amintindu-i că e cu mult mai bine cînd părțile ating un compromis și soluționează litigiile pe cale amiabilă, decît să porți procese interminabile. Iar misiunea apărătorului este de a rezolva efectiv problemele și nicidecum de a le complica. Totodată i-am făcut aluzia: dacă nu este de acord cu procedeele legale ce le întreprind, poate recurge la ajutorul altui avocat. Nu aveam nimic împotriva.

Sfatul meu l-a pus pe gînduri și după o vreme mi-a spus că am dreptate. Uneori trebuie să acceptăm și compromisurile. Doar dintr-un articol al unui oponent, la aceeași temă, poate apărea încă unul și încă unul și... tot așa de nu-i mai dai de capăt. Litigiul cu Munteanu l-am încheiat în mod pacifist, însă individul s-a implicat iară și iară, pentru a mai stoarce ceva bani încîrdășindu-se cu taberele comuniste. Dar despre alt litigiu vom vorbi mai încolo.

Între timp, deja publicasem cîteva culegeri de proză: *La Ineasca* (1989) și *O femeie își caută pantalonii* (1997). Deși îmi declara că îi place din ce în ce mai mult stilul meu, apariția acestor două volume nu l-a prea încîntat. În special nu-i plăcu titlul celei de a doua cărți publicate și, cu orice ocazie, ironiza că mai bine aș fi intitulat-o *Femeia care și-a pierdut chiloșii...* Am fost mereu tolerant la critică și îmi ziceam că are dreptate, chiar dacă era un volum de schițe umoristice. Către anul 1998, terminasem alt volum de schițe cu tentă serioasă, găsisem și un sponsor să o publice. L-am rugat să o prefăteze. În una din zile Nicolae Dabija mi-a oferit această prefăță care ulterior a apărut în cartea mea *Catacomba* și se numea *Avocatul săracilor*.

Boris Druță, acest avocat al săracilor, căutat mereu prin urbea noastră de nedreptății din toată republica, cunoaște viața, dar nu din auzite. El ține mereu mîna pe pulsul realității de zi cu zi, uneori cu sclipire de blîndețe, dar de cele mai multe ori – dure și ireconciliabile.

Boris Druță face literatură din dragoste de cuvîntul scris, de oameni, de destinul pe care i l-a dat Dumnezeu: acela de a-i apăra pe cei neapărați și a le prinde întîmplările în cărțile sale, pe care viitorimea ce va dori să știe mai multe lucruri despre noi le va deschide cu încredere.

Cîteodată am impresia că Boris Druță scrie niște nuvele pe care – cum acestea palpită de viață – le-ar putea citi și orbii, cu buricile degetelor.

Gingășia și dramaticul se interpenetrează și se explică în creația lui.

El seamănă cu ostașul care-și poartă mitaliera într-o cutie de vioară.

Nicolae Dabija

Prefața a fost scrisă cu măiestrie, doar că a avut urmări nefaste pentru mine și familia mea. Avocatul totdeauna își are cîștigul din ceea ce îi plătesc clienții. Spre deosebire de venitul colegilor, eu m-am pomenit pentru cîțiva ani etichetat ca avocat al neavuților și majoritatea persoanelor ce veneau să le reprezint interesele în instanțe îmi aminteau conținutul acestei prefețe și nu aveam curajul să le cer onorarii mai mari, cum o făceau ceilalți avocați fie și mai puțin experimentați. Așa am fost educat de părinți și închistarea aceasta a durat încă multă vreme, din vina unei exprimări elogiouse referitor la umila mea persoană.

Voi mai menționa un caz nostim în care a fost antrenat săptămînalul. La rubrica umoristică din subsolul săptămînalului cineva a publicat o epigramă, absolut nevinovată, în care se vorbea despre o vacă pe nume... *Manea*. La acea vreme apărea periodica agrarienilor *Pămînt și oameni*, al cărui redactor-șef era un oarecare Vasile Manea, precum mi s-a spus ulterior, un om destul de cumsecade. Catrenul umoristic, acum nu-mi pot aminti conținutul, viza această publicație de opoziție.

Redactorul-șef se simți lezat, nu avu ce face și acționă revista în instanța de judecată, solicitînd dezmințire și încasarea prejudiciului moral. Conform rigorilor legii, reclamantul prezentă o copie a acțiunii pentru a ne pregăti de acel proces judiciar. La propunerea mea, cererea a fost publicată în paginile săptămînalului *LA*, anunțînd miile de cititori că organul central al partidului agrarienilor vine cu pretențiile corespunzătoare. Odată publicat materialul, s-a aflat adresa și numărul de telefon de la domiciliul acestui redactor-șef. Și s-a pornit tîmbălăul! Gloata de epigamiști, amatori de bîrfe zi și noapte îi telefona bietului om, membrilor familiei sale, dorind să precizeze dacă anume acolo locuiește... *vaca Manea!*? Și vîrf la toate *Literatura și arta* iniție o anchetă, solicitînd ca mușterii de la rubrica *Beciul vechi* să-și spună părerea cine este totuși... *vaca Manea?* Doamne, Doamne! Cîte nebunii s-au scris în adresa celui om și eu, la un moment dat, m-am simțit vinovat că lansasem ideea năstrușnică să-i fie publicate datele personale. Nicolae însă m-a bătut prietenește pe umăr și mi-a spus că se bucură că i-am găsit ac de joc unui amator de procese.

Fiind fidelul avocat al săptămînalului, împreună cu N. Dabija într-o bună zi ne-am prezentat la acest proces de judecată în incinta blocului de pe strada Mihai Viteazul, 2 din Chișinău. Acolo l-am surprins pe redactorul revistei *Pămînt și oameni* care se plimba pe culoar mîhnit, vînat și transpirat. Văzîndu-l pe Nicolae însoțit de mine, Vasile Manea păru enervat și nițel speriat. Așteptînd să fim invitați în sală, pesemne răsărindu-i în minte cazul lui Constantin Munteanu, Nicolae Dabija deodată se apropie de el deoarece se cunoșteau și-i spuse următoarele:

– Vasile, nu o face pe grozavul. La redacție vin saci de scrisori cu replici în adresa ta. Avem ce publica pe un an înainte! Doar autorii nu te vizează direct pe tine. E vorba de oarecare vacă Manea, e plină Moldova de vaci cu acest nume. Tare îți trebuie să te faci de rîsul lumii? Și atunci eu am venit imediat cu propunerea să încheiem un armistițiu: Tu îți retragi cererea de chemare în judecată, iar noi încetăm publicarea oricărei replici.

Propunerea noastră l-a făcut pe Vasile Manea mai întîi să șovoie, apoi să se gîndească mai serios.

Nicolae Dabija apucă și mai strîns taurul de coarne și zise:

– Propun să amînăm procesul motivînd că dorim să găsim o modalitate de a soluționa litigiul pe cale amiabilă.

Vasile Manea nu ne răspunde dintr-odată. Avea omul mîndria lui! S-a plimbat încolo și încioace pe coridor, și-a mîncat nervos unghiile și în ultimul moment a declarat că este de acord să încheiem litigiulul pe cale amiable, iar la despărțire ni s-a destăinuit:

– Faptul cum ați procedat cu publicarea numărului meu de telefon nu vă face cinste. Nu vă doresc să treceți și voi vreodată prin asemenea calvar.

Astfel cazul se termină, deși încă un an întreg redacția primea răvașe de la cititorii care insistau să reluăm rubrica despre *vaca Manea*. Nicolae s-a ținut de cuvînt și nu s-a mai revenit la această temă umoristică.

Continuînd referințele la procesele de judecată unde era implicat săptămînalul, o să zăbovesc asupra litigiului purtat între Nicolae Dabija și Boris Marian, redactorul-șef al ziarului cu tentă comunisto-șovină *Nezavisimaia Moldova*. *Literatura și arta* inserase un amplu articol de fond, cu titlul *Просто, Боря!*. Era un articol usturător pentru scriitorul Boris Marian, motiv pentru care ne-am pomenit citați în instanță, unde eram chemați să dăm dezmințire și să plătim bani grei reclamantului. L-am găsit pe scriitorul Marian încruntat, purtînd cămașă națională și pălărie de paie. Mustățile năpădite de bruma cărunteței îi zvîcneau amenințător.

Ca să limpezesc situația. Nicolae obținuse prin canalele sale copia sentinței conform căreia Boris Marian fusese condamnat la închisoare prin anii cincizeci ai secolului trecut, și se fălea că a fost victimă a regimului comunist. Se dădea drept persoana care în anul 1956, cînd rușii făcuseră o intervenție armată în Ungaria, a ieșit la proteste. Pentru curajul său de atunci a fost condamnat la ani de închisoare, iar în zilele noastre era menționat de către unguri. Ambasada Ungariei de la Chișinău i-a conferit martirului Boris Marian o decorație, pe care el, ca redactor-șef al ziarului comunistilor, a oglindit-o pe larg. Nicolae Dabija însă, obținînd copia sentinței, depistase că Boris Marian a fost condamnat la vremea cînd era student la Kiev, în anul 1956, pentru cumul de infracțiuni, printre care și... răspîndirea pornografiei!

În articolul *Prosto, Borea!* Nicolae Dabija a făcut o trecere în revistă a activității din juneța lui Borea, îngroșînd pe ici pe colo culorile legate de răspîndirea materialelor pornografice. Luînd cunoștință de textul sentinței, am stabilit că inculpatul ulterior a fost achitat pentru acest capăt de învinu-

ire, dar însuși cazul îl făcu pe N. Dabija să ironizeze: Adică *Borea* protesta împotriva tancurilor rusești cu poze de femei dezgolate!

În răgazul ce-l aveam, stînd în coridor, Nicolae se apropie de reclaman-tul Marian și-i spune să înceteze procesul, altfel are la dispoziție copia acelei sentințe. Și i-o flutură pe sub nas. Boris Marian începe să tune și să fulgere, cu pumnii încleștați:

– Bă Colea, nenorocitul! Eram tînăr! Ce-i cu tine? Cine în tinerețe nu atîrna vreo femeie goală pe pereții căminului studentesc?!

L-am lăsat pe Boris Marian să se potolească și după ce se calmă, am preluat eu inițiativa:

– Tizule. Îți facem o propunere tentantă. Anunțăm o pauză și în zilele următoare ne întîlnim să încheiem pacea.

– Niciodată! se revoltă Marian înfuriat, mai și împungîndu-l pe Dabija cu degetul în burtă: – O să mă judec cu tine pînă-n pînzele albe!

Deși era o ședință prealabilă, am solicitat de la instanță întrerupere pen-tru a ne pregăti de process ca data viitoare să prezentăm o referință. Jude-cătorul, fiind obligat să ne acorde termenul respectiv, îl chemă pe Marian la calm, iar dacă e posibil, nu ar fi rău... să ne împăcăm înainte de a ajunge în sala de deliberare.

În acea pauză Boris Marian nici de gînd nu avea să se potolească. Ba își permise să publice cîteva articole calomnioase, adăugînd și niște ver-suri batjocoritoare în adresa lui Nicolae Dabija. Nouă atît ne-a trebuit. Am înaintat imediat o contralovitură – cereri reconvenționale împotriva redactorului și publicației *Nezavisimaia Moldova*, solicitînd despăgubiri materiale și morale exorbitante. Astfel am creat o paritate, un echilibru în soluționarea litigiului dintre doi redactori-șefi și două publicații. Se apropia ziua continuării litigiului și... Boris Marian își dădu seama că situația este de asemenea natură încît nimeni nu va avea cîștig de cauză. Ba mai mult, va continua lupta dintre doi tauri întăritați! Cu atît mai mult că și Nicolae se înfuriase, nedorind să cedeze. În situația creată m-am dus la Boris Marian care avea un cît de cît respect față de mine și, fără a-l informa pe Nicolae, l-am convins să accepte întrevederea la masa tratativelor prejudiciare. În cele din urmă Marian se învoi. A fost nevoie de multă energie să-l conving pe Dabija să accepte tratativele și, iată-ne într-o bună zi stînd toți trei la o masă într-un birou de la etajul 2 din incinta Casei Presei. Le-am explicat

„cocoșilor” că în cazul dat soluția optimă este ca ambele părți să-și retragă cererile și să înceteze insultele, învinuirile reciproce, confirmând prin instanță o tranzacție de împăcare...

A urmat o tiradă de replici și cuvinte dure din partea celor doi, dar în cele din urmă am întocmit proiectul tranzacției de împăcare: o dată cu semnarea și aprobarea ei părțile încetează publicarea articolelor și învinuirilor și insultelor reciproce, permițându-și doar să critice ideile fără atac la persoană. Ambii redactori au citit documentul, l-au semnat și chiar și-au strâns mâna:

– Hai să trăim în înțelegere! Doar ne cunoaștem de circa douăzeci de ani în salahoria noastră gazetărească! propuse conciliant Nicolae.

Aveam impresia că acești doi oameni ai scrisului sunt niște copii care se joacă de-a v-ați ascunselea... Am prezentat tranzacția de împăcare în instanță și după ce a fost aprobată eram convins că procesele judiciare s-au terminat.

Mai apoi, într-o convorbire, Nicolae a recunoscut că a acceptat să se împace cu Marian pentru că în decursul mai multor ani au fost buni camarazi și și-au vizitat reciproc părinții la țară...

Un alt proces l-am trăit împreună fiind acționați în instanță de către ex-președintele țării Mircea Snegur. Nicolae a semnat și a publicat în *Literatura și arta* articolul *Genocidul* afirmând că organele secrete ale statului se răfuiesc premeditat pe diferite căi fizic cu persoane proeminente de la noi, dându-i drept exemplu pe fostul primar de Chișinău Nicolae Costin, decedat subit, enigmatic de maladia cancerului, poezii Ion Gheorghiuță, Ion Vatananu, Mihail Garaz, artiștii Ion și Doina Aldea-Teodorovici, savantul Ion Dumeniuc; tentativa de asasinare a lui Dumitru Matcovschi, fără a trece cu vederea indiferența statului în raport cu genocidul față de intelectualitatea românească din Transnistria, referindu-se la procesul grupului Ilie Ilașcu și altor personalități. Nicolae pusese corect întrebarea: de ce mor numai personalități care s-au lansat în lupta pentru renașterea națională, iar lichelele, capii separatiștilor jubilează, vii și nevătămați. Se întreba dacă asemenea șir de decese este întâmplător, chiar și pe timpul primului președinte al Republicii Moldova!...

Procesul s-a desfășurat activ, am atras ca martori oameni de bunăcredință, pe însuși Dumitru Matcovschi, pe martirul Alexandru Usatiuc-

Bulgar, pe văduvele lui Nicolae Costin și Mihail Garaz, învățători din Transnistria, refugiați la Chișinău care confirmau că scheme ale procesului de epurare etnică efectuată de către ocupanții ruși din Dubăsari, Grigoriopol, Tighina, Slobozia, Tiraspol... Reprezentantul procuraturii republicii avea un comportament agresiv în declarațiile sale, tot repetînd una și bună că pentru asemenea articol autorul pe timpul lui Stalin ar fi fost împușcat pe loc, iar ziarul închis sub șapte lacăte. Nicolae mă înzestrăse cu un dictafon, astfel avînd posibilitatea să înregistăm pe bandă tot ce se vorbea în sală. După încheierea fiecărei ședințe mai ascultam o dată mărturisirile oamenilor veniți la proces. Mă sfătuiam cu Nicolae și insistam să publicăm cu regularitate informații noi ca cititorii să cunoască starea de lucruri. Merita o atenție deosebită mărturisirea lui Alexandru Usatiuc-Bulgar, a doamnelor Costin, Garaz, a poetului D. Matcovschi... Nicolae, spre surprinderea mea, nu dori să-mi urmeze sfatul. Trăiesc cu speranța că undeva printre manuscrisele din sertarele lui se păstrează acele însemnări ce le înscrisesem pe bandă, iar el le notase cu mult sîrg și migală. În acele materiale era reflectată durerea și tragedia poporului meu.

După cum am mai spus, în sală apăra interesele serviciilor secrete (ale statului) un reprezentant nervos și iritant de la procuratură, probozindune că ne-am permis să-l nominalizăm în articol pe însuși Mircea Snegur pe care noi deja îl porecleam babacul. Nicolae nu dorea să ațîțe spiritele în jurul acestui articol. Asta am aflat mai tîrziu. În pauzele procesului Nicolae Dabija a dus tratative (fără a mă informa) cu oamenii lui Snegur ca dînsul să-și retragă acțiunea. Mircea Snegur chipurile i-ar fi promis că este de acrod. Cînd eram deja convins că vom cîștiga procesul, judecătorul instanței anunță că intenționează printr-o încheiere să claseze dosarul. Însă trecură cîteva săptămîni și reprezentantul procuraturii insistă să revenim în sala de judecată! Procurorul apăru cu o falcă în cer și cu alta în pămînt, revoltat, insistînd să se continue examinarea!

Luînd o pauză de cîteva zile, Nicolae mă îndemnă să iau legătura cu regizorul Andrei Băleanu, fostul consilier al președintelui Snegur și să-i transmit scrisoarea redacției cu propunerea să încheiem soluționarea litigiului pe cale amiabilă. Am fost împotriva acestui fapt, dar insistența lui N.Dabija a biruit. Andrei Băleanu, cu care am fost totdeauna în relații bune, a primit acel demers cu amabilitate ca după o vreme să aflu că procesul s-a

încheiat pașnic, deoarece M.Snegur i-a telefonat procurorului să accepte retragerea acțiunii împotriva redactorului și săptămînalului. Printre altele în acele zile l-am întîlnit ocazional în stradă pe Andrei Băleanu. El mi-a spus cu zîmbetu-i frumos de haiduc că Mircea Snegur are o părere bună despre mine, că mă cunoaște din cele ce public și că sunt băiat bun! Mi-am zis că regizorul ironizează, deoarece în acea perioadă publicasem cîteva pamflete politice cu genericul *Voievodul are grijă de noi* în care mă refeream la persoane din anturajul babacului destul de transparent... Poate ar mai fi urmat ceva consecințe după acel mic război cu Mircea Snegur, însă el deja pierduse scrutinul în fața lui Lucinschi.

Un proces cu totul deosebit a fost cel purtat cu magnatul financiar, cetățean al Canadei, Boris Bernștein, care sosise deja în Republica Moldova, construind la Chișinău primul hotel de patru stele *Seabeco*.

Articolul pe care îl publicase Nicolae Dabija oglindea schemele acestui milionar, numindu-l nestingherit marele afacerist Boris Bernștein care, profitînd de sărăcia noastră, a furat și fură cît încape în el! Se aduceau argumente concrete, făcîndu-se referință și la unele publicații de rezonanță din alte țări ex-sovietice, cu preponderență citîndu-se din cartea unui oarecare Bunici care se intitula *Aurul partidului*. Se menționa că acest Bernștein, laolaltă cu alți lideri ai partidului comunist din URSS, printre care figura și Petru (Piotr) Lucinschi, au sustras ilicit banii acumulați în decursul multor ani pe spatele poporului.

Articolul conținea argumente grele, convingătoare, în epicentrul cărora se afla Boris Bernștein... Evident că ne-am pomenit cu o acțiune în judecată, solicitîndu-ni-se dezmințiri și încasarea prejudiciilor. Reclamantul era reprezentat în instanță de două persoane: un ex kaghebit și un ins din Ucraina! A fost un process tensionat. Reprezentantii lui Bernștein, bine plătiți, luptau cu înverșunare, încercînd prin diferite probe, argumente să demonstreze că ceea ce a scris ziarul este invenție curată și aberații. Noi ne bazam mult pe extrasele din cartea lui Bunici, unde Boris Bernștein era vizat frecvent, cu argumente precise, necombătute de către vreo instanță internă sau internațională. O probă grea o constituia Actul Curții de Conturi din R.Moldova, în care se stipula că afacerile s-au făcut în majoritatea tranzacțiilor încheiate. Oricum, în cele din urmă prima instanță a recunoscut legale toate cerințele lui B.Bernștein, obligînd ziarul să publice dezmințire, să-și ceară scuze de la B.Bernștein și să i se compenseze despăgubiri financiare.

Suferind acest eșec, o vreme am păstrat tăcere, intuind că instanța a fost influențată, mituită. Raționam în felul acesta fiindcă în argumentele actului de judecată nu se pune accent pe probele noastre anexate. Deoarece hotărîrea de judecată putea fi irevocabilă dacă nu aveam s-o atacăm cu apel, peste o săptămînă personal am depus o contestație la Curtea Supremă de Justiție, instanța decisivă: dacă o pierdeam, B.Bernștein avea toate motivele să jubileze. Am studiat și am analizat minuțios materialele dosarului, constatînd de fiecare dată că dreptatea e de partea noastră. Sărea în ochi mai ales afacerea firmei lui B.Bernștein care încasase din bugetul R. Moldova 3 milioane de dolari pentru procurarea unei cantități de cărbune ca să asigure funcționarea termocentralei din Cuciurgani, Transnistria. Cîteva eșaloane cu cărbune chipurile R.Moldova le-a primit din... Elveția. Am făcut mai multe investigații, am mers la Curtea de conturi, avînd întrevederi cu experții de acolo și nu ne trezea nici o îndoială că magistrul care luase o hotărîre anapoda la prima instanță fusese mituit generos... Conștientizam că, în umbra cauzei stăteau banii magnatului, dar eram hotărîți să luptăm ca leii la înalta Curte.

Pe 17 februarie 1999 ne-am întîlnit la Curtea Supremă de Justiție pentru a participa la procesul cu reprezentanții legali ai lui Boris Bernștein. Dosarul avea rezonanță și a fost prima cauză pusă pe rol. Sala era arhiplină. Deși în acea zi Nicolae Dabija avea să participe și la ședința Parlamentului, am depus în fața colegiului civil noi și noi argumente. Reprezentanții oponentului au manipulat cu cele vechi. În cele din urmă, cînd publicul își permitea să aplaude unele argumente aduse de noi, susținîndu-ne, deodată Colegiul Civil, în persoana a trei magiștri, a prins „să mediteze” și, pentru a avea timp să analizeze probele noastre noi, a anunțat o întrerupere pînă pe 3 martie. Ieșind în pragul edificiului Curții Supreme de pe strada M.Kogălniceanu, 70, am fost întîmpinați din nou cu urale și slogane. Chiar dacă nu aveam vreun rezultat în acea zi, trăiam cu Nicolae o satisfacție vădită, convinși că o să avem cîștig de cauză. Mi-amintesc, după ce s-au potolit spiritele și ne-am dus la redacția ce se afla în apropiere, Nicolae mi-a dăruit noua sa carte, «Icoană spartă, Basarabia» editată de fundația *Scrisul românesc* din Craiova, cu autograful următor: *Lui Boris Druță, martor (de astă dată) la scrierea acestei cărți și avocat al autorului pe care l-a încurajat la scrierea multor articole din această carte, pe care a știut să le apere, cu dragoste, Nicolae Dabija. 17 februarie 1999.*

La 3 martie procesul fu din nou amînat. Instanța iarăși ceru din oficiu să mai studieze argumentele noastre pînă în luna aprilie.

În aprilie, în ajunul examinării cauzei, în urma unui atac de cord a decedat subit Petru Cărbunaru, șeful biroului de avocați unde eram angajat.

După înmormîntare finalizasem piesa de teatru *Supermarket-Crematoriu*. Poate nu era cazul să i-o dau, însă maestrul a promis ca pînă la 7 aprilie 1999, ziua cînd avea să aibă loc finalizarea procesului la Curtea Supremă, o va citi și îmi va da răspuns. În ziua procesului eram și mai bine pregătiți, entuziasmați și am participat amîndoi la dezbateri, replici judiciare. Deliberarea instanței cu camera secretă a durat ore în șir și în sfîrșit a fost pronunțată decizia irevocabilă, prin care ni s-a dat cîștig de cauză, s-a casat hotărîrea atacată și toate pretențiile lui Boris Bernștein au fost respinse ca fiind nefondate. Nicolae s-a bucurat ca un copil. Ieșind în pragul clădirii Curții m-a încurajat cu niște epitețe frumoase, afirmînd că de azi înainte crede că cel mai bun avocat din republică sunt eu! Nu m-au flatat niciodată laudele exagerate, m-a impresionat altceva. La despărțire mi-a spus ca i-a plăcut piesa *Supermarket-Crematoriu* și în viitorul apropiat o va publica. Ceea ce a și făcut...

Sfîrșitul veacului decurge parcă deosebit de anevoios. Aflîndu-mă în relații de colaborare și prietenie cu Nicolae Dabija, m-am confruntat cu cel mai incomod și anevoios proces. Vreau să mă refer la ceea ce în limbaj popular se mai numește „process legat cu libgeria personală a părților.” Pentru ca cititorii să înțeleagă despre ce era vorba, o să amintesc că Nicolae divorțase de prima soție și înregistrase o altă căsătorie. Prima soție purta de mai multă vreme un process de judecată referitor la partajarea averii acumulate în devălmășie. Nu pot spune cîți ani au viețuit împreună, dar aveau doi copii care rămăseseră cu mama lor în apartamentul cu 4 odăi de pe strada Teilor, în vecinătatea preturii Botanica. Nicolae cedase locuința cu tot mobilierul în folosul ex-soției. Dar în procesul de judecată partajarea se referea la alte imobiliare, inclusiv la cel din București, automobile și, precum mi-am dat seama, cote părți din cîteva companii, cofondatorul cărora era Nicolae. Cel mai mult însă ea pretindea la o sumă uriașă de bani. Nu știusem nimic despre acest proces, pînă cînd într-o zi Nicolae m-a rugat să-l asist la Curtea de Apel Chișinău.

Cum am mai spus, o cunoscusem pe prima lui soție cu vreo douăzeci de ani în urmă. Atunci mi se păruse un înger pogorit de pe pînzele lui Rafael.

Era din aceiași regiune cu Nicolae, drăgălașă, suplă, chip demn de inspirat poezii. Antrenat în acel proces de familie, l-am descoperit pe un alt Nicolae, altul decât cel calm și chibzuit. În timpul desfășurării procesului la fiecare replică a fostei soții devenea nervos, ochii îi sticleau ca la un copil nedreptățit. Când i se oferea cuvîntul părea că-și pierde cumpătul, vorbea vrute și nevrute descriind în fața instanței caracterul mercant și lacom, avid de bogăție al fostei consoarte. Ca răspuns fosta soție din înger se pre-făcea într-o femeie vulgară, agresivă, numindu-l cu cele mai urite cuvinte. Orice îi oferea Nicolae, ea nu ceda. După prima ședință am început să regret că m-am învoit să-i apăr interesele deoarece atît fosta lui soție, cît și reprezentantul ei, un boșorog năduhos, îl porecleau și-l amenințau pe Nicolae, încît îți era mai mare mila să-l privești. Unde mai pui că în sală era multă lume care îl cunoștea și îi purta tot respectul. Din gura acelei femei ieșeau asemenea cuvinte încît rămîneau trăsniți de unde le scoate. Nu e cazul să le reproduc aici... După fiecare ședință de judecată cu fosta soție Nicolae devenea tot mai nervos și mai agitat. Tăcea tot timpul și la despărțire îmi spunea:

– Mi-i frică și să mă apropii de telefon. Femeia asta mă tachinează și mă terorizează zi și noapte... Am fost nevoit să schimb numărul de telefon. Nu-l cunosc nici chiar membrii PFD... Deocamdată ea nu mă deranjează. Cel puțin noaptea! Ziua, la redacție e vai de capul meu...

Odată, cînd am venit la redacție, Nicolae mi-a spus:

– Ieri, la adunarea fracțiunii PFD a Parlamentului am discutat candidaturile persoanelor pe care le-am putea promova la posturi de conducere în stat. Am propus și candidatura ta, dar mi s-a răspuns că nu ai fost activ în perioada campaniei electorale...

N-am ripostat, aceste afirmații erau adevărate. Țin minte doar că l-am rugat pe Nicolae ca pe viitor, dacă va avea posibilitate, să mă propună în cadrul Ministerului de externe al RM, ca în perspectivă să fiu trimis în funcție de atașat de presă în vreo ambasadă din străinătate. Existau precedente cînd persoane, care nu erau legate de acest domeniu al diplomației, activau în corpul diplomatic al tînăruului stat. Firește, aceste lucruri se aflau în custodia serviciilor speciale sau persoanele erau promovate prin pile și alte clișee pe care doar le intuiam. Nicolae nu a dorit să mă ajute, probabil nu avea încredere în mine sau poate din alte considerente pe care eu nu m-am străduit să le aflu.

În una din seri mi-a telefonat să mă anunțe că iarăși este citat să se prezinte la instanța de judecată, cu o nouă cerere din partea primei soții cu referire la partajarea averii. De data aceasta solicita să i se atribuie cota parte din casa cu trei nivele din Chișinău, precum și cota din apartamentul ce-l avea la București.

După multiple procese scandaloase instanța a refuzat să-i admită cererea considerînd că aceste bunuri nu pot fi obiect de litigiu deoarece imobilul de la Chișinău nu era încă dat în folosință, autorizat, iar locuința de la București încă nu fusese trecută pe numele lui Nicolae constituind patrimoniul municipiului.

Cu aceste procese am terminat revederea cu fosta lui soție nu înainte de a fi făcuți cu ou și cu oțet de ea. În urma acestor hărțuieli judecătorești Nicolae devenea neliniștit, supărat. Odată mi s-a plîns pe feciorul său:

– În toată treaba asta, legată de împărțirea averii, Dorin este de partea lui maică-sa și mă doare... Doar le-am lăsat un apartament cu 4 odăi mobilat, automobil „Volga”, bani, le achit învățătura, lui și fiicei. De cînd am aflat poziția lui mă simt zdrobit. Îmi crește tensiunea arterială. Deunăzi fosta soție și-a fracturat un picior și tot eu trebuie să am grijă de ea. Pînă la acest accident, fiind cu ea la Burucești, feciorașul a deschis apartamentul meu unde păstram niște bani pentru cheltuieli cînd mă deplasez încolo și i-a luat pe toți!

– Maestre, actuala soție a dumitale mi-a făcut o impresie plăcută, am încercat eu să orientez discuția pe un fâgaș mai optimist:

– Ai dreptate! Tatiana este o femeie calmă, blîndă, mă susține, mă ajută. Anul acesta, de Paștele Blajinilor, i-am vizitat la Orhei pe părinții ei. A fost o călătorie frumoasă! Aștept să-și termine studiile și sper să avem un copil. Va fi o mămică bună.

La aceiași întîlnire Nicolae s-a lăsat pradă unor amintiri din trecut. Mi-a vorbit cu multă simpatie de scriitorii Emilian Bucov și Andrei Lupan.

– Dînșii erau mult mai în vîrstă ca mine, a zis. Dar ei îmi apreciau creația. Înceau să mă apropie pe mine și pe Leonida Lari. Cînd Lupan a împlinit vîrsta de șaptezeci de ani am fost să-l felicităm la el acasă. La acea masă jubiliară stăteau numai persoane în vîrstă, majoritatea evrei care au activat în ilegalitate pentru instaurarea puterii sovietice în 1940. Deși n-am împărtășit niciodată străduința acestora de a aduce rușii peste noi, totuși

cred că Andrei Lupan a fost un mare patriot! Mai târziu, cu o lună înainte de deces, după ce rușii invadaseră Transnistria și fură uciși vreo mie de băieți tineri de ai noștri, a cerut o audiență la Președintele Mircea Snegur. Nu cunosc ce a vrut bătrînul scriitor să discute cu el, dar Snegur nu l-a primit. După aceea, la o întîlnire, grav bolnav, Lupan, spre marea mea uimire, a recunoscut cu vocea lui mucalită de țaran: *Apoi, dragă Nicolae, să știi că salvarea noastră este una: Unirea cu România!...* Despre Emilian Bucov ce pot spune? Era om de cultură și ținută lingvistică românească impecabilă! Însă prea îndoctrinat de ideologia bolșevică. Odată, după ce plecase din viață, l-am ironizat într-un pamflet. Nu am făcut-o cu rea voință. Totuși articolul meu a supărat pe cineva, cînd am afirmat că a servit partidul comunist și toate meritele lui vin de la Moscova. Mi-am mai exprimat părerea mea subiectivă că scrierile lui nu vor rămîne în istoria literaturii basarabene, poate doar vreo cîteva versuri lirice scrise pînă la 1940... Acel articol a supărat-o în mod special pe fica poetului, care mi-a dat telefon și m-a apostrofat cum că eu, care eram oaspete dorit în casa lor, mi-am permis să-i întinez memoria. Regret că am semnat acel pamflet. Și el și Lupan au fost oamenii timpului lor! Intenționez să scriu un nou articol în care să fiu mai realist și mai obiectiv. Despre Bucov s-a exprimat foarte nimerit Aureliu Busuioc, cînd a venit să-l petreacă pe ultimul drum: *Maestrul a mîncat, a băut și... a regulat pînă cînd a sucombat...*

Uneori, după procese, ne plimbam pe bulevardul Ștefan cel Mare discutînd și lucruri mărunte. Nicolae deja purta ochelari. Întîlnindu-se cu diferiți oameni în cale, mă prezenta. Mă simțeam jenat auzindu-l spunînd: „E un mare avocat al timpurilor noastre! Și un bun publicist, scriitor!”. Aveam pe rol mai multe procese de judecată la care nu doresc să mă refer și în unele cazuri le și pierdeam. Despre unele din ele voi mai vorbi. Odată Nicolae mi-a spus:

– Plec cu mașina la București. Sunt așteptat de către Adrian Păunescu. Vom participa la o emisiune televizată. O să luăm în discuție o monografie vădit antiromânească, publicată de agrarieni cu sprijinul Ministerului Învățămîntului. Monografia servește drept manual școlar. De la București o să le spun oamenilor, unde se recepționează canalul TVR-1, să înceteze a-l ponegri pe Grigore Vieru și pe alți patrioți de-ai noștri. Voi spune direct cine sunt cu adevărat dușmanii noștri, axați pe românofobie datorită agrarienilor...

După această discuție, mi-am dorit și mai mult să mă apropii mai mult de Grigore Vieru. Nu avusesem ocazia să stăm de vorbă în doi. L-am rugat pe Nicolae, după ce se va întoarce de la București, să-mi organizeze o întâlnire cu Grig.

– Neapărat. Avem șanse reale să stăm toți trei la un pahar de vorbă. Sau poate vom pleca la fratele ori sora mea în sat. Demult nu am trecut pe la ei... La despărțire a mai adăugat o frază care m-a șocat: La București mă purific! La Chișinău, după Marea Adunare Națională, încep să pun totul la îndoială. Mă tem că moartea lui Ion și Doina Aldea-Teodorovici nu a fost doar o tragică întâmplare. Tu ce crezi?

– Aceste îndoieli le am și eu. Vremea și arhivele kaghebeului este posibil să dea cândva răspuns. Pe viitor s-ar putea să ne aștepte și mai multe neazuri...

Nicolae se metamorfoza sub ochii mei, în special când foștii prieteni îi deveneau neprieteni. În multe publicații apăreau numeroase articole antiromânești și acest lucru îl amăra. Comentându-l pe cutare sau cutare utiliza o frază scurtă: *Ticălosul de el!* La redacție deseori îl găseam în biroul său din strada Sfatul Țării 2, obosit, chinuit. Mereu aplecat asupra filelor, la masa de scris. Avea și probleme cu spinarea, pare-mi-se hernie de disc, curînd fiind supus unei intervenții chirurgicale...

Odată, când pregăteam pentru tipar eseul *Jazzul Republicii Moldova pentru mileniul trei*, l-am întrebat:

– Ce părere aveți despre termenul Moldova de Răsărit, așa cum numește Basarabia Pantelimon Halippa în cartea editată în 1991 la Chișinău cu titlul *Testament pentru urmași?*

Ce mi-a răspuns nu mai țin minte. Știu doar că n-am dorit să polemizez chiar dacă articolul *Jazzul* nu a apărut la săptămînal. El l-a citit de cîteva ori și nu mi-a spus părerea sa. Crezînd că nu i-a plăcut, l-am prezentat la ziarele *Luceafărul* și *Glasul națiunii* și ele l-au publicat.

În acea perioadă, pare-mi-se, Nicolae mi-a dăruit noua lui carte de publicistică editată la Craiova, cu titlul *Libertatea are chipul lui Dumnezeu* cu următoarea dedicație: *Lui Boris Druța, martorului-avocat a devenirii multor materiale din această carte, pe care le-a apărut, cu dragoste pentru omnia Dumnealui aceste file cu inima lui Nicolae Dabija...*

În ziua de iulie 1998 cînd și-a sărbătorit aniversarea de cincizeci de ani i-am telefonat acasă să-l felicitez. S-a bucurat și m-a invitat în sala cu cămin

de la US, unde avea să aibă loc festivitatea. Ziua era călduroasă, se adunaseră oficialități care îi adresau doar laudele la adresa lui Nicolae Dabija. Vorbitorii scriitori (unii din ei) parcă nu mai aveau talaghir la gură, vorbeau neconținut una și aceeași – cât de talentat și genial este omagiatul! Timpul trecea, sala era arhiplină și toți transpirau din belșug, însă șirul vorbitorilor nu mai contenea. Nicolae stătea într-un jilț absent, cu fața crispată. Am părăsit acea sală unde oamenii întreceau măsura cu vorbele lor pe alocuri lipsite de noimă.

Serata s-a terminat fără mari evenimente. Nu mai țin minte dacă i s-a acordat vreun premiu cu acea ocazie.

Mai apoi ne-am încadrat în viața de toate zilele, chiar dacă deja știam că degrabă Nicolae va suporta o intervenție chirurgicală la coloana vertebrală. Speram că și hărțuierile neprietenilor și ale fostei soții vor înceta. Mă așteptam la zile mai bune pentru el.

– Atunci, reveni el la ziua când își serbă ziua de naștere, te-am văzut în sala cu cămin, apoi ai dispărut. Mi-a părut rău. Eu aveam dureri insuportabile. Probabil ți-ai dat seama...

– Nu-i nimic, am răspuns eu trist.

În acele zile ale începutului de toamnă decedase tatăl meu. Mi s-a plîns și dînsul:

– Sfirșitul acestei veri a fost greu și pentru mine. Cu vreo trei săptămîni în urmă, pe la zori un individ a pătruns în casa fostei soții și a încercat să-mi stranguleze fiica. Noroc ca s-a trezit Elena și a răcnit fără sine, după care criminalul a dat bir cu fugiții. Am anunțat poliția, însă nu s-a luat nici o măsură... Mi s-a părut ceva neverosimil ceea ce mi se relata, însă el continuă, mai deunăzi Elena împreună cu Doina și Dorin au plecat la odihnă, la mare, pentru o săptămînă. Niște răufăcători au spart apartamentul ca să fure de-acolo haine, lucruri de preț... Am anunțat poliția, dar din nou fără nici un rezultat...

Era indispus, disperat și nu știam cum să-l consolez. În acea clipă, a cita oară, mi s-a părut că simte nevoia de comunicare. Deodată și-a ridicat ochii la mine, m-a privit îngîndurat și mi-a pus o întrebare:

– Oare de ce femeile uneori sunt atît de bune și blajine de-ți vine să le pui în sîn, iar alteori tot ele se transformă în fiare?...

Mi-am dat seama că încerca să se justifice de ce fosta soție a venit să-l viziteze, împreună cu copiii, deși eram la curent cu procesul lor de judeca-

tă interminabil. După o pauză îndelungată, parcă făcînd ordine în ziarele risipite pe jos, Nicolae îmi arată cu ochii spre celălalt pat și rosti cu aceeași voce stinsă dar duioasă: Aici, la mine, aproape în fiecare seară vine să stea și să doarmă Tatiana. Vara, pînă a ajunge la spital, m-am tratat la sanatoriul din Cahul. Mă îngrijea și mă îngrijește ca pe un copil. Pare că a trimis-o însuși Dumnezeu în clipele mele cele mai grele. Mi-i frică să nu se chinuie cu mine la bătrînețe. E tînără de tot și... sunt fericit. E gravidă și la anul vom avea un copil...

Apoi, aflînd că mi-a decedat tatăl, își aminti și el despre tatăl său. Mi-a povestit cum l-a adus la Chișinău, cînd s-a îmbolnăvit, la medici cunoscuți și competenți, dar într-o zi a decedat subit. Vorbi cu durere cum fosta soție, într-o criză de nervi, a făcut ferfeniță niște fotografii de epocă cu chipul tatălui și al mamei. A distrus și alte fotografii din adolescența lui cu prima dragoste de la școala din Cimișlia...

Mi-am amintit și eu cîte ceva despre tata Victor, veteran de război pe frontul român, rănit la Rîmnicul Sărat, prizonier la ruși, apoi revenit acasă după evadarea din Rusia. A trecut prin multe greutăți, dar a avut și o dragoste frumoasă extraconjugală. Era o poveste știută de tot satul despre care eu am aflat doar în seara de priveghi, cînd femeia a venit în toiul nopții să-și ia adio de la tata, să aprindă o lumînare la căpățiul lui.

– Scrie neapărat o povestire despre acest caz, mă sfătui Nicolae. Scrie cît mai mult despre ceea ce știi cel mai bine, continuă el, apoi îmi reproșă: – De ce publici la alte ziare? De ce nu ai avut răbdare ca articolul *Jazul pentru mileniul trei* să apară la noi?! Să nu mai faci asta. Eu doar am încredere în tine, însă nu totdeauna spațiul și momentul îmi permit să public nici ceea ce scriu eu însumi.

– Dar ce facem cu procesul de la tribunalul Chișinău? am revenit eu la ale noastre. Poate o îndupleci pe Elena?

– Am vorbit cu ea, desigur. A zis că poate să-și retragă pretențiile materiale cu condiția să-i procur apartament la București. Dorește să locuiască și să lucreze acolo. De fapt insistă să-i donez apartamentul ce-l am în posesie la București... Acum eu n-am ce să-i dau... Dacă anterior eram sprijinit ba de o firmă, ba de un sponsor, simpatizant economic, azi n-am măcar 200 de lei pentru a-mi procura medicamente! Unica sursă de venit este salariul de deputat. Ce o să fie mai încolo, nu pot prezice...

După acea despărțire m-a informat că a hotărît să plece la o clinică din Frankfurt, (Germania) pentru o intervenție chirurgicală la coloana vertebrală. M-a rugat să amînăm toate procesele judiciare cu fosta soție după Anul Nou, cînd speră să-și revină.

Dupa întoarcerea de la tratament în Germania, unde a fost supus unei intervenții chirurgicale, în presa de la noi apărură articole acide, fiind acuzat că guvernul și-a permis să cheltuie o groază de bani pentru operația lui. Citind articolele dușmănoase Nicolae zîmbea sarcastic, dînd a lehamite din mînă. Mi se pare că atunci se afla în așteptarea mării bucurii de a-și vedea noul-născut.

La începutul anului 1999 mi-a dăruit noua sa carte, *Icoană spartă, Basarabia* editată de fundația *Scrisul românesc* la Craiova, scriindu-mi urmatoarea dedicație. *Lui Boris Druță, martor (de astă dată) la scrierea cărții și avocat al autorului pe care l-a încurajat la scrierea multor articole din această carte, pe care a știut să-l apere, – cu dragoste, Nicolae Dabija.*

17 februarie 1999

În luna martie al aceluiași an am prezentat la redacție piesa de teatru *Supermarket-Crematoriu*. Nicolae a citit-o foarte repede, probabil și-a amintit despre replica făcută în adresa mea cu referire la articolul *Un jazz pentru mileniul trei* în care vorbeam despre serviciile secrete infiltrate printre mulți scriitori și alți intelectuali autohtoni care fusese acceptată, însă apariția ei tergiversată.

– Sincer să fiu, piesa e bună și merită să fie publicată... A venit la mine și Matcovschi și Podoleanu, alți colegi de condei cu piese, dar le-am refuzat. Ție n-o să-ți refuz, ca recunoștință față de tot ce faci pentru redacție. E o piesă actuală, pînă la tine nu țin minte ca cineva să fi abordat traficul ilicit de organe... Mi se pare că e prea transparent acest personaj, *Chirică*, fiul președintelui țării. Petru Lucinschii cu adevărat are un fiu cu numele Chiril. Ce-ar fi ca personajul în cauză să se numească Albert subînțelegîndu-se odrasla lui Sangheli, Ciubuc, ginerele lui Snegur și firește urmașii lui Lucinschi?...

Am căzut de acord ca în varianta de ziar să schimb numele personajului. Și tot la acel început de an i-am prezentat materialul despre creația lui Pușkin în perioada aflării sale în surghiun la Chișinău. Studiasem minuțios

10 volume ale operei clasicului rus sub redacția lui Brochhaus și Efron, descoperind multe lucruri curioase.

– Cele scrise de Aleksandr Pușkin despre moldoveni o să le publicăm la finele lui mai 1999, în ajunul aniversării a 200 de ani de la nașterea poetului. Va fi un material scandalos, însă vom face remarca precum că ziarul nu împărtășește poziția autorului.

M-am învoit gândindu-mă că fiecare are dreptul la opinie, cu atât mai mult că revista Uniunii Scriitorilor are membrii săi cu diverse păreri privind tema dată.

Totuși în acele zile Nicolae mi se părea mai îngândurat și mai trist ca de obicei intuind că ceva se petrece în sufletul lui, dar mă străduiam să nu-l cicălesc, sperînd că toate dedesubturile le voi afla o dată cu trecerea vremii. Nu îndrăzneam să-l întreb să nu cumva să creadă ca mă bag în viața lui privată. Doream să fie sănătos și așteptam să-l văd mai vioi, în special după ce Tatiana va naște.

În primăvara aceluia an am devenit laureat al săptămînalului *Literatura și arta*. În acea zi în incinta redacției s-au adunat mai multe personalități marcante. Maestrul mă prezentă ca avocatul lui personal, specificînd că îmi apreciază meritele în domeniul publicisticii, eu așteptînd zadarnic să fiu apreciat pentru proză și poezie. La acest compartiment îi evidenția pe Arcadie Suceveanu, Ion Hadîrcă, Vasile Romanciuc, Nina Josu... Premiul în domeniul prozei l-a obținut Dragoș Vicol, un tînăr înzestrat, harnic, creația căruia nu m-a încîntat. Gurile rele ziceau că Dragoș este ajutat de tatăl său Ion Vicol, coleg de universitate al lui Nicolae, care a scris pentru fiu romane, nuvele. Cert este că la acea ceremonie Dragoș mi s-a părut oarecum îngîmfat, trufaș, nici nu a dorit să se salute. Nu am luat-o în nume de rău, conștient de faptul că este normal ca un talent ca al lui, apreciat de către însuși Fănuș Neagu, să aibă șanse de a deveni un clasic viu al literaturii basarabene! M-am bucurat că în domeniul prozei a fost premiat prietenul meu, un om de înaltă probitate morală, Nicolae Rusu, totodată mă simțeam amărît că nu am atins măiestria cuvenită.

Următorul eveniment, pe care doresc să-l menționez, este că în vara anului 1999, Tatiana născuse o fetiță, însă momentul a fost umbrat de moartea mamei lui Nicolae. În ziua de 25 iulie 1999 împreună cu Spiridon Vagheli, Grigore Vieru, Valeriu Matei, Alexandru Moșanu, Ion Borșevici,

cîțiva oameni de afaceri pe care nu-i cunoșteam personal, Petru Teodoreanu (Petruccio), fotograful cu care niciodată n-am reușit să găsec limbaj comun (la numai cîteva luni Petru a decedat subit de ictus cerebral, la doar 37 de ani. Nicolae ținea la el și a suportat dureros dispariția lui), am plecat la baștina lui Nicolae care mie mi s-a părut izbitor de asemănătoare cu Ipoteștii lui Eminescu. Era o zi toridă. Ceremonia a durat mult. Preotul a respectat cu strictețe rînduielele. Drumul a fost scurt cimitirul aflîndu-se la o azvîrlitură de băț de casă. Preotul se reținea la fiecare zece pași dînd citire tuturor evangheliilor, urmat de un cor de femei în etate. La cimitirul năpădit de buruieni înalte au luat cuvîntul aproape toți cei veniți din Chișinău. Mi s-au întipărit în minte cuvintele lui Grigore Vieru: *Mama lui Nicolae Dabija poate să se considere soră dreaptă cu mamele lui Eminescu, Nichita Stănescu, Mihail Sadoveanu... Noi toți începem să îmbătrînim cînd ne mor mamele...* A ținut o cuvîntare ce a stors lacrimi și Nicolae. Discursul său apăru mai apoi în *LA*...

Tatianei la un moment dat i se făcuse rău din cauza căldurii și a fost ajutată de niște femei grijulii. Purta haine de doliu și împărtășea durerea soțului. Întorși de la cimitir, am stat cu toții la masa de pomenire cu scaune lungi, chiar în casa veche, cu geamuri mici unde s-a născut și a copilărit poetul.

Continuînd să tot mergem pe la procese de judecată, eram nevoit adesea să-i telefonez acasă. Vocea lui mi se părea din ce în ce mai ostenită, se plîngea ca îl chinuie plînsetele pruncului care nu prea dormea nopțile. Mi se crease impresia că relația noastră s-a cam răcit. Bănuiam că de vină sunt eu, îmi permisesem deseori să atac mai mulți prieteni de idei ai poetului, fie și alegoric (în special în pamfletele politice). Poate anume din aceste considerente în a doua jumătate a anului 1999 săptămînalul n-a publicat nimic din ceea ce am prezentat. Alexandru Donos, responsabil de crearea paginilor, îmi spunea că materialele mele stau pe masa redactorului-șef. Țin să subliniez că lucrul acesta nu mă deranja, în adîncul sufletului îi eram recunoscător că-mi oferă răgaz să fac analize și concluzii, să-mi disciplinez caracterul turbulent.

La finele aceluia an am trecut pe la redacție să prezint un articol despre meritele nașului meu, Vasile Țapoc, care împlinea frumoasa vîrstă de șaizeci de ani.

Nu dădusem de mulțisor prin cabinetul lui cu rafturile pline de cărți și manuscrise. Nicolae mă primi cu deosebită ospitalitate, îmi povesti mul-

te întâmplări din parlament, din viața lui, despre cât de grijulie mamă este Tatiana, despre fetița care deja râde și gîngurește. Părea un tătic fericit. La despărțire mi-a promis c-o să publice articolul și într-adevăr pe 23 decembrie 1999, de ziua nașului, a publicat materialul și fotografia acestuia.

Tot atunci mi-a spus că Tatiana este ocupată mult cu creșterea copilului, și mai este și studentă la drept și nu reușește și are câteva restanțe la unele discipline. Am promis că voi încerca s-o ajut și ne-am despărțit.

La răspîntia între veacuri zilnic aveau loc evenimente, iar o mulțime de persoane, de îndată ce apărea vreo notă critică în adresa lor, alergau în graba mare în instanța de judecată ca și cum veneau acolo să se complacă în importanța lor, să înjure, mai ales să-i batjocorească pe acei care au stat la baza trezirii conștiinței noastre naționale. Aveam impresia că ținta era Uniunea Scriitorilor și publicația *Literatura și arta*.

În această zarvă pusă la cale de către serviciile speciale se implicau direct politicienii, prin intermediul publicațiilor pe care le finanțau. Nu apucam să ieșim dintr-un proces că intram în altul. Eu îi eram călăuză lui Nicolae la toate aceste litigii. Cele mai incandescente momente aveau loc în culoarele judecăților, unde Nicolae, dînd ochii cu prietenii de ieri, încerca să le vorbească calm, asistat de mine pentru a ajunge la un punct de mediere. Unii, precum am mai subliniat, acceptau, conștientizau că nu are rost să se bată. Alții veneau la procese cu capsă pusă, transformau ședințele de judecată în bîlci, urlau, amenințau, utilizau un vocabular licențios, într-un cuvînt se purtau ca la ușa cortului. Atunci mi-am dat seama că unii intelectuali, pe care îi consideram icoanele noastre, pot fi adevărați mitocani.

Plăcerea noastră cea mare era să ieșim în stradă și să ne refugiem într-o cafenea. Luam cîte o gustărică și puțin alcool. Pe Nicolae niciodată nu l-am văzut turmentat. Am simțit că vrea să mă ajute, după cum îl ajutam și eu, fără nici o remunerare. Este adevărat că atunci cînd îi prezentam o proză, un ciclu de versuri, îmi declara că va fi publicată peste o lună sau două, cînd se va ivi spațiu. Luam îndărăt filele și lucram la ele. Zicea că îi place cum scriu, totuși aveam suspiciunea că uneori nu este sincer, însă laudele lui rezervate mă încurajau.

La 3 februarie 2000, în incinta Casei Limbii Române din Chișinău am decis să organizez o lansare de carte în fața preținșilor mei cititori tineri

care frecventau această organizație culturală a capitalei. A fost unicul caz când mi-am permis o asemenea aventură, pregătind la sfârșit și o masă. Am invitat mai multe personalități, printre care pe Grigore Vieru și Dumitru Matcovschi, dar nu au venit din diverse motive. Au participat Nicolae Dabija, Ion Ciocanu, Efim Tarlapan, Victor Dumbrăveanu și alții. Dintre vorbitori mi s-au părut mai sinceri și mai inspirați Efim Tarlapan și Nicolae Dabija. Ultimul a vorbit frumos despre creația mea, chiar dacă unele afirmații au fost exagerate. Cunoșteam însă maniera lui de a susține public persoana pe care o simpatiza. Ceea ce m-a surprins a fost că a amintit de faptul că tatăl lui, aflându-se la spital (în ajunul decesului!), după ce a citit pamfletul politic intitulat *Voievodul are grijă de noi* a rămas impresionat și l-a întrebat: *Oare baiatul ista scriind despre bandiții noștri politici nu se teme că poate s-o pățească?* În acea luare de cuvânt a mai spus cum a muncit la redactarea piesei mele *Supermarket-Crematoriu*.

În timpul acelei seri, după ce trecusem la sindrofie, am observat că în sală a venit o domnișoară drăguță și elegantă, îmbrăcată după ultimul ținut al modei. S-a așezat alături de Nicolae, au servit din bucate, apoi s-au evaporat englezește în vâlul romantic al serii. Această dispariție au observat-o și alții, inclusiv Jana, soția mea. Firește, au urmat tot felul de comentarii, dar îl invidiam că la vârsta lui are capacitatea să încinte domnișoare cu aspect superb! Era o pasiune a sa, la care orice bărbat are dreptul. La acea lansare, pentru a oglindi evenimentul, a fost prezent și un reprezentant de la radio Moldova care m-a intervievat. În sală, spre marea mea bucurie, au fost prezenți copiii mei: Victor, Veronica și Sorin. Cuvântările celor prezenți au fost rezervate, cu excepția lui Nicolae. Atunci am conștientizat că realizările mele sunt mult prea modeste și era un lucru firesc. Totdeauna mi-am știut valoarea și nu am pretins la mai mult decât prezentam ca scriitor. Serata a fost veselă și toți au laudat plăcintele, sarmalele și mai ales vinul adus de mine. Despre acele momente s-au păstrat mai multe fotografii...

Pare-mi-se, în anul 2000 redacția *LA* s-a pomenit în pragul falimentului, din cauza „străduinței” comuniștilor ce veniseră la putere și clandestin au abonat peste 40 de mii de cititori. La prima vedere era o treabă bună, lăudabilă, dar vorba e că bugetul redacției nu era capabil să procure hârtie pentru acoperirea acestui volum de numere. Nicolae în calitate de redactor-șef a

fost nevoit să reducă volumul ziarului și deodată, spre surprinderea cititorilor, începu să apară doar pe 4 pagini în loc de 8. Astfel, mulți au fost lipsiți de posibilitatea de a fi publicați. Eu prezentasem manuscrisul nuvelei *Filimon Bodi*. Nicolae mi-a spus că deocamdată nu dispune de spațiu și o va publica doar toamna, când o să revină la volumul inițial de 8 pagini... Nuvelela totuși a fost tipărită mai devreme și istoricul Ion Țurcanu m-a atacat cu o replică dură învinuindu-mă de falsificare a adevărului. Am fost de acord, însă nuvelela era o lucrare artistică și nicidecum documentară. Confuzia se produsese pentru că Nicolae Dabija adăugase... „nuvelă documentară”.

La apariția culegerii *Sarcofagul* am inclus și această nuvelă, dar fără vreo specificare.

În octombrie 2000 Nicolae Dabija a fost nun mare la nepotul său (feciorul fratelui). M-am numărat printre invitați la ceremonia de la restaurantul *Chișinău* alături de Simion și Gheorghe Ghimpu și soțiile lor, Valeriu Matei care a interpretat cântecul „Dodă, dodă”, și alte persoane. Ne-am fotografiat, păstrez și acum acele poze. Nicolae și Tatiana erau frumoși, tineri și fericiți. Ne-am veselit din plin, eu fiind împreună cu Jana (mama lui Sorin) și fiica Nelly.

Următoarea noastră întâlnire a avut loc la Congresul Intelectualilor, la care Nicolae m-a invitat și unde am fost ales în prezidiu... Alt eveniment s-a produs în luna noiembrie a aceluiași an, când am avut la redacție o întrevvedere și i-am prezentat o scrisoare (scrisă și redactată de mine) semnată de autoritatea criminală, hoțul în lege de atunci Petrică Gîlcă, cunoscut în lumea interlopă ca Micu. La acea întâlnire am aflat că marele martir Gheorghe Ghimpu a avut un accident rutier. Articolul propus i s-a părut cam haios și a zis că nu este sigur că îl poate publica. Revenind la adepții hoțului în lege (Micu se afla în detenție), le-am explicat situația și atunci lumea interlopă a delegat un ins la Nicolae. În numărul curent adresarea banditului însoțită de micul meu comentariu a apărut trezind mare vîlvă în societate. Mai apoi Nicolae mi s-a destăinuit de ce a publicat acel material scandalos. Erau vremuri grele pentru situația financiară a ziarului, iar lumea interlopă i-a făcut o propunere pe care nu a fost în stare s-o refuze!

Tot atunci am devenit avocatul altui martir – Vasile Vișcu. Studiind toate volumele din arhiva Judecătoriei Supreme, am pregătit mai multe materiale

la acest capitol și în luna februarie 2001 unele dintre ele au fost publicate. Partidul din al cărei componență făcea parte Nicolae a pierdut alegerile. Imediat după scrutin în periodica din țară au apărut articole cu conținut dur din partea lui Nicolae Dabija în adresa lui Iurie Roșca (Iuda), toate prezentate într-o cheie dezastruoasă de discreditare. Iurie Roșca era fals patriot, kaghe-bist de la al cărui patriotism i-a rămas doar barba și păduchii patriotici pe ea. Intuiam că foarte curînd pe rol vor fi puse noi și noi dosare atît dintr-o parte cît și din cealaltă. Părea că s-a declanșat un adevărat război de gherilă și se așteptau provocări. În noaptea de 18 spre 19 aprilie 2001 un grup de criminali l-a atacat pe Nicolae în scara blocului său, lovindu-l cu un obiect contondent, provocîndu-i leziuni corporale. Era trebușoara lui Iura Roșca pentru a-l sfida, a-l cumiți. Nicolae mi-a mărturisit că l-au agresat patru inși mascați, care doar printr-o minune nu i-au spart țeasta, el izbutind să se ferească.

Deja ex-deputatul Nicolae Dabija s-a adresat cu o sesizare către Procurorul General, dar, precum era de așteptat, răufăcătorii nu au fost identificați de către organele speciale și nu au fost trași la răspundere. Avea leziuni corporale, era puțin speriat de parcă se întorsese de la o bătălie. I s-a comunicat că procuratura a pornit o acțiune penală pe cazul dat. Redacția pregătise deja o informație pentru toate agențiile de presă din țară, cu difuzarea noutății. Și atunci m-a fulgerat o bănuială, dedusă din multiplele mașinații pe care le-a făcut intelectualitatea noastră în anii trecuți, acumîndu-și capital politic: oare nu era și asta o înscenare pentru domnul Nicolae Dabija? Dumnezeu să mă ierte că am gîndit așa! Totuși am rămas pentru totdeauna la convingerea că oameni alde Roșca, Secăreanu, Cubreacov, în hlamidă falsă patriotică de fapt au fost niște trădători, urmărind doar scopul să obțină de la Rusia și România finanțe, să se cocoteze cu orice preț, prin orice mijloace, în vîrfurile puterii.

În acele zile am început să-mi pun întrebări, dacă nu cumva și unii din angajații și „prieteni”, redacției pot fi agenți sub acoperire ai serviciilor secrete din exteriorul și interiorul țării. Moscova nu putea să nu aibă un interes direct de a ști ce zace în intelectualii basarabeni. Începușem a bănui că și în persoana lui Nicolae se poate întrevădea o umbră de această culoare. Aveam impresia că totul ce știa se afla sub control, că Nicolae primește informațiile respective pe care puteau să le furnizeze doar serviciile legate de secrete de stat.

Erau firește doar niște supoziții. Văzîndu-mă atît de mic într-o lume controversată, consideram că scopul meu este să scriu ceea ce îmi place. În iunie 2001 pregătisem pentru publicare prima culegere de versuri, intitulînd-o *Între viață și moarte*. În ajunul publicării l-am rugat pe maestrul să o prefățeze și el, în ciuda grabei veșnice, îmi promise. I-am prezentat manuscrisul ce conținea și multe versuri anterior publicate în săptămînal. Între timp am găsit și un sponsor, pe colegul de universitate, Ivan Diacov, procurorul orașului. Ascultîndu-mi rugămîntea, a deschis un safeu mare din birou, a scos de acolo cîteva bancnote și mi le-a dat pentru editarea cărții, fapt pentru care i-am fost mereu recunoscător. În zilele următoare Nicolae Dabija mi-a înmînat prefața la culegerea de versuri pe care o reproduc integral:

Prin lentila poeziei

Dumnezeu a pus cîte un strop de poezie în toate și viața s-a făcut frumoasă. Pe urmă – așa precum se ia roua cînd se ridică soarele – cu timpul acei stropi ai poeziei s-au evaporat de pe multe ale existenței.

Dacă am pune, astăzi, cîte un strop de poezie în multe din cele care ne înconjoară, viața cu toate ale ei ar avea ceva din misterul creației dintîi...

Acest lucru încearcă să-l facă și Boris Druță.

Cine-i cunoaște creația – nuvelele, romanele, eseurile, lucrările publicistice – nu va rămîne mirat de acest volum de poeme, or, în tot ce-a scris Boris Druță sînt prezente poezia, metafora, fabula poetică.

Volumul e o invitație la a descoperi poezia. Ea se află în chiar preajma noastră, ne sugerează autorul.

A invita pe cineva să descopere poezia este identic cu a invita să se descopere pe sine, cu invitația de a descoperi latura frumoasă a lucrurilor, umbra lor de lumină. Și aici visul e un indiciu, dar și un criteriu, dar și o lentilă pentru a surprinde realitatea. Autorul în această carte e autor de vise, care nu povestește vise, ci le construiește. Lumea lui e mai vie ca lumea reală. El oferă, cum ar zice

L. Dimov, „nu iluzia unei certitudini, ci certitudinea unei iluzii”. Realitatea convențională pare ea mai degrabă inventată de iluzie, cea care o substituie pe prima, dintr-o „foame de real”.

Este o calitate a autorului de a privi realitatea prin lentila poeziei și a o vedea altfel nu de cum arată aceasta, ci de cum o văd alții, neînzeștrați cu asemenea facultate. Notarea poemelor în acest sens este identică cu notarea viselor.

Așa cum silvicultorii plantează la marginea pustiurilor de nisip plantații de cactuși ca pustia să nu înainteze, Boris Druță plantează cactușii săi, ca să oprească înaintarea pustiului din om. A trăi în și prin literatură, așa cum o face Boris Druță, este destinul unui scriitor adevărat.

Nicolae Dabija

Îmi aduc aminte că în acea zi de 2 iulie 2001, când scrisese aceste cuvinte, iscălindu-le în prezența mea, Nicolae avea fața obosită, îngrijorată. Tocmai venise fiica mai mare (toată înzorzonată în aur) și feciorul (copiii de la prima familie) ca să-i ceară bani pentru necesitățile zilnice. Stătea îngîndurat, cu ochelarii pe vârful nasului și ofta ușor chibzuind cum să rezolve problema. În cele din urmă chemă un cunoscut, vorbe ceva cu el, după care se întoarce cu două plicuri: unul pentru fiică, celălalt pentru fecior și după ce am rămas în doi mi-a zis strecurîndu-mi în buzunar și mie ceva:

– Știi că la tine e aceeași poveste! iar după o pauză adăugă: unii de sea-ma noastră desfășoară afaceri, se îmbogățesc, iar noi scriem. Ne luptăm cu morile de vînt...

Mi-a dat de înțeles c-o să mai vorbim despre altele, grăbindu-se deoarece în prag îl aștepta o mașină neagră gata de plecare, mi se pare, la Orhei.

Continuu să-mi amintesc de anul 2001 cînd participam împreună la Juedcătoria sectorului Buiucani și la tribunal, în cauzele civile legate de litigiile intentate de către generalul Alexei și politicianul Iurie Roșca. Examinările decurgeau anevoios. Generalul sosea cu un ditamai țuhal de documente pe care le demonstra, le descifra, le flutura în fața tuturor pentru a arăta cît de imaculat este în fața societății și a istoriei. Corpul lui mătăhălos părea că acoperă toată justiția națională! Noi veneam cu noi și noi argumente, el se revolta și mai abitir și promitea că la ședințele viitoare va aduce alte acte justificative.

Reprezentanții lui Iurie Roșca acționau mai fariseic. De fiecare dată adunau informațiile aduse de mine sau Nicolae, ca a doua zi, tratându-le din punctul lor de vedere, eronat, să le posteze în ziarele pe care le conduceau. Fariseicul Iurie Roșca, care pe atunci se afla încă în vârful piramidei, încerca o satisfacție diabolică, jubila în ghemurile de minciuni. Mă gîndeam (chiar dacă nu aveam dovezi și probabil nu vor fi scoase la iveală niciodată) că acest lider al mișcării naționale sub egida șefului frontului popular, sub drapelele patriotice nu e altcineva decît un agent sub acoperire al Moscovei și stoarce de-acolo bani ca să destrame rîndurile adevăraților patrioți. Din cauza acestui individ au pătimit, au murit chiar mari bărbați ai neamului.

Naivitatea noastră de la începutul Mișcării de eliberare națională de la mijlocul anilor '80 pînă cînd comuniștii au luat loc în capul mesei, va fi o temă de studiu minuțios pentru oamenii de știință, pentru istorici, dar aceasta deja va aparține generațiilor viitoare. Un lucru cert pe care îl pot spune e că alde Iurie Roșca și acoliții săi în mod cinic au distrus, au dezmembrat unitatea noastră prin intermediul posturilor de radio, periodicelelor, luărilor de cuvînt. Trebuie să recunosc că atît generalul Alexei cît și Iurie Roșca erau persoane înzestrate, ingenioase, informate, deștepte în lupta lor acerbă de a-și atinge scopul. Mi se mai crease impresia că în rîndurile agenților sub acoperire ai Moscovei, la Chișinău acționau agenți similari ai Bucureștiului. Nu puteam nicidecum înțelege de ce România e cointeresată să știrbească aspirațiile majorității de a deveni un monolit în lupta pentru unire. Intuiam că în distrugerea monolitului român de luptă pentru independență persistă serviciile speciale ale Ucrainei, Washingtonului, dar totul era doar la nivel de presupunere. Făceam asemenea deducții după fiecare participare la procese, descoperind noi personaje...

Mă interesau și alte probleme personale, mai cu seamă cînd ne pome-neam, după procese, la vreo masă în vreo cafenea. Odată am adus iarăși vorba despre soțiile noastre. El îmi relata totdeauna cu mult umor despre fosta nevastă care la momentul acela muncea la negru în Italia. Erau istorii hazlii, cu caracter intim pe care nu mi-ar sta bine să le reproduc aici. Cert este că îl vedeam în niște situații care îl făceau să trăiască, să scrie și să aibă nervul unei biografii speciale la nivel personal și social. Nu avea liniște de la evenimentele venite din trecut, prezent, fără a fi sigur încotro pășește viitorul lui. Mi se mai destăinuia că fiica mai mare este o fire mofturoasă și

că nu moare de dragul surioarei mai mici... Aceleași probleme le aveam și eu, așa că m-am destăinuit ca unui confrate pățit:

– Deja am al 9-lea copil și colegii, societatea mă judecă pentru că chipurile răspîndesc amoralitatea. Gurile rele spun că chinui niște copii, fără a fi alături de ei, fără a-i educa, ci doar făuresc o statistică egoistă... Așa să fie? Vreau să vă spun adevărul. Sunt conștient de tot ce fac și am grijă să-mi susțin copiii în măsura posibilităților...

– Eu am altă părere, zise Nicolae. Timpul va trece și oamenii din jur o să te privească altfel. Eu personal te admir. În primul rînd ai dat viață multor copii sănătoși, toți sunt vorbitori de limba română. Fapta ta cu nuanță de amoralitate nu o consider o rușine. Ești un bărbat adevărat – iubești femeile! În tinerețe majoritatea femeilor și bărbaților mai calcă pe alături. Doar că majoritatea se prefac, ascund totul sub șapte lacăte. Sunt multe femei care nasc în familia copii de la amanți, sau amanții nu vor să-și recunoască bastarzii, să ajute cu ce pot în primul rînd material de a-i crește, pe cînd tu ai curajul să recunoști tot ce se întîmplă cu tine, declarați deschis că acești copii sunt ai tăi și ești mîndru de ei. Privește la unii scriitori mai tineri de la noi, care n-au nici familie, nici copii. Care crezi că este viitorul lor? Creația despre care peste o vreme nimeni nu își va aminti? Vremurile se schimbă dinamic, iar un copil zămislit și recunoscut de tine va trece prin acest timp și nimeni nu-l va arăta cu degetul că e din flori, că nu se știe cine-i tatăl lui. Tu nu permiți așa ceva și sunt convins că și copiii, cînd se vor maturiza, vor aprecia cel puțin curajul tău. Ești bărbat interesant, ai un statut și femeile te simpatizează... Deodată zîmbi și spuse: Chiar dacă sunt mai în vîrstă decît tine, mai dăunăzi, după ce am participat la o emisiune radiofonică, domnișoara moderatoare mi-a declarat și mie franc: „Să știi, bade, vocea dumitale este foarte sexy!”. Să ai inimă de piatră și tot ai reacționa, nu-i așa?...

Întîlnirile noastre de regulă constituiau pregătirea de procese, cu analize și discuții sincere, eram frați de cruce în probleme de familie, de părinți-copii, de atitudine față de sexul frumos. Aflîndu-mă în societatea lui uneori mi se părea că ambii ne-am petrecut copilăria în același sat, doar că locuiam în mahalale diferite și nu știam unul de celălalt. Tot atunci mi-a vorbit și despre monumentele pe care voia să le instaleze la mormintele părinților în cimitirul din sat. Vorbea cu durere că a ajuns să se frămînte cum să arate

lespezile funerare și ce cuvinte să fie scrise ca epitaf. Părinții pentru el, ca pentru orice copil, erau icoane.

O situație cu totul neașteptată s-a iscat prin luna noiembrie 2001, când din neatenție i-am dăruit poetului Valeriu Matei un exemplar al cărții mele *Sarcofagul*. Am scris și o dedicație, convins că acest om de cultură familiarizat cu critici din toate părțile nu va reacționa bolnăvicios la conținutul eseului inclus în carte cu titlul: *Masca mortuară a Basarabiei mileniului doi*, în care îmi exprimam bănuiala că dînsul ar putea fi agent secret al Moscovei... Reacția a fost pe potrivă. Întîlnindu-mă curînd în incinta judecătorei mi-a aruncat o privire ucigătoare, m-a numit „nulitate”, „mizerie” și mi-a promis să-mi spargă capul. Revolta lui m-a făcut să-l desconsider și să cred că am spus un adevăr pe care el îl cunoaște dar nu dorește să intre în istorie cu acest stigmat. S-ar putea însă să fi greșit. Nu sunt sigur, doar că circulau astfel de zvonuri.

În una din zile mi-a telefonat Nicolae și mi-a reproșat:

– N-ai avut ce face, de ce i-ai oferit prilej lui Matei să citească cele scrise despre el?

– Am crezut că n-o să citească. În special cele scrise de mine, anterior materialul a fost doar publicat în *Luceafărul*.

– Păi, uite acum a citit. Urmărește tot ce se scrie despre el și reacționează mai mult decît bolnăvicios la critică. L-ai vizat direct.

– Dar de ce nu ar recunoște public că a colaborat și colaborează cu kaghebeul? Nu-mi vine să cred că un tînr de 25-30 de ani poate deveni responsabil acolo, la Moscova, de relațiile scriitorilor români fără a fi racolat de securiștii sovietici, apoi ruși... O bănuială similară am și față de poetul Ion Hadîrcă. Pare-mi-se a fost prima oară cînd Nicolae Dabija m-a văzut răutăcios și nu i-a plăcut.

– Ești avocat și știi prea bine că bănuiala e una, iar adevărul poate să fie cu totul altul, mi-a replicat doar atît Nicolae.

La finele acelei discuții, mi-a spus că are și el opinii separate față de unii scriitori, oameni de cultură, dar nu merge la confruntare. Iar despre Valeriu Matei mi-a mai spus:

– E înfuriat foc! Vrea să te acționeze în judecată! I-a propus să citească eseul tău și lui Grigore Vieru pe care l-ai atins și s-a supărat și el. Despre eseul tău știi mulți, pînă și scandalagiul Andrei Strîmbeanu.

Curînd mi-am dat seama că maestrul îmi spusese adevărul despre ceea ce avea să urmeze. În judecată nu m-a acționat nimeni dintre cei vizați în eseu, dar în vara lui 2002 a apărut sub nicovala lui Grig Vieru un articol insultător, cum proceda marele poet în felul lui original de a polemiza. Am încercat să-mi apăr onoarea și demnitatea, considerînd înjosoare epitetele lui Grigore Vieru tip „căcănar care scrie căcăreze literare” etc... Aveam doar o singură nedumerire: cum de Nicolae Dabija a permis publicarea acelei reacții a poetului național în adresa numelui meu? Însă am depășit emoțiile și am găsit de cuviință să scriu o replică intitulînd-o: *Bardul de la Pererîta este puț de-nțelepciune*, publicîndu-l la un ziar de bulevard *Accente*. Nu am fost prea mîhnit în acele zile, știind că nu prezint mare valoare în lumea oamenilor de litere. Afirm acest lucru deoarece scriam, publicam mereu însă critica literară, aprecierile nu au răsunit niciodată, nu m-am învrednicit cu premii, medalii, distincții aidoma multor literați, critici, scriitori de epocă. Oricum sunt om cu slăbiciunile mele și cred că am procedat corect publicînd acea replică cum ar face-o orice om care se respectă.

În urma acestor bătălii dintre mine și ilustrul poet Grigore Vieru relațiile mele cu Dabija prinseră să se răcească. Totuși după o lună și ceva mi-a telefonat ca să mi se destăinuie, lucru pe care ar fi trebuit să-l facă mai devreme, că chipurile pînă a publica articolul lui Vieru fusese împotrivă. Grig însă a insistat...

Peste o vreme m-a întîlnit în stradă Alexandru Donos, colaboratorul redacției, un om harnic și de o acuratețe excepțională, care mi-a spus printre altele:

– Eram prezent în biroul redactorului-șef, cînd Grigore Vieru discuta cu Dabija despre articolul ce urma să fie publicat. Nicolae Dabija l-a aprobat și m-a obligat să-l pun în număr exact cum e scris, fără a schimba o literă. M-a uimit această atitudine, dar fiindu-i subaltern nu am vrut să-ți comunic...

Nu am zis nimic, nu m-am revoltat. Aveam foarte mult de lucru. Judecățile veneau cu duiumul. Răufăcătorii au început să atenteze pînă și la lotul de pămînt din jurul sediului *LA*. Am apărat redacția cum am putut.

Prin septembrie-noiembrie 2002 Nicolae mi-a spus că Tatiana, care creștea fetița de patru ani, a mai născut un băiețel căruia i-au pus un nume frumos – Adrian. M-am bucurat și, recunosc, am simțit un pic de invidie. În palmaresul meu nu apăruse nici un urmaș în acel an, pe cînd el uite...

Curînd lucrurile s-au aplanat și am continuat să colaborăm pe toate tărîmurile. Procesele de judecată se țineau lanț și eram mereu în rol procesual de reprezentant al publicației, precum și al lui Nicolae Dabija. Ne obișnuiserăm cu insultele și replicile veninoase din partea oponentilor și continuam să ne căutăm de treabă. În ciuda faptului că oponentii solicitau milioane de lei din contul redacției, din partea lui Nicolae Dabija în timpul gestionării acelor dosare de către mine nu s-a încasat nici o lețcaie.

În anul 2002 Nicolae Dabija a pregătit pentru publicare un ciclu de versuri (o pagină de ziar) semnate de mine cu genericul *Păsări uitate în zbor*. Sufletește eram bucuros, ba m-am ales și cu laude de încurajare de la cititori. Totodată eram mîndru de prietenia cu această personalitate. Mă atașasem de el. Și Nicolae avea mereu nevoie de susținere morală în acel anturaj dur al vremii și intuia că prezența mea îi creează un oarecare confort spiritual de a ne mișca înainte.

La Adunarea generală a US din 12.12.2002 Nicolae a ținut un discurs fulminant despre problemele actuale ale scriitorilor. A fost unicul care a fost aplaudat. Mă bucuram că prietenul meu a devenit stindardul și demnitatea românilor basarabeni. Însă de îndată ce-și încheie discursul la tribună urcă Constantin Munteanu și declară fără drept de apel că Nicolae este un impostor, acuzîndu-l că s-a căpătuit cu avere, inclusiv cu o casă-palat la Valea Morilor.

Aici aș dori să fac o mică paranteză. Într-o zi Nicolae m-a rugat să-i recomand un specialist în ale cadastrului pentru o inventariere tehnică. Deoarece cîndva activasem la BIT (biroul de inventariere tehnică, succesor al cadastrului de azi) îl cunoșteam pe un specialist și împreună am plecat la Valea Morilor. Am văzut acea construcție și mi s-a părut extrem de mare, impozantă, deși încă nu era finisată. Am fost puțin contrariat că Nicolae are un castel ca și alți oameni de afaceri din acea regiune. Oricum, pe mine asemenea lucruri nu mă deranjau, dar știind că Nicolae o să aibă probleme majore cu faptul că deține în posesie un adevărat castel, evident construit din bani dubioși, l-am sfătuit că ar fi bine să recurgă la o înstrăinare.

– Poate o treci pe numele unui copil, i-am spus. Vei fi șantajat, birfit, o să ai probleme.

Nicolae s-a uitat la mine mirat, apoi, analizînd lucrurile, a zis că este o idee bună. Mi-a strîns mîna prietenește și mi s-a părut că mai să-i dea lacrimile, după care a adăugat cu voce stinsă:

– În ultima vreme am atâtea dușmani, Boris! Nu știu cât o să mai rezist...

Oricum, peste o vreme de la acea vizită cu specialistul, casa lui din Valea Morilor ce semăna (în viziunea mea) cu un adevărat Capitoliu, a fost trecută pe numele fiului mai mare. Și totuși presa, jurnaliștii lui Roșca și alții trîmbițau zi și noapte despre castelul cu pricina... Această formalitate avuse-se loc pînă la adunarea generală a scriitorilor, cînd Constantin Munteanu l-a atacat cu spume la gură pe Nicolae. În replică poetul a informat publicul că nu este proprietatea sa, dar vuietul din sală stăruia încă multă vreme...

Era în anul 2003. Eu stăteam solidar alături de Nicolae și eram mîndru că soarta mi-a hărăzit să-l cunosc și în asemenea ipostaze cînd ai lui încercam să-l bată fără milă... Mi se pare că și el mă simțea alături, însă avea obișnuința să tacă filosofic. După acea adunare, la cîteva zile, întîlnindu-mă, parcă tam-nisam mi-a spus:

– Ești un adevărat prieten și îți mulțumesc! Anul 2003 abia începe. O să fie rodnic în multe privințe, Boris.

Anul de bună seamă a fost bogat în evenimente. Merită să amintesc despre litigiul dintre ziarul *Literatura și arta*, Nicolae Dabija și generalul Nicolae Alexei, responsabil de problemele combaterii corupției. Generalul era un bărbat cît un munte, cu o ținută solemnă, deștept și principial la prima vedere. Revista noastră îl etichetase direct că prin faptele sale este un corupt și mereu slujește partidele, trece de la unul la altul, schimbîndu-și culoarea politică. Articolele semnate de Nicolae erau violente, pe alocuri se mai strecurau insulte, atac la persoană. Unul din acele articole purta titlul *Generalul Alexei face iarăși putoare*.

Intuind din start că putem pierde procesul, am recurs la o tactică de tergiversare, modalitate cu care maestrul totdeauna era de-acord și i-am propus generalului o eventuală tranzacție de împăcare. El însă s-a împotrivit și atunci am înaintat împotriva lui o acțiune reconvențională. Generalul Alexei a comis o greșeală de tactică și l-a atacat într-un articol pe Nicolae învinuindu-l că și-a înălțat un castel în Valea Morilor (acea casă despre care am scris mai sus) pe bani furăți, că redactorul *Literaturii și arta* este un nesimțit, un șarlatan etc. Acțiunea reconvențională l-a pus pe jar pe general, a început să-și iasă din fire, să urle... În cele din urmă, instanța a dat cîștig de cauză atît generalului cît și nouă, ceea ce era aproape un nonsens.

Îmi amintesc că generalul escortat mereu de o pază de corp nici nu voia să stea alături de Nicolae în sală sau în coridor. Eu, în acea zi, m-am apropiat de Alexei vrînd să-l liniștesc

– Da' tu ce mai vrei de la mine cel care l-ai ponegрит pe Kotovski, numindu-l „tata rachetului din Moldova”? s-a răstit la mine generalul.

– Propun să încheiem o tranzacție de împăcare. Să ne retragem ambele părți acțiunile și să punem punct.

Auzind propunerea mea, s-a apropiat de noi și Nicolae care a acceptat să ne împăcăm cu generalul.

– Pieriți din ochii mei, s-a răstit acesta la noi. Și în clipa următoare Nicolae i-a spus foarte calm:

– Domnule Alexei am scris despre dumneata în perioada campaniei electorale. Era o situație cînd pretindeai la un post, acum circumstanțele sunt de altă natură... Să le lăsăm pe toate în trecut! Vreau să-ți comunic că mai ieri ne-am adunat toți redactorii-șefi ai ziarelor din RM la primarul municipiului Chișinău. Am fost eu, Constantin Tănase, Petru Bogatu, V.Butnaru, Viorel Mihail și am hotărît să o încheiem cu atacurile reciproce, să ne consolidăm, precum am fost cîndva în lupta pentru renașterea națională. Vrem să devenim o forță. Iar dumneata ești împotriva. Îți propun să acorzi un interviu săptămînalului, cu toate punctele de vedere, și cu aceasta să finalizăm litigiul pe cale amiabilă...

Generalul a luat coordonatele noastre, promițînd să ne comunice ce decizie va lua.

– Totuși e un pic nebun, a adăugat Nicolae după ce generalul ne-a părăsit. Dacă nu acceptă condițiile mele, mă apuc să scriu o serie de foiletoane, în stilul dumatile din *Voievodul*, și-l distrug... N-o să-l nominalizez, dar lumea o să subînțealgă pe cine îl am în vedere.

Apoi, ca de fiecare dată după încheierea procesului, am intrat într-un bar din apropiere. La masă și-a amintit că pe cînd Anatol Plugaru era șeful kaghebeului de la Chișinău îl rugase să-i dea *dosarul* să-l citească. (*Dosarul*, printre intelectuali, erau anii de școală, studenție și nu numai. Era așa ceva sau nu, însă orice intelectual de la Chișinău era convins că securitatea sovietică urmărește fiecare pas al celor legați într-un fel sau altul de ideologie.)

– A refuzat chiar dacă eram parlamentar. Plugaru mi-a spus doar că-i voluminos!

Recunosc că munca în interesul săptămînalului, în apărarea zi de zi a lui Nicolae prin procese, negocieri mă obosea. Aveam familie, copii, iar eu salahoream practic pe gratis, irosind timpul și știrbindu-mi reputația în ochii multor oameni de cultură care se confruntau cu *Literatura și arta*. Către luna februarie 2003 am hotărît să mă retrag complet din viața social-politică și i-am comunicat acest lucru. Vroiam s-o fac printr-o declarație confidențială, să nu-l supăr, să rămînem prieteni. Eram convins că nu puteam deveni nicicînd ostil cu Nicolae. Însă nicidecum nu mă hotăram la o discuție de acest fel. La acea vreme soția lui Tatiana a devenit notar și m-a rugat s-o mai ajut cu sfaturi. Tatiana era o mămică grijulie, gospodină și deseori discutam cu ea la telefon împărțîșindu-ne unul altuia toate problemele. Devenise prietenă și cu Jana, mama lui Sorin. Deci, relațiile noastre deveneau din ce în ce mai prietenești și nu aveam curajul să mă despart de acordarea asistenței juridice lui Nicolae care dădea ascultare sfaturilor mele și devenea tot mai competent, îndeosebi în procesele de judecată unde erau soluționate probleme de lezare a onoarei și demnității. Îmi amintesc încă un eveniment de la acea vreme.

În ziua de 17 aprilie 2003 m-a invitat să-l însoțesc la Colegiul de Informatică de la Botanica, directorul căruia era un domn respectabil cu părul cănit, prins în agrafe, pe nume Petru Buceațchi. Am asistat la o întîlnire de suflet cu studenții. Sala era arhiplină, toți doreau să-l vadă și să-l asculte pe Nicolae care le-a vorbit cu înflăcărare tinerilor despre istorie, demnitate națională etc. Și-a prezentat și noua culegere, dînd citire unui ciclu nou de poezii, anunțînd că cineva din intelectualii din diasporă, stabiliți în America, a scris recent o teză științifică pe marginea cărților sale editate acolo. Nicolae era vesel și aveam impresia că întinerise... Mi s-a oferit și mie cuvîntul. Am fost aplaudat și surprins că tineretul citește și mă cunoaște ca scriitor.

Ulterior am continuat să muncim umăr la umăr confruntîndu-ne cu tot felul de probleme. Curînd generalul Nicolae Alexei căzu de acord să încheiem o tranzacție amiabilă, însă marea noastră victorie a fost cîștigarea procesului cu Iurie Roșca care angajase o întreagă armată de juriști și inițiase mai multe procese. Oricum le-am încheiat cu bine în acea primăvară. A venit vara și în luna iunie pe paginile ziarului au fost publicate două schițe umoristice și o nuvelă ale subsemnatului, iar în ziua de 15 iulie 2003 am fost

invitat la redacție, unde Nicolae își sărbătorea aniversarea de cincizeci și cinci de ani. Am avut impresia că avea o față consumată, vizibile amprente de bătrînețe. La masa cu felurite bucate și băuturi, cu lume gălăgioasă îl vedeam surmenat, ochii îi erau absenți, cuvântările elogioase nu-l entuziasmau. Erau prezenți și doi copii (Dorin și Doina), care nu au rostit nici un cuvânt de felicitare. Soția Tatiana era prezentă și foarte veselă...

La numai două zile, mai exact pe 17 iulie ne-am prezentat la un proces de la judecătoria sect. Buiucani, nu mai țin minte cu cine ne judecam, și l-am văzut pe Nicolae abătut. Îl chinuia tensiunea arterială, se simțea vlăguit.

– Seara și mai ales noaptea îmi crește și abia în zori îmi scade, îmi spuse și continuă. Plus la toate... cu două ore în urmă am internat-o pe Tatiana la spital. Are probleme cu rinichii.

Am înțeles că Nicolae o iubește sincer pe Tatiana și era îndurerat ca niciodată. După încheierea procesului, la un ceai, continua să rămână indispus. Am încercat să-l consolez, zicându-i:

– Nu vă amăriți, totul se va termina cu bine...

M-a privit îndelung și a schimbat tema discuției, cum o făcea destul de frecvent:

– Așa este, dar... mă mir de ce azi majoritatea combatanților de ieri par absolut indiferenți la cele ce se petrec în Basarabia. Am în vedere, în mod deosebit, intelectualitatea! Toți sunt axați pe afaceri, pe căpătuială. Stomacul, buzunarul domină pretutindeni... Au uitat complet de renașterea noastră ce merită să fie susținută zilnic! Din cauza asta nici mie nu-mi vine să mai fac ceva... Uite cum a fost destituit spectaculos Ion Gonța din postul șefului televiziunii naționale și în locul lui a fost numit o bestie antinațională.

– Păi, pe Ion Gonța vor să-l numească ambasadorul R. Moldova la București, am parat eu. E o avansare.

– Ion are alură de kaghebit, m-a surprins Nicolae. Este bine informat, e deștept foc, dar nu are experiență de diplomat și poate aduce prejudicii în relațiile cu Patria...

După aceste mărturisiri simțeam neliniște pentru soarta lui Nicolae, intuind că mai sunt și alte dedesubturi ce-l frământă. Doar era parlamentar, dispunea de mai multă informație confidențială. Așa gândeam eu în acea zi. Dar anul acela se dovedi a fi destul de rodnic.

La 14 septembrie 2003 Nicolae a celebrat nunta fiicei Doinița. Prima dată devenea socru, fie și mic. Se strădui ca ceremonia să fie cât mai spectaculoasă. Era bucuros că fiica lui creează o familie. În ajun la *LA* a publicat o pagină întregă cu versuri semnate de Doina Dabija și tot în acel număr în articolul de fond i-a dat fiicei multe sfaturi prețioase: cum să confrunte viața, cum să construiască o familie etc...

După ce a sărbătorit nunta, într-o convorbire telefonică Nicolae mi s-a destăinuit cu haz:

– În capul mesei, lângă mire și mireasă s-a așezat și... Elena. A dansat, s-a veselit, dar nu a pus nimic pe masă, chiar dacă a venit special la nuntă din Italia unde cîștigă euro. A stat alături ca lumea să creadă că toate cadourile mele dăruite tinerilor sunt și din partea ei... Aproape se băga în mine, ca să vezi! Norocul meu că lipsea Tatiana...

Următoarea noastră întîlnire în acel an a avut loc la înmormîntarea martirului Alexandru Usatiuc-Bulgăr la cimitirul de pe strada Armenească. În ajun publicasem la *Literatura și arta* un articol cu portretul martirului. Am așteptat sosirea procesiunii funerare vreo două ore. M-a întreat dacă intenționez să spun cîteva cuvinte despre Alexandru Usatiuc-Bulgăr, căruia îi prefatasem cărțile de memorii și-l vizitasem de mai multe ori la domiciliu, cunoscîndu-l îndeaproape pe el și pe buna lui soție. Intenționez dar am zis că nu, cu atît mai mult că în grupul celor sosiți să-l petreacă pe ultimul drum avea să fie o întregă echipă de intelectuali cu mare pondere în societate.

Stînd amîndoi în așteptare pe o bancă din fața bisericii Nicolae deodată prinse să vorbească despre divergențele ce le are în ultima vreme cu Tatiana în privința banilor. E prea cheltuitoare și banii se scurg ca apa în nisip. Eu am încercat să-i spun că orice femeie care crește copiii și ține pe umerii ei gospodăria nu poate să nu cheltuiască. M-a ascultat tăcut, devenind parcă absent ca într-un sfîrșit să revenim la reclamațiile din judecată împotriva lui și a săptămînalului. Am adus vorba despre un oarecare Slabu, care pînă a ne da în judecată, a venit la redacție și, în prezența multor colaboratori, l-a făcut pe Nicolae cîrpă de podele, ca la despărțire să-l mai și trimită... unde a înțarcat dracul puii. Alt individ care inițiasem proces judiciar era un oarecare Gheorghe Costandache, care în acțiunea sa solicita o despăgubire morală, nici mai mult nici mai puțin, de 3 milioane de lei!

– În loc să mă ocup cu creația, zise Nicolae, eu umblu prin judecăți. Toți acei pe care îi pișc în revistă, în loc să se corecteze, mă dau în judecată, devin agresivi și sunt gata să se judece pentru o replică pînă în pînzele albe!

Dar să revenim la înmormîntare. La mormîntul defunctului au vorbit Valeriu Matei, Ion Ungureanu, alții pe care nu-i mai amintesc, dar cel mai emoționant a fost cuvîntul de adio al lui Nicolae, care a amintit publicului că acest martir a luptat pentru cauza națională și a contribuit la renașterea românilor din Basarabia, pentru care a făcut ani grei de închisoare la sovietici.

Și iarăși peste cîteva zile am revenit la procesele de judecată. A fost perioada cea mai tensionată cînd ne-am pomenit cu Slabu și Costandache față în față. Creeau impresia unor indivizi scăpați de la balamuc, spuneau prostii gogonate. Oricît judecătorul se străduia să-i potolească, ei continuau să-l măscărească pe Nicolae, iar acel Slabu (pare-mi-se că a fost deputat în Parlamentul RM, bucovinean) a îndrăznit chiar să sară cu pumnii la el și doar datorită mie care m-am amplasat între ei s-a evitat o ciomăgeală zdrăvănă. Ochii lui Slabu scînteiau ca la o adevărată fiară!

În cele din urmă am reușit să cîștigăm și aceste procese grele, inclusiv cu pretinsul economist Costandache (care declara nestingherit că este un specialist de valoare, cunoscut departe peste hotarele Republicii Moldova!), pe care, hărțuindu-l prin instanțe, l-am convins să-și retragă acțiunea. Părea că este de acord și așteptam următoarea ședință, care fusese numită deja pentru anul 2004.

La finele acestor procese, stînd împreună la un ceai, Nicolae continua să-i laude atît pe Slabu cît și pe Costandache, chipurile sunt persoane notorii în domeniul lor și e păcat că a ajuns să se judece cu ei... Eu, la rîndu-mi, am descoperit că Nicolae ca și mine are trecere la nebuni: oricît te-ai strădui să-i ocolești, ei mereu dau peste tine!

La despărțire, Nicolae mi-a comunicat că are acasă niște hăinuțe pentru copilași, primite ca ajutoare umanitare din București și o să se împartă cu mine. Peste două zile mi-a telefonat, am venit la redacție și am primit cîteva obiecte pentru fiul Sorin și ceilalți copii minori. În asemenea clipe Nicolae Dabija nu uita să-și facă unele însemnări în condică sau chiar pe un colț de hîrtie, pe care mai avea și alte însemnări mai vechi. Nu aș vrea să exagerez deoarece nu cunoșteam ce natură au acele note din caietele lui, dar uneori mi se creea impresia că scrie cîte ceva din spusele mele și bănuiam că mă

consideră prieten, fie și din motivul că în momente grele îi sunt alături... Adevărul e că și el din punct de vedere economic deseori m-a susținut, mi-a dat și niște bani, iar eu veneam la chemări și mă rugam lui Dumnezeu să-l păzească de toate relele.

După sărbătorile de iarnă am revenit din nou la procesele de judecată. La 29 ianuarie 2004 am examinat la Curtea de Apel Chișinău dosarul dintre LA și acel Costandache care promisese că o să recurgem la o tranzacție de împăcare. Însă s-a întâmplat neverosimilul. Precum ne fusese înțelegerea cu acest Costandache, Nicolae a publicat o mică explicație la ziar în zilele de Crăciun și eram convinși că am îndeplinit o înțelegere verbală, însă, spre surprinderea noastră, Costandache părea ofensat, aidoma unui moldovan tipic: ambițios, orgolios și lacom. Ne-a declarat că s-a răzgândit și cere o încasare în beneficiul său din contul redacției nici mai mult nici mai puțin de 200.000 lei (cît ar fi fost costul tipăririi ziarului timp de cîteva luni).

Ceea ce am izbutit să facem a fost că instanța Curții de Apel Chișinău să remită cauza la rejudecare. Deci mai aveam încă timp la îndemînă ca să ne confruntăm cu acest economist notoriu – Costandache...

Nicolae se enervase rău de tot și cînd s-a apropiat de Costandache să-i spună cîteva vorbe am crezut c-o să-l plesnească! Mi s-a părut extrem de agitat, căci fusese mințit, indus în eroare și avea perfectă dreptate de vreme ce ne înțelesesem preventiv și publicasem dezmințirea. Costandache doar jubila că ne-am recunoscut gafa și... vroia cît mai multe parale de la o publicație care și așa abia mai sufla aflîndu-se într-o situație financiară jalnică! Zic aceasta, deoarece asistam la convorbirile lui Nicolae cu diferiți sponsori, oameni de afaceri, de la care cerșea mijloace și deseori revista, deși era gata, nu putea fi ridicat de la tipografie fiindcă banii nu erau transferați. Și colaboratorii redacției adesea se pomeneau fără salarii plătite la timp. Revenind la Costandache, Nicolae l-a amenințat că este gata să se judece cu el pînă o să-l sature de bani. Îi ceru fotografului să-l prindă pe neobservate în obiectiv promițîndu-i c-o să publicăm mai multe pamflete. Costandache stătea în fața noastră neștiind ce să întreprindă și cum să se comporte. Părea că se blegise.

Stînd împreună la un ceai, analizînd cele petrecute, Nicolae încercă să se calmeze și zise.

– Uneori, în asemenea clipe trebuie să te scoți din priză, cum o faci cînd intrerupi ventilatorul...

Deodată deveni bine dispus, Mi s-a părut în acea clipă foarte pămîntesc, asemănător cu un fecior mucalit de la țară. Dînd cu ochii de chelnerița tinerică și drăgălașă ce ne servea o întrebă de ce pe inscripția de la piept numele ei Natalia este scris cu grafie rusească.

– Așa a poruncit stăpînul, murmură copilița.

Cuvîntul stăpîn îl irită pe Nicolae.

– Ești prea tinerică pentru a avea stăpîn, rosti el cu voce pârintească. Tu ai patron, iar stăpîn încă nu. Îi mai făcu domnișoarei cîteva complimente, iar la despărțire îi lăsă un bacșiș bunicel...

În drum spre casă, nespus de satisfăcut, aduse vorba de articolul semnat de el în numărul trecut ce oglindea crimele odioase ale lui... Vladimir Lenin.

– Ambasadorul României de la Chișinău mi-a zis că n-ar fi rău ca articolul în cauză să fie publicat într-o broșură aparte, a spus calm Nicolae, continuînd să mediteze:

– Articolul îl demască pe Lenin, arătîndu-i fața adevărată, prezentîndu-l cum a fost în realitate – un criminal! Lenin a fost un maniac...

Tot atunci mi-a relatat cîte ceva despre caracterul oltenilor, despre un șir de celebrități de dincolo de Prut, dar și despre... Ceaușescu. A zis (din cuvintele lui Adrian Păunescu) că a fost un om de bine și mare patriot. Foarte responsabil, la orice rugăminte reacționa înțelegător și te ajuta. Doar că referatele lui Ceaușescu erau pregătite de către lingăi, cu un limbaj de lemn, care i-au făcut mari deservicii. Nicolae Ceaușescu a început să degradeze și din cauza soției sale Elena, în special cînd aceasta a prins să se infiltreze, deopotrivă cu el, în procesul de cîrmuire a țării...

În primăvara anului 2004, împotriva lui Nicolae s-a declanșat o adevărată campanie de defăimare, organizată de SIS-ul de la Chișinău. Pretextul a servit publicarea articolului „Rusoaicele-2” în care Nicolae descria realitatea basarabeană, specificînd că s-au creat o mulțime de familii mixte, în urma cărora apar copii lipsiți de spiritul patriotismului românesc. Cu alte cuvinte se deducea că se creează intenționat o deznaționalizare camuflată, căci este suficient ca mama să fie rusoaică și deja toată familia vorbește doar rusește. Autorul avea perfectă dreptate și, din păcate, acest fenomen se observă și azi. Termenul *rusoaițe* era folosit în sensul că aceste progeneraturi rusifică, deznaționalizează elementul românesc din Basarabia, se desprind

de tot ce este național și aparțin doar culturii ruse. Se deschisese cutia Pandorei și Iurie Roșca și alte cutre kaghebiste s-au pus să facă farfară din Nicolae, să-l... nimicească. Articolul cu pricina nu l-a lăsat indiferent nici pe Babacul, alias Mircea Snegur, nici pe piticii de la conducerea de vîrf, care în majoritatea lor aveau consoarte rusoaiice. Toată această scursură mancurtă și șovină prin intermediul TVM l-a etichetat drept xenofob, antisemit și cîte și mai cîte. Mulțimea de demnitari l-a amenințat că îl va condamna la Strasbourg, la Consiliul Europei. În discuțiile avute cu Nicolae am descoperit pe bună dreptate că el se mîndrește că a semnat un asemenea articol. Îl susțineam în totalitate, împărtășindu-i ideile și... mă bucuram sincer că îl cunosc din ce în ce mai bine pe Nicolae, devenind în adîncul sufletului invidios, în bunul sens al cuvîntului, că nu am abordat și eu o astfel de temă în scrisul meu. I-am spus deschis că îl susțin și el mi-a strîns mîna prietenește, parcă mulțumindu-mi.

După cîteva zile, m-a chemat la redacție. Stătea în birou înconjurat de manuscrise și cărți. A deschis *Biblia* și mi-a citit din *Neemia* (cap.13, verseturile 23, 24, 25, 26, 27) în care se spune: „În zilele acelea am văzut și pe niște iudei care își luaseră soții așdodiene, amonite și moabite. Jumătate din fii lor vorbeau limba așdodiană și nu puteau să vorbească limba evreiască, ci limba cutărui sau cutărui popor. I-am certat și i-am blestemat; am lovit pe unii din ei, le-am smuls părul și i-am pus să jure în Numele lui Dumnezeu, zicînd: „Să vă dați ficele după fiii lor și să nu luați ficele lor de soții nici pentru fiii voștri, nici pentru voi înșivă. Oare nu în aceasta a păcătuit Solomon, împăratul lui Israel? Nu era alt împărat ca el, în mulțimea popoarelor; el era iubit de Dumnezeu lui și Dumnezeu îl pusese împărat peste tot Israelul. Totuși femeile străine l-au tîrît și pe el în păcat. Și acum trebuie să auzim despre voi că faceți o nelegiuire atît de mare și că păcătuți împotriva Dumnezeului nostru, luînd soții străine?”

– Vezi, dragă, a zis el cu glas ostenit. Sfînta Scriptură vorbește despre acest lucru... Anul trecut, Republica Moldova a fost vizitată de președintele Israelului care a vorbit în fața consîngenilor săi despre pericolul care-i paște în ultima vreme pe evreii din întreaga lume: creînd familii mixte, numărul evreilor scade dramatic... Fie ca la Strasbourg să se ia în dezbatere articolul meu de parcă Europa n-ar avea ce face și i-a rămas să se întrunească pentru a discuta opinia unui scriitor de la Chișinău.

– Este fapta comuniștilor și a lui Voronin?

– Bineînțeles, inclusiv această canalie.

– Pentru a preciza dacă la Strasbourg a avut loc o asemenea întrunire se poate verifica ușor, i-am spus. Am numărul de telefon, adresa poștală, faxul...

– Te rog, dă-mi toate aceste date. Chiar acum mă voi adresa acolo prin Internet...

Peste câteva zile, în alt număr al săptămînalului a apărut un nou articol al maestrului în care se dădea citire și acestor verseturi din *Biblie*, se amintea cuvîntarea președintelui Israelului rostită la Chișinău, precum și constatarea extrasă din Internet prin care se confirma că la Strasbourg nu s-a luat în dezbatere și nu a condamnat nimeni articolul cu pricina. Dar mass-media de la noi, în frunte cu Ion Berlinski, și toată scursoarea șovină din capitală continua să-l eticheteze pe Nicolae Dabija ca pe un monstru, ca pe un xenofob inveterat...

În altă convorbire (la un proces de judecată) l-am încurajat și i-am zis să nu le pună pe toate la inimă și să continue să-și caute de ale sale. Mi s-a părut că l-am convins, dar cînd trebuia să mergem la un nou proces de judecată, deodată mi-a telefonat și mi-a spus următoarele:

– Boris, pleacă la instanță și cere amînarea procesului deoarece cu o oră în urmă am fost bătut de două persoane și nu am posibilitatea să mă prezint la ședință...

În acea perioadă pregătisem articolul *Călăii*, îl prezentasem la redacție și așteptam opinia lui Nicolae. Am fost deosebit de surprins cînd mi-a spus că n-are timp să se ocupe cu fleacuri (chiar așa s-a exprimat). Nu m-am îmbufnat, am trecut peste toate emoțiile și am mers la judecată cerînd amînarea procesului. Aveam să ne revedem în ziua de 27 mai la ora 14 cînd era fixată o nouă ședință. I-am telefonat la domiciliu (încă nu existau telefoane mobile) să-l pun la curent, însă mi-a răspuns o voce de femeie comunicîndu-mi că Nicolae Dabija în zori a fost agresat de doi indivizi necunoscuți, lovit cu bîtele și probabil e la spital... Seara mi-a telefonat Tatiana și, alarmată, s-a strofolit la mine:

– Domnule Boris, ce știi despre Nicolae? Unde-i acum?

I-am răspuns că nu știu nimic, după care Tatiana izbucni în hohote de plîns și-mi spuse:

– Seara trecută am avut un conflict despre care au aflat părinții mei. Dimineață tatăl meu a venit la Chișinău să se clarifice, să-l potolească la

care Nicolae... da, da, Nicolae a scos arma și a zis că-l împușcă dacă se amestecă în căsnicia noastră... Și-a ieșit și tata din fire! I-a tras un pumn în cap. De atunci nu știu unde a dispărut.

Vestea m-a năucit știind că Tatiana de mai de multe ori și-a permis să-și rezolve conflictele de familie apelând la părinți. Unde mai pui că acel incident se producea în momentul când Nicolae era cu nervii la pământ și avea cel mai mult nevoie de sprijin. Eram aproape convins că e vorba de o nouă provocare pusă la cale de progeniturile kaghebeului de la Chișinău care mereu recurg la astfel de metode...

Curînd serviciul de presă al MAI a declarat că Nicolae Dabija a depus o petiție la organele de interne, prin care solicită ca socrul său să fie tras la răspundere penală, iar puzderia de periodice se năspustiră ca o haită de lupi asupra lui. În scop de senzație se anunță că din Republica Moldova a dispărut Nicolae Dabija! *Jurnal de Chișinău* a publicat o fotografie mare cu chipul maestrului disperat, care... dormitează!

Aproape nimeni din intelectualitatea noastră nu a încercat să se clarifice, să afle adevărul. A cîta oară mi-am dat seama cât de târcați la mațe suntem, cum știm să ne batem joc unii de alții, să ne devorăm și să savurăm bîrfele. Presa nu se ogoia, învîrtea aceeași placă hodorogită, amintind de casa lui Nicolae din Valea Morilor pe care ar fi construit-o din mijloace bănești dubioase, în mod obligatoriu de faptul că e un ins amoral care și-a părăsit familia și s-a încurcat cu o tînără...

Am vrut să scriu un articol despre Nicolae Dabija, omul și creația, așa cum îl vedeam și cum era în realitate. Întenționam să public articolul în ajunul zilei sale de naștere, cînd împlinea vîrsta de cincizeci și șase de ani. Dragul meu prieten se afla în acele zile într-o situație dificilă și voiam să-l alin cît de cît. După ce am scris articolul, m-am gîndit să-l prezint la o publicație neutră. Dacă l-aș fi publicat la *Literatura și arta*, ar fi ieșit că mă lingușesc.

Timpul se călătorea conform cursului său firesc. Chiar dacă eram antrenat în alte dosare, doar trebuia să-mi întrețin familia și ceilalți copii ai mei, treceam adesea pe la redacție. Discutam cu subalternii lui și eram bucuros să aud despre Nicolae doar vorbe de laudă. Nicolae avea grijă să aibă în preajmă profesioniști care munceau în sudoarea frunții ca să apară o revistă de ținută europeană. Între timp peste noapte răsăriră și alte periodice, proprietate a curentelor politice care-și permiteau să publice cele mai murdare, ne-

verosimile materiale în scopul de a discredita *Literatura și arta* și în primul rând pe redactorul-șef care sistematic, din număr în număr, semna articolul de fond, tratând cele mai actuale și arzătoare probleme ale zilei. Publicistica lui Nicolae era tăioasă în ciuda tuturor răuvoitorilor și invidioșilor. Eram conștient că sunt coparticipant la făurirea și descrierea epocii.

Mi-amintesc că în anul 2004 *Literatura și arta* era bombardată de nemulțumiți cu foarte multe dosare civile puse pe rol. Erau examinate în instanța teritorială (pe adresa juridică a redacției), la judecătoria municipiului Chișinău, sectoruul Buiucani. Pe lângă cele ale lui Costandache și Slabu mi s-a întipărit în minte acțiunea finului de cununie al lui Nicolae, un oarecare Grigore, care avea numele de familie Grigoriev dar își luase pseudonim român – Grigorescu, deși gurile rele susțineau că adevăratul său nume de familie este CÎRNAȚ. Acest tip publicase vreme îndelungată pe paginile *Literaturii și arta* diverse articole fără nerv, editase și niște cărți, însă dintr-odată trecu în tabăra adversă și solicita în instanțe sume astronomice din contul redacției și al lui Nicolae. Era angajat în cadrul redacției cu funcția de intendent, mereu prezent în colectiv, mereu bombănind ceva neclar sub nas. Când colo, colaboratorii și Uniunea Scriitorilor îi descoperiră... valoarea! Acesta înaintase în numele redacției o cerere la președinția României și acolo, fără să se verifice, i se conferi titlul onorific de *Comandor*. Profitase de faptul că Nicolae îi încredințase antete curate și ștampila. Toate-aceste nuanțe mi le destăinu Nicolae Dabija și eram obligat să confrunt acțiunile lui privind cerințele materiale și morale. În calitate de avocat, în pauzele dintre ședințe am încercat să negociez cu el deoarece inventase pretenții că redacția îi datorează costul unei cantități de scînduri de parchet și al unui set de cărți venite, chipurile, doar cu concursul lui din România, iar Nicolae nu s-a achitat cu el... Știind de la Nicolae că cerințele acestui Grigoriev sunt absurde, pînă la urmă l-am convins să se decică de ele.

Nicolae s-a arătat mulțumit că am mai scos o povară de pe umerii redacției care o ducea greu de tot din punct de vedere financiar. Eu, la rîndu-mi neavînd nici o remunerare sistematică, prindeam din ce mai mult curaj și mîndrie că prietenia de creație dintre mine și Nicolae se consolidează. Simțeam că are încredere în mine și căuta în acele vremi vitrege să mă ajute, personal, cu ce putea. În una din zile m-a obligat să iau de la el bani, zicînd:

– Ia-i, te rog. Știu că ți-i greu. Acești bani constituie o parte din premiul meu primiți de la Academia Română...

Aflîndu-mă mai totdeauna la fundul mizeriei, am șovăit o clipă, apoi i-am luat reușind doar să-i spun:

– Sunt bani din bugetul familiei dumneavoastră.

– O fac din inimă, mi-a răspuns strîngîndu-mi mîna.

Tot atunci am avut curajul să-l întreb dacă va publica articolul meu *Călăii*.

– Vezi, Boris, mi-a răspuns el cu toată sinceritatea. Am conflicte cu organele de drept. Degrabă va fi dus la bun sfîrșit dosarul de învinuire a socrului meu Jingan care m-a agresat... Rabdă un pic, o să-l publicăm puțin mai tîrziu.

Regret că uneori eram impacient, trebuia să fiu mai cumpătat. Am început să aștept vremuri mai favorabile. El însă doar peste cîteva zile devenea mai senin, mai bine dispus și mă bucuram cînd îl vedeam stînd liniștit la biroul său din redacție. Atunci luam în discuție procesele de judecată. Uneori veneam la el pe neprins de veste, în funcție de graficul meu de lucru în calitate de avocat, dar în acele clipe, oricît de ocupat ar fi fost, găsea o clipă să-mi acorde atenție, să asculte părerile mele, să formulăm strategia cu oponenții în procesele ce nu se mai sfîrșeau. De la o vreme am simțit că și el a prins curaj, a acumulat experiență și îi plăcea să mergem împreună la procese. Urmînd sfaturile mele profesionale, deprinsese să formuleze cereri, acțiuni reconvenționale și dacă vreodată biografii vor dori să scrie despre capacitățile lui în domeniul jurisprudenței afirm cu certitudine că devenise un elev de nota 10.

În acea vreme apăruse peste noapte o publicație finanțată de Iurie Roșca, în fruntea căruia în calitate de redactor-șef fusese numit vărul său, scriitorul Nicolae Roșca. Această publicație se numea *Accente libere* și înșira pe paginile sale, întrecînd orice măsură, mizerii despre Nicolae cu referire la viața sa privată, la concepțiile sale, toate întoarse pe dos. Chipurile erau gîndurile lui, materialele respective fiind semnate ca și cum de... Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Andrei Strîmbeanu etc... Adică se publicau articolele numai și numai în scop de a stîrni zizanie între cititori și în societate. I-am sfătuit pe Nicolae să anunțe cititorii *Literaturii și arta* că este o provocare ordinară a clicii lui Iurie Roșca, ceea ce era adevărat. Dînsul a făcut aceste explicații, lămuriri, totodată a insistat să acționăm în judecată *Accente libere* și pe redactorul-șef, Nicolae Roșca. Oricît de mult m-am opus, Nicolae a

rămas neclintit și am scris câteva acțiuni în instanțe, cerînd în primul rînd să se dezmință că Grigore Vieru, Andrei Strîmbeanu, Mihai Cimpoi, însuși Nicolae Dabija ar fi scris vreodată asemenea ineptii. La prima ședință s-a prezentat Nicolae Roșca, pârîndu-mi-se un pic ciupit, agresiv peste măsură și pornit rău împotriva lui Nicolae Dabija:

– În Moldova sunt zeci de Grigore Vieru, Andrei Strîmbeanu, Mihai Cimpoi care au dreptul să scrie și să publice la noi... După care șeful *Accentelor libere* ceru să se facă o pauză în examinarea cauzelor pentru a avea posibilitatea să angajeze avocați și instanțele, conform procedurii, anunțară o întrerupere de câteva luni. Se simțea influența de umbra lui Iurie Roșca care la acea vreme ocupa postul de vicepreședinte al Parlamentului RM. Aceste procese Nicolae Dabija mi le-a încredințat în exclusivitate mie, oferindu-mi procură. Anticipez că toate procesele cu această revistă de opoziție au durat foarte multă vreme. Reprezentanții de la *Accente libere* nu se prezentau la judecată sub diferite pretexte. Mă săturasem și eu de această hărțuială pentru că de cum apăream la ușa instanței grefiera mă anunța că procesul se amîină, că tocmai a parvenit o cerere de la *Accente libere* că redactorul-șef este ocupat, bolnav sau plecat undeva. Pierdeam aiurea o groază de energie și timp. I-am spus de mai multe ori indignarea mea lui Nicolae, iar el văzîndu-mă extenuat încerca să mă îmbuneze.

În decembrie 2004 *Literatura și arta* a publicat povestirea mea *Plăcut sau păcătos*, oferindu-mi o surpriză neașteptată în preajma Anului Nou. Tot în acea perioadă o editură de la București a editat romanul meu *Copiii serenadelor*, cartea fiind intitulată *Basarabia răstignită*. M-am simțit în al nouălea cer cînd șefa bibliotecii *Onisifor Ghibu* de la Chișinău m-a invitat și mi-a transmis cincizeci de exemplare ale acestei cărți, transmise de redacția *Detectiv. Literatura și arta* a informat cititorii despre această publicație, însă nici un critic nu s-a pronunțat pe marginea ei. Nici onorariu nu am primit pentru ea, adevărul e că nici nu am insistat... Esențial pentru mine era că pentru prima oară trecusem Prutul cu modestele mele publicații... Viața deci avea și surprize plăcute.

Nicolae Dabija nu se dezicea de acțiunile sale în instanțe și la răscrucea anilor 2004-2005 parcă se încăierase pe viață și pe moarte într-o luptă aprigă cu *Accente libere*, insistînd publicarea dezmințirilor, scuzelor de rigoare, compensări morale pe marginea articolelor calomniase în adresa lui

și a soției Tatiana. Mă simțeam penibil văzîndu-mă parcă parașutat într-o mocirlă. Îmi declaram nemulțumirea, vroiam să renunț la acele procese, îi spuneam să meargă dînsul să se lămurească cu oponentul său personal, însă de fiecare dată Nicolae îmi zîmbea binevoitor, încercînd să mă abată de la grijile avute de aceste procese.

Într-o zi aflîndu-ne în biroul lui de serviciu mi-a spus:

– Publicînd la București *Basarabia răstignită* ai atins o performanță. Trebuie să te mîndrești. Nu oricărui scriitor de la Chișinău i se editează lucrările peste Prut. Este un succes pentru care te felicit!

Niciodată nu m-am dat în vînt după laude, după premii, după distincții literare, așa că i-am răsuns:

– Mulțumesc pentru aceste cuvinte frumoase, dar îmi dau bine seama că sunt un scriitor modest, șchiopățez în cunoașterea limbii și nu înțeleg prin ce am putut convinge editorii de la București să accepte romanul meu.

– Nu este așa, Boris, mi-a zis el și a continuat, peste Prut elevii de la licee deja sunt scriitorii mai buni decît noi sub aspectul pregătirii lingvistice. Acolo populația se află în mediul firesc al limbii române... Oamenii de cultură de la București, mai ales scriitorii, citesc cu dragoste și curiozitate literatura din Basarabia așa cum este ea, le este nespuse de interesant să urmărească cele ce se petrec la noi. Tu ești un scriitor al realității basarabene. Scrierile tale au subiect, un nerv bine determinat. Romanul *Copiii serena-delor* reflectă realitatea basarabeană pe care aproape nimeni din scriitorii noștri nu a descris-o. Pentru intelectualitatea de la București romanul scris de tine conține lucruri puțin cunoscute. În ultima vreme nu prea am auzit ca acolo să fie publicate cărțile lui V. Vasilache, A. Codru, Nicolae Esinencu, ca să nu mai zic de pleiada ta: optzeciști, moderniști, ultramoderniști... Oricum, la București se apreciază lucrările scriitorilor noștri dacă prezintă o cît de mică valoare. Pare-mi-se, la Iași a fost editată o carte de publicistică semnată de Serafim Saka și atît, și mi-a strîns mîna, felicitîndu-mă. Ai tot dreptul să te bucuri de succesul realizat.

Trec peste mai multe momente ne semnificative, găsesc în notițele mele de atunci unele detalii ce merită a fi semnalate... Un eveniment dramatic în 2005 a constituit problemele legate de relațiile familiale ale lui Nicolae. Cunoșteam din spusele sale că are loc o ruptură. Mi se plîngea că nu mai găsește liniște și că seara nu-i vine să se întoarcă acasă. Surmenat de capriciile soției, de

hărțuielile oponentilor, arăta trist și descurajat. Îl îmbărbătam cum puteam și amîndoi ajungeam la concluzia că viața de cuplu este o industrie foarte dificil de gestionat, în special cînd ești o fire visătoare și ai copii mici care te vor mereu alături, indiferent că ești liber, ocupat sau îndrăgostit... Într-o după-amiază mi-a dat telefon Tatiana și, alarmată, mi-a povestit că relațiile de familie sunt tensionate, ceea ce eu deja știam. Mă rugă să fiu mediator, să-l influențez pe Nicolae să devină mai indulgent, mai tolerant, copiii îl iubesc și doresc să-l vadă cît mai frecvent acasă. Ea știe la sigur că Nicolae (Kolea) are amantă și o s-o lase cu doi copii în drum. Mă ruga, insista să mă implc în această chestiune delicată și să-l conving să n-o părăsească.

În ciuda faptului că nu doream să scotocesc prin lenjerie străină, la insistențele Tatiane mi-am luat inima în dinți și la prima întrevvedere i-am relatat maestrului despre convorbirea avută cu Tatiana. Nu era o noutate pentru el și după ce am servit cîte o cafea, a recunoscut că este nevoit să o rupă cu Tatiana cu care nu mai are nimic în comun. Căsătoria cu ea a fost o gravă eroare, iar rudele ei sunt niște oameni greu de suportat. De cînd e împreună cu ea, nu are liniște nici zi nici noapte. Îl urmărește peste tot și nu a plecat pînă acum doar din cauza copiilor... Nu am încercat să-l conving cum s-ar cuveni să procedeze în situația creată, în schimb am fost surprins de vorbele lui sincere, de scînteierile de fericire din ochii lui:

– Știi, Boris, Dumnezeu mi-a dăruit după cincizeci de ani dragostea la care am visat toată viața. Mă simt fericit! Această femeie mă iubește și e gata să divorțeze ca să creăm un cuplu...

Discuția cu Nicolae m-a convins că lucrurile legate de viitorul Tatiane și al copiilor stau cu mult mai prost decît îmi închipuisem. Am decis să nu-i spun adevărul, ci doar să-i sugerez să fie mai cu băgare de seamă, să nu forțeze nota.

Nu știi ce a urmat în relația lui cu Tatiana, dar după acele „negocieri” purtate de mine ca intermediar Nicolae deveni și mai apropiat sufletului meu. În urma unei emisiuni-radio cu fiii mei Petrică și Sorin, la care mi-am prezentat cîntecele, mi-a telefonat ca să-mi spună că fac lucruri de calitate, că nu s-a așteptat să scriu muzică, și încă bună.

Am reprodus cu aproximație cuvintele lui de atunci, părăindu-mi-se sincere. Nu e de mirare, era un romantic incurabil ca și mine, trecînd întruna prin crize de familie și răsturnări de situații. Încercam să-l compățimesc

și îl apreciam cu discreție, îndemnându-l să se bucure de clipele în care sufletul lui trăia fericirea unei dragoste reciproce! Poate eram unicul care îl înțelegeam și îl susțineam în acea zi și în acea situație.

În vara anului 2005 iarăși ne-am judecat cu saltimbancul Constantin Munteanu. Îl cunoșteam la distanță dar în cadrul desfășurării procesului m-am convins că acest tip care a făcut o brumă de carte la Moscova e nebun de legat. Afirm reieșind din felul cum se comporta în sala de judecată ba povestind câte ceva în română, ba declamând în rusă versurile unor poeți clasici, ba cîntînd sau improvizînd dansuri, sărînd de pe un picior pe altul. După fiecare frază în care îl lua în zeflemea, referindu-se la viața privată și la creația lui Nicolae Dabija, hohotea ca un smintit. Magistrul încerca să-i potolească pornirile, dar Constantin Munteanu era de neoprit. Sala de judecată devenise pentru el scenă de teatru! La un moment dat judecătorul deconectă lumina, motivînd că este silit să amîne examinarea pentru altă dată. După aceea mă invită în biroul său și mă întrebă nedumerit:

– Domnule avocat, acesta la fel este scriitor?

– Da, am răspuns. S-a învrednicit și de cîteva premii ale Uniunii Scriitorilor! A făcut școală la Moscova...

– Pînă nu demult am avut o impresie foarte bună despre oamenii de litere din Moldova, dar acesta ce e? m-a întrebat judecătorul cu voce amărită.

După proces am plecat cu Nicolae la o cafenea. Lovit de cuvintele acide și comportamentul dezgustător al lui Constantin Munteanu, părea descumpănit, încercînd să mă convingă că anterior nu s-a aflat în vreun conflict cu el. Dimpotrivă, l-a susținut pe paginile revistei, i-a publicat materiale. După ce s-a mai calmat, am revenit la ale noastre. Mi-a mărturisit că bunica lui după tată a fost rusoaică.

– Nu am nimic cu poporul rus, a zis. Am fost educat de marea lui cultură, îi cunosc limba și toată ființa mea este tolerantă în raport cu Rusia. Am fost și sunt împotriva politicii expansioniste a Rusiei față de poporul nostru... Spre regret, oamenii simpli nu apreciază corect poziția mea. Deși, recunosc, după publicarea mai multor articole antirussești mă mustră conștiința. Mă mustră și acum. Poporul rus nu are nici o treabă cu șovinii care au răpit Basarabia la 1812 și nici de gînd nu au să o retrocedeze...

În aceeași zi Nicolae mi-a povestit despre copilăria sa, despre cum tata atîrnase pe peretele din cămară o hartă geografică pentru ca el să memo-

rizeze denumirile capitalelor lumii îndemnându-l să învețe carte... Apoi se referea cu multă dragoste la adolescența petrecută în satul natal, spunându-mi că și astăzi în fața ochilor îi răsar ca aieva cireșii din livada casei părintești. Cutreiera câmpiile și coclaurile virgine din jurul satului, stătea culcat pe burtă pe patul de fîn în pădurea din preajmă cu un vraf de cărți pe care le devora una după alta, așternea pe foi curate gânduri semețe, care mai târziu și-au găsit locul în filele culegerii *Ochiul al treilea*. Își amintea cu vădită nostalgie cum tata îl sfătuia (perioada când fusese exmatriculat de la universitate) și insista să uite de aglomerațiile și vacarmul orașului și să se facă gospodar la Codreanca...

În acele clipe ne simțeam foarte apropiați, cu o copilărie identică pe care am petrecut-o și eu în aceeași atmosferă de vis la Ineasca. Îi relatam crîmpeie din copilăria mea și amîndoi rămîneam înduioșați de frumusețea trecutului satelor noastre.

Asemenea momente erau rare. Viața cu realitatea ei ne puna la noi și noi încercări.

La 25 noiembrie 2005 Nicolae m-a rugat să las la o parte toate treburile și să-l însoțesc la un proces ce va avea loc la judecătoria sect. Centru unde se va examina dosarul penal al cărui inculpat era socrul său Jingan, cel care îi pricinuisese leziuni corporale. Nicolae era prezent în postură de parte vătămată. Recunosc că iarăși fusesem pus într-o situație delicată deoarece niciodată nu am dorit să apăr interesele lui în conflictul cu soția și cu alți membri ai familiei. Incomoditatea mai consta în faptul că acel caz fusese și continua să fie mediatizat de toate ziarele de opoziție. Nu am putut să-l refuz, m-am prezentat la sala de judecată unde stătea Tatiana și ceilalți din familia Jingan veniți de la Orhei (socrul-inculpatul, soacra sosită din Italia ca să participe la proces, cumnatul, un vlăjgan de vreo 22 de ani). Mărturisesc sincer că preventiv avusesem o convorbire cu judecătorul, îndemnându-l ca să încerce a le explica acelui Jingan și lui Nicolae că în corespundere cu legea penală în vigoare se bucură de dreptul ca să aplaneze situația aceasta de rezonanță prin încheierea unei tranzacții de împăcare. Adică dacă fac reciproc cîte o cerere că doresc să se împace, instanța este în drept să înceteze și să claseze cauza fără a se recurge la emiterea sentinței de achitare sau condamnare. Judecătorul se dovedi o persoană binevoitoare, echilibrată și le-a demonstrat ambelor părți că asemenea procedură ar calma spiritele atît în

mass-media cît și în relațiile lor de rubedenie. A fost oferită o pauză pentru a analiza situația și m-am străduit să-l conving pe Nicolae, care era foarte agitat, că este soluția optimă. Pauza a durat cîteva ore. Ambele părți, atît Nicolae cît și socrul Jingan semănau cu doi tauri în arenă. Acolo, în sală s-au încleștat într-o ceartă transformată într-un coșmar, cu învinuiri reciproce. Nicolae devenise vehement ca și oponentul său, și dacă eu și Tatiana nu am fi intervenit, s-ar fi încins o bătaie în toată legea. Eram martor ocular la această scenă și nu mă ducea mintea cum să sting incendiul. Grefiera devenise și ea agitată, amenințînd că va fi nevoită să cheme trupele de carabinieri ca să evite omuciderea... Descumpănit, l-am înhățat de subsuori pe Nicolae și l-am scos în coridor. L-am strîns la perete și l-am chemat la rațiune...

Tatiana rămăsese cu taică-său în sală plîngînd și implorîndu-l să accepte procedura de împăcare. Nicolae, după ce se mai calmă, căzu de acord să scrie o cerere că îl iartă pe socrul său. Lucrurile se aplanau, însă deodată interveni fratele Tatianei, un tînăr impertinent care îl numea în bătaie de joc pe Nicolae „bade” (făcînd aluzie că socrul este mai tînăr decît ginerele) și îl insulta cu cele mai nepermise cuvinte. Intră în joc mama Tatianei. Nu ne rămînea decît să așteptăm, în speranța că va triumfa bunul-simț. Era vădit că bietul Nicolae se pomenise în cercul unei haite de lupi. Și, precum glăsuiește zicala, cu lupii să urlî, cu oile să zbîeri, am găsit de cuviință să revin în sală și să solicit de la judecător o întrerupere de cîteva zile în vederea negocierii acceptării părților de a se împăca. Judecătorul a admis demersul și am avut grijă să stau cu Nicolae mai multe ore pentru a-l convinge că, în ciuda faptului că a fost bătut de socrul-său care acum este inculpat, ar trebui să recurgă la un compromis fie și nefavorabil din punct de vedere moral. Am vorbit îndelung și cu Tatiana să-i potolească pe taică-său, pe maică-sa și pe frate-său... Nici azi nu-mi pot explica cum de am reușit ca peste cîteva săptămîni să adun părțile beligerante în sala de judecată pentru a solicita împăcarea. Cauza penală a fost clasată.

Ieșind de la acea judecată m-am simțit ca un boxer care a purtat o rundă istovitoare pe ring și analizînd cele întîmplate mi-am dat seama cît de nefericit este Nicolae. De cînd îl cunoșteam, vedeam numai persoane cu psihicul dereglat în jurul lui. Conflicte cu prima soție, apoi cu a doua, iar acum și cu socrul. Mă străduiam să-l feresc de ele, considerîndu-l o valoare națională, însă nu știu dacă reușeam, fiindcă el de fiecare dată se închidea în

sine și nu vroia să scoată o vorbă, parcă avînd nevoie de răgaz ca să evadeze de pe acele teritorii ale stresului. Ochii lui triști mă priveau ca și cum voia să mă întrebe: Oare ce se mai poate întîmpla cu mine?

După închiderea sălii de judecată am ieșit cu el în stradă. Curînd ne-a ajuns din urmă Tatiana și ne-a rugat să mergem la cafeneaua *Pri-chindel* la o cafea ca să stăm de vorbă. Așezați la o masă, Nicolae continua să rămînă absent la toate cuvintele de consolare pe care se străduia să le spună Tatiana... La acea masă, pentru prima oară, am văzut cum Nicolae a comandat o bere după alta. Ne-am despărțit într-un tîrziu în tăcere. Acea zi a fost un adevărat coșmar în îndelungata mea profesie de avocat negociator.

Veni anul 2006 care aduse în viața privată a lui Nicolae noi probleme. Oficial rămînea căsătorit cu Tatiana care se chinuia crescînd mai mult singură doi copii minori. Absolvind Facultatea de Drept, firește cu ajutorul lui Nicolae, a devenit notar privat. Locul de muncă îl avea în incinta redacției *Literatura și arta* de pe strada Sfatul Țării nr. 2. Nu intru în detalii, dar intuiam că Tatiana angajase o bonă să aibă grijă de copii și o vedeam mereu la serviciu, avînd în audiență diferiți clienți. Credeam că, fiind disciplinată în profesia ei plină de responsabilitate, este atentă la ceea ce face. Multe persoane veneau la biroul ei privat să perfecteze actele și dînsa își asuma deplină responsabilitate pentru ceea ce semna și trecea în registrele de evidență. Aveam impresia că familia lor este pe cale să revină la normalitate. Nicolae publica săptămînal articole de fond în care atingea cele mai actuale teme ale zilei: lupta cu corupția, cu criminalitatea, cu persoanele care nu respectau legea, lua în discuție teme din istoria Basarabiei. Uneori publica versuri, eseuri, nuvele, pe toate le citeam cu multă curiozitate, considerîndu-l un poet, scriitor, ziarist irepetabil al momentului. Și din nou surprize! Într-o zi notarul Tatiana Dabija primi citație de la judecătoria să se prezinte la litigiul dintre ea și un grup de oameni, proprietari ai terenurilor de loturi din Durlești. Esența conflictului consta în faptul că dînsa autentificase notarial contracte de vînzare-cumpărare a loturilor pe numele unor afaceriști, cum îi numea dînsa ulterior. Primăria din Durlești alocase loturi aferente de teren localnicilor plecați peste hotarele țării la muncă sezonieră. Între timp (nu fără concursul primarului și al altor bandiți) din safeul primăriei cineva sustrase (să zicem așa) titlurile de proprietate și le

scosese de vânzare. Toate contractele (multe la număr), persoane-proprietari (vînzătorii), chipurile cu acte în regulă, s-au prezentat la notar, însoțiți de cumpărători. Tatiana probabil nu putea să știe că buletinele de identitate ale proprietarilor deținători de terenuri erau falsificate de Ministerul Tehnologiilor Informaționale. Ca să fie clar pentru cititori: pe buletinul de identitate era fotografia celui care se prezenta la notar, însă datele erau de facto ale proprietarului care se afla în străinătate... Astfel de afaceri, cum am aflat ulterior, s-au făcut o sumedenie, dirijate din umbră de clica lui Voronin și poate de alți demnitari ai partidelor venite la putere. Fiecare teren se vindea în numele unei persoane anonime, pe buletinul căreia se vedea doar fotografia, la sume de peste 25.000–30.000 mii de euro! Cunosc mai mulți notari care au căzut în această capcană. Pe atunci notarii erau lipsiți de accesul la baza de date pentru a verifica veridicitatea buletinelor de identitate ale persoanelor deoarece erau eliberate strict de către stat. Alți notari, mai vigilenți, refuzau perfectarea unui astfel de gen de contracte de înstrăinare a terenurilor. Nu știu ce a avut Tatiana în urma acestor tranzacții civile, dar explozia s-a produs foarte curînd. Adevărații proprietari de terenuri întorcîndu-se din străinătate au descoperit că pe terenurile lor se construiau case private, centre comerciale, garajuri etc. Și desigur s-au adresat în judecată demonstrînd că ei nu au putut înstrăina bunurile lor și nici nu au știut că se înstrăinează... Evident că Nicolae în susținerea soției m-a rugat să merg la judecată, să mă descurc. În coridor stăteau adevărații proprietari ai terenurilor revoltați la culme de cele întîmplate, furați ziua în amiaza mare. Mi s-a părut curios că în toată treaba asta primăria luase o atitudine de struțo-cămilă. Reprezentantul ei declara categoric că nu știe cine a putut sustrage titlurile de proprietate din safeu și de ce primarul nu a atenționat organele de drept și procuratura despre această delapidare. Nici Ministerul Tehnologiilor Informaționale nu putea să explice cum de persoane anonime, asigurînd doar o fotografie, au putut elibera buletine de identitate cu date false... Pe scurt, cel mai vinovat în această odioasă afacere se pomeni notarul Tatiana Dabija. Ulterior am limpezit cîte ceva descoperind că Partidul Comunist, în frunte cu Voronin, alte partide, pentru a ameliora situația lor financiară, recurgeau la diferite afaceri pe seama oamenilor plecați vremelnice peste hotare. Afirm aceasta fiindcă în mod normal procuratura ar fi trebuit să pornească cauze penale împotriva demnitarilor de la Ministerul

Tehnologiilor Informaționale care au eliberat pașapoarte false, precum și împotriva primarului de Durlăști. Legislația noastră coruptă și criminală de la acea vreme s-a limitat să canalizeze cauza pe făgaș civil, acționînd notarul în judecată, cerînd compensarea în beneficiul păgubașilor, oamenilor furați de terenuri a unei sume totale de circa 250.000 – 300.000 lei! Formal, împotriva Tatianeii a mai fost pornită la sectorul Buiucani de poliție o cauză penală, care curînd a fost clasată, pe motiv că deja există acțiune civilă...

Întreg anul 2006 am fost prezent la examinarea acestor cauze de judecată. Examinarea decurgea anevoios, cu multă nervozitate, din partea persoanelor păgubașe, fiecare străduindu-se să-i amintească Tatianeii că este soția lui Nicolae Dabija! De asemenea simțeam că se făcea totul din partea organelor ca examinările să fie tergiversate, alunecînd cu întregul sistem judiciar comunist într-o hărțuială interminabilă de judecată. Mi-am dat seama că cei care furaseră oamenii conștientizau că bietul notar începător este un paravan și mai mult nimic. Despre aceasta știam cu toții, inclusiv Nicolae, dar nu puteam face deja nimic, el doar rareori exprimîndu-și nemulțumirea că Tatiana este neatentă și niciodată nu-i cere părerea cînd întreprinde ceva de acest gen. Probabil tendința de a-și rezolva singură problemele financiare o făcuse pe soția lui să creadă că felul cum procedează este corect. Judecățile continuau și întîlnirile la instanță cu reclamantii nu mai erau tensionate ca la început. Între timp în societate aveau loc evenimente demne de a fi luate în seamă.

La acea perioadă, Nicolae împreună cu alți patrioți au creat Forul Democrat al Românilor din Moldova... La adunarea de inaugurare a acestui for ce a avut loc într-o sală spațioasă din hotelul *Dedeman* (redenumit mai apoi *Leogrand*) din centrul Chișinăului am fost invitat și eu. Întrunirea majorității intelectuale de la noi a purtat un caracter organizat, festiv. Pentru prima dată am ascultat răscolitorul imn, compus de Aurelian Silvestru și Nicolae Dabija. L-a interpretat un cor de elevi de la o școală din Orhei. Totul a fost bine regizat și s-a încheiat într-o atmosferă patriotică înălțătoare. Doar că peste cîteva zile Nicolae a fost chemat prin citație la procuratura municipală. Am plecat împreună să ne clarificăm despre ce este vorba. În biroul său un procuror pe nume Malai, spre surprinderea noastră, deși ne-a anunțat că Nicolae Dabija este bănuțit că prin adunarea forului a comis o fărădelege, nu ne explicat în ce constă fărădelegea. A stat amabil cu noi de

vorbă, a răsfoit niște dosare, apoi ne-a dat prin semne de înțeles că sunt niște aberații inspirate și venite de la cancelaria lui Voronin, pe care el este dator să ni le aducă la cunoștință. Malai se dovedi a fi un adevărat patriot dîndu-ne mereu de înțeles că nu vede din partea lui Nicolae nici o acțiune infracțională. La sfîrșit ne-am strîns prietenește mîna și ne-am luat rămas-bun, procurorul urîndu-ne sănătate și succes și comunicîndu-ne că în caz că o fi nevoie o să ne mai invite. Anticipînd lucrurile, voi spune că procuratura municipală nu ne-a mai deranjat.

Aderasem cu trup și suflet la membrii activi ai forului românilor de pretutindeni, membrii cărora erau personalități notorii ale timpului. De cîteva ori am mers la adunări cu simpatizanții lui, în afara Chișinăului. Într-o duminică împreună cu Dumitru Matcovschi, actorul Andrei Vartic și încă cineva, pe care nu mi-l amintesc, am poposit la Rezina, unde în casa de cultură de pe malul Nistrului ne-am întîlnit cu intelectualitatea locală. După ce au luat cuvîntul Dabija, Matcovschi și alți invitați mi s-a oferit posibilitatea să-mi exprim și eu îndemnul de a sprijini mișcarea forului. Era o zi însorită și frumoasă, cu multe flori și multă verdeață. După adunarea din casa de cultură am făcut o poză cu Nicolae Dabija și Dumitru Matcovschi care este expusă și azi pe rețelele mele de socializare, precum și în pachetul de vederi ale cîntecului meu *Dor de Moldova*. La finele acelei zile am fost poftiți în casa președintelui forului teritorial Rezina și serviți cu vin, mămăliguță, brînză de oi și friptură. Apoi acesta ne-a arătat gospodăria, grădina plină de semănături de ceapă, roșii și alte culturi. La despărțire eram cu toții bine dispuși...

Am călătorit și în alte localități, inclusiv la Inești, satul meu de baștină. La clubul din sat, Nicolae a ținut o cuvîntare înflăcărată, pomenind și numele meu, cu care a chemat sătenii să se mîndrească. Sătenii mei au organizat atunci și un concert cu cîntece și dansuri populare. Dansurile l-au impresionat în mod deosebit pe Andrei Vartic, spunînd că numai la Inești a văzut ca dansatorii să ridice picioarele în iureșul dansului, tradiție preluată încă de la geți și daci! Apoi sora Ana și cumnatul Serghei au pregătit acasă la ei o masă de pomină în cinstea mea și a însoțitorilor mei. Cu acest prilej am realizat și o fotografie cu Nicolae și Andrei pe care ulterior am publicat-o în cartea *Să evităm eternele căderi...* Cînd reveneam la Chișinău, Nicolae mi-a mărturisit că deplasarea la Inești a acceptat-o mai mult ca să-mi cu-

noască oamenii de la baștină și că a rămas profund mișcat. Despre deplasarea noastră la Inești în *LA* a fost publicat un articol, în care se aduceau elogiile sătenilor mei, simpatizanți ai forului.

Pornirile erau foarte bune în privința reanimării mișcării de renaștere națională, dar deja se simțea lipsa entuziasmului de la 1989-1990. Societatea cădea în sărăcie, multă populație plecase și continua să plece peste hotarele țării, iar cuvântările pompoase, patriotice își pierduseră farmecul. Pe de altă parte guvernarea, diferiți neprieteni începuseră o campanie furibundă împotriva forului. În mass-media apăreau materiale defăimătoare în adresa mișcării și a conducătorilor ei. Despre Nicolae Dabija apăruse un material (nu mai țin minte autorul), în care i se incrimina că banii pentru masă alocăți de România la crearea Forului și i-a însușit chiar Nicolae Dabija. Ca dovadă se aducea o casă la sol de la colțul străzilor Alecsandri-Columna din Chișinău, unde notarul Tatiana Dabija își deschisese birou notarial. Am fost în acea locație și de bună seamă interiorul corespundea luxului și felului cum trebuia să arate biroul unui notar modern. Locul era strategic, se afla în centrul municipiului, într-un sector aglomerat, cu flux de oameni ce țineau calea spre Piața Centrală... Nu am verificat niciodată actele acestui local. Poate Tatiana îl folosea cu drept de arendă, poate era o proprietate a ei, însă îmi dădeam seama că e un edificiu foarte scump.

În ziua de comemorare a unirii a avut loc o adunare solemnă la casa Uniunii Scriitorilor unde Nicolae Dabija de la tribună a ținut un discurs despre Patria noastră – România, și a amintit că Forul va duce stindardul Mișcării de reîntregire a neamului. După încheierea festivității, am mers și am depus flori la monumentul lui Ștefan cel Mare din centrul orașului. Părea ceva obișnuit, democratic, însă imediat organele de drept au fixat evenimentul și la poliția Buiucani s-a anunțat că este pornită o cauză contravențională împotriva lui Nicolae Dabija și a acoliților săi adunați la acea întrunire, fiind acuzați că demonstrația neautorizată a tulburat liniștea publică. Eu nu figuram pe lista contraveniențelor probabil știindu-se că sunt avocatul publicației și al lui Nicolae personal. Anticipând evenimentele, menționez că această tentativă și-a dat obștescul sfârșit foarte repede deoarece nici cei de la poliție nu au avut curajul să ajungem în instanță, pentru contestare. Poliția, procuratura, probabil ca să nu se facă de rușine, din oficiu au anulat acuzațiile... Însă lupta celor de la putere, a neprieteni-

lor neamului, a agenților sub acoperire continua prin toate modalitățile de răspîndire a informațiilor. S-a reînceput retipărirea materialelor din trecut legate de construcția casei din Valea Morilor, de relațiile lui cu prima, cu a doua soție, de apartamentele ce le deținea poetul la Chișinău și București, de edificiul redacției din strada Sfatul Țării, Nr. 2, pe care Nicolae l-a privatizat pe numele său și împotriva căruia se răsculase Uniunea Scriitorilor... Nicolae reacționa bolnăvicios la aceste atacuri și doar în replicile publicate în *Literatura și arta* își demonstra revolta încercînd să se justifice că toate cîte se scriu despre el sunt falsuri.

Împotriva lui Nicolae și a Forului se declarase și președintele V. Voronin care se zvonea că a dat comandă să se înceapă o anchetă împotriva lui Nicolae deoarece acesta chipurile prin intermediul Forului seamănă ură, zîzanie între cetățenii republicii. Se iscaseră și mișcări de stradă împotriva Forului. La o adunare stradală, un oarecare Ilie Bratu adunase o gloată formată din cei cu soldă și aere securiste, ponegrind Mișcarea, declarînd-o... antiromânească! Curînd Nicolae a semnat un articol dur în adresa acestui pseudopatriot, deputat în primul Parlament, demonstrînd esența lui de provocator. Se vede că Nicolae știa mult mai multe despre acest Ilie Bratu ce formase niște mișcări patriotice și la Galați. Îmi spunea că este legat cu KGB-ul și în activitatea sa, ultrapatriotică în aparență, există multe dedesubturi, nu este decît un provocator, un ex-turnător, un... ticălos! Cuvîntul „ticălos” pe care deseori îl utiliza referindu-se la asemenea tipaje, Nicolae îl rostea cu duritate și furie.

Țineam să cred că toate învinuirile și etichetările de acest gen în adresa oponentilor sunt sincere și adevărate. Revoltele lui aveau temei și doar inima sa percepea toate atacurile ce se abăteau asupra lui și din spate și din față și din sînul familiei. Cert e că era mereu activ. Participa la emisiuni radiofonice, TV, era prezent în sălile de concert sau prin școli, luînd cuvîntul. Activitatea lui gazetărească nu putea să nu impresioneze. Pe atunci, surprinzător, din presă am aflat că asupra lui s-a abătut o nouă nenorocire. Vizitînd mănăstirea rupestră de la Țipova, urcînd pe acele povîrnișuri a căzut într-o grotă, în urma căreia a stat la pat o vară întregă în spitalul clinic de urgență.

Am trecut pe la el de cîteva ori și m-a impresionat dragostea lui de muncă. Lîngă patul lui stăteau împrăștiate foi cu însemnări și versuri, cărți des-

chise și închise. Am observat că muncea la ceva esențial, iar la una din vizitele mele s-a destăinuit că i-a venit ideea unui roman despre deportări. Era anul 2007. La spital o întâlneam adesea pe Tatiana. Deși relațiile lor nu erau dintre cele mai duioase, totuși avea grijă de el, iar într-o clipă de sinceritate mi-a spus că uneori stă lângă el toată noaptea.

În afară de aceasta, deseori participam cu Tatiana la examinarea cauzei penale în privința ei. După mai multe ședințe am obținut ca să fie încetată cauza penală din lipsa componentei de infracțiune, fapt care l-a bucurat mult pe Nicolae, căci păstrându-și locul de muncă în calitate de notar ea avea posibilitatea să mizeze pe un suport material mai sigur. Tatiana mi se părea energică, ingenioasă, cu ajutorul lui Nicolae publicase o carte de versuri în România și de la distanță observam o bună înțelegere, dar nu eram sigur dacă erau o familie. Mi-am pus această întrebare după ce a ieșit din spital și m-a invitat în ziua de 11 septembrie 2007 la o casă la sol situată pe stradela Schinoșica, nr. 13, la intersecția cu strada Gh.Asachi.

L-am surprins stînd în regim de pat într-o odaie mare, luminoasă, dar într-o vizibilă dezordine. Pe pereții încăperii atîrnau icoane vechi parcă aduse dintr-o biserică. Nu am aflat cine avea grijă de el în acea locuință ce avea asemănare cu o adevărată gospodărie țărănească. M-am bucurat că Nicolae era bine dispus, muncea la manuscrise și stînd întins pe pat mi s-a lăudat că medicii deja i-au permis să pășească, sprijinindu-se în cîrje. Intuindu-mi curiozitatea, mi-a spus că medicii totuși l-au avertizat să fie atent și deocamdată să se miște în căruciorul ce stătea în mijlocul încăperii...

A trecut un an la mijloc pînă cînd Nicolae a început din nou să meargă pe picioarele sale la serviciu și la procese. Nu doream să-l cicălesc cu problemele sale familiale. Mă bucuram că publica frecvent în săptămînal articole cu tematică actuală, în România i se editau cărțile și critica era favorabilă. Credeam că toate relele din viața lui s-au scurs pe apa Letei și deja nu va mai avea necazuri majore, iar cu cele mărunte ne vom descurca noi cumva.

Însă în luna octombrie 2008 am fost chemat urgent de el la o cafenea din preajma redacției unde mă aștepta împreună cu Tatiana. Mai întii pe departe, apoi, după ce am băut cîte o cafea, în direct am fost informat că Tatiana s-a ales din nou cu o cauză penală. A fost investigată și prinsă în flagrant că autentifica acte notariale false. Elibera procuri pentru persoanele plecate peste hotarele țării care doreau să obțină cetățenie română. Esența fraudei

consta în faptul că era interzis categoric a se face asemenea procuri fără prezența nemijlocită a persoanei și a folosi buletinele de identitate pe care le primea prin fax de la astfel de cetățeni. Ea totuși, în complicitate cu alte domnișoare de la o companie ce se ocupa cu perfectarea pachetului de acte pentru dobândirea cetățeniei române, primind pentru fiecare procură câte 50 de euro, recurgea la încălcarea legii. Una din persoanele care activau în acea companie și venea s-o roage să efectueze asemenea autentificare, ca de obicei, era agent sub acoperire de la interne și a întreprins toate acțiunile de investigație, prinzînd-o în flagrant.

Deci Tatiana săvîrșise noi acțiuni frauduloase. Și trecuse foarte puțină vreme de la finalizarea cu succes, fiind achitată, a dosarului precedent, legat de autentificarea contractelor de înstrăinare a terenurilor cetățenilor din Durlăști... Mărturisesc sincer că am primit această destăinuire a Tatiane bolnăvicios. Nicolae își păstra calmul ca de obicei și mă privea ca și cum îndemnîndu-mă să-i apăr iarăși în calitate de avocat soția. Am încercat să refuz, însă Nicolae și Tatiana au insistat să-mi dau acordul. Intuiam că efectul apărării în cazul dat va fi unul negativ și le-am spus că de data aceasta nici nu poate fi vorba de o achitare a Tatiane, dezvăluind că este posibil ca vinovata să primească o pedeapsă cu suspendarea executării, avînd la întreținere doi copii minori, deoarece anterior a mai fost supusă bănuielilor, pentru care procurorii, judecătorii n-au s-o ierte. Dar cel mai grav era că pentru comiterea infracțiunii de acest gen condamnatului, chiar și cu suspendarea executării pedepsei, i se retrage licența automat și nu mai are dreptul să activeze ca notar. Soții Dabija m-au ascultat cu atenție, au înțeles, însă totuși m-au rugat insistent să mă învoiesc să particip la apărarea notăritei.

– Te rugăm, Boris, numai tu ne poți ajuta, zise Nicolae. Vezi cît de dur trîmbițează presa despre acest caz. În procesul precedent te-ai descurcat doar foarte bine...

– Dar cum priviți faptul că Tatiana după condamnare nu va mai avea dreptul să muncească în calitate de notar?

– Mai întii să începem apărarea, zise Nicolae. Mă voi strădui și eu prin canalele mele să o scoatem pe Tatiana din această încurcătură.

– Nu pot să vă garantez succes în acest caz.

N-am avut încortro, în special cînd Nicolae mi-a dat chiar atunci un avans de două sute de euro. M-am adîncit deci în problemele penale ale

Tatianei Dabija. Împreună cu această femeie am trăit clipe dramatice, călăuzind-o prin cabinetele polițienești, cele criminalistice, fiind fotografiată en face și en profil, luîndu-i-se amprentele dactiloscopice, cum se cere a se anexa la o cauză penală pentru un infractor. Soția lui Nicolae, mamă a doi căpilași minori lăsați în grija bonei, era nervoasă, dar altă soluție la acea etapă nu exista, procedurile nu puteau fi ocolite și nu mă simțeam bine. În loc să discut cu Nicolae probleme de literatură, să facem proiectele viitoarelor cărți, mă pomenisem într-o situație delicată, conștientizînd că relațiile mele cu el pot fi ameliorate în caz de obținerea unei achitări pe cauza dată sau se pot deteriora în caz de eșec. În munca mea de avocat am trăit zeci de situații similare. Cînd cîștigam procesul, clientul mă ridica în slăvi, mă numea frate de cruce, mă lua de cumătru... În caz de eșec îl pierdeam ca prieten și clientul trecea pe lîngă mine ca și cum nici nu m-ar fi observat. Cel mai anapoda era cînd clientul venea la ușa biroului și cerea morțiș să-i restituie onorariul plătit la etapa inițială a efectuării apărării. Deseori mi se îngrelează ochii, amintindu-mi de acea vreme, cînd la mijloc apăruse problema soției maestrului...

Către 30 noiembrie 2008 Nicolae Dabija candida la elegerile de peste Prut, în Parlamentul României din partea românilor de pretutindeni. Anticipînd evenimentele afirm că scrutinul respectiv a constituit pentru Nicolae un eșec total, lucrul care l-a derutat și amărît. Avea fața tristă și ochii apatici. Abia în ajunul revelionului a insistat să ne întîlnim și mi-a mărturisit cît de grei au fost ultimii doi ani care i-au creat probleme de sănătate și familiale... La acea masă am mai făcut analiza cauzelor noastre din instanțe, ne-am mai destăinuit unul altuia în privința secretelor din viața privată, personală și la despărțire el mi-a dat 100 USD urîndu-mi sănătate și prilej de a avea mijloace suficiente pentru sărbătorile ce băteau la ușă. M-a felicitat suplimentar chiar în seara Anului Nou și a dorit ca în anul 2009 să fim mai puternici și să ne construim adevărata fericire. Am mai fost surprins și cu o publicație originală la *Literatura și arta* în care erau anchetate personalități distinse care spuneau ce le-a adus anul ce trece și ce își doresc să realizeze în anul care vine. Eu m-am lăudat că am reușit să public o nouă carte intitulată *Păsări uitate în zbor*, că am cîștigat la CEDO o cauza penală, că sper ca noul an să fie un an și mai rodnic în toate privințele... Însă, din păcate, anul 2009 chiar din primele zile ne-a

adus o veste cutremurătoare. În ziua de 15 ianuarie marele nostru poet Grigore Vieru a devenit victima unui accident rutier și la 17 ianuarie, fără a-și reveni, a decedat. A fost însuflețitorul, susținătorul hebdomadarului *Literatura și arta*.

După plecarea la cele veșnice a lui Grigore Vieru, viața lui Nicolae parcă se schimbase. Mi se părea mereu indispus, suferea pierderea alegerilor în senatul României. Mi se pare că la acea perioadă mi-a zis:

– Simt că îmbătrînesc și oamenii nu mai au încredere în mine și... nici eu nu doresc, nu mai am putere să mă tot murdăresc în presă fiecare modîrlan...

Avea în vedere și dosarul pe numele soției, activ monitorizat, al cărui țintă desigur devenise el!

Nenorocirea se abătu și asupra mea, primisem o lovitură din partea concubinei mele care plecase la muncă în SUA și de acolo mi-a scris mesaj de adio! Probabil că o iubeam și această atitudine a acelei puștoaice m-a aruncat în depresie. Pentru prima oară am înțeles ce este o adevărată boală de suflet. Am apelat la o sumedenie de medici care nu m-au putut ajuta. Îmi venea să-mi pun capăt zilelor, aveam insomnii, nu-mi aflam liniștea și doar datorită lui Nicolae care m-a recomandat medicului Oazea Rusu, fiind internat la spitalul neurologic, în condiții superbe... în jumătate de an am reușit să-mi revin. În acest răstimp Nicolae, surprinzător pentru mine, a publicat în *Literatura și arta* un articol cu referire la cartea *Păsări uitate în zbor*, pe care totdeauna a considerat-o cea mai izbutită lucrare pînă la acea perioadă. Iată conținutul pe care îl propun cititorilor:

Pariu cu sine însuși

Păsări uitate în zbor, astfel se intitulează ultima carte a lui Boris Druță, apărută în limba română la o editură din Italia.

La antici zborul păsărilor semnifica relațiile dintre cer și pământ. În greaca veche cuvîntul însemna mesaj al cerului. Dar el reprezenta și imaginea sufletului care scapă din trup, un simbol al despovărării de material și lumesc.

Păsările uitate în zbor (titlu mai degrabă pentru o carte de poeme) ar sugera spațiul dintre cer și pământ, dintre vis și realitate, dintre viață și moarte (eventual, înviere), populat de oamenii-păsări.

Cartea are 592 de pagini și cuprinde romane, povestiri și nuvele, schițe, pamflele politice, dialoguri, poezii, arabescuri, articole de publicistică, o piesă de teatru despre Filimon Boghiu, eroul luptei contra ocupanților sovietici din perioada de după război ș.a., aproape tot ce a scris prolificul autor în ultimii 4-5 ani.

B. Druță propune un mod de abordare a literaturii (Planeta copilăriei antice, Abatorul, Tatăl nostru care se... însoară, Arabescuri ș.a.), situat între reportaj și jurnal intim.

Autorul e prezent pe parcursul întregului volum: e un personaj memorabil, care se povestește pe sine.

Scriitura păstrează amprenta profesiei de zi de zi, cea de jurist, a autorului: eroii lui sunt avocați și bandiți, polițiști și infractori, judecători și judecați...

Filele de roman polițist se amestecă cu paginile de nuvelă realistă, pasteurile poematice se interferează cu peisajele violente ș.a.m.d.

Cartea ar mai putea fi subintitulată: de dragoste.

Dragostea este una dintre condițiile a tot ce scrie B. Druță (dragoste pentru femei, pentru copii, pentru semeni, pentru evrei etc.). Toate suferințele, trădările, sacrificările, rănilor, morțile, dramele, înălțările eroilor săi sunt din dragoste.

Subiectele lui de dragoste seamănă de multe ori cu spectacolele dansatorilor pe sîrmă.

Dragostea e un fel de drog, care ca și cum le dictează comportamentul și destinul eroilor săi. Iubind, ei câștigă totul. Iubind, ei pierd totul. Este o lume care, pentru a supraviețui, refuză datele realității, refugiindu-se în dragoste.

Boris Druță știe să alcătuiască o atmosferă de roman, de nuvelă, de schiță.

Stilul „bătrînesc”, de confesiune, acordă credibilitate narațiunii. E și o proză de observație, în care ca și cum autorul își este sieși martor.

Personajele sunt realizate de acest fiu de țaran chișinăuizat – ca fotografiu „în sepia”, desene făcute cu tuș, estompate de timp și îngălbenite de incendiile istoriei.

„Planeta copilăriei antice”, una dintre cele mai realizate lucrări ale autorului, e biografia unei generații, supusă vicisitudinilor și presiunilor istoriei, care nu s-a lăsat înfrîntă, tocmai pentru că a știut să se regăsească în dor, în vis, în domenii ce țin de suflet, ca antidoturi la rănilor existenței.

Autorul își mai populează cartea (mai ales capitolul cu pamflete) cu personaje bine reliefate, unele de notorietate publică, care, chiar cu numele modificate, pot fi recunoscute ușor.

Volumul e plin cu sfaturi, ca și cum acestea s-ar adresa celor zece copii ai săi (Daniela, Victor, Nelly, Veronica, Radu, Petrică, Elena, Sorin, Nicoleta și Valeria), cei dintâi și, bănuiesc, cei mai fideli cititori ai autorului.

Cu „Păsări uitate în zbor”, scriitorul și avocatul (apropo, în volum, la pagina 510, în unul din articolele sale de publicistică, autorul se referă și la cele „peste o sută de procese”, la care m-a asistat în urma unor articole în instanțele de judecată, „în majoritatea cărora poetul este învinuit de toate greșelile pământului pentru că îndrăznește să spună adevăruri”) Boris Druță a câștigat un pariu cu sine însuși.

Acela de a fi el însuși: un prozator care și-ar avea un stil al său, cu un univers particularizat, pe care și l-a clădit cu tenacitate și care, sunt convins, va dura.

Am fost plăcut surprins firește, dar i-am spus lui Nicolae că nu sunt sigur că merit această laudă. El m-a privit filosofic, după cum obișnuia, m-a netezit pe mână, parcă cerîndu-mi să mă calmez și a adăugat:

– Boris, să știi că tu ești unul din primii douăzeci de scriitori de la noi care scriu... Tu totdeauna ai ce spune, atingi o problemă! Nu insiști să-ți propagi opera, de aceea critica trece pe alături și nu te menționează.

– Nu am nevoie de titluri, de mențiuni, m-am ambiționat eu.

– Fie, însă tu ești scriitor! Unii oameni vrei nu vrei te citesc... Cum vezi, te-am citit și eu...

Vorbele lui parcă m-au îndemnat să muncesc și mai mult, conștientizînd că la anii avuți încă nu devenisem scriitor în toată legea și poate nu voi deveni niciodată. Însă îmi plăcea să scriu, scrisul mă calma și o făceam în exclusivitate pentru propria plăcere, iar cum ajungeau gândurile mele la inimile cititorilor parcă mă interesa mai puțin.

Anul 2009 pentru Nicolae a fost unul plin de realizări. A publicat romanul scris în spital, critica i-a adus neașteptate elogii, deși au fost și unele critici acerbe din partea unor scriitori târcați la mațe.

Țin minte că în biroul lui apăruse un vraf de cărți și el cu prima ocazie le dăruia cu autograf. Anticipînd evenimentele îmi amintesc că îmi po-

vestea cu entuziasm cum a lucrat la această operă, cum a reușit să convin-gă sponsorii să-l susțină financiar. Într-o zi chemându-mă la redacție mi-a dăruit și mie un exemplar cu dedicația: *Scriitorului Boris Druță, care a de-velopat ca nimeni altul sufletul basarabeanului din tranziție, acest însemn de drag temă pentru acasă, cu urări de succese. Nicolae Dabija. 12 mai 2010.* După care ne-am așezat la masa lui, am servit câte o cafea și mi-a spus cu o bucurie de copil că multă lume este entuziasmată de noua sa lucrare, că deja este invitat la diferite întâlniri cu elevii prin școli și licee. Recunoștea că nu se așteptase la asemenea succes răsunător. Mai multe edituri din România intenționează să reediteze romanul *Tema pentru aca-să*, i-a telefonat chiar și cineva din străinătate, propunându-i să traducă romanul. Precum este deja cunoscut, romanul a fost tradus în engleză, spaniolă, italiană, franceză, germană și alte limbi. Nu cunosc ecourile cri-ticilor din țările respective, dar sunt convins că romanul este bun, fiindcă asemenea lucruri nu se produc de la sine.

Să revenim însă la anul 2009. Judecățile în privința Tatianeii decurgeau anevoios. Inculpata era ambițioasă și nu-și recunoștea vina, știind că o sentință de condamnare ducea inevitabil la retragerea licenței de notar, cu toate că vina ei era demonstrată. Eu, conform Codului deontologic al avocaților, trebuia să-i mențin poziția și să caut modalități de a o achita.

Pe de asupra în acele zile mă chinuia încă starea de depresie și panică, temându-mă că nu mă voi însănătoși niciodată. Cheltuiam sume enorme de bani pentru a-mi reface sănătatea. Slăbisem, eram trist și deseori mă podideau lacrimile... Această stare continua cu valuri periodice, apăsătoare și-apoi dispărea. Erau încă vremuri grele, de criză, câștigam foarte puțin, dar îmi permiteam sacrificiul să slujesc ziarul, familia lui Nicolae. Adaug că apăruseră multe procese de judecată și privitor la alți intelectuali care publicau în *Literatura și arta* articole îndrăznețe și cei vizați se adresau în judecată pentru a cere dezmințire și compensații bănești. Mă pomenisem în situația să reprezint ziarul în interesul lui Mihai Cimpoi, Grigore Vi-eru, Dumitru Matcovschi și mulți alții. Deci, era nevoie de timp, energie și, evident, munca o făceam practic pe gratis. Însă Nicolae cu fiecare ocazie îmi întindea o mână de ajutor. În afară de faptul că a contribuit la lecuirea mea, m-a ajutat să-mi înscriu gemenii Petrică și Elena la liceul din Iași. Dacă mă adresam cu vreo rugăminte, neapărat reacționa și mă ajuta. În

afară de participarea la procesele de judecată și alte neazuri, eu continuam să scriu și pe atunci am publicat versuri, publicistică, schițe, nuvele.

Îmi aduc aminte că într-un ciclu de versuri propuse spre publicare, am introdus o poezie despre asasinarea bestială a soților Ceaușescu. Redactorii care pregăteau materialele pentru publicare au acceptat poezia. Însă în numărul apărut această poezie lipsea. Am fost curios să aflu cauza. Și atunci unul din colaboratorii redacției mai în glumă mai în serios m-a suprins cu o destăinuire:

– Redacția noastră nu este cointerесată să strice relațiile cu Ion Iliescu care câteodată ne mai ajută cu finanțe...

Am înțeles totul căci nu eram chiar naiv să nu pricep pe ce mijloace se ține o revistă de la noi, așa că nu m-am agitat. Eram bîntuit de o mulțime de alte nevoi. Și Nicolae, observam dintr-o parte, își avea suferințele sale legate de problema soției, iar odată cu moartea prematură a actorului, tribunului Andrei Vartic, cu care aveau o prietenie strînsă, devenea și mai tirist și mai singuratic. Nu mai semăna cu personajul care apărea la tribune, în emisiunile radio și tv. A avut un prilej de bucurie, precum mi-a spus, cînd comuniștii lui Iliescu au pierdut alegerile și în fruntea statului a fost ales marele patriot Traian Băsescu.

Veni anul 2010 care începu cu o... neplăcere, mai bine zis cu o confuzie între mine și Nicolae. Un grup de medici cardiochirurghi de la spitalul clinic republican, în persoana lui Iurie Bătrînac, Gheorghe Manolache, mi s-au adresat cu rugămîntea să scriu un articol în care aș exprima nemulțumirea lor față de un oarecare coleg Cibotaru, pare-mi-se bucovinean, care le crea probleme în reorganizarea activității spitalului. În epicentrul acestei probleme, precum am aflat ulterior, se afla și ministrul de atunci Hotineanu, prieten cu Nicolae și cu mine deoarece eram din același raion. Ca să fiu corect, împreună cu Gheorghe Manolache, Iurie Bătrînac și mi se pare că mai era cineva din cardiochirurgii spitalului, preventiv am fost în audiență la redactorul-șef. I-am raportat esența problemei în care se întrededa o opoziție față de ministrul Hotineanu. Înainte de a merge la redacție, am avertizat medicii că Nicolae Dabija, fiind prieten cu ministrul Sănătății, ar putea să nu publice articolul. Era vorba de reorganizarea instituției și se opunea rezistență. Eram sigur că redacția nu va dori să se implice. Nicolae însă care era prieten și cu Gh. Manolache

și cu Iurie Bătrînac, ne-a ascultat atent și, spre surprinderea mea, și-a dat consimțămîntul să pregătesc materialul pentru publicare. Mai bine de o săptămîină, împreună cu minunații noștri cardiochirurgi, ca să respect specificul profesiei lor, am pregătit articolul ce îl critica pe acel Cibotaru care se dorea mare șef peste colegii de breaslă. Se critica ușor și acordul ministrului de a efectua asemenea reformă. Apoi am redactat, stilizat și cînd articolul a fost finalizat l-am pus pe masa redactorului-șef Nicolae Dabija ca să-l citească și să ia decizia. La fel am fost surprins cînd articolul scandalos semnat de mine a apărut în *Literatura și arta*. Medicii cardiochirurgi erau satisfăcuți de cele ce au citit și cum am abordat problema. Cu această ocazie în cadrul colectivului, asistat de ministrul Sănătății Hotineanu, am aflat din presă, a fost convocată o adunare generală cu discuții și polemici incendiare. Totul părea să fie bine și mai bine, dacă în una din acele zile nu mă chema Nicolae ca să-și declare nemulțumirea. M-a surprins cu întrebarea:

– De ce ai publicat articolul unde lovești direct în ministrul Hotineanu? Este prietenul nostru și, în calitatea sa de deputat în Parlament, ne-a ajutat foarte mult!

Maestrul era supărat și eu am înțeles: dacă încerc să vin cu argumente, să-i dau replica, să-i dovedesc că el și-a dat acordul să se publice materialul, pot provoca o întrerupere a relațiilor. Aveam tot temeiul s-o fac, deoarece din tabăra celui Cibotaru, care se dovedi o persoană orgolioasă și trufașă, se declanșă un adevărat război împotriva mea. Acesta a vorbit la radio, tv, a venit la Nicolae personal să-i ceară socoteală. I-a telefonat și Hotineanu exprimîndu-și indignarea. În loc să fiu protejat, în una din zile am fost surprins de un material semnat de acel Cibotaru care făcea praf din mine... N-aș fi fost eu Boris Druță, dacă nu recurgeam la o conciliere tacită. Nu i-am zis direct lui Nicolae, nu i-am reproșat nimic, am recurs doar la următoarele. Acel Cibotaru, care mi-a și telefonat, fiindcă era bucovinean, conațional cu șeful avocaturii noastre, m-a înjosit cît a putut. M-am văzut silit să închid telefonul. Am decis ca acest conflict să-l aplanăm pregătind un articol plin de recunoștință și elogiile despre conaționalul meu Hotineanu, care a fost publicat în *Literatura și arta*, apoi în carte, intitulat *Cel mai iubit dintre pămînteni*. Curînd am simțit că pălălaia s-a potolit. Nicolae parcă se ferea de ochii mei, iar într-o zi m-a

văzut în stradă din propriul său automobil însuși ministrul Hotineanu, mi-a zîmbit amabil și mi-a arătat cu degetul că totul este ok!

A fost prima mea neînțelegere cu Nicolae, căreia m-am impus să nu-i dau importanță, ci să continuăm să colaborăm, deoarece de-asupra noastră planau nori negri și grii, iar în numele cauzei generale trebuia să ne sacrificăm. Totuși, unele fapte ale lui Nicolae mă puneau în gardă, nu înțelegeam de ce procedează atît de contradictoriu cu mine. Și atunci am decis: de îndată ce închei procesul cu Tatiana, nu mă voi mai afla în cadrul apărării ziarului și a intereselor redactorului lui, chiar dacă el se numește Nicolae Dabija. Sunt convins că oricine ar fi procedat la fel. Adică eu fac totul transparent, cinstit, mă jertfesc în principiu fără nici o remunerare, iar în cele din urmă sunt bătut. Oricum, atunci mi-am luat inima în dinți și conștient am decis să continui colaborarea...

Următoarea mea mențiune în condica personală este legată de ziua de 12 mai 2010 cînd ne-am întîlnit la un proces de judecată la sectorul Buiucani unde trebuia să ne confruntăm cu reprezentantul ziarului *Flux* și echipa de juriști din staful lui Iurie Roșca, care prin intermediul mass-media îl învinuia pe Nicolae că în perioada sovietică a fost turnător la KGB și a luptat împotriva ideii naționale din Basarabia. În acea zi, procesul s-a amînat din motivul că se îmbolnăvise judecătorul și Nicolae profitînd de ocazie m-a invitat la un ceai. Am discutat despre multe, inclusiv despre acuzația că el ar fi colaborat KGB-ului sovietic.

– Sunt gata să jur punînd mîna pe Biblie că nu am fost agent sub acoperire sau turnător. S-au publicat niște materiale defăimătoare în adresa mea, precum că aș fi turnat mai multe persoane, dar e pură falsificare, ca și lista alcătuită de către un oarecare Vaculovschi, din echipa lui Roșca. Spune-mi, dacă aș fi fost turnător la KGB, eram exmatriculat de la universitate pentru naționalism?

Fac o remarcă la această temă. M-a frămîntat mereu și chiar am publicat mai multe materiale privind agenții secreți ai KGB-ului de la Chișinău. Cu trecerea anilor am ajuns la ferma convingere că printre intelectualii noștri nu au fost puțini. La facultate și la serviciu și continuă să fie și azi. Am intuiție și depistam persoanele care mă curtau, nevinovate la prima vedere. Firește cei mai mulți agenți au fost, sunt și vor fi infiltrați în organizații obștești ca uniunile scriitorilor, artiștilor plastici, teatre, redacții, edituri, procurori, judecători, poliție etc..

Aceste gânduri i le-am spus în acea discuție lui Nicolae, la care dînsul a tăcut... nu a dorit să le comenteze.

– Problema aceasta va fi mereu acoperită de taine, am zis eu într-un tîrziu. Agenții KGB-ului, SRI-ului niciodată nu vor fi dați în vileag, iar aceștia se conduc de o regulă de aur: niciodată nu vor recunoaște apartenența lor la grupa de turnători... Iar eu simt că acei care au în viața lor prea multe distincții de stat, averi și titluri, stau mereu prin prezidiuri, oricît de mult s-ar jura, totuna sunt agenți ai securității...

Nu știu, probabil că afirmațiile mele i-au atins vreun nerv, însă relațiile noastre au început treptat să se destrame... La acea întîlnire aveam de soluționat încă o problemă, problema viitorului Tatianei. După o lungă și enigmatică tăcere Nicolae reveni la ale noastre. Am fost rugat să fac tot posibilul ca soția lui (încă oficială) să nu sufere, să cîștige procesul și să rămînă în funcție de notar. Cu toată bunăvoința, i-am răspuns că Tatiana nicidecum nu poate fi achitată. Unica mea temere este să nu fie condamnată. Am mai adăugat că, avînd o sentință de condamnare, conform *Legii cu privire la notariat din Republica Moldova*, nu va avea dreptul să exercite această funcție cel puțin cinci ani. Principala mea misiune, i-am amintit, este ca inculpata să primească o pedeapsă cu suspendare. Totodată l-am avertizat: dacă nu are încredere în mine, are tot dreptul să-și angajeze alt avocat, pentru a se convinge că poate obține un rezultat mai favorabil. Simțeam că încep să mă enervez și deodată maestrul care mă privea parcă absent, precum avea obiceiul în asemenea cazuri, mă netezi pe mînă și mă rugă:

– Fă tot posibilul, vorbește cu cine crezi, acceptă orice condiție, dar e nevoie ca Tatiana să nu stea la zdup. Are pe seama ei doi copii.

– Poate aveți persoane mai cu pondere decît mine, iarăși am insistat eu. Doar sunteți înconjurat de procurori și judecători care vă simpatizează...

– N-am niciunul de încredere, zise el scurt. Încearcă să rezolvi problema. Voi accepta orice condiție.

Nu i-am promis nimic, amintindu-i că Tatiana a comis deja o recidivă și de data aceasta lucrurile sunt mai complicate și nu am nici o siguranță că totul se va termina cum ne dorim...

Pîna a ne despărți m-am străduit să vorbim despre altele. Nicolae s-a referit la perioada cînd devenise deputat în Parlamentul URSS și a avut o întrevvedere personală cu liderul de la Kremlin, Mihail Gorbaciov, cu care

a discutat despre situația de atunci și despre viitorul Republicii Moldova. Mi-a spus că Mihail Gorbaciov în acea discuție era binevoitor și dornic să asculte de la un intelectual basarabean problemele arzinde ale poporului.

– În primul rînd l-am uimit, cînd i-am spus că românii și moldovenii au o singură identitate, iar limba moldovenească și cea română este una și aceeași... Stăpînul Kremlinului părea să fi rămas convins, însă ulterior, precum se știe, a venit Elțin cu tancurile în Transnistria... Mi-a mai spus atunci că delegația Moldovei formată din Leonida Lari, Oboroc, Ion Druță și alții găsise tot sprijinul în persoana reprezentanților Republicilor Baltice...

După acea întîlnire, lucrurile luă răsunet și o altă turnură. Ajunsesem la finalul procesului cu Tatiana Dabija. În prelegerea sa, procurorul i-a solicitat pedeapsa cu privațiune de libertate. Eu am cerut, precum insistam înculpata, de a o declara nevinovată. Pentru a pronunța sentința, magistrul, la cererea mea a anunțat o pauză de 2 săptămîni. Între timp, cu puterile mele modeste, am ieșit la un cunoscut și l-am rugat să manifeste indulgență față de beneficiarul meu. Acea persoană, care din păcate nu mai este în viață, m-a asigurat că o să studieze cazul și îmi va da un răspuns. La cîteva zile, în vreme ce Tatiana era în mare agitație și isterie, acel anonim mi-a comunicat că e posibil să aplanăm într-un fel situația, doar că poate fi vorba doar de pedeapsă garantată cu suspendarea. Pentru acest favor a înaintat unele condiții...

Era o zi rece de decembrie a anului 2011. Orașul și toată țara o petreceau pe ultimul drum pe cea care a fost Leonida Lari. M-am întîlnit cu Nicolae în preajma statuii lui Ștefan cel Mare, pe unde tocmai trecuse cortegiul funerar, și i-am raportat cum stau lucrurile. Maestrul a căzut de acord fără nici o ezitare, a îndeplinit condițiile propuse și a doua zi instanța de judecată a declarat-o pe Tatiana vinovată, numindu-i o pedeapsă cu suspendare. Părea că toată lumea e împăcată. În afară de Tatiana. Cu fiecare zi devenea tot mai agresivă, îmi cerea socoteală de ce instanța nu a achitat-o, amintindu-mi că în cazul cînd are sentință de condamnare trebuie să-și ia adio de la profesia de notar.

– Iar eu cu această profesie mă hrănesc, domnule Druță! Nu vă jucați cu mine...

M-am adresat lui Nicolae, rugîndu-l să o calmeze. El mă asigură că va face tot posibilul să o potolească, dar în una din zilele următoare îmi spuse:

– Înaintează un recurs la Curtea de Apel. Vom încerca să facem ceva.
– Poftim, înainte, i-am zis, numai că un rezultat mai bun decât îl avem nu vom putea obține.

– Am vorbit cu Gheorghe Amihalachioae, președintele Uniunii Avocaților din Moldova. Mi-a promis că o să intervină, m-a informat el.

Am înaintat recursul și în ziua când m-am prezentat la Curtea de Apel Chișinău, maestrul m-a chemat deoparte ca să-mi comunice:

– Gh. Amihalachioae a poruncit ca Tatiana să-și recunoască integral vinovăția, să se pocăiască și în situația creată Colegiul Penal al Curții de Apel Chișinău ar putea să recurgă la o pedeapsă contravențională, ceea ce pe viitor nu ar lipsi-o de dreptul să activeze în calitate de notar.

Nu am dorit să polemizez cu Nicolae, dar i-am spus că sfatul acestui avocat din Bucovina, care în decursul anilor nu a fost capabil de a întări Uniunea Avocaților din Moldova cu un cadru juridic sănătos, este lipsit de orice noimă. Am argumentat că pînă acum Tatiana repeta întruna că nu se recunoaște vinovată, că, deși a fost prinsă în flagrant cu mită, ea a devenit prada unei provocări, induceri în eroare etc., și deodată tronc hodoronc își va recunoaște vinovăția, își va pune cenușă în cap... Am rămas la părerea că această modalitate de a rezolva problema soției nu va avea sorti de izbîndă! În pauză atît Nicolae cît și Tatiana cereau să acceptăm condițiile lui Amihalachioae. Nu eram sigur dacă acest avocat a pus condițiile respective. Acum, citind aceste rînduri, pot avea incomodități, cert este însă că am mers în sala de judecată. Tatiana s-a prezentat în fața instanței și s-a spovedit detaliat cum a acceptat luarea de șpagă, cît de rău îi pare. Pus în această situație, cînd mai ieri Tatiana ținea morțiș că nu se consideră vinovată, trebuia să mă conformez, respectînd codul deontologic conform căruia apărătorul este obligat să susțină poziția clientului. Mi-am exprimat nedumerirea:

– Păi, dacă Amihalachioae v-a asigurat cu un rezultat bun, să vină el să-i acorde apărarea Tatiane!

– El nu poate să vină, ca să nu se descopere greutatea cuvîntului său, despre care nimeni nu trebuie să știe, mi-a răspuns Nicolae.

În consecință, fără a intra și în alte detalii, Curtea de Apel a respins recursul înaintat de mine în interesul Tatiane și a menținut sentința primei instanțe. Deci, sfatul acelui avocat (dacă așa o fi fost) s-a transformat într-o farsă.

Din momentul pronunțării deciziei Curții de Apel, sentința primei instanțe a intrat în vigoare și Tatiana a fost lipsită de licență și destituită din funcția de notar. Mamă dragă, cum și-a mai ieșit din pepeni această Tatiană! Tuna și fulgera că a fost mințită, indusă în eroare, jecmănită de bani de... avocatul Boris Druță! A venit la mine la birou și mi-a declarat că sunt un escroc, că sunt lipsit de bun-simț, că nu am avut înaltul profesionalism de a câștiga achitarea ei în judecată și câte și mai câte. Cică dînsa a fost în audiență la magistrul care i-a soluționat cazul, apoi s-a sfătuit cu mai mulți oameni versați în materie, care i-au spus că eu nu mi-am îndeplinit cinstit profesia...

Pentru prima oară am simțit presiune din partea unui client și eram derutat. Discutasem preventiv despre consecințe, iar acum ca să vezi! În toată daravela m-am pomenit vinovat! M-am dus la Nicolae și i-am povestit despre vizita Tatianeii la birou. Credeam că voi avea susținere, consolare. L-am rugat:

– Te rog, spune-i Tatianeii să nu răspîndească zvonuri neîntemeiate, amîndoi am putea nimeri în vizorul procuraturii, alegîndu-ne cu pornirea cauzei penale.

– Deja și-a venit în fire și nu va mai face alte prostii, m-a asigurat el. Tatiana s-a împăcat cu despărțirea de notar și probabil va începe să muncească în calitate de lector-conferențiar la Universitatea de Stat, Facultatea de Drept... iar după o pauză m-a surprins cu un argument: Totuși, Boris, prea scump ai rezolvat problema soției! M-am consultat cu diferiți specialiști, mi-au spus că prea scump. Exagerat de scump!

Și deodată am pus la îndoială sinceritatea lui Nicolae cu mine. Din acea clipă mi-am zis că a venit timpul să încheiem colaborarea noastră. Nu am încercat să mă justific, să mă îndreptățesc, atît că amarăciunea din sufletul meu mai dăinuie și azi.

Dezamăgirea mea a continuat și în cazul cînd am sperat că un consiliu de la Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova o să accepte primirea mea în rîndurile scriitorilor din România.

Mă voi opri succint la acest moment. Cu cîțiva ani înainte de 2011, Nicolae Dabija mi-a propus, ba chiar a insistat să depun o cerere, solicitînd să fiu primit în Uniunea Scriitorilor din România. Trebuia doar să prezint toate cărțile publicate pînă la acea oră. A fost fixată și ziua cînd am fost

chemat la acest consiliu „de coroană” din care făceau parte Nicolae Dabija, Arcadie Suceveanu, Vladimir Beșleagă, o oarecare doamnă Bantoș, Nicolae Esinencu și încă cineva de care nu mi-aduc aminte. Am fost în mod formal invitat în sală, mi s-au pus câteva întrebări, după care toți au dat din cap că chipurile totul va fi bine. Ca peste câteva zile să aflu că cererea mea a fost respinsă. Nici în ziua de azi nu-mi este cunoscut motivul pentru care candidatura mea a picat. Doar peste o anumită vreme, întilnindu-mă ocazional la funeraliile lui Saka cu Nicolae Esinencu, acesta mi s-a destăinuit:

– Boris, am susținut cu amîndouă mîinile candidatura ta, dar cel mai aprig s-a opus bunul tău prieten Nicolae Dabija! Socotește că nu ți-am spus nimic, dar ia aminte.

O fi fiind adevărat sau nu, niciodată nu am dorit să discut cu Nicolae Dabija pe tema aceasta. Niciodată nu m-am lingușit, nu am cerut premii, distincții de la conducerea Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, cu excepția acestei dorințe, făcute la îndemnul lui Nicolae Dabija... Las totul pe seama celor care mi-au curmat mișește visul de a deveni plenipotențiar membru al Uniunii Scriitorilor din România.

După acele zile m-am confruntat cu o altă dezamăgire. Ziarul *Literatura și arta* împlinea cincizeci de ani de la fondare. Cu acest prilej Nicolae Dabija a înaintat președintelui interimar de atunci Mihai Ghimpu o listă a colaboratorilor care au primit distincții de stat. Au avut loc manifestații omagiale cu ocazia acestui eveniment. Nicăieri nu a fost pomenit numele meu, ceea ce la fel mi-a provocat un sentiment de amărăciune. Adică eu am luptat mai mult de douăzeci și cinci de ani pentru apărarea intereselor revistei, ale lui Nicolae Dabija, scutindu-i de a achita în favoarea statului mii și mii de lei, ca în cele din urmă să fiu complet ignorat, ca și cum n-aș fi fost avocatul pe parcursul atîtor ani al săptămînalului? Am rămas de-a dreptul șocat ca orice persoană cu anumită doză de mîndrie...

După 2012 am întrerupt definitiv colaborarea cu săptămînalul, cu Nicolae Dabija, cu femeile lui! Uneori îmi telefona chemîndu-mă în noi și noi procese, însă îi dădeam de înțeles că nu mai am nici o dorință. Nu i-am dezvăluit niciodată adevăratul motiv al deciziei mele de a întrerupe colaborarea, nu am încercat să am vreo discuție cu el și nici nu am îndrăznit vreodată să arunc vreo notă critică în adresa lui, precum o făceau mai toți

cei care rupeau prietenia cu el. Am făcut-o din principiu, considerînd că există lucruri mult mai importante decît această despărțire. Ultima dată ne-am întîlnit într-o zi cînd m-a invitat insistent la o cafea și mi-a cerut copia sentinței cu privire la condamnarea de cîndva a scriitorului Boris Marian. Din păcate nu am putut să i-o dau, fie o pierdusem, fie se rătăcise pe undeva. Tot la acea întîlnire, Nicolae venise cu o domnișoară, proaspătă absolventă a Facultății de Drept, pe care mi-o prezentă ca o succesoare de a mea, angajată oficial în cadrul redacției *Literatura și arta*. Le-am urat succese și ne-am despărțit.

De atunci doar auzeam din cînd în cînd la radio, la tv vocea lui. Vorbea cu multă implicare despre problemele noastre stringente, prezentîndu-și noile publicații (romane, poezii, publicistică). Mă uimea faptul că în ultimii lui ani de viață scria preponderent proză. Citeam și articole critice, multe avînd o conotație negativă, cu ironia și aluzia că Nicolae Dabija ar fi avut pretenția, răspîndindu-și opera în lume, să devină un real pretendent la Premiul Nobel. Eu încercasem de cîteva ori să citesc romanul, dar nu am avut tăria de caracter să-l lecturez pînă la capăt. Nu m-a încîntat proza lui, însă l-am considerat totdeauna scriitorul, publicistul, poetul plin de demnitate națională, mereu acasă, mereu pe baricade. Divergențele le consider ceva firesc între doi oameni de creație și demult îl iertasem (dacă aveam motivul să fiu supărat), această stare păstrînd-o doar pentru mine ca o *temă pentru acasă*, vorba maestrului. Am fost adînc îndurerat cînd la începutul anului 2021 a adormit somnul de veci răpus de blestematul covid-19. A plecat la anii cînd mai putea să ne bucure cu multe gînduri profunde ce le avea întotdeauna de spus.

Am fost în seara de priveghi la biserica Sfînta Teodora de la Sihla. Corpul lui neînsuflit zăcea într-un sicriu acoperit cu o ramă ermetică de sticlă. I-am văzut chipul necăjit și am stat la căpătîiul lui cu o luminare aprinsă, incomodat de două femei în negru care vorbeau tare și agitat. Probabil una dintre ele era Tatiana, iar cealaltă nu știu... Am așteptat să ardă toată lumînarea, am sărutat icoana de pe racla sicriului și am plecat despărțindu-mă pentru totdeauna de acest minunat maestru al cuvîntului românesc.

În acele zile, pe rețeaua de socializare am postat rîndurile pe care le reproduc mai jos.

A trecut la cele veșnice marele Nicolae Dabija, prietenul meu!

În decursul anilor m-a îndemnat să scriu, a citit mormane de pagini semnate de mine, m-a lansat, m-a susținut. M-a tratat mereu cu bunătațe, m-a asigurat că pot prezenta o cît de mică valoare pe aria scrisului românesc din Basarabia.

Este dureros să vorbești despre un prieten la timpul trecut, dar el a fost cel care în decursul întregii vieți a rămas pe baricadele intelectuale în Moldova dintre Nistru și Prut. Nu a avut niciodată intenția să emigreze, să părăsească Moldova știind că țărișoara noastră trăiește vremuri de restriște și are nevoie de el. Toți anii lui de viață, Nicolae s-a aflat printre oamenii de aici, vizitînd școlile din satele și orașele noastre, ținînd discursuri înflăcărute de la tribune. A fost un scriitor harnic, spovedindu-se mereu în fața filelor, semănînd zilnic pe ele înțelepciune și dorința de a ne face mai buni, mai frumoși și mai iubitori de patria noastră – România. Pleoapele-i neobosite nu se închideau pînă nu pregătea cîte un articol de fond, o poezie, pînă nu lua în discuție o problemă arzătoare pe paginile legendarului și istoricului săptămînal Literatura și arta, căruia i-a fost redactor-șef o bună parte a vieții. Luptînd pentru adevăr, își făcea dușmani, la ușa redacției se îmbulzeau răuvoitori care nu se sfiau să-l insulte, să-l umilească, avînd o deosebită satisfacție să-l acționeze în instanțele de judecată. Fiindu-i avocat și asistîndu-l în diferite conflicte cu oponenții mă uimea cum persoanele care mai ieri i se dădeau drept prieteni deveneau dintr-odată dușmani de moarte cînd Nicolae le biciuia conformismul, goana după pricopseală...

Timpul le va pune pe toate la locul lor dîndu-le aprecierile pe care le merită. Nicolae a fost și va rămîne pentru totdeauna un mare patriot al neamului care a făurit o epocă de cotitură, alături de mulți alți combatanți dedați cauzei! Adevărata valoare a creației și activității lui Nicolae Dabija abia începe să fie evaluată și i se va da aprecierea cuvenită.

Drum bun spre stelele eternității, dragul nostru Nicolae! Fii primit în Împărăția lui Dumnezeu pe care totdeauna l-ai iubit ca un

vrednic și sincer creștin. Sunt convins că la prima ta întâlnire cu Atotputernicul, o să ai ce-i spune deoarece înțelepciunea ta acumulată în fulminanta viață pămîntească te va prezenta cu demnitate la ceruri!

Să-l comemorăm și noi prin biserici pe Nicolae Dabija, icoană în Panteonul demnității naționale, alături de Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Vasile Vișcu, alături de toți acei care cu trup și suflet s-au luptat apărînd adevăratele comori spirituale ale neamului!

Dumnezeu să te ierte, marele nostru Nicolae Dabija!

Emoțiile și tristețile o să ne copleșească mereu în fața luminărilor aprinse întru veșnica ta pomenire!

Mă rog de mă iartă și pe mine, Nicolae!”

La înmormîntare nu am avut prilejul să fiu. Obșnuiesc însă să trec uneori pe la Cimitirul Ortodox Central, de pe strada Armenească. M-a uimit faptul că marele Nicolae Dabija își află somnul de veci chiar în pragul bisericii. Îmi închipui că în viitor se vor aduna noi generații care o să-i descopere și o să-i îndrăgească opera și cum se vor înghesui acolo iubitorii cuvîntului frumos? Dar această observație îmi aparține doar mie.

De azi încolo timpul o să se depene fără Nicolae Dabija, fiu credincios al multpătimatei Basarabii. Am toată convingerea că opera lui va dăinui peste vremuri. Sunt mîndru că l-am cunoscut îndeaproape și m-am aflat alături de el. Și gîndul cel de pe urmă ce a răsărit în cugetul și inima mea se referă numaidecît și la Nicolae Dabija:

Fiecare Om e o planetă aparte căruia Atotputernicul îi rezervă un spațiu concret al soartei. În acest spațiu limitat omul făurește minuni, comite greșeli, iubește pe cineva, cineva îl iubește pe el, trădează, este trădat, urăște, este urît, se avîntă în înalturi, se prăbușește în abis, îmbătrînește, nimeni nu poate să se opună destinului. Alt adevăr e că după noi vin alte generații care deja au destinul lor. Să ne bucurăm deci de ceea ce avem! Repetarea vieții pe acest pămînt, pentru fiecare dintre noi, se exclude...

O TRADUCERE

DUNASH BEN LABRAT (mijlocul secolului al X-lea), poet ebraic, lingvist și exeget. Majoritatea savanților medievali credeau că el și Adonim ha-Levi erau aceeași persoană. Moise Ibn Ezra l-a descris ca un Bagdad de origine și un bărbat din Fez prin educație. Ar fi putut să se nască în jurul anului 925, la Bagdad sau în Fez, și a fost unul dintre ultimii studenți ai *Saadiah din Bagdad. După moartea stăpînului său (942), s-a stabilit mai întîi la Fez și mai tîrziu la Córdoba, unde a predat în jurul anului 960. Unii ani mai tîrziu, după ce a avut probleme cu *Hisdai ibn Shaprut, a abandonat Andaluzia; în 985 a scris o poezie în cinstea unui evreu marcant andaluz. Nu mai avem referiri concrete despre restul vieții sale sau despre moartea sa.

Dunash a aplicat în limba ebraică formele, genurile și contoarele poetice arabe, adaptîndu-le limbajului biblic și punînd astfel bazele poeziei evreiești medievale andaluze. Deși inițial a existat o anumită opoziție în Córdoba, în cercul Menahem ben Saruq, inovația a fost imediat acceptată și dezvoltată. Ibn *Gabirol vorbește despre Dunash ca fiind cel mai mare poet al generației sale și imită stilul său într-una din compozițiile sale. Doar o parte din poeziile lui Dunash au fost descoperite și cîteva dintre ele sunt cunoscute doar de rîndurile citate în lucrarea sa filologică. Așa cum era obișnuit la vremea respectivă, poeziile sale seculare includ panegyrics (în onoarea lui Hisdai Ibn Shaprut și alte notabile evreiești), cîntece de prietenie și dragoste, cu laudă pentru natură, viața bună și vin, dar și poezie didactică și înțelepciune. Ambivalența vieții evreiești într-o atmosferă musulmană a lăsat urme adînci în versurile sale. El și-a exprimat tristețea pentru situația poporului său, printre musulmani și creștini, și pentru ruinele Ierusalimului. Poeziile sale religioase includ cîntecul *Sabatului Deror yikra* și *Devai hasser*, care a devenit parte a harului spus după masa de nuntă. De asemenea, el a scris *piyyutim* după cum reiese din rămășițele unui *kerovah* pentru *Ziua ispășirii* și alte fragmente. Un fragment genizah indică faptul că zece ghicitori rimate, crezute anterior ca fiind opera lui Ibn Gabirol, au fost scrise de Dunash. E. Fleischer a publicat o scurtă poezie posibil scrisă de soția lui Dunash cînd soțul ei părăsea Andaluzia.

Invitație la ospăț

Și el mi-a zis: „Fratele meu
Trecește-te și bea-ți vinul
Cît e în floare rodia
Și curmalele doldora,
Uită de tristețe
Gustă din strugurii dulci –
E raiul curat această livadă
Plină de miresme de tamarisc!
Se oglindește adormită
În mijlocul stropilor - o binecuvîntare
Sclipind în apa havuzului
În sunet de lăută cu triluri de vioară
Torc un vis melodios
Ramurile copacilor
Îmbătă de dor livada
Iar privighetoarea tace
Răpită de-o gingașă serenadă
A doi porumbei îndrăgostiți.
Noi vom cînta și vom bea
Din preaplinul dăruit de Dumnezeu!
Bucuria ne mîngîie aleanul
Ființei noastre chinuite
Și vom mînca șerbet
Ridicînd spre cer nenumărate
Pocale cu ambre răcoritoare
Apoi vom sacrifica un vițel grăsuț
Vom aprinde o lampă mare
Invitîndu-vă să ne petrecem,
La nesfîrșit cît mai suntem în viață!”

Iar eu i-am reproșat:
„Rușine fie celui ce-o duce în dezmăț
Cînd templul Domnului e-n mîinile dușmane!
Cuvintele tale sunt umilitoare
Ce să iei de la tine: ochii tăi sunt nevăzători
Ești nechibzuit. Legea divină de tine-i uitată
Tu ești fericit, iar tot Sionul de vulpi este rîmat
Cum putem să petrecem în desfrîuri
Și cum de cutezăm a ne uita la cer
Cînd n-avem acoperișul seminției
Și nici locul unde să murim n-avem!”
Aflîndu-mă la Asfințit,
Cu inima-n Răsărit,
Infinit de trist mă simt
Tainul meu e ca iasca
Regretul meu e că nu sunt în stare
Să respect făgăduințele date sfinților
Cînd Sion e în mîinile lui Edom
Și eu sunt încătușat?
Toate averile Spaniei aș arunca
Într-o grămadă de gunoaie
Aș cădea ascuns în noroiul
Templului ruinat.
Sioane, de ce nu te frămîntă
Soarta întemnițaților tăi
Pe care etern îi porți în inimă
Printre nemărginitele tale
Plaiuri pacifiste?
În toate colțurile lumii înstrăinate
În nopțile grele curioase-mi par
Primește mesaje
Din locurile îndepărtate.
Te îndemn: Primește pacea
Prizonierului viselor
Pline de lacrimi amare.

Colinele înrouate și verzi ale Hermonului,
Sclipesc într-un dulce și
Trist val de-amărăciune
Alături de tine eu plîng soarta unui șacal
Sperînd că după visul acesta trist
Reveni-vor dețiuonuții către tine
Flămînzi și desculți
Prăbușindu-se la poalele tale
Plini de bocete...
Atunci eu voi cînta triluri
Cu fermecătoarea ta arfă:
Mă aflu-n Asfințit,
Iar inima mea e la Răsărit,
Nemărginit de trist mă simt.
Tainul meu e de aguridă
Cînd nu sunt în stare
Să țin făgăduințele
Dăruite sfinților
Cînd Sionul e-n stăpînirea lui Edom
Iar eu sunt încătușat.
Toate averile Spaniei le-aș arunca
Într-o grămadă de gunoaie
Eu gem ascuns în pulberea
Templului ruinat.

Rîvnă către Sion

Sioane, de ce nu vrei să se afle
Soarta robilor tăi
Etern ce-i porți în inimă
Peste nemărginitele plaiuri pașnice?
Prin colțurile lumii străine
În noapțile senine-mi apari năstrușnic.
Primește salutul meu din depărtări
Cu îngeri de pace

Din partea captivului viselor.
Înflorite în lacrimi amare.
Pe șirul colinelor verzi
Ale Rosoi Hermonului
Licărește o tristețe
Plină de dulceață
Peste capul tău
Mă jelui șacalului pentru soarta amară,
Dar sper, după visele triste
Că vor reveni la tine înrobiții
Flămânzi și goi ce vor cădea la picioarele tale,
Iar eu cu harfa ta plină de farmec
Voi cânta ale tale melodii.

Cuprins

În loc de prefață (Dialog cu fiul Sorin) (M-aș dori un Robinson Crusoe al zilelor noastre).....	3
---	---

PROZĂ

ARABESCURI	11
Reportaj din... morgă!	67
Залетный	74
LĂNUȚA	98

POEZIE

Icoana	144
Oglinda vieții	144
Satiră politică.....	145
Mi-e dor.....	146
În așteptarea Legii lustrației.....	147
Unor prețiși martiri	147
Noapte de revelion.....	148
Femeii ce a plecat ca să revină	150
Veronicel	150
Bilanțul vieții	150
Expront de ... singurătate	151
Invidioasa floare	152
Cu permisiunea lui... Beethoven	154
Clepsidra neamului meu.....	154
Nostalgia strunelor de chitară.....	155
Oameni singuratici	155
E toamnă iar în calendar	157
Balada ploii	158

Bilanțul vieții	158
Oițele noastre domestice	159
Unei dragoste eșuată	161
Meditații de Cernăuți	162
La Truscaveț	164
Frumusețea Truscaveț.....	166
Nebunii agricole de la Ineasca.....	166
Dedicație Italiei.....	167
Pădurea de la Ineasca.....	168
În depresie.....	168
Bătrânețea.....	169
Pocăință.....	172
Rusia poartă războaie.....	173

PUBLICISTICĂ

Despre poetul Nicolae Dabija.....	175
O TRADUCERE.....	272
Invitație la ospăț.....	273
Rîvnă către Sion.....	275